

ANALIZA ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ NA TERENIE MIASTA PIŁA

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W
RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE
NA LATA 2016-2020

**INSTYTUT BADAWCZY IPC SP. Z O.O. NA ZLECENIE MIEJSKIEGO OŚRODKA
POMOCY SPOŁECZNEJ W PIŁE**

PIŁA 2015

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
1 RAPORT Z ANALIZY DANYCH ZASTANYCH	8
1.1 Metodologia	8
1.2 Charakterystyka przemocy w rodzinie	8
1.2.1 Przemoc w rodzinie	8
1.2.2 Definicje przemocy	9
1.2.3 Formy przemocy w rodzinie	11
1.2.4 Cykle przemocy	12
1.2.5 Mechanizmy przemocy w rodzinie	13
1.2.6 Skutki przemocy w rodzinie	14
1.3 Przemoc w rodzinie w świetle wybranych dokumentów międzynarodowych i krajowych	15
1.3.1 Dokumenty ONZ	15
1.3.2 Dokumenty Unii Europejskiej	16
1.3.3 Dokumenty o zasięgu krajowym	16
1.4 Skala zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce i w Europie	17
1.5 Skala zjawiska przemocy domowej w Piłe	19
1.5.1 Sprawcy przemocy w rodzinie	20
1.5.2 Osoby pokrzywdzone przemocą w rodzinie	24
1.5.3 Formy doznawanej przemocy w rodzinie	26
1.5.4 Przemoc w rodzinie a spożycie alkoholu	27
1.5.5 Procedura „Niebieskich Kart”	29
1.6 Wsparcie ofiar i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	32
1.6.1 Dotychczasowy Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i jego efekty	32
1.6.2 Wsparcie udzielane przez Miejski Ośrodek Pomocy	33
1.6.3 Realizowane projekty o charakterze korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy	36
1.6.4 Realizowane projekty z zakresu przeciwdziałania przemocy	38
1.7 Jednostki i instytucje zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	46
1.7.1 Zespół Interdyscyplinarny	46
1.7.2 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piłe	50
1.7.3 Ośrodek Wsparcia przy MOPS w Piłe	51
1.7.4 Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie	53
1.7.5 Klub Integracji Społecznej przy MOPS w Piłe	55
1.7.6 Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Piłe	56
1.7.7 Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych W Piłe	58
1.7.8 Sąd Rejonowy i Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Piłe	59
1.7.9 Prokuratura Rejonowa w Piłe	60
1.7.10 Piłskie organizacje pozarządowe	60
1.7.11 Komenda Powiatowa Policji w Piłe	61
2 RAPORT Z REALIZACJI BADANIA ILOŚCIOWEGO	64
2.1 Badanie z dorosłymi mieszkańcami Piły – nota metodologiczna	64
2.2 Badanie z młodzieżą uczęszczającą do gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych – nota metodologiczna	64
2.3 Badanie z dziećmi uczęszczającymi do szkół podstawowych – nota metodologiczna	65
2.4 Badanie z nauczycielami – nota metodologiczna	65
2.5 Wyniki badania z dorosłymi mieszkańcami Piły	66
2.5.1 Charakterystyka osób badanych	66
2.5.2 Występowanie zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci, kobiet, mężczyzn, osób starszych, osób niepełnosprawnych według ofiar, sprawców i świadków	71
2.5.3 Świadek przemocy	77
2.5.4 Sprawca przemocy	82
2.5.5 Ofiara przemocy	84
2.5.6 Źródła przemocy	88
2.5.7 Wpływ alkoholu i innych substancji psychoaktywnych na stosowanie przemocy w rodzinie	91
2.5.8 Uzależnienia a przemoc	95
2.5.9 Wiedza mieszkańców Piły na temat tego, jak reagować w sytuacji doznawania przemocy	98
2.5.10 Stereotypowe postrzeganie przemocy w rodzinie (mity na temat przemocy)	112
2.5.11 Postawa rodziców względem stosowania kar cielesnych wobec swoich dzieci. Formy kar stosowane przez rodziców	114
2.6 Wyniki badania z młodzieżą uczęszczającą do gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych	120

2.6.1	Charakterystyka osób badanych	120
2.6.2	Występowanie zjawiska przemocy	121
2.6.3	Świadek przemocy	126
2.6.4	Sprawca przemocy	128
2.6.5	Ofiara przemocy	131
2.6.6	Źródła przemocy	135
2.6.7	Uzależnienia a przemoc	137
2.6.8	Wiedza młodzieży z Piły na temat tego, jak reagować w sytuacji doznawania przemocy	140
2.6.9	Rodzina badanej młodzieży	148
2.6.10	Postrzeganie przemocy przez młodzież	148
2.7	Wyniki badania z dziećmi ze szkół podstawowych	157
2.7.1	Charakterystyka osób badanych	157
2.7.2	Wyniki badań na postawie przedstawionych projekcji	160
2.7.2.1	Historia 1 – konieczność sprostania oczekiwaniom rodziców	160
2.7.2.2	Historia 2 – Brak śniadania i rzeczy do szkoły	163
2.7.2.3	Historia 3 – awantury w domu	165
2.7.2.4	Historia 4 – sińce i zadrapania na ciele	168
2.7.2.5	Historia 5 – alkohol w domu	172
2.7.2.6	Historia 6 – namawianie do oglądania gazet tylko dla dorosłych	174
2.7.2.7	Historia 7 – dotykanie ciała w sposób wstydlivy	176
2.7.3	Pytania ogólne dotyczące przemocy	178
2.8	Wyniki badania z nauczycielami	183
2.8.1	Charakterystyka osób badanych	183
2.8.2	Czas wolny młodzieży	184
2.8.3	Działania szkoły dotyczące problemu przemocy wśród dzieci i młodzieży	189
2.8.4	Agresja wśród młodzieży	193
2.8.5	Realizowane w szkole programy profilaktyczne przeciwdziałania przemocy	198
2.8.6	Przekonania nauczycieli	201
2.8.7	Doświadczenia z ofiarami przemocy	205
2.8.8	Interwencje w sytuacjach przemocowych	206
2.9	Podsumowanie badania ilościowego	208
2.9.1	Podsumowanie badania z dorosłymi mieszkańcami Piły i z młodzieżą	208
2.9.2	Podsumowanie badania z dziećmi uczęszczającymi do szkół podstawowych	210
2.9.3	Podsumowanie badania z nauczycielami piłskich szkół	211
3	RAPORT Z REALIZACJI BADAŃ JAKOŚCIOWYCH Z PRZEDSTAWICIELAMI ZI	213
3.1	Dotychczasowe działania ZI	213
3.2	Efekty dotychczasowych działań ZI	215
3.3	Główne bariery w wychodzeniu z sytuacji przemocowej	216
3.4	Ocena obecnego systemu rozwiązywania problemów przemocy domowej	218
3.5	Współpraca ZI z publicznymi i niepublicznymi instytucjami oraz zidentyfikowane bariery we współpracy	220
3.7	Najważniejsze potrzeby ZI w kwestiach organizacyjnych dla jego sprawnego i skutecznego działania	223
3.8	Metody wykorzystywane w pracy ZI	224
3.9	Zmiany jakie należy podjąć w obecnym systemie pomocy	226
3.10	Propozycja nowych rozwiązań	228
4	ANALIZA SWOT	229
5	CZĘŚĆ PROGRAMOWA - DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNO - INTERWENCYJNE NA TERENIE PIŁY	233
5.1	Cel strategiczny I: Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie	233
5.1.1	Cel operacyjny 1.1 Zintensyfikowanie i rozwój działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	233
5.2	Cel strategiczny II: Poprawa skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie	236
5.2.1	Cel operacyjny 2.1 Zwiększanie dostępności i skuteczności ochrony osób doświadczających przemocy w rodzinie.	236
5.3	Cel strategiczny III: Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie	238
5.3.1	Cel operacyjny 3.1 Rozwój przedsięwzięć ukierunkowanych na działania korekcyjno - edukacyjne oraz terapię osób stosujących przemoc	238
5.4	Cel strategiczny IV: Zwiększenie skuteczności i jakości działań realizowanych na rzecz osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz sprawców przemocy	240
5.4.1	Cel operacyjny 4.1 Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej	240
5.4.2	Cel operacyjny 4.2: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych	241
6	OCZEKIWANE REZULTATY PROGRAMU	242

7	MONITORING I EWALUACJA DZIAŁAŃ PROGRAMOWYCH	243
7.1	Zarządzanie programem	244
8	ZASADY FINANSOWANIA	245
ZAKOŃCZENIE		246
9	ZAŁĄCZNIKI – NARZĘDZIA BADAWCZE	247
9.1	Kwestionariusz ankiety z dorosłymi mieszkańcami Piły	247
9.2	Kwestionariusz ankiety z młodzieżą gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych	253
9.3	Kwestionariusz ankiety z uczniami szkół podstawowych	259
9.4	Kwestionariusz ankiety z nauczycielami	263
10	SPIS TABEL I WYKRESÓW	269

WSTĘP

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem, które dopiero od kilkunastu lat zaczęło przenikać do świadomości społecznej w naszym kraju i jest przedmiotem świadomych, skoordynowanych działań. Stanowi ona jedną z najcięższych form naruszenia praw człowieka, gdyż uderza przede wszystkim w jego godność a także w podstawowe prawa takie jak: prawo do zdrowia, prawo do wolnego wykonywania zawodu, prawo do swobodnego decydowania o miejscu pobytu. Przez wieki przemoc wobec najbliższych była zjawiskiem społecznie akceptowanym. Zachowania agresywne wobec członków rodziny były dopuszczalne i traktowane jako naturalny element życia rodzinnego. Jeszcze na początku lat siedemdziesiątych XX wieku silne było społeczne przekonanie, że „prawdziwa przemoc” występuje jedynie w rodzinach z tak zwanego „marginesu społecznego”, patologicznych, czy problemowych. Tymczasem jest to problem powszechny, który może dotyczyć ludzi bez względu na ich status społeczny i materialny, wiek, poziom wykształcenia czy wykonywany zawód. Pomimo, iż przemoc w rodzinie jest problemem trudnym do zdiagnozowania, to rozmiary i szkodliwość zjawisk związanych z przemocą w rodzinie wskazują, że jest to jeden ze szczególnie ważnych problemów społecznych w Polsce. Państwo nie może działać w sposób, który mógłby sugerować, że przemoc w rodzinie jest przestępstwem mniejszej wagi niż przemoc publiczna.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. w art. 18 i 71 wskazuje, że instytucja rodziny jest objęta szczególną ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej, a jej dobro państwo ma obowiązek uwzględnić w swojej polityce społecznej, zwłaszcza poprzez udzielanie szczególnej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej.

Przepis art. 33 Konstytucji wskazuje ponadto, że kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym, zaś zgodnie z art. 72 Konstytucji, Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka, a każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

Nie budzi wątpliwości fakt, że zadaniem państwa jest zatem ochrona rodziny przed zagrożeniami płynącymi z zewnątrz i wewnątrz, w tym zwłaszcza przed przemocą ze strony osób najbliższych. Rodziny dotknięte przemocą pozostają w trudnej sytuacji

społecznej, co jest podstawą do udzielania im szczególnej pomocy przy użyciu metod i narzędzi określonych w obecnie obowiązującym porządku prawnym.

Preambuła ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹ stanowi, że: „Przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej”.

Strona | 6

Dlatego problem przemocy w rodzinie wymaga zaplanowanego i dobrze zorganizowanego programu przeciwdziałania, którego realizacja powinna przyczynić się do poprawy stanu bezpieczeństwa życia codziennego. Konieczność opracowania i wdrożenia skutecznych działań profilaktycznych i interwencyjnych na terenie Miasta Piła w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie, wynika z zapisów Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005r.², zgodnie z którą do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Sam program docelowo skierowany ma być nie tylko do instytucji i organizacji pozarządowych działających na terenie miasta na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ale także do lokalnej społeczności miasta, w szczególności do osób uwikłanych w przemoc. Zadaniem tegoż programu ma być ograniczenie skali problemu i skutków przemocy domowej oraz zmiana funkcjonujących w świadomości społecznej mitów i stereotypów na temat przemocy w rodzinie, szczególnie tych, które służą jako argument do stosowania przemocy lub też do jej usprawiedliwiania, ukrywania czy bagatelizowania. Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy Rodzinie w Gminie Piła ma charakter długofalowy. Działania obejmują lata 2015-2020 W miarę potrzeb i sytuacji społecznej działania realizowane w ramach Programu mogą ulegać zmianom i udoskonaleniom.

Celem strategicznym Programu Przeciwdziałania Przemocy dla Miasta Piła jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, ochrona ofiar i świadków przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy zarówno ofiarom jak i sprawcom przemocy. Program określa szczegółowe zadania do realizowania, ukierunkowane na:

- rozwój systemu przeciwdziałania przemocy oraz współpracy międzyinstytucjonalnej;
- zapewnienie dostępności pomocy osobom i rodzinom z problemem przemocy domowej;

¹ Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm. (Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie)

² *Ibidem*

- kształtowanie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie;
- doskonalenia kadr zajmujących się diagnozowaniem i pomocą osobom dotkniętym tym problemem.

Program skierowany jest do wszystkich mieszkańców miasta ze szczególnym uwzględnieniem osób, które spotykają się ze zjawiskiem przemocy w rodzinie i jego skutkami, a zwłaszcza: osób zagrożonych przemocą w rodzinie, osób doznających przemocy w rodzinie, osób stosujących przemoc w rodzinie, świadków przemocy w rodzinie, służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Podczas prac nad Programem zidentyfikowano potrzeby i zasoby, słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Piłe. Analiza SWOT pozwoliła wyznaczyć cele i zadania programu adekwatne do lokalnych potrzeb mieszkańców Miasta.

1 RAPORT Z ANALIZY DANYCH ZASTANYCH

1.1 Metodologia

Strona | 8

Metoda *desk research* nie posiada określonego czasu czy fazy realizacji. Pozyskiwanie i eksploracja danych trwa przez cały okres realizacji projektu badawczego. Dokumenty zastane są także na bieżąco uzupełnianie i zestawiane z pozyskanymi w trakcie pozostałych etapów badania materiałami. Efektem analizy *desk research* jest diagnoza badanego określonego problemu na badanym obszarze, charakterystyka wszystkich jego grup składowych oraz opis i weryfikacja działań podejmowanych przez instytucje na nim działające.

Podstawę analizy *desk research* stanowią dokumenty statystyki publicznej, sprawozdania, analizy i publikacje, roczniki statystyczne etc. Współpraca z Klientem gwarantuje wysoki poziom otrzymanych informacji.

Cechą tej metody jest to, że wiedza do opracowania Strategii istnieje i jest dostępna, ale poszczególne dane, które dają cały obraz sytuacji są rozproszone w różnych instytucjach i dokumentach. Głównym zadaniem badawczym było więc zgromadzenie tych informacji, posegregowanie ich, zaplanowanie działań oraz wyznaczenie działań do ich realizacji.

1.2 Charakterystyka przemocy w rodzinie

1.2.1 Przemoc w rodzinie

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka kształtującym osobowość, system wartości, poglądy i styl życia. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi.

Przemoc domowa może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie, bez wątpienia jednak jest zachowaniem negatywnym o dużej szkodliwości społecznej.

Pomimo, że w relacjach międzyludzkich istniała od zawsze, o przemocy w rodzinie mówiono niewiele, jakby nie postrzegając jej jako poważnego zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny. Ujawniano jedynie pojedyncze zdarzenia społeczne, które były wyjątkowo okrutne i zakończyły się tragicznie. Zapominano, że dla wielu ludzi dom rodzinny jest miejscem zagrożenia, cierpienia, poniżenia, a dramaty, które przedostały się do wiadomości publicznej są wynikiem wieloletnich cierpień, tym bardziej dotkliwych, bo rozgrywanych w aurze społecznej akceptacji.

Zjawisko przemocy jest zjawiskiem złożonym, wieloczynnikowym. Aby skutecznie mu przeciwdziałać, a tym samym pomagać rodzinom, potrzebne jest interdyscyplinarne spojrzenie na rodzinę, jej członków i ich sytuację, potrzeby i zachowania.

Przemoc w rodzinie możemy analizować z kilku perspektyw:

- perspektywa prawna, według której przemoc w rodzinie to przestępstwo określone w prawie. Jest to zachowanie prawnie zabronione, które zagrożone jest określonymi sankcjami karnymi;
- perspektywa społeczna, która pokazuje czynniki tkwiące w obyczajach i postawach społecznych, które usprawiedliwiają przemoc (przyzwolenia społeczne, na które wpływ mają stereotypy czy przekonania);
- perspektywa moralna – traktuje przemoc jako zło, którego sprawca powinien mieć wyrzuty sumienia oraz podlegać potępieniu przez innych;
- perspektywa psychologiczna - zwraca uwagę na sytuację ofiary, zachowanie sprawcy, wskazuje mechanizmy przemocy, interakcje, jakie zachodzą między sprawcą a ofiarą.

1.2.2 Definicje przemocy

Zgodnie z definicją zawartą w art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, według której przemoc w rodzinie to „Jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących) w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym

seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienie i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Definicja ta rozszerzyła definicję psychologiczną, która określała przemoc w rodzinie jako „zamierzone działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę siły lub władzy jednego z członków rodziny przeciwko pozostałym, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkodę”.

Strona | 10

W rozpoznaniu przemocy w rodzinie niezwykle istotne są także jej kryteria: intencjonalność, asymetria sił, naruszenie praw i dóbr oraz cierpienie i powstałe szkody.

Intencjonalność jest zamierzonym działaniem sprawcy przemocy ukierunkowanym na ofiarę. Ma na celu sprawowanie pełnej kontroli nad tym, co robią bliscy i wyznaczenie granic, w jakich mogą oni funkcjonować w rodzinie poprzez określenie co mogą robić, a czego im nie wolno. Sprawcy przemocy dają sobie prawo do tego, aby egzekwować narzucone przez siebie zasady życia w rodzinie, a każde naruszenie zasad jest powodem do - ich zdaniem - słusznego ukarania „winnych” członków rodziny i poniesienie przez nich konsekwencji.

Asymetria sił oznacza, że jedna z osób jest silniejsza, a druga jest słabsza. Chodzi tu nie tylko o przewagę fizyczną, ale również emocjonalną, intelektualną, ekonomiczną lub społeczną, co powoduje zniewolenie ofiary uniemożliwiając jej tym samym samoobronę.

Naruszenie praw i dóbr osobistych polega na odebraniu przez sprawcę przemocy przysługujących ofiarom praw i dóbr.

Zachowanie sprawcy wywołuje u ofiar cierpienie i szkody fizyczne oraz psychiczne, które mogą być konsekwencją przemocy emocjonalnej – deprecjonowania, poniżania. Szkody mogą również mieć wymiar materialny i wiązać się ze zniszczeniem ważnych dla ofiar przedmiotów, dokumentów.

Występowaniu przemocy w rodzinie sprzyjają:

- normy kulturowe i społeczne,
- dziedziczenie wzorca przemocy z rodziny pochodzenia,
- uzależnienie/nadużywanie alkoholu.
- środowisko i stres społeczny.

1.2.3 Formy przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się przede wszystkim faktem, że pomiędzy sprawcą a ofiarą istnieje bliska więź. Można więc mówić m.in. o przemocy rodziców wobec dzieci, przemocy wobec partnera w związku, przemocy wobec osób starszych oraz niepełnosprawnych w rodzinie.

Strona | 11

Przemoc w rodzinie przyjmuje następujące formy:

- Przemoc fizyczna – najbardziej widoczna, przybierająca działania bezpośrednie z użyciem siły, których skutkiem jest zranienie. Najczęściej stosowane zachowania obejmują bicie dłońmi lub przedmiotami, szarpanie, kopanie, duszenie, ciągnięcie za włosy, a także formy bardziej drastyczne. Niektórzy sprawcy w krzywdzeniu fizycznym dochodzą do „perfekcji”, stosując takie sposoby agresji fizycznej, które nie pozostawiają śladów.
- Przemoc psychiczna – prowadzi do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby. Przejawia się w postaci gróźb, wyzwisk, ośmieszania, upokarzania, szantażowania, izolowania od bliskich. Sprawca przemocy domaga się pełnego posłuszeństwa we wszystkich obszarach funkcjonowania ofiary. Jest ona bardzo trudna do udowodnienia - brak widocznych śladów przemocy poddaje w wątpliwość prawdziwość tego na co skarży się ofiara.
- Przemoc seksualna – definiowana jako zmuszanie ofiary do określonych zachowań i kontaktów seksualnych wbrew jej woli. Jest to najbardziej wstydliva dla ofiar forma przemocy, do której trudno się przyznać i o której trudno rozmawiać zarówno pokrzywdzonym, jak i przedstawicielom służb, które w takich przypadkach podejmują interwencje i udzielają pomocy.
- Zaniedbanie – polega na niezaspokajaniu podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych członków rodziny, narażanie ich na głód, niedożywienie, brak opieki, obojętność, pozostawianie w niewłaściwych warunkach lokalowych i bytowych, chłód emocjonalny. Zaniedbanie nie dotyczy jedynie dzieci, ale coraz częściej osób starych, chorych i niepełnosprawnych.

- Przemoc ekonomiczna – polega na odmawianiu lub ograniczaniu dostępu do wspólnych finansów, odbieranie zarobionych pieniędzy, ograniczanie lub uniemożliwienie podjęcia pracy, okradanie, niszczenie wartościowych przedmiotów.

Często zdarza się, że sprawcy przemocy stosują wobec ofiar różne jej formy, by uzyskać pełną kontrolę nad ofiarą. Zachowanie sprawcy może wywołać u ofiar trwałe negatywne skutki i w efekcie zniszczyć pozytywny obraz samego siebie.

Strona | 12

1.2.4 Cykle przemocy

Pojęcie przemocy domowej wiąże się ściśle z wielością cyklicznie podejmowanych zachowań.

Zachowania te niejednokrotnie rozciągają się w czasie, nawet do okresów kilkunastoletnich. Ich powtarzanie pozwala na wykazanie pewnej prawidłowości przedstawionej w postaci trójfazowego cyklu, w ramach którego możemy wyróżnić:

- fazę narastania napięcia - początkiem cyklu jest zwykle wzrost napięcia, narastają sytuacje konfliktowe o różnym podłożu;
- fazę ostrej przemocy - następuje wybuch agresji. W tej fazie ofiara najczęściej decyduje się na wezwanie policji, poszukuje pomocy, podejmuje decyzję o opuszczeniu domu, o uruchomieniu sprawy karnej lub rozwodowej.
- fazę miodowego miesiąca - faza skruchy sprawcy i okazywania miłości. Sprawca próbuje załagodzić sytuację, przeprosza, obiecuje poprawę, staje się uczynny i miły. Ofiara zaczyna wierzyć, że sprawca przemocy zmienił się, jednak po pewnym czasie pomiędzy nią a sprawcą znowu pojawia się napięcie.

Cykle takie mogą trwać przez wiele lat, za każdym razem zarówno zachowanie sprawcy i skutki są bardziej dotkliwe. Z czasem trzecia faza jest coraz krótsza, staje się tygodniową lub kilkudniową przerwą w stosowaniu przemocy.

1.2.5 Mechanizmy przemocy w rodzinie

Charakteryzując ofiary przemocy zauważa się, że ich zachowanie często bywa niezrozumiałe, irytujące, a wręcz zniechęcające do pomocy. Ofiary bardzo często wycofują złożoną skargę, nie chcą ukarania sprawcy, sprawiają wrażenie, że same nie wiedzą czego chcą. Istotnymi powodami, dla których osoby krzywdzone nie są świadome stosowanych wobec nich aktów przemocy i nie podejmują działań zmieniających ich sytuację, są tzw. mechanizmy przemocy. Należą do nich:

Strona | 13

- Zjawisko „prania mózgu” – polega na systematycznym, świadomym i celowym oddziaływaniu na człowieka w celu zmiany jego przekonań, postaw, uczuć, potrzeb. W konsekwencji osoby doznające przemocy mają zniekształcony obraz własnej osoby, tracą poczucie własnej wartości, poczucia kontroli nad swoim życiem oraz podporządkowują się sprawcy. Metody stosowane w „Praniu mózgu” to: izolacja, poniżanie i degradacja, monopolizacja uwagi, doprowadzenie do wyczerpania, wywoływanie lęku i depresji, naprzemiennosc kary i nagrody.
- Syndrom wyuczonej bezradności - ofiara staje się bezbronna i bezradna, poddaje się, traci wolę nie tylko „walki”, ale i wolę życia. Wyuczona bezradność wynika z przekonania o bezskuteczności jakichkolwiek działań.
- Zespół stresu pourazowego PTSD - zaburzenia lękowe PTSD występują u osób narażonych na utratę zdrowia i życia, które przeżyły katastrofę, jak również były ofiarami napadów, gwałtów i innych traumatycznych wydarzeń. Objawami PTSD są m. in. zaburzenia snu, drażliwość, wybuchy gniewu, złości, czujność, natarczywe wspomnienia, koszmary senne.
- Proces wiktyimizacji – to inaczej przyjęcie tożsamości sprawcy. W wyniku doznawania przemocy, podejmowania nieskutecznych prób obrony siebie, a także w wyniku wtórnego zranienia spowodowanego nieprawidłowymi reakcjami otoczenia, osoba krzywdzona nabiera przekonania, że naprawdę zasługuje na takie zachowanie.

- Syndrom sztokholmski - traumatyczna więź łącząca ofiarę ze sprawcą, patologiczna wdzięczność za to, co sprawca mógł zrobić, a czego nie zrobił. Ofiary przemocy w rodzinie są wdzięczne sprawcom za drobne przywileje, które jeszcze mają, za "miodowe miesiące", za chwile spokoju i namiastkę uczucia, a czasem nawet za to, że żyją.
- Mechanizm "psychologicznej pułapki" - ofiara nie jest w stanie zrezygnować ze związku i z tego, że tak dużo zainwestowała czasu, energii. Trwa ona w związku, który przynosi jej cierpienie, w którym jest upokarzana i nie respektuje się jej praw. Ciągłe żyje nadzieją, że jeśli bardziej się postara, to będzie lepiej.

Mechanizmy przemocy obrazują, że sytuacja ofiar przemocy w rodzinie nie jest taka jak się pozornie wydaje. To nie wola czy skłonności masochistyczne powodują, że osoby doznające przemocy w rodzinie trwają w toksycznym dla nich związku, mimo ogromu doznawanych szkód. Mechanizmy przemocy oplatają ofiarę jak pajęczyna, z której trudno bez wsparcia z zewnątrz się wydostać.

1.2.6 Skutki przemocy w rodzinie

Osoby uwikłane w przemoc, tj. ofiary przemocy oraz jej sprawcy, ponoszą skutki o charakterze indywidualnym. Ofiary przemocy domowej doznają urazów fizycznych, trwałego kalectwa, a niejednokrotnie ponoszą śmierć w wyniku aktu przemocy. U osób krzywdzonych często występują zaburzenia emocjonalne, takie jak depresja, niepokój, niekontrolowane wybuchy płaczu lub śmiechu, nieuzasadnione reakcje lękowe, poczucie zagrożenia.

Niezwykle tragiczna w skutkach jest przemoc wobec dzieci. Dziecko żyjące w stanie ciągłego zagrożenia pozbawione jest poczucia bezpieczeństwa, miłości i zaufania niezbędnych do prawidłowego rozwoju.

Psychologiczna presja i ciągłe napięcie może stać się przyczyną wielu chorób psychosomatycznych, takich jak bóle głowy, bóle żołądka a także problemów z jedzeniem, trudności w nauce, moczenia nocnego. Krzywdzone dzieci czują się opuszczone, winne, mniej wartościowe, bezsilne, nieakceptowane, odrzucone. Następuje u nich zaburzenie postrzegania i rozumienia świata.

Istotnym problemem jest także przemoc wobec osób starszych oraz osób niepełnosprawnych, która najczęściej przybiera formę zaniedbania. Osoby starsze oraz niepełnosprawne doświadczają również przemocy fizycznej, emocjonalnej, seksualnej a także wykorzystywane są finansowo.

1.3 Przemoc w rodzinie w świetle wybranych dokumentów międzynarodowych i krajowych

Przemoc w rodzinie jako problem ogólnospołeczny ujmowany w kontekście łamania praw człowieka znalazł odzwierciedlenie w następujących dokumentach międzynarodowych:

1.3.1 Dokumenty ONZ

- Karta Narodów Zjednoczonych z 1945 roku;
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948 roku;
- Konwencja o Prawach Dziecka z 1989 roku;
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 roku;
- Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z 1966 roku;
- Konwencja w Sprawie Eliminacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet z 1979 roku;
- Deklaracja Wiedeńska i Program Działań z 1993 roku;
- Deklaracja o Eliminacji Przemocy Wobec Kobiet z 1993 roku;
- Deklaracja Pekinńska i Platforma Działania z 1995 roku.

1.3.2 Dokumenty Unii Europejskiej

- Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2000 roku;
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie obecnej sytuacji oraz przyszłych działań w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet - 2004/2220 (INI);
- Program Daphne;
- Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie przemocy domowej wobec kobiet (2006/C 110/15);
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013 z późniejszą nowelizacją³;
- Ustawa o ratyfikacji Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzonej w Stambule dnia 11 maja 2011 r.⁴

Strona | 16

Wyżej wymienione dokumenty stanowią ważny element na drodze do rozpowszechniania praw człowieka i przyczyniły się do zapoczątkowania i kontynuacji działań na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie.

1.3.3 Dokumenty o zasięgu krajowym

Sposoby i rodzaje działań, związanych z przeciwdziałaniem zjawisku przemocy w rodzinie, precyzują również niżej wymienione, obowiązujące w Polsce, akty prawne.

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r.⁵;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁶;
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny⁷;
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego⁸;

³ Szczegółowe informacje dot. wprowadzonych zmian zawarte są w piśmie Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z dnia 4.06.2014 r. znak: DZF-I-82207-5-PM/14

⁴ Dz.U. 2015 poz. 398

⁵ Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 z późn. zm.

⁶ Dz.U. 2005 nr 180, poz. 1493 z późn. zm.

⁷ Dz.U. 1997 nr 88, poz. 553 z późn. zm.

⁸ Dz.U. 1997 nr 89, poz. 555 z późn. zm.

- Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia⁹;
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny¹⁰;
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy¹¹;
- Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej¹²;
- Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi¹³;
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych¹⁴;
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 października 2010r. w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie¹⁵.

1.4 Skala zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce i w Europie

Jako przyczyny sprzyjające stosowaniu przemocy w rodzinie możemy wskazać kilka czynników:

- a. normy społeczne i kulturowe;
- b. uzależnienie/nadużywanie alkoholu bądź innych substancji psychoaktywnych;
- c. dziedziczone wzorce zachowań.

Z danych zamieszczonych w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy wynika, że statystycznie większość ofiar przemocy w rodzinie stanowią kobiety, a następnie dzieci, osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami. Tak zdefiniowana grupa wiąże się z wielowiekowym kulturowym przyzwoleniem społecznym, co z kolei jest związane z dużą skalą problemu przemocy w rodzinie.

Z opublikowanego w marcu 2014 raportu „Przemoc wobec kobiet w UE: codziennie i w każdym miejscu” wykonanego przez unijną Agencję Praw Podstawowych FRA 43% kobiet doświadczyło jakiejś formy przemocy psychicznej ze strony obecnego lub byłego partnera, np. w postaci publicznego poniżenia, zakazu opuszczania domu lub

⁹ Dz.U. 2001 nr 106 poz. 1148

¹⁰ Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93 z późn. zm.

¹¹ Dz.U. 1964 nr 9 poz. 59 z późn. zm.

¹² Dz.U. 2015 poz. 163 z późn. zm.

¹³ Dz.U. 1982 nr 35 poz. 230 z późn. zm.

¹⁴ Dz.U. 2008 nr 164, poz. 1027 z późn. zm.

¹⁵ Dz.U. 2010 nr 201, poz. 1334

zamknięcia w domu, zmuszania do oglądania materiałów pornograficznych oraz gróźb zastosowania przemocy; 33% kobiet doświadczyło w dzieciństwie przemocy fizycznej lub seksualnej ze strony osoby dorosłej. 12% kobiet w dzieciństwie doświadczyło przemocy seksualnej, przy czym połowa z nich - ze strony nieznanych mężczyzn. Najczęstszą formą przemocy było w tych przypadkach obnażanie narządów płciowych przez osobę dorosłą lub dotykanie narządów płciowych bądź piersi dziecka. 18% kobiet padło ofiarą nękania (stalkingu) po ukończeniu 15 roku życia, przy czym w przypadku 5% kobiet nękanie miało miejsce w okresie 12 miesięcy poprzedzających rozmowę. Odsetek ten odpowiada 9 milionom kobiet. 21% kobiet, które doświadczyły nękania, podało, że trwało ono dłużej niż 2 lata. 11% kobiet zetknęło się z niestosownymi propozycjami składanymi za pośrednictwem portali społecznościowych lub otrzymywało wiadomości e-mail bądź wiadomości tekstowe (SMS) o wyraźnym podtekście seksualnym. 20% młodych kobiet (w wieku od 18 do 29 lat) padło ofiarą tego rodzaju aktów napastowania seksualnego za pomocą nowych technologii (*ang. cyberharassment*); 55% kobiet doświadczyło którejś z form molestowania seksualnego. W przypadku 32% wszystkich ofiar molestowania sprawcą był przełożony, kolega lub klient; 67% kobiet nie zgłosiło najpoważniejszych przypadków przemocy ze strony partnera policji ani żadnej innej organizacji.

Jak wynika z sondażu pt. „Przemoc w rodzinie. Występowanie i częstotliwość zgłaszania” zrealizowanego przez firmę Ipsos w dniach 27 - 29 listopada 2014 roku na zlecenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, 14% Polaków zadeklarowało, że w ciągu ostatniego roku było świadkiem przemocy w rodzinie. Tylko dwie na pięć osób postanowiło zgłosić ją odpowiednim instytucjom. Powody dla których, osoby będące świadkami przemocy domowej nie zgłosiły tego faktu były różne. 21% ankietowanych stwierdziło, że problemy rodzinne należy rozwiązywać w domu, a 20% , że zgłoszenie i tak nic by nie dało. Co ósmy respondent stwierdził, że nie była to jego sprawa, a 8% obawiało się formalności. Istotny jest także fakt, że co trzecia osoba spośród wszystkich respondentów nie zna żadnej instytucji lub organizacji, które udzielają pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. Świadkiem przemocy domowej w ciągu ostatniego roku był co siódmy Polak. Fakt ten częściej deklarowały osoby młode i w średnim wieku, niż osoby po 55 roku życia. Respondenci najczęściej byli świadkami psychicznej i fizycznej formy przemocy w rodzinie, najrzadziej - przemocy o charakterze seksualnym. Świadców przemocy w rodzinie, którzy zdecydowali się ją zgłosić, najczęściej kontaktowali się w tej sprawie z policją (60%). Jedna trzecia respondentów zadeklarowała też, że sprawę zgłosiła Ośrodkowi Pomocy Społecznej. Pozostali ankietowani skorzystali z pomocy Niebieskiej

Linii lub innego telefonu interwencyjnego/zaufania (7%) oraz innej instytucji lub organizacji pozarządowej (20%) Zdecydowana większość respondentów (95%) jest zdania, że policja powinna sprawdzać każdy przypadek przemocy w rodzinie zgłaszany przez świadka takiego zdarzenia. Z policyjnych statystyk wynika, że w 2014 roku policja odnotowała ponad 105 tysięcy ofiar przemocy, czyli o ponad 18,5 tysięcy więcej niż w 2013 roku. Ogólna liczba osób podejrzewanych o przemoc wyniosła ponad 78 tysięcy, czyli o ponad 17 tysięcy więcej niż w 2013 roku. Policjanci skuteczniej odizolowują od ofiar m.in. nietrzeźwych podejrzanych o psychiczne lub fizyczne znęcanie się nad domownikami. W pierwszych trzech kwartałach 2014 roku liczba sprawców doprowadzonych do izb wytrzeźwień wzrosła blisko o 63%. W 2014 roku policjanci wypełnili 77 808 formularzy „Niebieska Karta”, czyli o ponad 16,7 tysięcy więcej niż w 2013 roku. W ubiegłym roku wzrosła także ogólna liczba ofiar przemocy i liczba osób podejrzewanych o przemoc.

1.5 Skala zjawiska przemocy domowej w Pile

Trudno w sposób jednoznaczny określić skalę zjawiska przemocy w rodzinie, gdyż problematyczne jest uzyskanie rzetelnych danych charakteryzujących to zjawisko – mimo akcji edukacyjnych oraz starań różnych instytucji wiele przypadków przemocy domowej nie jest ujawnianych, m.in. ze względu na strach przed sprawcą, wstyd oraz brak wiary w skuteczność procedur.

Podstawą analizy sytuacji dotyczącej przemocy domowej są dane zbierane od poszczególnych instytucji współpracujących w ramach Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, w tym głównie działających w Zespole Interdyscyplinarnym. W związku z wielością tych instytucji pojawia się kolejna trudność, która związana jest z różnorodnością danych zbieranych przez różne instytucje, które pośrednio lub bezpośrednio odpowiadają za przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, w szczególności Komenda Powiatowa Policji oraz Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Trudność związana jest z faktem, że dane te zbierane i analizowane są według różnych typologii.

Wielokrotnie nie było możliwości zebrania odpowiednich danych za lata 2010-2014, szczególnie w przypadku danych gromadzonych przez Policję, ponieważ nowy system sprawozdawczy obowiązuje w Policji od roku 2012, w związku z czym instytucja ta nie posiada odpowiednio sklasyfikowanych danych z lat poprzednich.

1.5.1 Sprawcy przemocy w rodzinie

Począwszy od roku 2012, tj. od momentu, kiedy obowiązuje obecny system sprawozdawczy w Policji, **liczba sprawców ustalonych przemocy w rodzinie systematycznie rośnie** – w roku 2012 wynosiła ona 120, w roku 2013 wzrosła o 21% i wynosiła 145, w roku 2014 wzrost ten był jeszcze większy, a liczba sprawców osiągnęła 217, co oznacza wzrost o 50% w stosunku do roku ubiegłego.

Strona | 20

Wzrost ten dotyczył zarówno liczby kobiet, mężczyzn, jak i nieletnich będących sprawcami przemocy w rodzinie. Zwrócić uwagę należy na fakt, że w roku 2014 spośród trzech wymienionych grup 90% sprawców przemocy w rodzinie stanowili mężczyźni. Oznacza to, że sprawcą przemocy w rodzinie dziesięciokrotnie częściej jest mężczyzna niż kobieta – w roku 2012 na 106 mężczyzn, sprawców przemocy w rodzinie przypadało 13 kobiet sprawców; w roku 2013 na 130 mężczyzn – 15 kobiet; a w roku 2014 na 195 mężczyzn – 19 kobiet.

Tabela 1. Liczba sprawców przemocy w rodzinie w poszczególnych latach

ROK	2012	2013	2014
Kobiety	13	15	19
Mężczyźni	106	130	195
Nieletni	1	0	3
Razem	120	145	217

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Piłe, 2015

Choć liczba ustalonych sprawców przemocy w rodzinie z roku na rok zwiększa się, liczba przeprowadzonych interwencji Policji dotyczących tego problemu nie plasuje się na takim kontinuum. Spośród trzech ostatnich lat, za które KPP posiada dane statystyczne, najwięcej interwencji Policji, 782, przeprowadzono w roku 2012. W kolejnym roku liczba ta zmniejszyła się o 39% do 480 interwencji, a w roku 2014 wzrosła do 712 interwencji, nie osiągając tym samym takiego poziomu, jak w 2012.

Corocznie około 5% policyjnych interwencji domowych dotyczących przemocy w rodzinie kończy się zatrzymaniem osoby stosującej przemoc. W roku 2013 zatrzymano 21 takich osób, a w 2014 – 30 sprawców (wszyscy byli to mężczyźni).

Tabela 2. Przeprowadzone interwencje Policji dotyczące przemocy w rodzinie

ROK	2012	2013	2014
Liczba interwencji	782	480	712
Liczba osób zatrzymanych podczas interwencji stosujących przemoc	b. d.	21	30

Strona | 21

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Pile, 2015; Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 za lata: 2012; 2013; 2014.

Przemoc w rodzinie to zjawisko, które może mieć charakter jednorazowego albo powtarzającego się działania naruszającego prawa lub dobra osobiste członka rodziny. Z uwagi na częstotliwość zachowań sprawców przemocy, czyny te są w różny sposób kwalifikowane pod względem prawnym. Jeżeli przemoc w rodzinie ma charakter umyślnych, długotrwałych i powtarzających się zachowań sprawcy, polegających na zadawaniu zależnej od niego ofierze cierpienie psychicznych lub fizycznych, mamy do czynienia z przestępstwem znęcania się psychicznego lub fizycznego, które skodyfikowane jest w art. 207 §1 Kodeksu Karnego. Brzmi on następująco: „Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

Sprawy o przestępstwo znęcania się prowadzi zarówno Komenda Powiatowa Policji, jak i Prokuratura Rejonowa w Pile.

W latach 2012-2014 Policja prowadziła 213 spraw o znęcanie się, z których 80 (tj. 37,6%) zakończyło się przekazaniem aktu oskarżenia do Sądu Rejonowego w Pile. Porównując dane za poszczególne lata, zauważa się nie tylko zwiększanie się z roku na rok liczby prowadzonych postępowań, ale także zwiększanie się liczby wniosków skierowanych do Sądu – w roku 2012 prowadzono 50 spraw, z których do Sądu przekazano 15 (tj. 30,0%); w 2013 prowadzono 80 spraw (wzrost o 60%), z których do Sądu przekazano 27 (tj. 33,8%); w 2014 roku natomiast prowadzono 83 sprawy, z których to aktem oskarżenia do Sądu Rejonowego przekazano 38, co stanowi 45,8%.

Tabela 3. Sprawy prowadzone przez Komendę Powiatową Policji w Pile o znęcanie się

Rok	Sprawy, jakie Komenda Powiatowa Policji w Pile prowadziła o znęcanie się	W tym sprawy, które Policja przekazała aktem oskarżenia do Sądu Rejonowego w Pile
2012	50	15
2013	80	27
2014	83	38
Razem	213	80

Strona | 22

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 za lata: 2012; 2013; 2014.

Prokuratura Rejonowa w Pile w latach 2012-2014 prowadziła 331 postępowań przygotowawczych w sprawach o przestępstwo znęcania się psychicznego lub fizycznego nad osobą najbliższą lub osobą pozostającą w stosunku zależności (na podstawie art. 207 §1 kk), spośród których 119 (tj. 36,0%) zakończyło się skierowaniem aktów oskarżenia do sądu. Analizując dane za poszczególne lata, w przeciwieństwie do pracy Policji, w przypadku pracy Prokuratury nie zauważa się liniowego wzrostu liczby tego rodzaju postępowań, ani też wzrostu odsetka spraw zakończonych skierowaniem aktów oskarżenia do sądu. W roku 2012 prowadzono 129 postępowań, z których do Sądu skierowano 50 (tj. 38,8%); w roku 2013 prowadzono 82 postępowania (co oznacza spadek ich liczby o 36,4%), z których do Sądu skierowano 27 (tj. 32,9%); w roku 2014 natomiast Prokuratura Rejonowa prowadziła 120 spraw (co oznacza wzrost o 46,3% w stosunku do roku ubiegłego), z których aktem oskarżenia do Sądu Rejonowego trafiły 42 sprawy (tj. 35,0%).

Tabela 4. Postępowania przygotowawcze prowadzone w Prokuraturze Rejonowej w Pile w sprawach o znęcanie się

Rok	Postępowania przygotowawcze prowadzone w Prokuraturze Rejonowej w Pile w sprawach o przestępstwo znęcania się psychicznego lub fizycznego	W tym sprawy zakończone skierowaniem aktów oskarżenia do sądu
2012	129	50
2013	82	27
2014	120	42
Razem	331	119

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 za lata: 2012; 2013; 2014.

Prokuratura Rejonowa w Pile, prowadząc sprawy o znęcanie się, niejednokrotnie wobec sprawcy przemocy w rodzinie wnioskowała o zastosowanie tymczasowego aresztowania. Liczba złożonych do Sądu Rejonowego wniosków o areszt koreluje z prowadzoną liczbą postępowań dotyczących tego przestępstwa – w roku 2012 wystosowano 11 wniosków (tj. w 8,5% prowadzonych postępowań), w roku 2013 – 6 wniosków (tj. w 7,3% postępowań), a w roku 2014 – 17 wniosków o zastosowanie tymczasowego aresztowania (tj. w 14,2% prowadzonych postępowań o znęcanie się).

Tabela 5. Wnioski o zastosowanie tymczasowego aresztowania wobec sprawców przemocy w rodzinie

ROK	2012	2013	2014
Wnioski o zastosowanie tymczasowego aresztowania skierowane do Sądu przez Prokuraturę Rejonową w Pile w sprawach o przestępstwo znęcania się psychicznego i fizycznego	11	6	17

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 za lata: 2012; 2013; 2014.

Cytowane w „Sprawozdaniu z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015” dane uzyskane od kuratorów sądowych działających przy Sądzie Rejonowym w Pile wskazują, że w latach 2012-2014 liczba postępowań wykonawczych za czyny z art. 207 §1 kk (tj. przestępstwo znęcania się fizycznego lub psychicznego) była rokrocznie niemal identyczna i wynosiła 42 w roku 2012 oraz 41 w roku 2013 i w 2014.

Tabela 6. Prowadzone postępowania wykonawcze w Sądzie Rejonowym w Pile za czyny z art. 207 §1 kk

ROK	2012	2013	2014
Prowadzone postępowania wykonawcze za czyny z art. 207 §1 kk	42	41	41

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 za lata: 2012; 2013; 2014.

Choć, jak wspomniano, liczba ustalonych przez Policję sprawców przemocy w rodzinie z roku na rok znacząco się zwiększa, liczba osób skazanych w Sądzie Rejonowym w Pile za przestępstwo z art. 207 § 1 k.k. – począwszy od roku 2010 jest coraz mniejsza. W roku 2010 skazano 52 osoby, w roku 2011 – 46 osób, w 2012 – 47 osób, w 2013 – 42 osoby, a w 2014 – 31 osób, co stanowi mniej niż 60% liczby osób skazanych w roku 2010.

łącznie w latach 2010-2014 w Sądzie Rejonowym w Pile skazano za to przestępstwo 218 osób.

Tabela 7. Liczba osób skazanych w Sądzie Rejonowym w Pile za przestępstwo z art. 207 § 1 k.k.

Rok	Liczba skazanych
2010	52
2011	46
2012	47
2013	42
2014	31
Razem	218

Strona | 24

Źródło: Sąd Rejonowy w Pile, 2015.

Dane Prokuratury Rejonowej w Pile wskazują na nieco inną ogólną liczbę osób skazanych w Sądzie Rejonowym za przestępstwo z art. 207 § 1 k.k. w latach 2010-2014. Instytucja ta informuje o 227 osobach skazanych, co oznacza liczbę o 8 osób wyższą w stosunku do zaprezentowanych wyżej danych Sądu Rejonowego. Różnica może wynikać z faktu, że Prokuratura Rejonowa w Pile swoim zasięgiem obejmuje nie tylko Gminę Piła, ale też Gminę Szydłowo.

1.5.2 Osoby pokrzywdzone przemocą w rodzinie

Dane KPP w Pile wskazują, że podobnie, jak liczba sprawców przemocy w rodzinie, liczba pokrzywdzonych nią ofiar z roku na rok zwiększa się. W roku 2012 przemocą dotkniętych było 220 osób, w roku 2013 nastąpił wzrost o 14% do poziomu 250 osób, a w roku 2014 wzrost o kolejne 55% do poziomu 387 osób.

Najliczniejszą grupę spośród osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie stanowiły kobiety (w roku 2014 – 200 osób, tj. 52% wszystkich pokrzywdzonych), a w drugiej kolejności dzieci (w roku 2014 – 168 osób, tj. 43% wszystkich pokrzywdzonych). Mężczyźni stanowili zaledwie 5% pokrzywdzonych, co oznacza, że było ich dziesięciokrotnie mniej niż kobiet.

Tabela 8. Liczba i płeć osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie

ROK	2012	2013	2014
Kobiety	119	136	200
Mężczyźni	17	19	19
Dzieci	84	95	168
Razem	220	250	387

Strona | 25

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Pile, 2015.

Danymi dotyczącymi grup osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie także za lata wcześniejsze, tj. od 2010 dysponuje Prokuratura Rejonowa w Pile. Według informacji pozyskanych z tej instytucji, w latach 2010-2014 ofiarami przemocy w rodzinie padło 690 mieszkańców Piły, w tym 486 kobiet, 93 mężczyzn oraz 111 dzieci do 18 roku życia (49 chłopców i 62 dziewczęta).

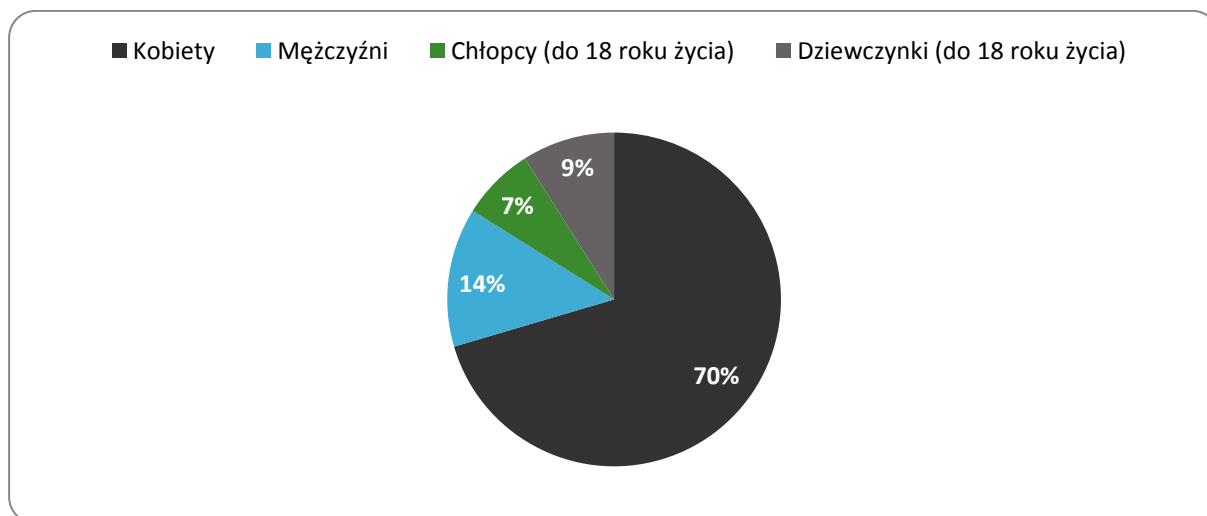
Tabela 9. Grupy pokrzywdzonych dotkniętych przemocą w rodzinie w latach 2010-2014

Grupa	Liczba osób
Kobiety	486
Mężczyźni	93
Chłopcy (do 18 roku życia)	49
Dziewczynki (do 18 roku życia)	62
Razem	690

Źródło: Prokuratura Rejonowa w Pile, 2015.

Osoby dorosłe stanowiły 83,9% ofiar przemocy, a małoletni 16,1%. Wśród osób dorosłych ponad cztery piąte to kobiety (70,4% ogółu). Wśród osób małoletnich natomiast dziewczęta również stanowiły większą część ofiar przemocy (55,9%, tj. 9,0% ogółu), różnica nie była jednak tak znacząca, jak w przypadku dorosłych.

Wykres 1. Odsetek poszczególnych grup wśród osób dotkniętych przemocą w rodzinie w latach 2010-2014

Strona | 26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Prokuratury Rejonowej w Piłe

1.5.3 Formy doznawanej przemocy w rodzinie

Na podstawie danych udostępnionych przez Komendę Powiatową Policji w Piłe można określić, ile osób w poszczególnych latach w Piłe doświadczyło przemocy fizycznej, seksualnej, czy też psychicznej. W związku z faktem, że w formularzu sprawozdawczym Policji nie występuje rozbięcie danych na płeć, podane dane dotyczą łącznie kobiet i mężczyzn. Danych tych nie można sumować, ponieważ niektóre osoby mogą doznawać zarówno przemocy fizycznej, jak i psychicznej, a tym samym zaliczają się zarówno do pierwszej, jak i do trzeciej kategorii.

Liczba osób w Piłe, które doświadczyły przemocy fizycznej od byłego bądź obecnego partnera po ukończeniu 15 roku życia w 2012 roku wynosiła 93, w kolejnym roku liczba ta wzrosła do 105, a w 2014 do 143, co oznacza wzrost o 54% w stosunku do 2012 roku. Przemoc seksualna ze strony partnera jest bardzo rzadko zgłaszana organom ścigania, a w Piłe ani razu w ciągu lat 2012-2014 nie została odnotowana w sprawozdaniach policyjnych.

Przemoc psychiczna to zjawisko narastające w znacznie większym stopniu niż przemoc fizyczna – przyrost liczby osób dotkniętych przemocą psychiczną ze strony byłego bądź obecnego partnera po ukończeniu 15 roku życia jest w kolejnych latach znacznie wyższy niż w przypadku przemocy fizycznej. Może to wynikać ze zwiększonej świadomości w tym zakresie zarówno ofiar przemocy, jak też organów ścigania. W roku 2012 w Piłe

odnotowano 43 osoby, które doznały takiej przemocy, w roku 2013 było to 68 osób (przyrost o 58%), a w roku 2015 już 105 osób (przyrost o 54% w stosunku do roku poprzedniego i aż o 144% w stosunku do roku 2012).

Tabela 10. Liczba osób, które doświadczyły poszczególnych form przemocy

ROK	2012	2013	2014
Osoby, które doświadczyły <u>przemocy fizycznej</u> od byłego bądź obecnego partnera po ukończeniu 15 roku życia (łącznie kobiety i mężczyźni)	93	105	143
Osoby, które doświadczyły <u>przemocy seksualnej</u> od byłego bądź obecnego partnera po ukończeniu 15 roku życia (łącznie kobiety i mężczyźni)	0	0	0
Osoby, które doświadczyły <u>przemocy psychicznej</u> w czasie trwania związku od byłego bądź obecnego partnera (łącznie kobiety i mężczyźni)	43	68	105

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji, 2015.

1.5.4 Przemoc w rodzinie a spożycie alkoholu

Istotnym elementem współwystępującym z przemocą w rodzinie jest alkohol, bowiem znaczącą część wszystkich sprawców przemocy w rodzinie stanowią osoby znajdujące się pod wpływem alkoholu.

Nadużywanie alkoholu dotyczy przede wszystkim sprawcy przemocy w rodzinie, co potwierdzają policyjne statystyki. Liczba sprawców przemocy w rodzinie zastanych podczas interwencji policji pod wpływem alkoholu wynosiła w 2014 roku 135 i była o 67% większa od liczby sprawców pod wpływem alkoholu w roku 2012.

Porównując te dane z ogólną, ustaloną przez Policję, liczbą sprawców przemocy domowej, można stwierdzić, że pod wpływem alkoholu znajdowało się od 46% sprawców w roku 2013 do 68% sprawców w roku 2012.

Tabela 11. Liczba sprawców przemocy domowej w trakcie interwencji policji pod wpływem alkoholu

ROK	2012	2013	2014
Liczba sprawców	81	67	135

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 za lata: 2012; 2013; 2014.

Potwierdzeniem związku przemyca w rodzinie ze spożyciem alkoholu przez sprawcę są także dane OPIRPA. Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Piłie informuje, iż odsetek sprawców przemyca w rodzinie pod wpływem alkoholu doprowadzonych do Działu Opieki nad Osobami Nietrzeźwymi w latach 2010-2014 wynosił 43,87%.

Strona | 28

O skali zjawiska alkoholizmu w Piłie informują dane Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W roku 2012 oraz w roku 2013 Komisja odbywała po 76 posiedzeń. Rokrocznie do Miejskiej Komisji wpływa ponad sto pięćdziesiąt wniosków o leczenie odwykowe. W roku 2012 były to 164 wnioski, w 2013 – 155 wniosków, a w 2014 – 183 wnioski.

Znaczna część spośród tych wniosków dotyczyła problemu przemyca w rodzinie – w roku 2012 – 147 wniosków (tj. 89,6%), a w 2013 – 72 wnioski (tj. 46,5%).

Spółród wniosków, które napłynęły do Komisji, w większej części podjęła ona decyzję o skierowaniu na dobrowolne leczenie w systemie ambulatoryjnym na terenie Piły. Sytuacja taka miała miejsce w przypadku 105 wniosków w roku 2012 (64,0%); 90 wniosków w roku 2013 (58,1%) i 102 wniosków w roku 2014 (55,7%). W pozostałych przypadkach Komisja podjęła decyzję o skierowaniu do Sądu Rejonowego w Piłie sprawy o przymusowe leczenie.

Tabela 12. Wnioski o leczenie odwykowe w Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w poszczególnych latach

ROK	2012	2013	2014
Wnioski o leczenie odwykowe, które wpłynęły do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	164	155	183
• W tym wnioski, które dotyczyły przemyca w rodzinie	147	72	b. d.
• Wnioski, w przypadku których Komisja podjęła decyzję o skierowaniu na dobrowolne leczenie w systemie ambulatoryjnym na terenie Piły	105	90	102
• Sprawy, jakie Komisja skierowała do Sądu Rejonowego w Piłie o przymusowe leczenie	59	65	81

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 za lata: 2012; 2013; 2014.

1.5.5 Procedura „Niebieskich Kart”

Podejmowanie interwencji w rodzinie dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”. Procedura obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie przez przedstawicieli:

Strona | 29

- jednostek pomocy społecznej,
- komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
- policji,
- oświaty,
- ochrony zdrowia.

Procedura nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą. Wszczęcie procedury "Niebieskie Karty" następuje przez wypełnienie formularza "Niebieska Karta" w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie. Procedurę oraz wzory formularzy określa Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”.

W 2012 roku procedurą „Niebieskie Karty” w Pile objęto łącznie 142 rodziny (w tym nowych rodzin – 135 liczących 403 osoby), w 2013 roku – 237 rodzin (w tym nowych rodzin – 151 liczących 519 osób), w 2014 roku – 290 rodzin (w tym nowych rodzin – 162 liczące 561 osób). Dodać należy, że w roku 2014 dwadzieścia dwie „Niebieskie Karty” dotyczyły kolejnych przypadków przemocy w rodzinie w trakcie trwającej procedury.

Tabela 13. Rodziny objęte procedurą "Niebieskich Kart" w Pile

ROK	2012	2013	2014
Łącznie „Niebieskich Kart”	142	237	290
Dot. nowych rodzin	135	151	162
Liczba osób w rodzinach	403	519	561
• W tym kobiet	161	192	200
• W tym mężczyzn	156	182	193
• W tym dzieci	86	145	168

Strona | 30

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile, 2015; Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 za lata: 2012; 2013; 2014.

Liczba wypełnionych formularzy „Niebieskich Kart” przez Policję koreluje z liczbą ustalonych przez Policję sprawców przemocy w rodzinie, a wręcz jest z tą liczbą niemal identyczna. W roku 2012 Policja wypełniła 120 formularzy, tyle samo też w tym roku było stwierdzonych sprawców przemocy w rodzinie. W roku 2013 liczba wypełnionych formularzy wyniosła 144, zaledwie o 1 mniej od liczby sprawców przemocy w rodzinie. W roku 2014 natomiast liczba wypełnionych formularzy „Niebieskich Kart” przez Policję wzrosła o prawie 50%, osiągając liczbę 214, co jest zbliżonym wynikiem do liczby 217 ustalonych sprawców przemocy w rodzinie.

Tabela 14. Liczba wypełnionych formularzy "Niebieskich Kart" przez Policję

ROK	2012	2013	2014
Liczba formularzy wypełnionych przez Policję	120	144	214

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Pile, 2015.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile dysponuje szerszymi danymi dotyczącymi zaangażowania także innych instytucji w procedurę Niebieskich Kart. Dane tej instytucji wskazują, że liczba wszczętych procedur „Niebieskiej Karty” z roku na rok zwiększa się – od 135 w roku 2012, poprzez 151 w roku 2013 do 162 w roku 2013.

W 2012 roku w 107 przypadkach procedura wszczęta została przez policjantów KPP w Pile, w 20 przypadkach przez pracowników socjalnych i asystentów rodziny z MOPS w Pile, w 6 przypadkach przez pedagogów szkolnych, a w 2 przypadkach przez pracowników Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile.

W 2013 roku w 117 przypadkach procedura wszczęta została przez policjantów KPP w Pile, w 29 przypadkach przez pracowników socjalnych i asystentów rodziny z MOPS w Pile, w 2 przypadkach przez pedagogów szkolnych, a w kolejnych 2 przypadkach przez pracowników Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile oraz w 1 przedstawiciel innego Zespołu Interdyscyplinarnego.

Strona | 31

W 2014 roku w 130 przypadkach procedura wszczęta została przez policjantów KPP w Pile, w 29 przypadkach przez pracowników socjalnych i asystentów rodziny z MOPS w Pile, w 2 przypadkach przez pedagogów szkolnych, a w 1 przypadku przez pracowników Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile.

Analizując te dane, zauważa się, że procedurę „Niebieskie Karty” w każdym roku najczęściej rozpoczynali policjanci z Komendy Miejskiej Policji w Pile (od 77% w roku 2013 do 80% wszystkich NK w roku 2014), co zasadniczo związane jest z działaniami Policji w ramach interwencji domowych. Drugą co do wielkości grupą wszczynającą procedurę są pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile, w tym pracownicy socjalni oraz asystenci rodziny (łącznie od 15% w roku 2012 do 19% wszystkich NK w roku 2013), którzy poprzez bezpośredni kontakt z rodziną – w jej środowisku – mieli możliwość diagnozowania występujących w niej problemów. Wśród rozpoczynających procedurę „Niebieskie Karty” znaleźli się także pedagodzy szkolni oraz przedstawiciele Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile. Na uwagę zasługuje fakt, że ani jednej procedury nie wszczęli przedstawiciele instytucji ochrony zdrowia – sytuacja taka ma miejsce od początku funkcjonowania zasad dotyczących procedury „Niebieskie Karty” w obecnym kształcie, tj. od listopada 2011 roku.

Tabela 15. Wszczęte procedury „Niebieskiej Karty” przez poszczególne instytucje (dotyczące nowych przypadków w danym roku)

Instytucja / Rok	2012	2013	2014
Policja KPP w Pile	107	117	130
MOPS	20	29	29
Pedagodzy szkolni	6	2	2
SOW Piła	2	2	1
Przedstawiciel innego ZI	0	1	0
Razem	135	151	162

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile, 2015.

1.6 Wsparcie ofiar i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

1.6.1 Dotychczasowy Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i jego efekty

Strona | 32

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego, a także zobowiązuje gminy do tworzenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, między innymi poprzez takie działania, jak:

- opracowanie i realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

W roku 2012, w drodze Uchwały Nr XX/263/12 z dnia 24 kwietnia 2012 roku, Rada Miasta Piły przyjęła do realizacji **Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015**. W opracowaniu programu udział wzięli członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Piłe. Adresatem Gminnego Programu są mieszkańcy Piły, w tym osoby dotknięte problemem przemocy w rodzinie, a także osoby podejmujące działania mające na celu przeciwdziałanie temu zjawisku oraz wspieranie osób doznających przemocy.

Celem głównym *Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015* jest przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie, zapewnienie ochrony jej ofiarom oraz skuteczne oddziaływanie na jej sprawców. Wyznaczone w Programie działania mają charakter ciągły i długofalowy. Wyznaczono przy tym następujące cele operacyjne:

- Wsparcie rodzin, w których stosowana jest przemoc;

- Podniesienie świadomości mieszkańców gminy w zakresie przemocy w rodzinie;
- Zacieśnienie współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

1.6.2 Wsparcie udzielane przez Miejski Ośrodek Pomocy

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile realizował zadania z zakresu pomocy społecznej, wynikające z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w tym zadania własne gminy – zarówno obowiązkowe jak i o charakterze fakultatywnym – a także zadania zlecone gminie, jak również inne zadania, wynikające z przepisów prawa. Ogółem w ramach świadczeń wynikających z ustawy o pomocy społecznej, każdego roku MOPS w Pile udzielał pomocy ponad dwóm tysiącom rodzin. Najwięcej rodzin pomocą objętych zostało w roku 2013 – 2565, a najmniej w roku 2011 – 2246 rodzin. Ogólna liczba osób, z których składały się te rodziny wynosiła każdego roku około sześciu tysięcy osób; spośród analizowanych lat, najwięcej w 2013 – 6656 osób, a najmniej w 2011 – 5815 osób. W latach 2011-2013 liczba rodzin, a tym samym liczba osób korzystających z pomocy społecznej systematycznie rosła, by w roku 2014 znów zmniejszyć się.

Tabela 16. Osoby korzystające z pomocy społecznej w poszczególnych latach z powodu przemocy w rodzinie i alkoholizmu

ROK	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba rodzin objętych wsparciem MOPS	2291	2264	2438	2565	2418
Liczba osób w tych rodzinach	6003	5815	6208	6656	6113
Liczba rodzin objętych wsparciem z powodu przemocy w rodzinie	63	65	59	72	61
Liczba osób w tych rodzinach	191	212	180	226	194
Odsetek osób spośród wszystkich korzystających z MOPS	3,2%	3,6%	2,9%	3,4%	3,2%
Liczba rodzin objętych wsparciem z powodu alkoholizmu	322	358	378	401	396
Liczba osób w tych rodzinach	656	694	728	778	730
Odsetek osób spośród wszystkich korzystających z MOPS	10,9%	11,9%	11,7%	11,7%	11,9%

Źródło: Sprawozdanie MPIPS-03 za lata 2010, 2011, 2012, 2013, 2014.

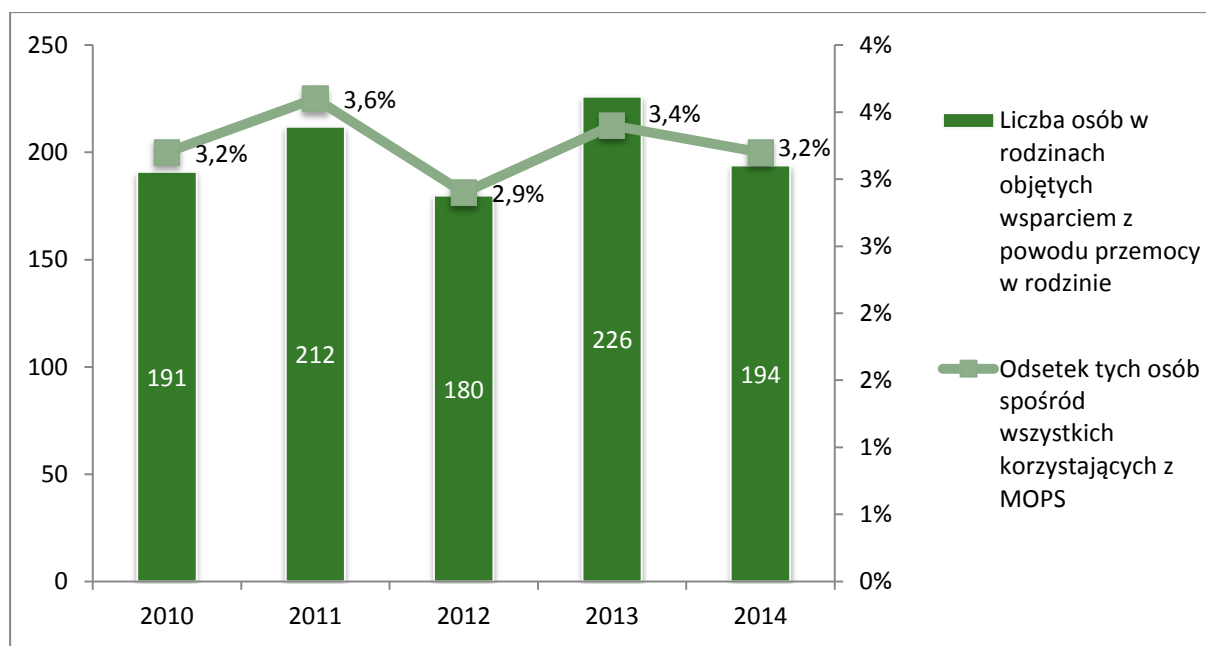
Zgodnie z art. 7 pkt. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej przemoc w rodzinie jest jedną z przyczyn stanowiących podstawę objęcia rodziny pomocą społeczną.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile w latach 2010-2014 co roku obejmował pomocą około 60-70 rodzin, w przypadku których głównym powodem działania pomocy społecznej była przemoc w rodzinie. Najwięcej rodzin z tym problemem (72 rodziny liczące 26 osób) objętych zostało pomocą społeczną w roku 2013, najmniej zaś w roku 2012 (59 rodzin liczących 180 osób). Porównując te dane z ogólną liczbą osób objętych wsparciem pomocy społecznej, zauważa się, że każdego roku osoby dotknięte problemem przemocy domowej stanowiły około trzech procent wszystkich klientów MOPS w Pile – najczęściej w roku 2011 – 3,6%, najmniej w roku 2012 – 2,9%.

Rodziny te skorzystały z m.in. następujących form pomocy:

- zasiłków pieniężnych w ramach ustawy o pomocy,
- schronienia,
- zasiłków na zakup żywności realizowanych w ramach rządowego programu "Pomoc państwa w zakresie dożywiania",
- posiłków (w tym w jednostkach oświatowych dla dzieci i młodzieży),
- skierowania dzieci i młodzieży do udziału w różnych formach wypoczynku.

Wykres 2. Osoby korzystające z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie

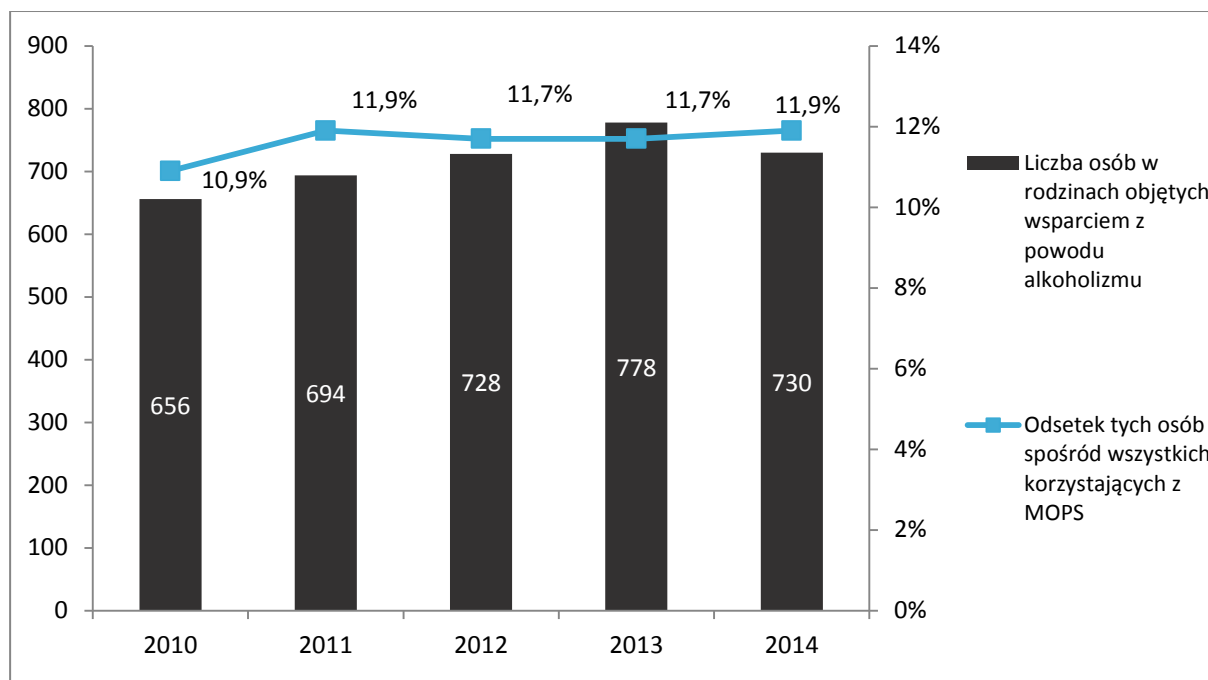
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdanie MPiPS-03 za lata 2010, 2011, 2012, 2013, 2014.

Jak szerzej opisano w kolejnym rozdziale, z problemem przemocy domowej często wiąże się także występujący w rodzinie problem alkoholizmu, który również stanowi podstawę

objęcia rodziny pomocą społeczną. W latach 2010-2014 rocznie około 320-400 rodzin objętych było wsparciem MOPS w Pile z powodu alkoholizmu. Najwięcej z nich korzystało z pomocy w roku 2013 (401 rodzin liczących 778 osób); najmniej zaś w roku 2010 (322 rodziny liczące 656 osób). Porównując te dane z ogólną liczbą osób objętych pomocą społeczną, zauważa się, że każdego roku osoby dotknięte alkoholizmem w rodzinie stanowiły około jedenastu procent wszystkich klientów MOPS w Pile – najwięcej w roku 2011 oraz 2014 – po 11,9%, najmniej natomiast w roku 2010 – 10,9%.

Strona | 35

Wykres 3. Osoby korzystające z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w rodzinie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdanie MPiPS-03 za lata 2010, 2011, 2012, 2013, 2014.

Istotną rolę we wsparciu osób doznających przemocy w rodzinie odgrywa specjalistyczne poradnictwo. Działania w tym zakresie również realizował MOPS w Pile. Należało do nich poradnictwo socjalne, a także poradnictwo psychologiczne i prawne. Poradnictwo udzielane było nieodpłatnie bez względu na dochody rodziny dotkniętej problemem przemocy.

Kluczowym elementem wsparcia są również programy przeciwdziałania przemocy, programy korekcyjno-edukacyjne dla sprawców oraz zapewnianie schronienia w przypadku, gdy osoby doznające przemocy nie miały możliwości pozostania w swoim środowisku ze względu na zagrożenie ze strony osób stosujących przemoc. Zapewnienie

schronienia odbywa się m.in. w znajdującym się w Pile Ośrodku Wsparcia. Programy te, a także działalność Ośrodka Wsparcia opisane są w dalszej części rozdziału.

1.6.3 Realizowane projekty o charakterze korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy

Strona | 36

Programy o charakterze korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy w Pile realizowane były przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, a także przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile.

W programie realizowanym przez SOW począwszy od roku 2010 do końca 2014 wzięło udział 76 osób, spośród których zdecydowana większość program ukończyła (67 osób, co stanowi 88% wszystkich uczestników). Liczba osób, które brały udział w projekcie w poszczególnych latach wahała się od 11 (rok 2011) do 22 (rok 2010), przy czym w latach 2012-2014 utrzymywała się na podobnym poziomie (13-15 osób). Oprócz roku 2010, w którym 40% osób nie ukończyło programu, w pozostałych latach każda z uczestniczących osób ukończyła kurs, przy czym 55% otrzymało dyplom ukończenia, a 45% zaświadczenie ukończenia.

Tabela 17. Liczba osób biorących udział w programie o charakterze korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy realizowanym przez SOW w Pile

Lp.	Rok	Liczba osób uczestniczących	Liczba osób, które ukończyły	Liczba osób – dyplom ukończenia	Liczba osób – zaświadczenie uczestnictwa
1.	2010	22	13	7	6
2.	2011	11	11	11	0
3.	2012	15	15	5	10
4.	2013	13	13	8	5
5.	2014	15	15	6	9
Razem		76	67	37	30

Źródło: Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile, 2015.

Dane sprawozdawcze SOW za lata 2010-2011 w zakresie miejsca zamieszkania uczestników dotyczą jedynie podziału na miasto i wieś. Począwszy od roku 2012 Ośrodek podaje informacje o konkretnej miejscowości zamieszkania uczestników projektu. Uczestnicy realizowanego przez SOW w Pile programu korekcyjno-edukacyjnego pochodzili nie tylko z Piły, ale także z innych miejscowości województwa wielkopolskiego,

a nawet spoza województwa. W latach 2012-2014 (dla których dostępne są dane o konkretnym miejscu zamieszkania uczestników) mieszkańcami Piły było od 8 do 11 uczestników programu każdego roku, co stanowi 62%-74% wszystkich uczestników.

Tabela 18. Miejsce zamieszkania osób biorących udział w programie korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy realizowanym przez SOW w Piłe

Rok	Miejsce zamieszkania	Liczba osób
2010	miasto	19
	wieś	3
2011	miasto	10
	wieś	1
2012	Piła	10
	Nakło n. Notecią	2
	Chodzież	1
	Jastrowie	1
	Wałcz	1
2013	Piła	8
	Jastrowie	1
	Paruszka	1
	Poznań	1
	Ujście	1
	Wałcz	1
2014	Piła	11
	Jastrowie	1
	Chodzież	1
	Wysoka	1
	Trzeciewnica	1

Źródło: Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar przemocy w Rodzinie w Piłe, 2015.

Drugą instytucją realizującą na terenie Piły program o charakterze korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piłe.

Autorski projekt dwóch pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piłe, pn. „**Zanim otrzymasz czerwoną kartkę**” realizowany w roku 2013 skierowany był do grupy 10 osób – sprawców przemocy w rodzinie, którzy byli objęci procedurą "Niebieskie Karty" (7 osób) lub posiadali dozór kuratora (3 osoby). Projekt był realizowany w formie grupy samopomocowej przez zespół projektowy we współpracy z Zespołem Interdyscyplinarnym oraz Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej ds. Dorosłych przy Sądzie Rejonowym w Piłe. Projekt stanowił innowację zarówno ze względu na

merytoryczną zawartość scenariuszy, jak i samą grupę odbiorców. Pracownicy socjalni prowadzący ww. projekt w 2013 roku ukończyli II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny w zakresie praca socjalna z osobą i rodziną z problemem przemocy, a także ukończyli *Studium pracy z osobami stosującymi przemoc* i uzyskali certyfikat specjalisty z zakresu pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie. Projekt jest powtarzalny i można go kontynuować w kolejnych latach. Poszerzył on ofertę Ośrodka w zakresie pracy z rodziną dotkniętą przemocą domową i był odpowiedzią na potrzebę realizacji działań skierowanych do sprawców przemocy.

1.6.4 Realizowane projekty z zakresu przeciwdziałania przemocy

W latach 2010-2014 projekty z zakresu przeciwdziałania przemocy na terenie Piły realizowane były przez Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile oraz przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile.

SOW w tym okresie realizował jeden projekt z zakresu przeciwdziałania przemocy. Nosił on nazwę „**Lepsze jutro bez przemocy**” i realizowany był w okresie od lipca 2013 r. do grudnia 2013 r. w ramach Programu Ochronowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, priorytet II – Podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Celem projektu było rozszerzenie poradnictwa specjalistycznego dla osób doznających przemocy, rozwój oddziaływań terapeutycznych skierowanych do osób dotkniętych przemocą i osób stosujących przemoc w rodzinie.

W ramach projektu odbywały się:

- dyżury psychologa,
- dyżury radcy prawnego,
- grupa wsparcia dla osób doznających przemocy,
- szkolenia z zakresu stosowania procedury Niebieskiej Karty dla pielęgniarek i położnych oraz dla pedagogów,
- dwudniowe warsztaty kształtowania postaw bez przemocy,
- superwizje.

Zadania wykonane w ramach projektu przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 19. Zadania wykonywane w ramach projektu "Lepsze jutro bez przemocy"

Zadanie	Opis
1. Promocja projektu	Zakupiono materiały biurowe wykorzystane do druku informacji o projekcie, plakatów, wydruku zaproszeń oraz zaświadczeń dla uczestników projektu, wydruk ulotek informacyjnych.
2. Zakup materiałów papierniczych	Zakupione segregatory, teczki, długopisy, bruliony, koszulki, notesy itp.
3. Uruchomienie strony internetowej Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile	Uruchomiono stronę internetową Ośrodka. Na stronie publikowano informacje o dyżurach radcy prawnego, psychologa i grupy wsparcia w ramach projektu, jak również podane są podstawowe informacje dot. Ośrodka Wsparcia (kontakt, rodzaj i zakres świadczonej pomocy w Ośrodku).
4. Poradnictwo prawne	Konsultacje i porady prawne z zakresu prawa rodzinnego, cywilnego i karnego udzielane przez radcę prawnego. Porady udzielane były przez 16 godzin w miesiącu (4 godziny tygodniowo). Poradnictwo prawne stanowiło poszerzenie oferty Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile o profesjonalną pomoc prawną. W okresie trwania projektu z porad prawnych skorzystało 55 osób.
5. Konsultacje psychologiczne	Konsultacje psychologiczne udzielane były osobom, które są ofiarami przemocy domowej, jak również członkom ich rodzin. Porady udzielane były w wymiarze 16 godzin w miesiącu. Konsultacje psychologiczne stanowiły poszerzenie oferty Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile o profesjonalną pomoc psychologa. W okresie trwania projektu z konsultacji psychologa skorzystało 51 osób.
6. Grupa wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej	Zajęcia grupowe odbywały cotygodniowo od sierpnia do grudnia przez 90 min (2 godziny dydaktyczne). Z grupy wsparcia skorzystało 20 osób. Najwięcej w jednej grupie uczestniczyło 9 osób, przeciętnie uczestniczyło 5-7 osób.
7. Superwizja pracowników pierwszego kontaktu oraz osób realizujących projekt	Superwizja przyczyniła się do rozwiązania wielu problemów emocjonalnych i merytorycznych, jakie występowały w toku wykonywania pracy w SOW. Spotkania te w istotny sposób przyczyniły się do poszerzenia świadomości pracowników, utrzymania dobrych relacji pomiędzy pracownikami oraz pomogły w zachowaniu standardów i norm zawodowych. Superwizja w znacznym stopniu wpłynęła na poprawę wyników pracy pracowników SOW. W superwizji udział brało 6 osób.
8. Warsztaty Kształtowania	W warsztatach udział wzięli mężczyźni, którzy wcześniej ukończyli program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy domowej. Warsztat miał na celu

Strona | 39

Postaw bez Przemocy w oparciu o NVC	utrwalenie postaw bez stosowania przemocy oraz naukę nowych umiejętności, które pomogą w utrwaleniu prawidłowych zachowań. Na warsztaty zaproszono 25 osób, a wzięło w nich udział 14 osób przez 2 dni szkolenia.
9. Kursy, pogadanki	<p>a. Kurs dla Służby Zdrowia: pielęgniarki, położne</p> <p>W kursie uczestniczyły pielęgniarki i położne z terenu miasta Piły. Tematem kursu było omówienie procedury stosowania „Niebieskiej Karty”. Wyjaśniono zasady stosowania procedury, wypełniania druku, zadania grup roboczych. W czasie kursu uczestnicy wypełniali druki Niebieskiej Karty, otrzymali także niezbędne informatory, ulotki dot. przeciwdziałania stosowania przemocy, instytucji udzielających pomocy ofiarom przemocy na terenie Piły. W szkoleniu udział wzięło 10 osób na 10 osób zaproszonych.</p> <p>b. Pogadanki dla pracowników placówek systemu oświaty dotyczące Procedury Niebieskiej Karty</p> <p>W pogadankach wzięli udział pracownicy oświaty (pracownicy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, pedagogy ze szkół, pracownicy placówek opiekuńczo-wychowawczych), którym wyjaśniono zasady stosowania procedury „Niebieskiej Karty”, wypełniania druku, zadań grup roboczych. W czasie kursu uczestnicy wypełniali druki Niebieskiej Karty, otrzymali także niezbędne informatory, ulotki dot. przeciwdziałania stosowania przemocy, instytucji udzielających pomocy na terenie Piły.</p> <p>Szkolenie odbyło się w dwóch grupach, na I grupę zaproszonych było 16 osób, z zaproszenia skorzystało 13 osób, na II grupę zaproszono 22 osoby, z zaproszenia skorzystało 21 osób.</p>
10. Spotkanie świąteczne dla osób zaangażowanych w projekt, podsumowanie projektu	<p>Spotkanie świąteczne było okazją do przedstawienia efektów projektu, spotkania osób uczestniczących w poszczególnych szkoleniach, grupach. Stanowiło ono ważny element wymiany doświadczeń i zgłaszania potrzeb szkoleniowych. W spotkaniu uczestniczyli także przedstawiciele Starostwa Powiatowego w Pile.</p> <p>Na spotkanie zaproszono 92 osoby.</p>
11. Catering dla uczestników	Uczestnicy szkoleń, warsztatów, kursów otrzymywali w ramach cateringu kawę, herbatę, soki, wodę, ciasto oraz w czasie dłuższej przerwy – dwudaniowy obiad.

Strona | 40

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile, 2015.

Podsumowując projekt „Lepsze jutro bez przemocy” realizowany przez SOW, stwierdza się, że ogółem wzięło w nim udział 205 osób, a w jego ramach:

- odbyło się 51 konsultacji psychologicznych,
- udzielono 55 porad prawnych,

- w grupach wsparcia brało udział 20 osób,
- w superwizji uczestniczyło 6 osób,
- przeszkolono z zakresu stosowania procedury Niebieskiej Karty 10 przedstawicieli służby zdrowia oraz 35 pedagogów,
- w warsztatach udział wzięło 14 osób,
- w spotkaniu podsumowującym projekt uczestniczyło 30 osób,
- W ramach projektu uruchomiono stronę internetową Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Drugą oprócz SOW instytucją realizującą projekty z zakresu przeciwdziałania przemocy jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile.

W latach 2010-2011, w ramach projektu systemowego „**Twoja szansa. Aktywizacja zawodowa klientów MOPS w Pile**”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, MOPS realizował działania skierowane do osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie. Wśród tych działań znalazły się:

- Warsztaty radzenia sobie z emocjami i stresem, z których skorzystały 22 osoby. Na zajęciach uczestnicy zostali zapoznani z definicją stresu i emocji, technikami skutecznego radzenia sobie ze stresem oraz jak konstruktywnie wyrażać własne emocje.
- Warsztaty przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w których udział wzięło 13 osób. Program warsztatów obejmował takie zagadnienia jak: przemoc – definicja, rodzaje oraz typy przemocy w rodzinie, przepisy prawne, procedury i strategie działania w przypadku przemocy, sposoby rozpoznawania tego zjawiska oraz możliwości poszukiwania własnych zasobów i stawiania zdrowych granic w relacjach z innymi;
- Wykłady poruszające tematykę przemocy w rodzinie, m.in.: *Rodzina bez przemocy, Uzależnienia i współzależnienia, Wykorzystanie seksualne dzieci i młodzieży, Przemoc seksualna wobec dorosłych, Przyczyny, rozpoznanie, formy przemocy*. Wzięło w nich udział łącznie wzięło ponad 100 uczestników projektu.
- Grupa samopomocowa – przeznaczona dla ofiar przemocy w rodzinie (w 2010 i 2011 roku funkcjonowały 2 grupy wsparcia);
- Indywidualne poradnictwo psychologiczne, poradnictwo pedagogiczne;

- Projekcje filmów dotyczących problemu przemocy zakończone dyskusją z psychologiem, pedagogiem.

Kolejna edycja projektu o tej samej nazwie realizowana była latach 2012-2013 w Klubie Integracji Społecznej działającym w strukturze organizacyjnej MOPS. Działania realizowane w ramach projektu systemowego pt. „**Twoja szansa. Aktywizacja zawodowa klientów MOPS w Piłe**” skierowane były do osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie. Wśród tych działań znalazły się:

Strona | 42

- Warsztaty radzenia sobie z problemami przemocy w rodzinie, z których skorzystało 60 osób. Na zajęciach warsztatowych przedstawiono: definicje przemocy, jej rodzaje oraz typy, przepisy prawne, procedury i strategie działania w przypadku przemocy, sposoby rozpoznawania tego zjawiska oraz możliwości poszukiwania własnych zasobów i stawiania zdrowych granic w relacjach z innymi;
- Wykłady pt. „Wykorzystanie seksualne dzieci i młodzieży. Przemoc seksualna wobec dorosłych. Przyczyny, rozpoznanie, formy przemocy”, w których udział wzięły 123 osoby. Program wykładu obejmował takie zagadnienia jak: czynniki ryzyka przemocy seksualnej wobec dzieci, charakterystyka zachowań pedofilnych, oznaki i symptomy wykorzystywania seksualnego, pomoc osobom wykorzystanym;
- Grupa samopomocowa – przeznaczona dla ofiar przemocy w rodzinie. Wzięły w niej udział 24 osoby.

W latach 2012-2013 osoby dotknięte przemocą w rodzinie były kierowane przez pracowników socjalnych MOPS do uczestnictwa w projekcie pt. „**Kochaj, szanuj, nie krzywdź**”. Projekt na zlecenie gminy Piła realizowało Piłskie Centrum Pomocy Bliźniemu Monar-Markot. Projekt obejmował udzielanie wsparcia i pomocy psychologiczno-terapeutycznej rodzicom oraz dzieciom, będącym ofiarami przemocy w rodzinie. Oferta skierowana była do rodzin dotkniętych przemocą, nie radzących sobie z problemami, rodziców samotnie wychowujących dzieci. W projekcie zrealizowano następujące działania:

- grupa wsparcia dla ofiar przemocy – grupa prowadzona przez terapeutę systemowego, równolegle z zajęciami,
- warsztat odpowiedzialnego rodzicielstwa – zajęcia prowadzone przez psychologa metoda warsztatowa, praca samodzielna i w zespole oraz mini wykłady,
- warsztat umiejętności wychowawczych – zajęcia prowadzone przez terapeutę,

- zajęcia dla dzieci – skierowane do dzieci w wieku przedszkolnym (zajęcia miały wymiar edukacyjny i socjoterapeutyczny),
- trening wzmacniający poczucie własnej wartości – zajęcia prowadzone przez terapeutę,
- trening asertywności – zajęcia prowadzone przez psychologa,
- warsztat umiejętności radzenia sobie ze stresem – zajęcia prowadzone przez terapeutę,
- konsultacje indywidualne z psychologiem,
- spotkania informacyjno-edukacyjne – prowadzone przez policjanta i prawnika.

W roku 2012 w projekcie uczestniczyło 15 rodzin z problemem przemocy domowej, a w roku 2013 – 23 rodziny.

W 2014 r. w Klubie Integracji Społecznej przy MOPS w Piłe zrealizowano trzy projekty socjalne mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie: „*Pierwszy krok*”, „*Porozumienie ma znaczenie*”, „*Zgrana drużyna rodzinna*”. Łącznie uczestniczyły w nich 23 osoby.

Projekt „*Pierwszy krok*” skierowany był do osób uzależnionych od alkoholu, które nie podjęły terapii lub uczestniczyły w terapii niesystematycznie. Działania podejmowane w projekcie miały na celu:

- zwiększenie wiedzy z zakresu mechanizmów uzależnienia oraz wpływu uzależnienia na życie całej rodziny;
- zwiększenie działalności profilaktycznej, informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów z uzależnieniem;
- wzrost umiejętności radzenia sobie ze stresem i negatywnymi emocjami;
- wzrost umiejętności skutecznego komunikowania się z ludźmi.
- Zajęcia projektowe obejmowały również zagadnienia dotyczące przemocy.

Projekt „*Porozumienie ma znaczenie*” skierowany był do osób dorosłych uwikłanych w przemoc. Działania podejmowane w projekcie miały na celu:

- podniesienie poziomu wiedzy o emocjach własnych i innych;
- zwiększenie umiejętności radzenia sobie ze złością;
- zwiększenie umiejętności komunikacyjnych.

Projekt „**Zgrana drużyna rodzinna**” skierowany był do członków rodzin wielodzietnych. Głównym celem podejmowanych działań była poprawa komunikacji w relacjach rodzinnych i z otoczeniem. Zajęcia projektowe obejmowały także zagadnienia dotyczące przemocy w rodzinie.

Strona | 44

Gmina Piła uczestniczyła również w otwartym konkursie Ministra Pracy i Polityki Społecznej na realizację projektów w ramach Programu Ośłonowego „*Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie*” edycja 2015 r. Projekt opracowany przez tutejszy ośrodek, uzyskał dofinansowanie na realizację zawartych w nim działań. Beneficjentami projektu będą osoby dotknięte problemem przemocy w rodzinie. Projekt realizowany będzie przez ośrodek w okresie od sierpnia do grudnia 2015 r.

Projekt „Pozytywka” zakłada realizację następujących działań:

1. Promocja działań projektowych, która m.in. obejmie dystrybucje materiałów informacyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2. Poradnictwo specjalistyczne indywidualne dla ofiar i sprawców przemocy, które obejmować będzie indywidualne konsultacje z psychologiem.
3. Program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie, którego celem będzie powstrzymanie sprawców przed stosowaniem przemocy w rodzinie, rozpoznanie, zmiana zachowań i postaw osób stosujących przemoc.
4. Działania edukacyjne dla osób pracujących z dzieckiem i rodziną z problemem przemocy, które składać się będą z cyklu szkoleń dla osób pracujących z dzieckiem i rodzina z problemem przemocy w rodzinie, w tym zwłaszcza członków grup roboczych (pracowników socjalnych, asystentów rodziny i innych).

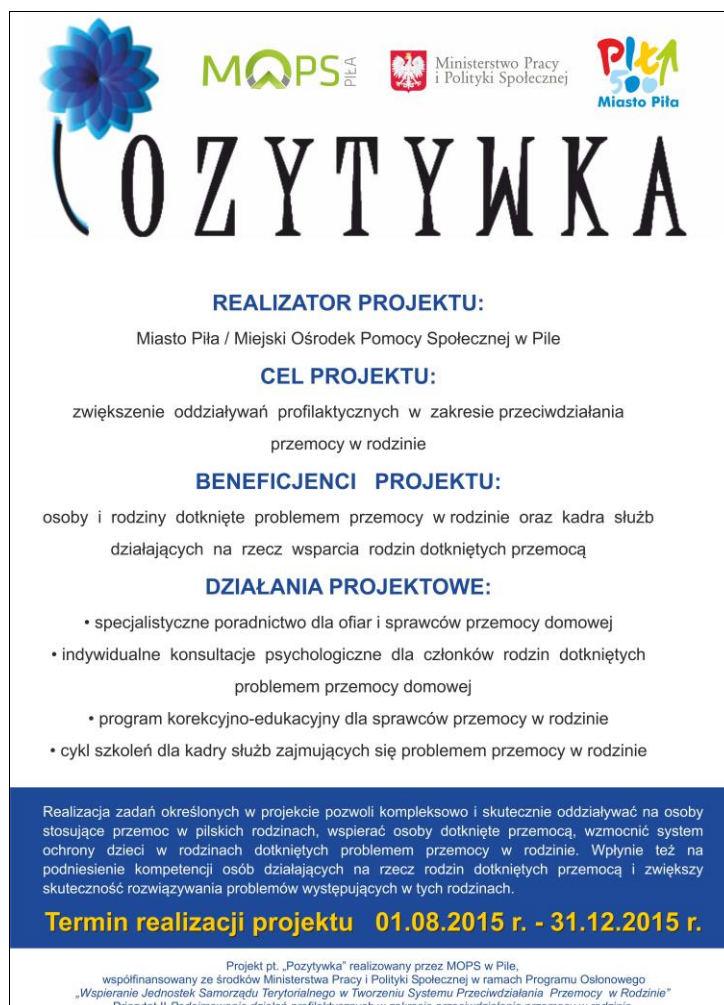
W dniu 15 czerwca 2015 r. pomiędzy Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Pile a Terenowym Komitetem Ochrony Praw Dziecka w Poznaniu zawarta została umowa partnerska. Jej celem jest współpraca obu instytucji w realizacji działań określonych w projekcie pt.: „*Bliżej prawa*”. Projekt realizowany będzie do 30 listopada 2016 r. Głównym celem projektu jest zwiększenie poziomu wiedzy i świadomości prawnej i obywatelskiej społeczeństwa lokalnego, w tym specjalistów pracujących z osobami oraz

rodzinami w kryzysie. Cel ten realizowany będzie m.in. poprzez organizację 4 nieodpłatnych szkoleń dla pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile, głównie psychologów i pracowników socjalnych. Zakres tematyczny szkoleń, jaki zostanie zaproponowany w ramach realizacji projektu, to:

Strona | 45

- Władza rodzicielska w KRiO i KPC;
- Przemoc w rodzinie psychiczna, fizyczna i ekonomiczna;
- Ubezważnienia w Polskim systemie prawnym;
- Procedura „Niebieskie Karty”;
- Konflikt rodzicielski;
- Mediacje, jako alternatywna forma rozwiązywania sporów.

Rysunek 1. Plakat informujący o projekcie „Pozytywka”

POZYTYWKA

REALIZATOR PROJEKTU:
Miasto Piła / Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile

CEL PROJEKTU:
zwiększenie oddziaływań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

BENEFICJENCI PROJEKTU:
osoby i rodziny dotknięte problemem przemocy w rodzinie oraz kadra służb działających na rzecz wsparcia rodzin dotkniętych przemocą

DZIAŁANIA PROJEKTOWE:

- specjalistyczne poradnictwo dla ofiar i sprawców przemocy domowej
- indywidualne konsultacje psychologiczne dla członków rodzin dotkniętych problemem przemocy domowej
- program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie
- cykl szkoleń dla kadry służb zajmujących się problemem przemocy w rodzinie

Realizacja zadań określonych w projekcie pozwoli kompleksowo i skutecznie oddziaływać na osoby stosujące przemoc w piłskich rodzinach, wspierać osoby dotknięte przemocą, wzmocnić system ochrony dzieci w rodzinach dotkniętych problemem przemocy w rodzinie. Wpłynie też na podniesienie kompetencji osób działających na rzecz rodzin dotkniętych przemocą i zwiększy skuteczność rozwiązywania problemów występujących w tych rodzinach.

Termin realizacji projektu 01.08.2015 r. - 31.12.2015 r.

Projekt pt. „Pozytywka” realizowany przez MOPS w Pile, współfinansowany ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach Programu Ochronowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” Priorytet II Podjęcie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

1.7 Jednostki i instytucje zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, a także pomocą osobom dotkniętym tym problemem zajmuje się szereg instytucji. W Piłe należą do nich:

Strona | 46

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piłe
- Ośrodek Wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piłe
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Piłe
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Piłe
- Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Piłe
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Komenda Powiatowa Policji w Piłe

1.7.1 Zespół Interdyscyplinarny

Istotną rolę w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz rozwiązywaniu problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie spełnia koordynacja pracy poszczególnych służb i instytucji. W tym obszarze na terenie Gminy Piła szczególną rolę odgrywa Zespół Interdyscyplinarny – grupa osób reprezentująca instytucje i organizacje, której celem jest podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zespół interdyscyplinarny powołany został w roku 2011 przez Prezydenta Miasta Piły na mocy art. 9a ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Inauguracyjne posiedzenie ZI odbyło się 16 czerwca 2011 roku.

W skład zespołu wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych oraz kuratorzy sądowi. W skład zespołu interdyscyplinarnego mogą wchodzić także prokuratorzy oraz przedstawiciele innych podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Skład zespołu interdyscyplinarnego w Piłe:

Przewodnicząca zespołu:

- Marzena Amza – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piłe

Członkowie zespołu:

- Wanda Kolińska - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile
- Ewa Hołubiec - Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Anna Szarzyńska - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pile
- Joanna Petri - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pile
- Anna Thomas - Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Pile
- Dorota Gulińska - Szkoła Podstawowa Nr 5
- Ewa Jaskółka - Szpital Specjalistyczny w Pile
- Julia Kortus - Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej do Spraw Dorosłych
- Elżbieta Półgęsek - Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej do Spraw Dorosłych
- Alicja Piechota - Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej do Spraw Rodzinnych
- Grażyna Jabłońska - Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej do Spraw Rodzinnych
- Piotr Borek - Komenda Powiatowa Policji w Pile
- Janina Dzida - Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Miejski w Pile
- Magdalena Roman - Prokuratura Rejonowa w Pile
- Izabela Urbanowicz - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile
- Monika Bączkowska - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile
- Hanna Jakubowska - Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych w Pile
- Henryka Grześkowiak - Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych w Pile

Strona | 47

Zespół interdyscyplinarny integruje i koordynuje działania podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności przez:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Każdego roku Zespół Interdyscyplinarny odbywa od 4 do 6 posiedzeń (najwięcej, 6 posiedzeń, miało miejsce w roku 2013), główna część jego działalności odbywa się jednak w ramach tzw. grup roboczych powołanych każdorazowo dla konkretnej rodziny, w której występuje przemoc. Z roku na rok liczba zarówno nowo powoływanych, jak i

kontynuujących pracę grup roboczych zwiększa się. W 2011, roku powstania Zespołu Interdyscyplinarnego, powołano zaledwie 7 grup roboczych, lecz w kolejnych latach liczba ta znacząco wzrosła – w 2012 było to 135 grup, w 2013 – 151 grup (oraz dodatkowo 86 kontynuujących pracę z poprzedniego roku), a w 2014 – 161 nowych grup rocznych (oraz 136 kontynuujących pracę z poprzedniego roku). Łącznie w roku 2014 funkcjonowało 297 grup. W skład grup wchodziłi specjaliści z różnych piłskich instytucji, w których zakres działalności wchodzi między innymi przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. W roku 2014 powołane przez ZI grupy robocze składały się ze 103 specjalistów z 23 instytucji.

Tabela 20. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego w latach 2011-2014

Rok	2011	2012	2013	2014
Liczba posiedzeń ZI	4	5	6	4
Grupy robocze nowo powołane przez ZI	7	135	151	161
Grupy robocze kontynuujące pracę z poprzedniego roku	--	b.d.	86	136
Łączna liczba grup roboczych	7	b.d.	237	297
Skład grup roboczych	b.d.	94 specjalistów z 23 instytucji	108 specjalistów z 25 instytucji	103 specjalistów z 23 instytucji

Źródło: Informacja z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piłce za rok 2011; Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 za lata: 2012; 2013; 2014.

Począwszy od roku 2012 Zespół Interdyscyplinarny prowadzi lokalną kampanię informacyjno-edukacyjną pt. „**PRZEMOCY NIE! – POMOCY TAKI!**”. Celem kampanii jest upowszechnianie wśród lokalnej społeczności informacji o instytucjach świadczących w Piłce pomoc ofiarom przemocy w rodzinie. Adresatami kampanii są przede wszystkim osoby dotknięte przemocą, a pośrednio również instytucje udzielające wsparcia rodzinie. W ramach ww. kampanii Zespół Interdyscyplinarny opracował ulotki informacyjne na temat instytucji działających w mieście w obszarze wsparcia osób dotkniętych przemocą oraz zawierające kompleksową informację o ośrodkach świadczących w mieście całodobową pomoc dla ofiar przemocy w rodzinie. Ulotki te sukcesywnie są udostępniane w wielu piłskich instytucjach. Wyposażeni są w nie także pracownicy socjalni i policjanci w celu ich dystrybuowania wśród osób dotkniętych problemem przemocy. Informacje związane z kampanią są udostępniane także na stronie internetowej MOPS w zakładce „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie” oraz w gablotach i na tablicach informacyjnych piłskich instytucji, w tym m.in. policji, sądu i jednostek oświatowych.

W latach 2012-2014 Zespół Interdyscyplinarny realizował działania m.in. w zakresie:

- **organizacji szkoleń i spotkań informacyjno-edukacyjnych.**

- W roku 2012 Zespół zorganizował i przeprowadził 2 spotkania o charakterze informacyjno-edukacyjnym dla przedstawicieli piłskich placówek oświatowych, pracowników socjalnych, policjantów oraz kuratorów na temat zmian w przepisach ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz nowej procedurze "Niebieskie Karty". Ponadto Zespół był inicjatorem 2 warsztatów, mających na celu doskonalenie wiedzy i umiejętności w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przeznaczonych dla pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, dzielnicowych, kuratorów i przedstawicieli ochrony zdrowia.

Strona | 49

- W roku 2013 Zespół zorganizował i przeprowadził spotkanie o charakterze informacyjno-edukacyjnym dla pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny na temat „Procedura „Niebieskie Karty”, dokumentowanie działań grupy roboczej”. Ponadto Zespół był inicjatorem 7 warsztatów, mających na celu doskonalenie wiedzy i umiejętności w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przeznaczonych m.in. dla pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, dzielnicowych, kuratorów i przedstawicieli ochrony zdrowia.

- W 2014 r. zostały przeprowadzone 2 szkolenia dla pracowników socjalnych i asystentów rodziny, dotyczące symptomów stosowania przemocy fizycznej nad dzieckiem oraz prawidłowej pielęgnacji i opieki nad noworodkiem.

- **rozpowszechniania informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym** – działanie to realizowane było m.in.

poprzez dystrybucję ulotek i plakatów skierowanych do ofiar przemocy w rodzinie, umieszczanie plakatów na tablicach informacyjnych w różnych instytucjach, a także poprzez stronę internetową, na której na bieżąco publikowane są informacje z zakresu tematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym dotyczące działalności Zespołu Interdyscyplinarnego, instytucji niosących pomoc ofiarom przemocy domowej, przepisów i procedur stosowanych wobec rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie.

We współpracy z Biurem Prezydenta Miasta Piły w 2013 roku zorganizowana została konferencja z udziałem lokalnych mediów na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Piły. Poruszone zostały zagadnienia z zakresu działalności Zespołu

Interdyscyplinarnego, procedury "Niebieskie Karty" oraz rozpoczętej przez Zespół lokalnej kampanii informacyjnej na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Grupy robocze tworzone przez Zespół Interdyscyplinarny realizowały w latach 2012-2014 całe spektrum działań ukierunkowanych na pomoc zarówno osobom doznającym, jak i stosującym przemoc w rodzinie. Zadania te obejmowały m.in.:

Strona | 50

- ocenę sytuacji problemowej rodziny, względem której istnieje podejrzenie o występowaniu przemocy w rodzinie,
- opracowanie wspólnie z rodziną strategii rozwiązania problemów rodziny,
- udzielanie pomocy w zależności od potrzeb wszystkim członkom rodziny – poradnictwa socjalnego, a także pomocy interdyscyplinarnej,
- informowanie o możliwościach otrzymania pomocy w szczególności prawnej i psychologicznej,
- udzielanie pomocy dzieciom krzywdzonym i będących świadkami przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w stosunku do osób, co do których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie,
- dokumentowanie podejmowanych działań, jak również ich efektów.

1.7.2 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile

MOPS w Pile w latach 2012-2014 prowadził wiele kompleksowych działań kierowanych zarówno do rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie, lokalnej społeczności, jak i służb zaangażowanych w pracę z osobami uwikłanymi w przemoc domową. Prowadzone przez tę instytucję działania dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie opisane zostały w poprzednich rozdziałach.

Specjaliści zatrudnieni w ośrodku udzielali osobom z rodzin dotkniętych problemem przemocy porad psychologicznych i prawnych, prowadzone było poradnictwo socjalne oraz asysta rodzinna. Pracownicy socjalni obejmowali rodziny dotknięte przemocą kompleksową pracą socjalną, współdziałając także ze specjalistami spoza ośrodka, w tym z policjantami, pedagogami szkolnymi, kuratorami sądowymi i pracownikami ochrony zdrowia, głównie w ramach realizacji procedury "Niebieskie Karty".

W ramach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonuje opisany niżej Ośrodek Wsparcia.

1.7.3 Ośrodek Wsparcia przy MOPS w Pile

W celu rozszerzenia oferty dla osób pozbawionych schronienia w 2010 r. utworzony został Ośrodek Wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pile, zlokalizowany przy ul. Bohaterów Stalingradu 23. Placówka dysponuje 36 miejscami noclegowymi w 27 w pełni wyposażonych pokojach, znajdujących się na II oraz IV piętrze budynku oraz pomieszczeniami wspólnymi, takimi jak świetlice, kuchnie, pomieszczenia gospodarcze i łazienki (w tym przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych). W budynku znajduje się winda.

Strona | 51

Ośrodek Wsparcia zapewnia całodobowe schronienie szczególnej kategorii osób, np. wychowankom placówek opiekuńczo-wychowawczych, ofiarom przemocy domowej, osobom bezdomnym realizującym indywidualny program wychodzenia z bezdomności oraz rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji w wyniku zdarzenia losowego. Osoby przebywające w Ośrodku Wsparcia obejmowane są na miejscu wsparciem pracownika socjalnego, a także mogą korzystać ze specjalistycznej pomocy psychologicznej.

Miejsce w Ośrodku Wsparcia przyznawane jest w drodze decyzji administracyjnej wydawanej przez Dyrektora MOPS w Pile po uprzednim przeprowadzeniu z osobą kierowaną rodzinnego wywiadu środowiskowego. Okres pobytu w Ośrodku ustalany jest indywidualnie w zależności od sytuacji kierowanej osoby.

Pobyt w Ośrodku Wsparcia jest odpłatny, a wysokość odpłatności ponoszonej przez osoby do niego kierowane jest uzależniona od ich sytuacji dochodowej. Szczegółowe zasady ponoszenia odpłatności za pobyt w placówce określa Uchwała Nr XLIX/592/2010 Rady Miasta Piły z dnia 29 czerwca 2010 r., a koszt pobytu określa rokrocznie Prezydent Miasta Piły. Koszt pobytu w Ośrodku Wsparcia do 31.03.2014 wynosił 544,39 zł na osobę, a od 1.04.2014 r. – 490,06 zł. Aktualnie (od 1 kwietnia 2015 do 31 marca 2016 r.) koszt ten wynosi miesięcznie 525,03 zł. Odpłatność poszczególnych osób ustala się w zależności od dochodu osoby lub rodziny kierowanej do placówki, przy czym osoby, których dochód był równy lub niższy od kryterium dochodowego zawartego w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, były zwolnione z odpłatności za pobyt.

W 2010, pierwszym roku powstania Ośrodka Wsparcia, przebywało w nim 13 osób, w tym 3 dzieci. W roku 2011 liczba ta zwiększyła się ponad trzykrotnie – w Ośrodku przebywało 47 osób, w tym 13 dzieci do 18 roku życia. W kolejnym roku działalności, w 2012, liczba osób znów istotnie się zwiększyła – do 57. W roku tym w OW przebywało 16 mężczyzn, 20 kobiet i 21 dzieci; wśród mieszkańców było 14 osób niepełnosprawnych.

Liczba przebywających w Ośrodku Wsparcia w roku 2013 minimalnie zmniejszyła się do 53. W grupie tej było 10 mężczyzn, 21 kobiet i 22 dzieci; wśród mieszkańców znajdowały się 4 osoby niepełnosprawne. W roku 2014 liczba mieszkańców wzrosła do najwyższego poziomu od początku działalności Ośrodka Wsparcia, tj. do 61 osób. W okresie tym w Ośrodku przebywało 11 mężczyzn, 26 kobiet i 24 dzieci; 11 mieszkańców to osoby niepełnosprawne.

Strona | 52

Tabela 21. Mieszkańcy Ośrodka Wsparcia w latach 2010-2014

Mieszkańcy Ośrodka Wsparcia	Liczba osób	W tym osoby niepełnosprawne
Rok 2010		
Liczba mieszkańców	13	b. d.
• W tym dzieci	4	
Rok 2011		
Liczba mieszkańców	47	b. d.
• W tym dzieci	13	
Rok 2012		
Liczba mieszkańców	57	7
• Mężczyźni	16	5
• Kobiety	20	2
• Dzieci	21	0
Rok 2013		
Liczba mieszkańców	53	4
• Mężczyźni	10	
• Kobiety	21	
• Dzieci	22	
Rok 2014		
Liczba mieszkańców	61	11
• Mężczyźni	11	
• Kobiety	26	
• Dzieci	24	

Źródło: Informacja z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piłce za rok 2010; 2011; 2012; Sprawozdanie z realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Piły do roku 2020 za rok 2013; Dane uzyskane od Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej dot. OW za rok 2014

Wszyscy mieszkańcy objęci byli pomocą w formie całodobowego schronienia. Mieszkańcy korzystali z porad specjalistów: prawnika i psychologów zatrudnionych w MOPS oraz w

razie potrzeby uzyskali wsparcie finansowe. Ogółem w roku 2014 w Ośrodku Wsparcia realizowano:

- 10 indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności, z tego kontynuowano 6 z roku poprzedniego oraz zawarto 4 nowe,
- 6 indywidualnych programów usamodzielnienia, w tym kontynuowano 4 z roku poprzedniego i realizowano 2 nowe,
- 43 kontrakty socjalne, z tego 8 kontynuowano z roku poprzedniego oraz zawarto 35 nowych.

Strona | 53

W 2014 r. częściową odpłatność poniosły 24 osoby, a 37 osób było zwolnionych z odpłatności. Wydatki na prowadzenie Ośrodka Wsparcia stanowiły w roku 2014 kwotę 207.987,03 zł i były o 8.334,56 zł, tj. o ponad 4% wyższe niż w roku 2013.

Każdego roku istotną część osób przebywających w Ośrodku Wsparcia stanowiły **ofiary przemocy domowej**. W latach 2012-2013 liczba takich osób pozostawała na tym samym poziomie (8 w roku 2012, tj. 14,0% wszystkich mieszkańców i 7 w roku 2013, tj. 13,2% wszystkich mieszkańców), by dwukrotnie zwiększyć się w roku 2014 do poziomu 15 osób, tj. jednej czwartej wszystkich mieszkańców (24,6%). W 2014 w grupie ofiar przemocy domowej przebywających w OW znajdowało się 7 kobiet, 7 dzieci oraz 1 mężczyzna.

Tabela 22. Ofiary przemocy domowej przebywające w Ośrodku Wsparcia w latach 2012-2014

Rok	2012	2013	2014
Ofiary przemocy domowej przebywające w OW	8	7	15
➤ Odsetek wszystkich mieszkańców OW	14,0%	13,2%	24,6%
• W tym mężczyźni	b.d.	b.d.	1
• W tym kobiety	b.d.	b.d.	7
• W tym dzieci	b.d.	b.d.	7

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 (za lata: 2012, 2013, 2014).

1.7.4 Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie jest placówką, która zapewnia całodobowe schronienie dla ofiar przemocy w rodzinie. Ośrodek znajdujący się przy ul. Rydygiera 23 w Pile jest czynny przez cały rok, a działaniem swoim obejmuje całe województwo wielkopolskie. Ośrodek dysponuje 25 miejscami noclegowymi, a osoby

w nim przebywające mają zapewniony pobyt w pokojach z dostępem do kuchni, łazienki, pokoju dziennego, pokoju zabaw i pokoju do cichej nauki dla dzieci oraz niezbędne środki czystości. Placówka zapewnia schronienie bez skierowania i bez względu na dochód, na okres 3 miesięcy z możliwością przedłużenia.

Osobom przebywającym w Ośrodku udzielana jest zarówno pomoc o charakterze interwencyjnym (pomoc psychologiczna, medyczna i wsparcie w przewyżaniu sytuacji kryzysowej), jak i pomoc o charakterze terapeutyczno-wspomagającym (indywidualna terapia, pomoc socjalna i prawna).

Ośrodek świadczy pomoc osobom dotkniętym problemem przemocy w rodzinie w zakresie:

- **interwencyjnym**, m.in. poprzez: zapewnienie schronienia na okres do 3 miesięcy, ochronę ofiary przemocy w rodzinie przed sprawcą przemocy, udzielanie natychmiastowej pomocy psychologicznej i wsparcia;
- **terapeutyczno-wspomagającym**, m.in. poprzez: udzielanie poradnictwa psychologicznego, socjalnego, wychowawczego, prawnego, prowadzenie grupy wsparcia i grupy terapeutycznej dla ofiar przemocy w rodzinie, udzielanie wsparcia psychologicznego oraz specjalistycznej pomocy terapeutycznej;
- **socjalno-bytowym**, m.in. poprzez: zapewnienie całodobowego pobytu, wyżywienia oraz środków czystości;
- **działalności terapeutycznej**, m.in. poprzez: udzielanie pomocy psychologicznej, prowadzenie terapii indywidualnych i grupowych, mediacji między małżonkami, oraz zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci.

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie od 2010 roku realizuje program o charakterze korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy w rodzinie, który został opisany w poprzednim rozdziale.

Począwszy od roku 2012 liczba osób, które skorzystały ze wsparcia SOW systematycznie rośnie – w 2012 było to 91 osób (w tym 41 kobiet, 47 dzieci i 3 mężczyzn); w 2013 liczba ta wzrosła do 95 osób (w tym 38 kobiet, 53 dzieci i 4 mężczyzn), a w 2014 wzrosła do 105 osób (w tym 38 kobiet, 66 dzieci i 1 mężczyzna). Mieszkańcy Piły każdego roku stanowią około jednej czwartej – jednej piątej wszystkich osób korzystających z oferty Ośrodka. W roku 2012 było to 20 osób (22,0%), w 2013 – 27 osób (28,4%), a w 2014 – 22 osoby (21,0%).

Tabela 23. Osoby przebywające w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w latach 2012-2014

Rok	2012	2013	2014
Liczba osób, które skorzystały z SOW	91	95	105
• W tym kobiet	41	38	38
• W tym dzieci	47	53	66
• W tym mężczyzn	3	4	1
➤ Osoby z terenu Piły	20	27	22

Strona | 55

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 (za lata: 2012, 2013, 2014).

1.7.5 Klub Integracji Społecznej przy MOPS w Piłe

W latach 2012-2013, w Klubie Integracji Społecznej działającym w strukturach MOPS realizowano projekt „Twoja szansa. Aktywizacja zawodowa klientów MOPS w Piłe”. Skierowany m.in. do osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie. W 2014 r. w zrealizowano w instytucji tej zrealizowano projekty mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie pn. „Pierwszy krok”, „Porozumienie ma znaczenie”, „Zgrana drużyna rodzinna”. Projekty te opisane zostały w rozdziale poprzednim.

W 2015 r. w KIS realizowany będzie projekt socjalny „**Żyj własnym życiem**” skierowany do osób z problemami uzależnień i przemocy w rodzinie. Do projektu zostanie zrekrutowana grupa 10-12 osób. Projekt ten ma na celu podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności związanych z uzależnieniem i współuzależnieniem, a także zwiększenie kompetencji w zakresie radzenia sobie ze stresem.

Działaniami skierowanymi do sprawców i ofiar przemocy, prowadzonymi w KIS są:

- indywidualne poradnictwo psychologiczne,
- zajęcia edukacyjne dotyczące bezpieczeństwa w życiu codziennym, w tym: uzależnienia, przemoc,
- projekcje filmów dotyczących problemu przemocy zakończone dyskusją z psychologiem, pedagogiem.

1.7.6 Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile

Działania na rzecz osób i rodzin dotkniętych przemocą domową realizował również Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile.

Instytucja ta została powołana Uchwałą nr XII/07/99 Rady Miejskiej w Pile z dnia 29 czerwca 1999 r. Ośrodek na terenie Gminy Piła podejmuje szerokie działania w celu przeciwdziałania zjawisku narkomanii, alkoholizmu i przemocy.

Ośrodek realizuje zadania w ramach profilaktyk uniwersalnej, selektywnej, wskazującej. Do zadań OPIRPA należy:

1. **Popularyzowanie informacji** o szkodliwości nadmiernego spożywania alkoholu, konsekwencjach przemocy domowej i rówieśniczej, a także o możliwościach uzyskania wsparcia dla osób potrzebujących pomocy w tym zakresie i osób wykluczonych społecznie.
2. **Działalność profilaktyczna** dla dzieci i młodzieży (przeprowadzanie programów profilaktycznych, edukacyjnych, socjoterapeutycznych, zajęć warsztatowych)
3. **Działalność świetlic socjoterapeutycznych.**
4. **Wspomaganie finansowe i merytoryczne** działalności instytucji, stowarzyszeń, organizacji kościelnych i organizacji pozarządowych itp. na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych, narkotykowych, przemocy i wykluczeniu społecznemu poprzez organizowanie imprez kulturalnych, sportowych, okolicznościowych, w których udział biorą rodziny z wyżej wymienionymi problemami, a także zakup materiałów edukacyjnych, promocyjnych, artykułów plastycznych, biurowych, drobnego sprzętu sportowego, żywności, które są niezbędne do realizacji w/w form działań profilaktycznych.
5. **Działalność konsultacyjna.**
6. **Profilaktyka dla osób dorosłych** (współpraca z policją w ramach "Niebieskiej Karty", spotkania edukacyjne dla rodziców, uczniów, szkół, przeprowadzanie programów psychoedukacyjnych dla osób uzależnionych, współuzależnionych, ofiar przemocy, organizowanie i udział w szkoleniach, konferencjach, zajęciach warsztatowych z przeznaczeniem dla grup zawodowych).

Ośrodek oferuje:

- **Pomoc psychologiczną i terapeutyczną** w zakresie problemów związanych z uzależnieniem, współuzależnieniem oraz przemocą.
- **Porady, konsultacje pedagogiczne** w zakresie:
  - zaburzeń zachowania,
  - dokonywania przestępstw i czynów zabronionych,
  - picia alkoholu i zażywania substancji psychoaktywnych,
  - zachowań przemocowych i agresywnych,
  - ucieczek z domu,
  - konfliktów z rodzicami, opiekunami prawnymi,
  - niewłaściwych relacji interpersonalnych.
- **Psychoterapię indywidualną** dla osób dotkniętych przemocą, współuzależnionych, sprawców przemocy w rodzinie, osób borykających się z problemami uzależnień bliskiej osoby.
- **Porady i konsultacje radcy prawnego** dla osób dotkniętych problemami: nadużywania alkoholu, alkoholizmu, narkomanii, przemocy w rodzinie lub innych dysfunkcji społecznych (bezrobocie, bezsenność, ubóstwo itp.).
- **Szkolenia** dla dorosłych zajmujących się szeroko rozumianą profilaktyką uzależnień oraz przemocy:
  - zajęcia warsztatowe w zakresie problematyki alkoholowej, narkotykowej, przemocy, asertywności, umiejętności wychowawczych;
  - konferencje dotyczące przemocy w rodzinie, nadużyć seksualnych, przeciwdziałania agresji, sprzedaży napojów alkoholowych nieletnim;
  - programy psychoedukacyjne dla uzależnionych od środków psychoaktywnych.

Strona | 57

Każdego roku znaczącą część osób korzystających z pomocy Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Piłe stanowią te dotknięte przemocą w rodzinie. Z poradnictwa prawnego dla osób dotkniętych przemocą w roku 2012 skorzystało 86 osób, w roku 2013 – 91 osób, a w roku 2014 – 217 osób. W konsultacjach psychologicznych w 2012 roku wzięły udział 72 osoby, w 2013 – 78 osób, a w 2014 – 181 osób. Terapia indywidualna dla ofiar przemocy w 2012 objęła 43 osoby (261 sesji); w 2013 – 41 osób (273 sesje), a w 2014 – 36 osób (280 sesji). Nieco mniejsza liczba osób skorzystała każdego roku z terapii indywidualnej dla osób współuzależnionych. W 2012 było 39 osób (161 sesji), w 2013 – 27 osób (71 sesji), a w 2014 – 17 osób (72 sesje). W

trwającej przez 12 miesięcy w każdym roku psychoterapii dla sprawców przemocy w 2012 wzięło udział 9 osób, natomiast w latach 2013 i 2014 – po 8 osób. Innymi realizowanymi działaniami były m.in. konsultacje specjalisty terapii uzależnień, w których w roku 2014 wzięły udział 103 osoby oraz program terapeutyczny, w którym w tymże roku w czterech grupach wzięło udział 47 osób.

Strona | 58

Tabela 24. Osoby korzystające z działań Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pile dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2012-2014

Działanie / Liczba korzystających osób	2012	2013	2014
Poradnictwo prawne dla osób dotkniętych przemocą	86	91	127
Konsultacje psychologiczne	72	78	181
Terapia indywidualna dla ofiar przemocy	43 (261 sesji)	41 (273 sesje)	36 (280 sesji)
Terapia indywidualna dla osób współuzależnionych	39 (161 sesji)	27 (71 sesji)	17 (72 sesje)
Psychoterapia dla sprawców przemocy	9 (12 miesięcy)	8 (12 miesięcy)	8 (12 miesięcy)
Konsultacje specjalisty terapii uzależnień	-	-	103
Program terapeutyczny	-	-	47 (4 grupy)

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Piły do roku 2015 (za lata: 2012, 2013, 2014).

1.7.7 Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych W Pile

Działania o charakterze wspierającym skierowane do osób uwikłanych w zjawisko przemocy domowej prowadzi także Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych. Mieści się on w Pile przy ul. Sikorskiego 19. Realizowane przez tę instytucję działania polegały m.in. na

- przeprowadzaniu mediacji rodzic – nastolatek, mających na celu rozwiązanie sytuacji konfliktowych we wzajemnych relacjach;
- udzielaniu pomocy terapeutycznej dla dzieci i młodzieży;
- prowadzeniu porad indywidualnych dla uczniów i rodziców;

- współpracy ze szkołami, kuratorami sądowymi, pracownikami socjalnymi i asystentami rodzin w celu odnalezienia najkorzystniejszych rozwiązań problemów rodzin znajdujących się pod opieką ZPPP w Pile
- prowadzeniu poradni:
  - Punktu Porad Wychowawczych
  - Punktu Informacji o Uzależnieniach
  - Punktu Porad Seksuologicznych
  - Pogotowia Młodzieżowego.

1.7.8 Sąd Rejonowy i Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Pile

Przemoc w rodzinie jest zagadnieniem dotyczącym osób, które były także objęte przez działania Zespołów Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Pile (ds. rodzinnych i nieletnich oraz dla dorosłych). Zespoły te podejmowały zadania mające na celu zdiagnozowanie sytuacji w rodzinach dotkniętych problemem przemocy w następujących przypadkach:

- po wpłynięciu informacji z KPP o interwencji w rodzinie,
- po wpłynięciu informacji z MOPS o wgląd w sytuację rodziny,
- po wpłynięciu ze szkoły wniosku o wgląd w sytuację rodzinną dziecka.

Poszczególni kuratorzy ds. dorosłych w ramach sprawowanych nadzorów nad sprawcami przemocy, wobec których orzeczono nadzór (ograniczono władzę rodzicielską poprzez nadzór kuratora lub zastosowano nadzór w sprawie o przymusowe leczenie odwykowe) wskazywali miejsce, gdzie można otrzymać poradnictwo prawne dla osób doświadczających przemocy i pokrzywdzonych przestępstwem, oferowali pomoc osobom pokrzywdzonym w ustaleniu miejsc, w których mogą znaleźć schronienie, wsparcie psychologiczne oraz inną pomoc. Motywowali sprawców przemocy do podjęcia terapii (w tym uzależnień) lub uczestnictwa np. w programach korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy, a także motywowali do zachowania abstynencji. Pracowali też z całą rodziną, środowiskiem sąsiedzkim, jeżeli zachodziła taka konieczność oraz z instytucjami i organizacjami pomocnymi w resocjalizacji osób skazanych.

1.7.9 Prokuratura Rejonowa w Pile

W ramach bieżącej działalności prokuratorzy Prokuratury Rejonowej w udzielali porad prawnych osobom zgłaszającym się do tej instytucji, często w kwestii złożenia zawiadomienia o przestępstwie, w tym związanym z przemocą w rodzinie.

W sytuacjach, gdy istniały ku temu podstawy prawne, w toku postępowań przygotowawczych stosowano wobec podejrzanych o popełnienie przestępstwa, związanego ze stosowaniem przemocy wobec członka rodziny środki zapobiegawcze w postaci dozoru policji, połączonego z zakazem kontaktowania się oraz zbliżania do pokrzywdzonego. Również w uzasadnionych przypadkach prokuratorzy kierowali do sądu wnioski o zastosowanie wobec podejrzanego środka zapobiegawczego o charakterze izolacyjnym w postaci tymczasowego aresztowania.

Oprócz ww. działań w ramach corocznej akcji "**Tydzień Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przestępstwem**", która co roku odbywa się w lutym lub marcu, prokuratorzy Prokuratury Rejonowej w Pile udzielali porad prawnych, z których w latach 2012-2014 co roku korzystało od 10 do 17 osób.

1.7.10 Pilskie organizacje pozarządowe

Działania wspierające rodziny dotknięte przemocą domową realizowały także organizacje pozarządowe, w tym wspomniane w poprzednim rozdziale **Pilskie Centrum Pomocy Bliźniemu „Monar-Markot”**, a także **Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Oddziału Okręgowego w Pile** oraz **Akcja Humanitarna „Życie” Oddział w Pile**, która w okresie od 01 maja do 31 grudnia 2014 roku prowadziła Punkt Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przestępstwem, który oferował mieszkańcom miasta:

- bezpłatną pomoc prawną świadczoną przez wykwalifikowanego specjalistę z zakresu prawa (porady prawne, pomoc w sporządzaniu pism m.in. pozwów, wniosków itp.),
- bezpłatną pomoc psychologiczną zapewnioną przez wykwalifikowanego psychologa (konsultacje, poradnictwo, interwencja kryzysowa),
- mediacje prowadzone celem naprawienia relacji, dialogu pomiędzy stronami konfliktu oraz umożliwienie ofiarom przemocy uzyskania zadośćuczynienia w żądanej formie przy zachowaniu bezpośredniego wpływu na przebieg postępowania,

- interwencje kryzysowe polegające na skierowaniu osoby potrzebującej do właściwej placówki, znalezieniu miejsca pobytu czasowego, wsparciu socjalnym, psychologicznym oraz prawnym,
- jednorazowe zapomogi w formie zakupu żywności lub bonów żywnościowych
- zwrot kosztów za przejazdy dla osób korzystających z pomocy punktu,
- dla osób uczestniczących w terapii, konsultacji prawniczej lub na uczestniczących w rozprawach – możliwość pozostawienia na ten czas dziecka pod opieką pracowników punktu i wolontariuszy.

Dodatkowo pracownicy Punktu oferowali pomoc informacyjną, wskazywali instytucje, do których najlepiej zgłosić się z problemami, aby uzyskać jak najefektywniejszą pomoc. Zapewniali także wsparcie i pomoc w kontaktach z jednostkami samorządu terytorialnego, policją, sądami, prokuraturą, służbami pomocy społecznej, szkołami, szpitalami oraz organizacjami pozarządowymi, kościelnymi i innymi w zakresie świadczenia pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem. Łącznie z pomocy Punktu skorzystało 56 osób.

W celu poprawy sytuacji dzieci dotkniętych przemocą w rodzinie **Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział w Pile** poprzez działania wolontariuszy i działaczy przez cały rok niosło pomoc materialną, organizowało dożywianie, leczenie i rehabilitację dzieci, organizowało opiekę w świetlicach socjoterapeutycznych, wypoczynek letni i zimowy, rozrywkę, propagowało sport i kulturę fizyczną, rekreację. W 2014 r. w Okręgu Pilskim odbyło się 10 półkolonii w miejscu zamieszkania, w których wzięło udział 442 dzieci, 1 kolonia wyjazdowa na Słowację dla 30 uczestników, TPD skierowało i sfinansowało także udział 70 dzieci na placówkach wypoczynku innych organizatorów, odbyły się również 5 turnusów wypoczynkowo-rehabilitacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych, w których wzięło udział 33 dzieci i 32 rodziców-opiekunów. W ramach TPD działał również Społeczny Rzecznik Praw Dziecka, który podejmuje interwencje i udziela pomocy w szczególnie trudnych sytuacjach dzieci i ich rodzin.

1.7.11 Komenda Powiatowa Policji w Pile

Bardzo istotną rolę w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie odgrywają funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Pile, którzy w ramach swoich zadań współdziałają z organizacjami administracji publicznej, szkołami, organizacjami społecznymi oraz mediami w zakresie edukacji, profilaktyki wychowawczej i prewencji kryminalnej,

prowadzą działania mające na celu zapobieganie i zwalczanie przestępczości oraz wykroczeń i zjawisk patologii społecznej, wykonują zadania związane ze stosowaniem procedury „Niebieskie Karty”. Do realizowanych przez funkcjonariuszy policji zadań należy także inicjowanie, prowadzenie i koordynowanie pracy profilaktycznej na rzecz dzieci i młodzieży oraz działań profilaktycznych w sferze patologii społecznych.

W sytuacjach gdy istnieje podejrzenie, że dana osoba jest dotknięta przemocą w rodzinie, funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Pile udzielają niezbędnej pomocy w zakresie:

- zorganizowania dostępu do pomocy medycznej;
- zorganizowania innych czynności zapewniających ochronę życia, zdrowia, mienia osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- zatrzymania sprawcy (jeśli są ku temu podstawy);
- przeprowadzania z osobą stosującą przemoc rozmowy o odpowiedzialności karnej za znęcanie się;
- zabezpieczenia dowodów na miejscu zdarzenia dla potrzeb ewentualnego postępowania karnego;
- sprawowania opieki nad rodziną i nadzoru nad sprawcą przemocy do chwili ustania powodu działań.

Ważnymi elementami działań KPP w Pile są różne działania na niwie profilaktycznej. Jednym z realizowanych programów jest „Bezpieczna szkoła”. Idea projektu polega na przeprowadzaniu wśród uczniów szkół warsztatów dotyczących odpowiedzialności karnej nieletnich (45 min. na klasę) oraz z drugiej strony organizowaniu dla nauczycieli oraz rodziców cyklu wykładów dotyczących społeczno prawnych skutków narkomanii. Ponadto istnieje stała współpraca pedagogów szkolnych z przedstawicielami Policji polegająca na stałym informowaniu stron o przejawach łamania praw na terenach szkół.

Przewidywane efekty realizowanego programu to m. in. ograniczenie przejawów niedostosowania społecznego wśród uczniów oraz uświadomienie rodzicom oraz nauczycielom skali problemu związanego z rodzajami uzależnień oraz przekazanie wiedzy dotyczącej metod i sposobu rozpoznawania środków odurzających.

Strona | 63

Innym projektem kierowanym do słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Piłe jest program „Bezpieczny senior”. Powodem jego powstania był brak kompleksowego społecznego programu gwarantującego starszym ludziom bezpieczeństwo i ochronę. Głównym celem działań jest:

- podniesienie poczucia bezpieczeństwa seniorów na ulicy, w środkach komunikacji publicznej i w domu;
- nauczenie wszelkich form zachowań w sytuacjach kryzysowych;
- przełamywanie barier międzypokoleniowych w niesieniu wzajemnej pomocy w trudnych sytuacjach;
- poznanie form zachowań współczesnej młodzieży oraz kreowanie wśród niej pozytywnego wizerunku seniorów, a wśród seniorów pozytywnego wizerunku ludzi młodych;
- zachęcenie starszych osób do korzystania w krytycznych sytuacjach z pomocy służb mundurowych.

2 RAPORT Z REALIZACJI BADANIA ILOŚCIOWEGO

Badanie, którego wyniki przedstawione są w niniejszym raporcie zrealizowane zostało metodą sondażu diagnostycznego za pomocą techniki wywiadu telefonicznego CATI (dorośli mieszkańcy), ankiety audytoryjnej (uczniowie) oraz ankiety osobistej PAPI (nauczyciele).

Strona | 64

2.1 Badanie z dorosłymi mieszkańcami Piły – nota metodologiczna

W badaniu wzięło udział **403 dorosłych mieszkańców Piły**, w tym 212 kobiet oraz 191 mężczyzn. W badaniu zastosowany został losowy, warstwowy/proporcjonalny sposób doboru próby, co oznacza, że próba badawcza ma takie same cechy, jak cała populacja. W ten sposób wyodrębniona została miniatura całej populacji mieszkańców Piły z podziałem na płeć i odpowiednie kategorie wiekowe. Dane uzyskane z próby badawczej dobranej tą metodą pozwoliły zapewnić reprezentatywność wyników dla całej populacji mieszkańców miasta. Przy populacji liczącej 74 tys. mieszkańców oraz przy standardowym założeniu wielkości frakcji na poziomie 0,5 i poziomu ufności wynoszącego 0,95 maksymalny błąd statystyczny (błąd z próby) wynosi 4,9%. Błąd statystyczny na takim poziomie oznacza, że wynik badania może być zawyżony, bądź zaniżony w stosunku do wyniku prawdziwego o 4,9%. Można zatem stwierdzić, że mamy 95% pewności co do tego, że wynik uzyskany w badaniu nie odbiega od jego faktycznej wartości w populacji o więcej niż 4,9%

Szczegółowa charakterystyka respondentów znajduje się na początku rozdziału omawiającego wyniki badania z tą grupą.

2.2 Badanie z młodzieżą uczęszczającą do gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych – nota metodologiczna

W badaniu wzięło udział **300 młodych mieszkańców Piły**, w tym 102 uczniów piłskich gimnazjów oraz 198 uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Była to młodzież w wieku 12-20

lat. Szczegółowa charakterystyka respondentów znajduje się na początku rozdziału omawiającego wyniki badania z tą grupą.

2.3 Badanie z dziećmi uczęszczającymi do szkół podstawowych – nota metodologiczna

Strona | 65

W badaniu wzięło udział **100 uczniów** z piłskich szkół podstawowych. Były to dzieci w wieku 11-13 lat uczęszczające do klas piątych i szóstych. Szczegółowa charakterystyka respondentów znajduje się na początku rozdziału omawiającego wyniki badania z tą grupą.

2.4 Badanie z nauczycielami – nota metodologiczna

W badaniu wzięło udział **15 nauczycieli** uczących w szkołach podstawowych (5 osób), gimnazjach (3 osoby) oraz szkołach ponadgimnazjalnych (7 osób). Szczegółowa charakterystyka respondentów znajduje się na początku rozdziału omawiającego wyniki badania z tą grupą.

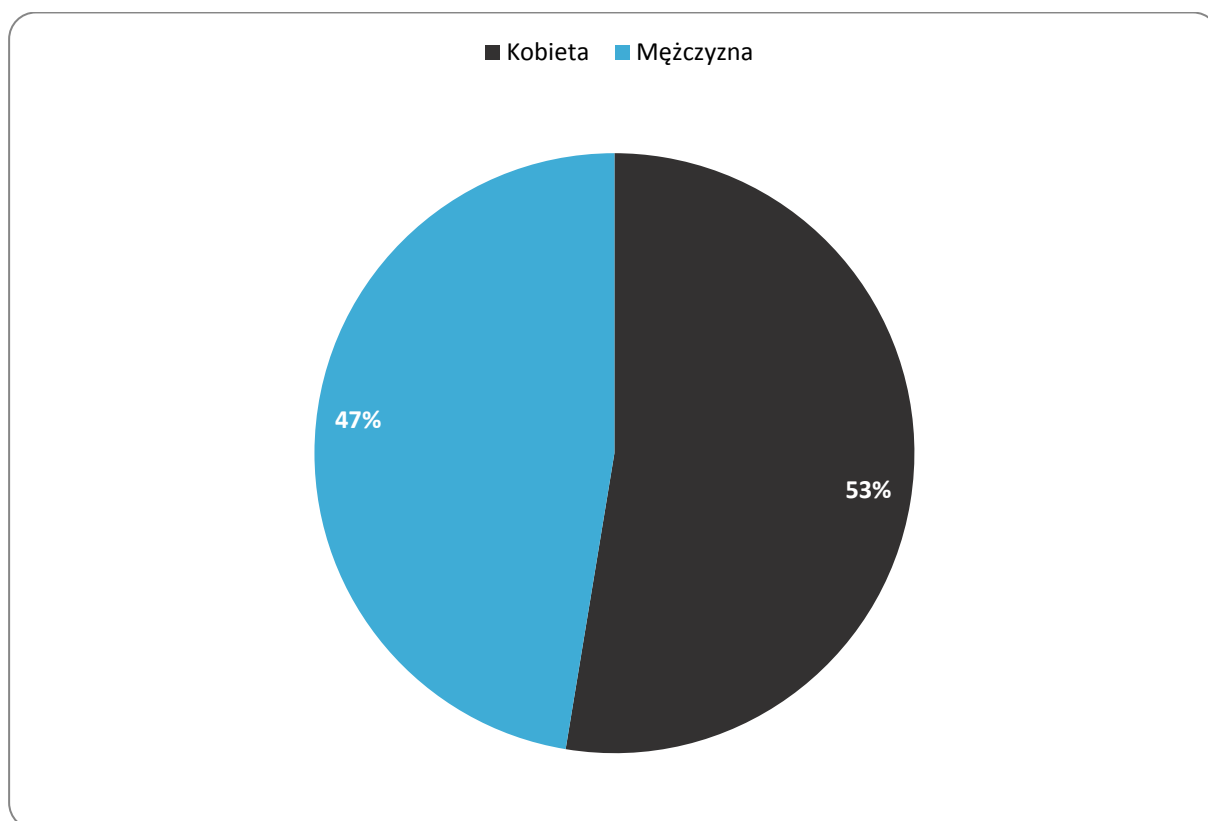
2.5 Wyniki badania z dorosłymi mieszkańcami Piły

2.5.1 Charakterystyka osób badanych

Strona | 66

W przeprowadzonym badaniu wzięło udział 403 dorosłych mieszkańców Piły. Większość osób badanych stanowiły kobiety (52,6%).

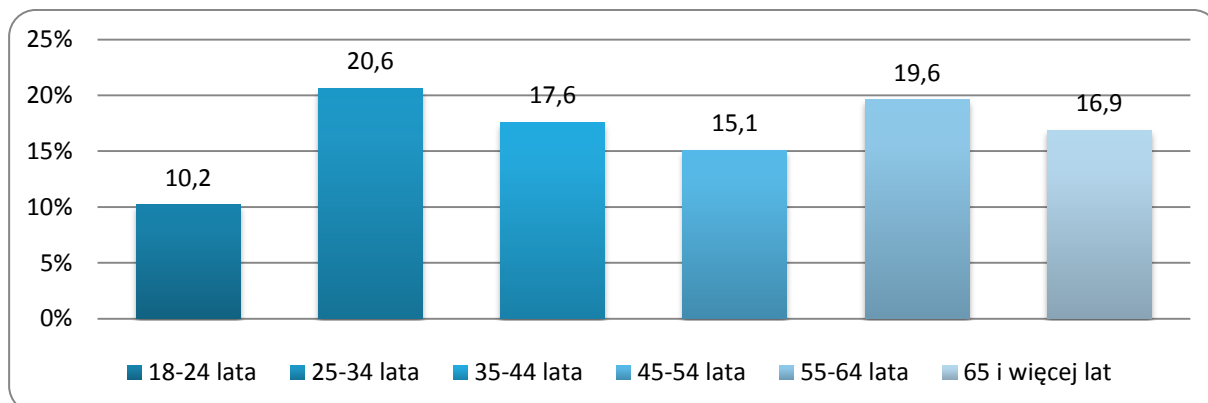
Wykres 4. Płeć badanych

Źródło: Badania własne

Najliczniej reprezentowaną grupą wiekową była grupa 25 – 34 latków. Co 5 osoba badana była w tym wieku (20,6%). Podobny odsetek ankietowanych to osoby w wieku 55 – 64 lat (19,6%). Osób w wieku 35 – 44 lata przebadano 17,6%. Nieco mniej, w przebadanej próbie, znalazło się 65 latków i osób starszych – 16,9%. Oprócz tego w badaniu wzięły udział osoby w wieku 45 – 54 lata (15,1%) i 18 – 24 lata (10,2%).

Wykres 5. Wiek badanych

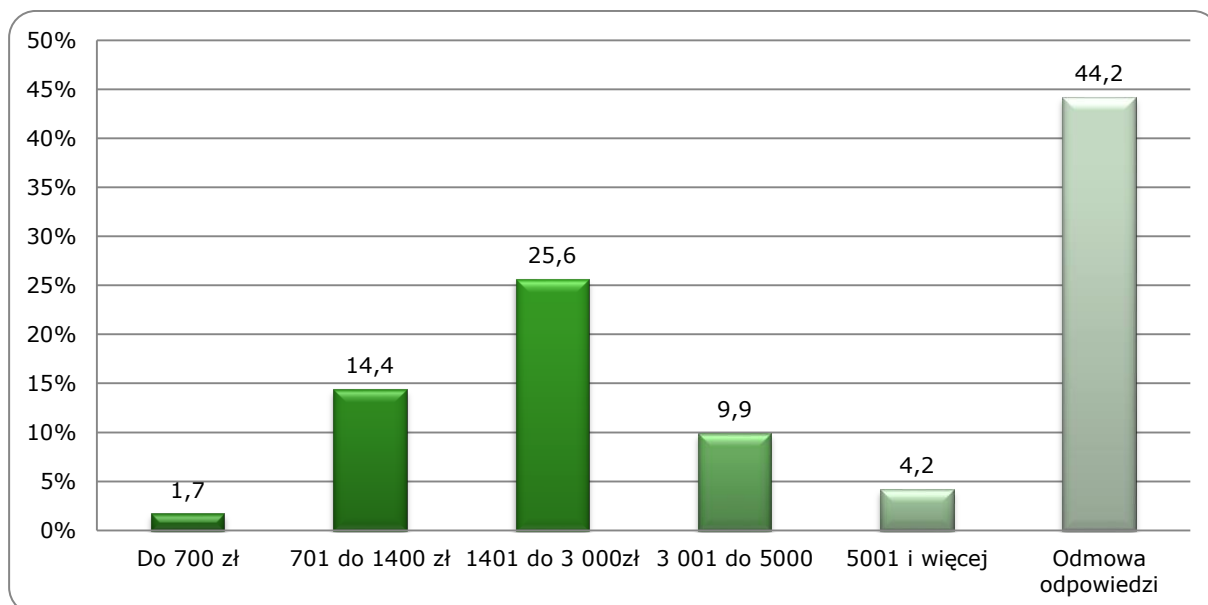

Strona | 67

Źródło: Badania własne

Prawie połowa osób badanych odmówiła podania łącznego dochodu w gospodarstwie domowym (netto) (44,2%). Dochody co 4 badanego mieszczą się w przedziale 1401 – 3000 zł (25,6%), a 14,4% gospodarstw zadeklarowało dochód na poziomie 701 – 1400zł. Łączny dochód w co 10 gospodarstwie domowym mieści się w przedziale 3001 – 5000 zł (9,9%). W badaniu odnotowano też takie odpowiedzi jak: „5001 zł i więcej” (4,2%) oraz do 700 zł (1,7%).

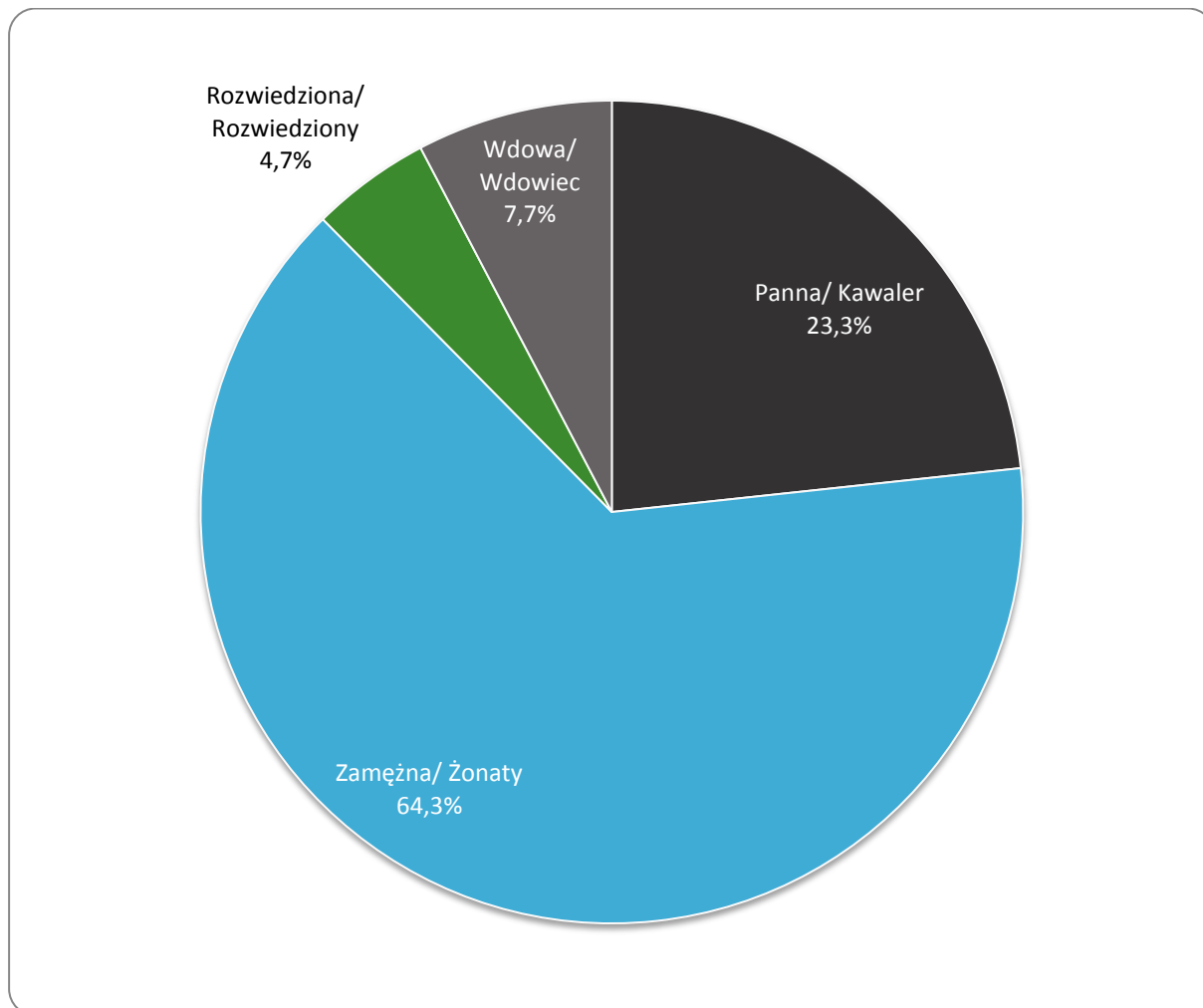
Wykres 6. Łączny dochód w gospodarstwie domowym (netto) badanych

Źródło: Badania własne

Zdecydowana większość osób badanych to osoby pozostające w związku małżeńskim (64,3%). Osób pozostających stanu wolnego przebadano 23,3%. W próbie znalazło się jeszcze 7,7% wdów, wdowców oraz 4,7% osób po rozwodzie.

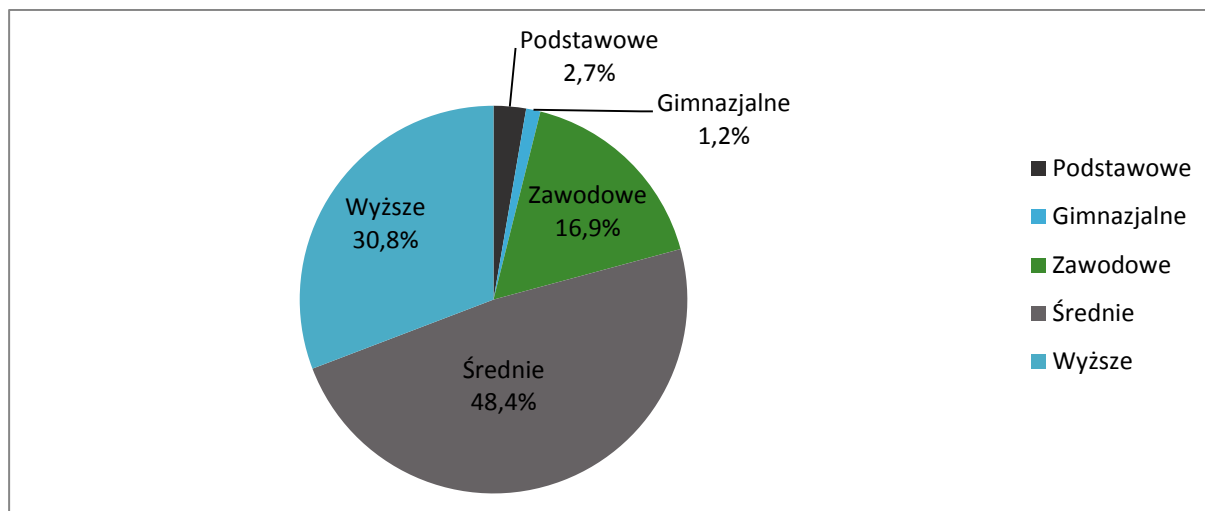
Wykres 7. Stan cywilny badanych

Źródło: Badania własne

Prawie połowa osób badanych to osoby z wykształceniem średnim (48,4%). Co trzecia osoba ma wykształcenie wyższe (30,8%). Szkołę zawodową ukończyło 16,9% ankietowanych. Edukację na szkole podstawowej zakończyło 2,7% respondentów, a 1,2% ukończyło tylko gimnazjum.

Wykres 8. Wykształcenie badanych

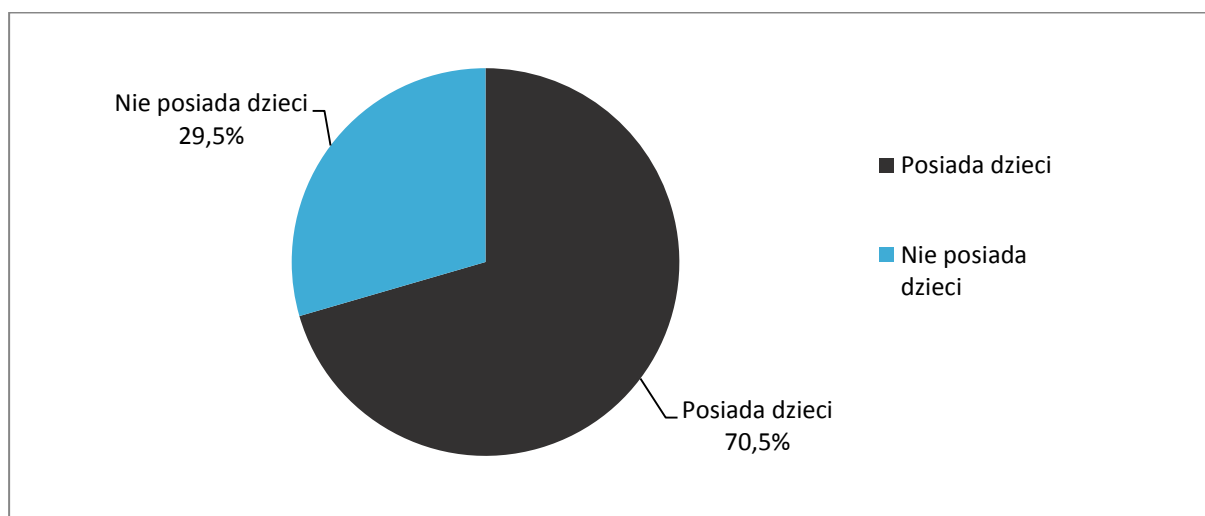

Strona | 69

Źródło: Badania własne

W przeprowadzonym badaniu większość respondentów zadeklarowało posiadanie dzieci (70,5%).

Wykres 9. Posiadanie dzieci przez badanych

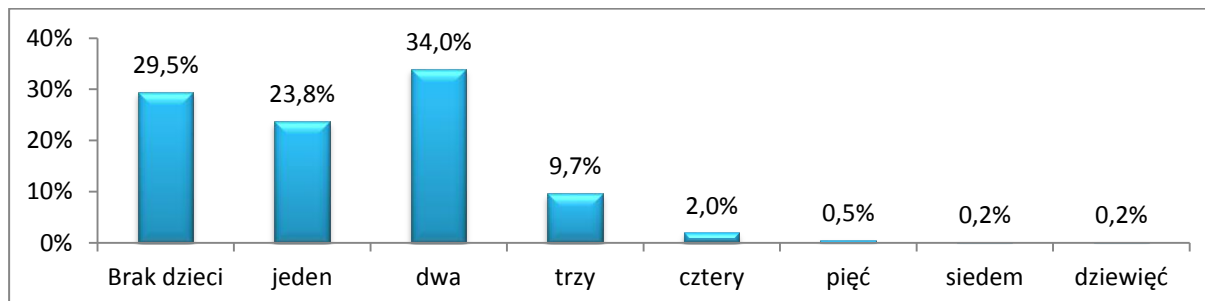

Źródło: Badania własne

Dzieci nie ma 29,5% badanych. Pozostali najczęściej mają dwójkę potomstwa (34,0%). Jedno dziecko posiada 23,8% badanych. Trójkę dzieci ma 9,7% respondentów. Tylko 2,0% badanych zadeklarowało posiadanie 4 dzieci. Poza tym odnotowano też takie

odpowiedzi jak „piątka dzieci” (0,5%), „siedmioro dzieci” (0,2%) oraz „dziewięcioro dzieci” (0,2%).

Wykres 10. Liczba dzieci posiadanych przez badanych

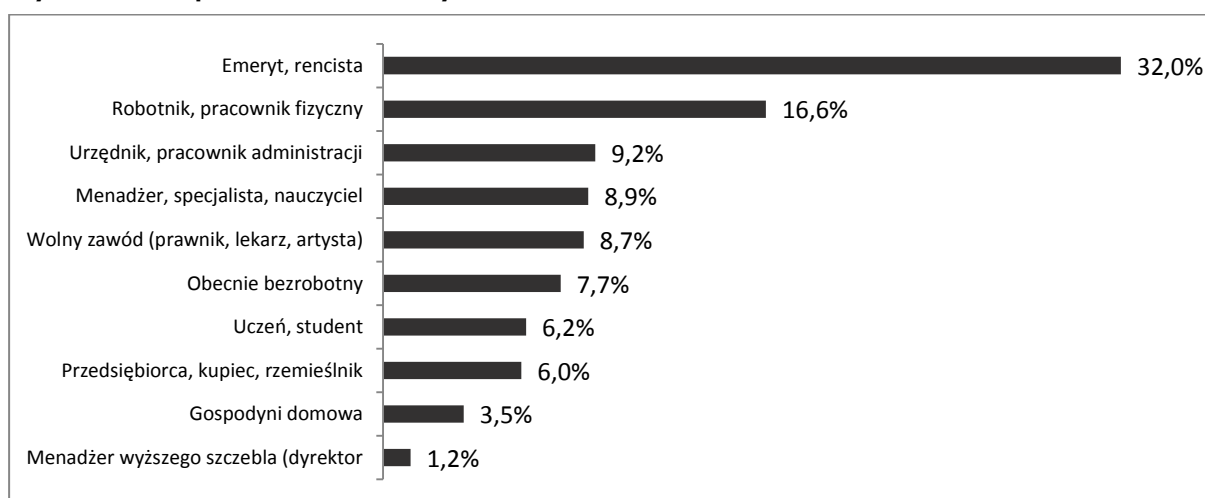

Strona | 70

Źródło: Badania własne

Biorąc pod uwagę grupy zawodowe najliczniej reprezentowaną, w przeprowadzonym badaniu, była grupa emerytów i rencistów (32,0%). Na drugim miejscu plasuje się grupa robotników, pracowników fizycznych (16,6%). Co 10 ankietowany to urzędnik, pracownik administracyjny (9,2%). W próbie znalazło się również 8,9% menadżerów, specjalistów, nauczycieli. Osób wykonujących wolny zawód przebadano 8,7%. Status bezrobotnego zadeklarowało 7,7% ankietowanych. W badaniu wzięło też udział 6,2% studentów, uczniów. Przedsiębiorcy, kupcy, rzemieślnicy stanowią 6,0% przebadanej próby. Poza tym, w badaniu wzięły też udział gospodynie domowe (3,5%) i menadżerowie wyższego szczebla (1,2%).

Wykres 11. Grupa zawodowa badanych

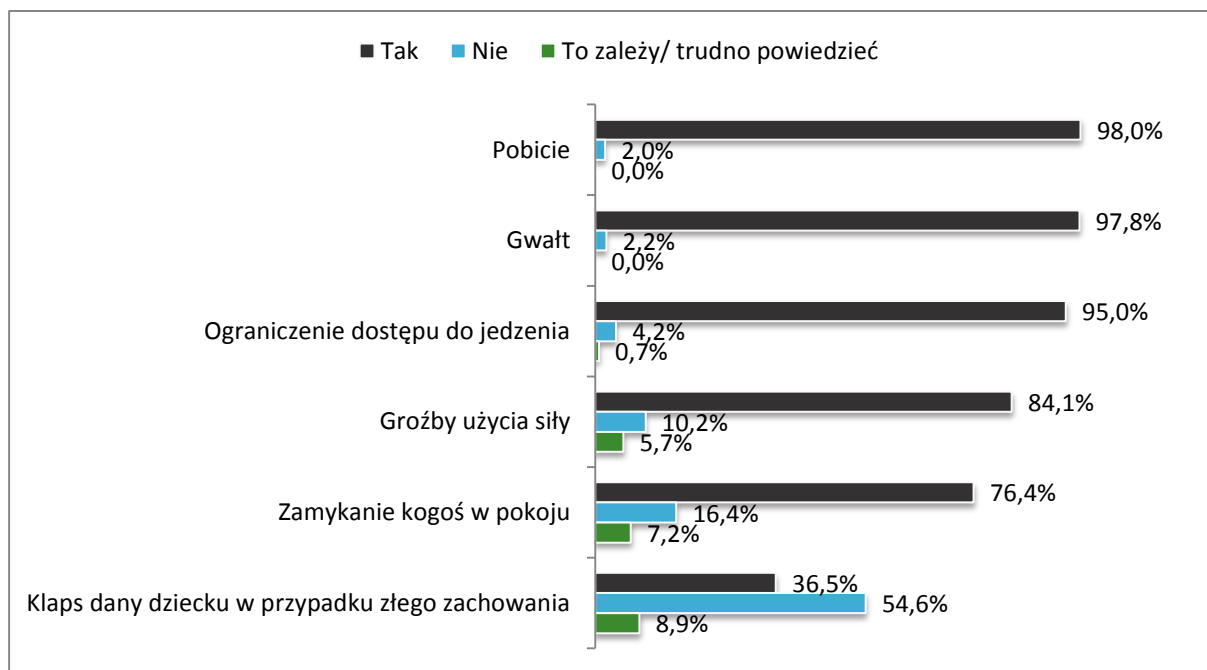
Źródło: Badania własne

2.5.2 Występowanie zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci, kobiet, mężczyzn, osób starszych, osób niepełnosprawnych według ofiar, sprawców i świadków

Strona | 71

Badani przymoc fizyczną najczęściej definiują jako pobicie (98,0%), gwałt (97,8%), ograniczenie dostępu do jedzenia (95,0%) oraz groźby użycia siły (84,1%). Najwięcej kontrowersji budzi klaps dany dziecku w przypadku złego zachowania. Tylko 36,5% badanych uważa, że jest to przemoc fizyczna. Ponad połowa ankietowanych nie identyfikuje klapsa wymierzonego w konsekwencji złego zachowania dziecka jako objawu przemocy fizycznej (54,6%). Poza tym, 8,9% badanych miało problem z odpowiedzią na pytanie „czy klaps wymierzony w przypadku złego zachowania dziecka jest przemocą fizyczną?” – odpowiedź „to zależy, trudno powiedzieć”. Podobny odsetek respondentów miał problem z odpowiedzią na pytanie „czy zamykanie kogoś w pokoju jest przemocą fizyczną?” (7,2%). 16,4% badanych uznało, że nie jest to przemoc fizyczna.

Wykres 12. Czym według Pana/i jest przemoc fizyczna?

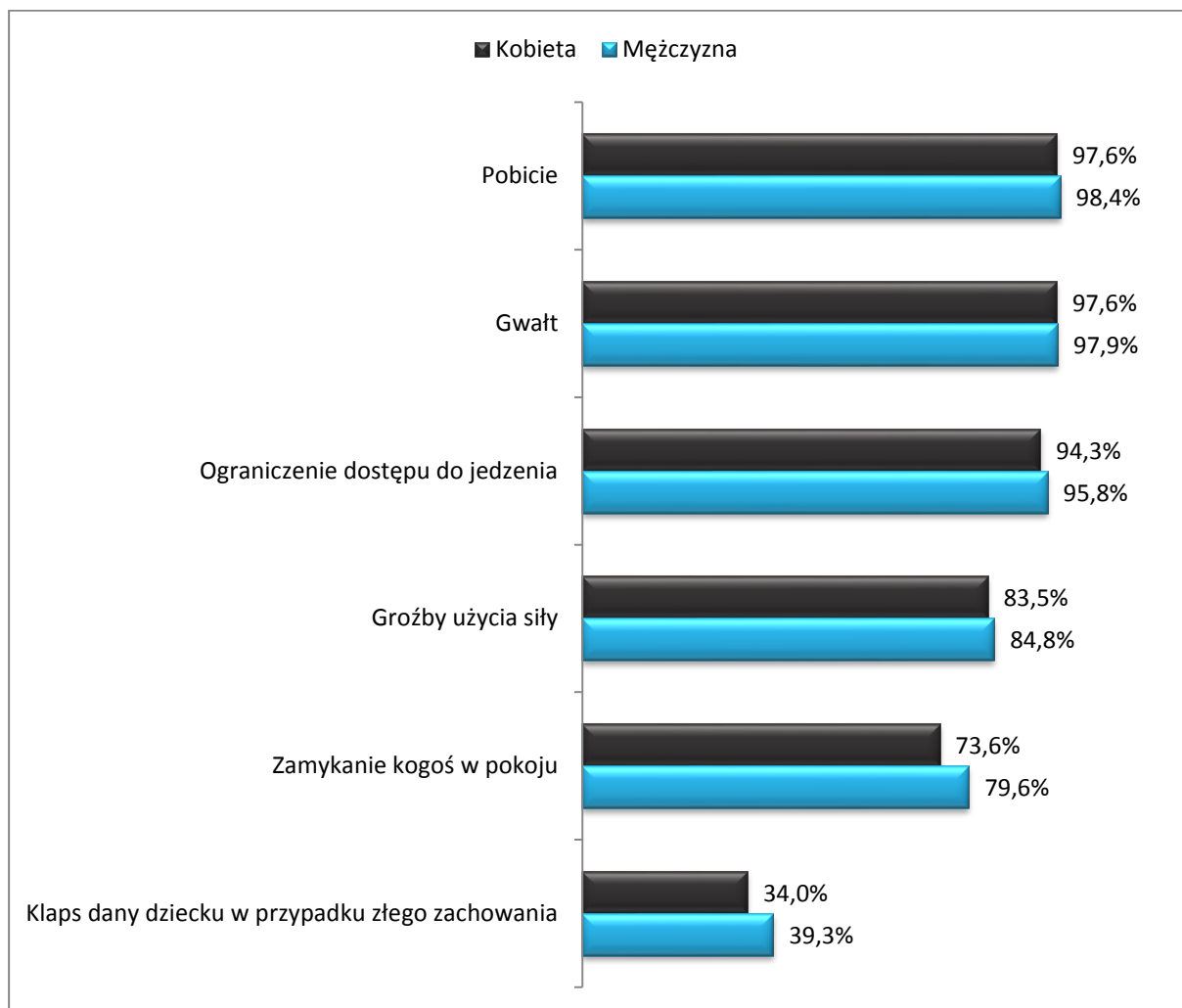
Źródło: Badania własne

Z przeprowadzonego badania wynika, że mężczyźni częściej niż kobiety pobicie, gwałt, ograniczenie dostępu do jedzenia, groźby użycia siły, zamykanie kogoś w pokoju, a także

klapsa wymierzonego w przypadku złego zachowania dziecka identyfikują z przemocą fizyczną.

Wykres 13. Czym według Pana/i jest przemoc fizyczna? [odpowiedzi twierdzące z podziałem na płeć]

Strona | 72

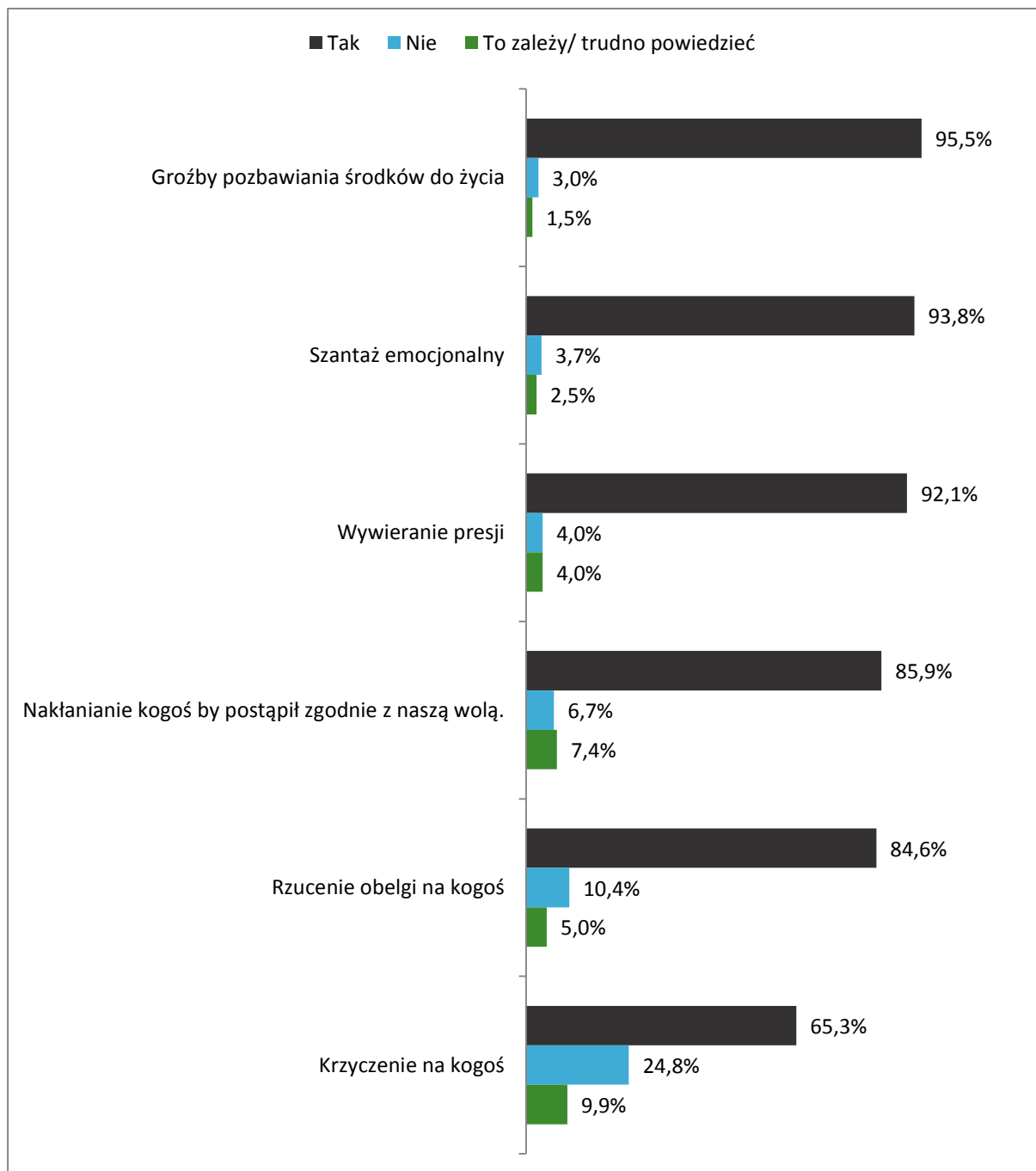

Źródło: Badania własne

Przemoc psychiczna to wg ankietowanych przede wszystkim groźby pozbawienia środków do życia (95,5%), szantaż emocjonalny (93,8%), wywieranie presji (92,1%), nakłanianie kogoś by postąpił zgodnie z naszą wolą (85,9%), rzucanie obelg na kogoś (84,6%). Najbardziej badani przemoc psychiczną identyfikowali z krzykiem na kogoś (65,3%). Co 4 badany uznał, że krzyczenie na kogoś nie jest oznaką przemocy psychicznej (24,8%), a co 10 ankietowany nie umiał odnieść się do tego zachowania (9,9%).

Wykres 14. Czym według Pana/i jest przemoc psychiczna?

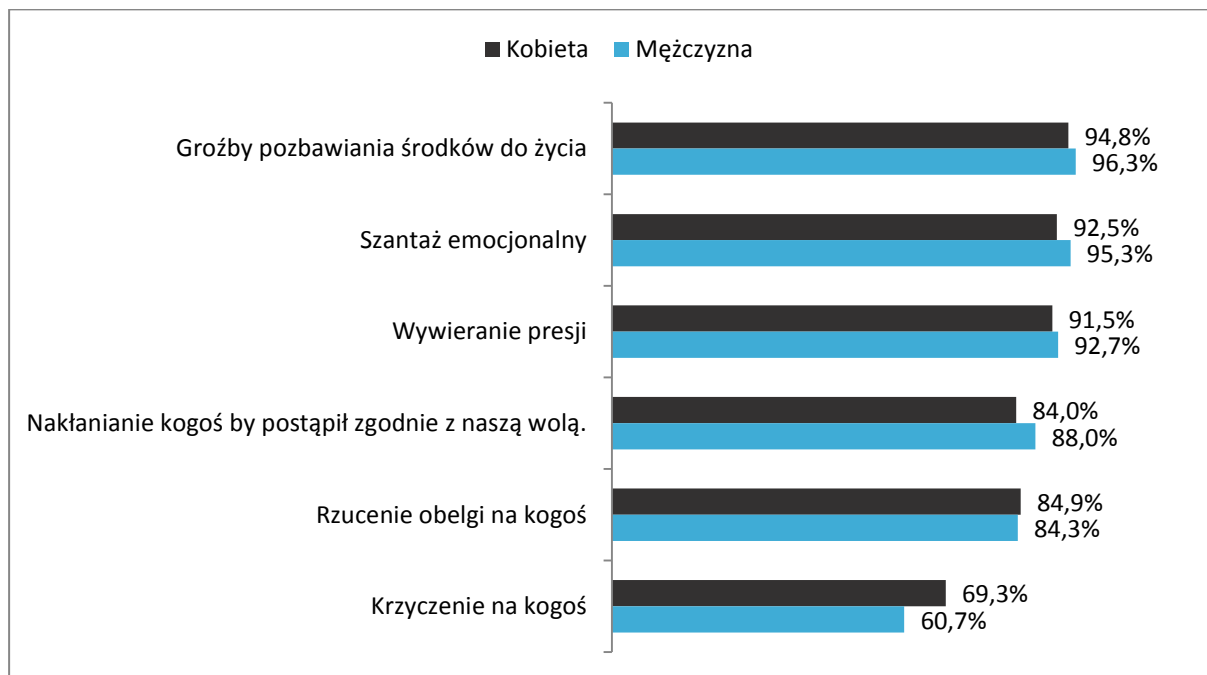

Źródło: Badania własne

Tak jak w przypadku przemocy fizycznej, tak w przypadku pytania o przemoc psychiczną to mężczyźni częściej niż kobiety identyfikowali poszczególne zachowania z przejawem przemocy. Wyjątkiem jest krzyczenie i rzucanie obelg na kogoś. 69,3% kobiet uznało, że

krzyczenie na kogoś to wyraz przemocy psychicznej. Rzucanie obelg to objaw przemocy psychicznej wg 84,9% kobiet. Tymczasem tylko 60,7% mężczyzn uznało, że krzyk jest przejawem przemocy psychicznej. Na obelgi wskazało 84,3% badanych.

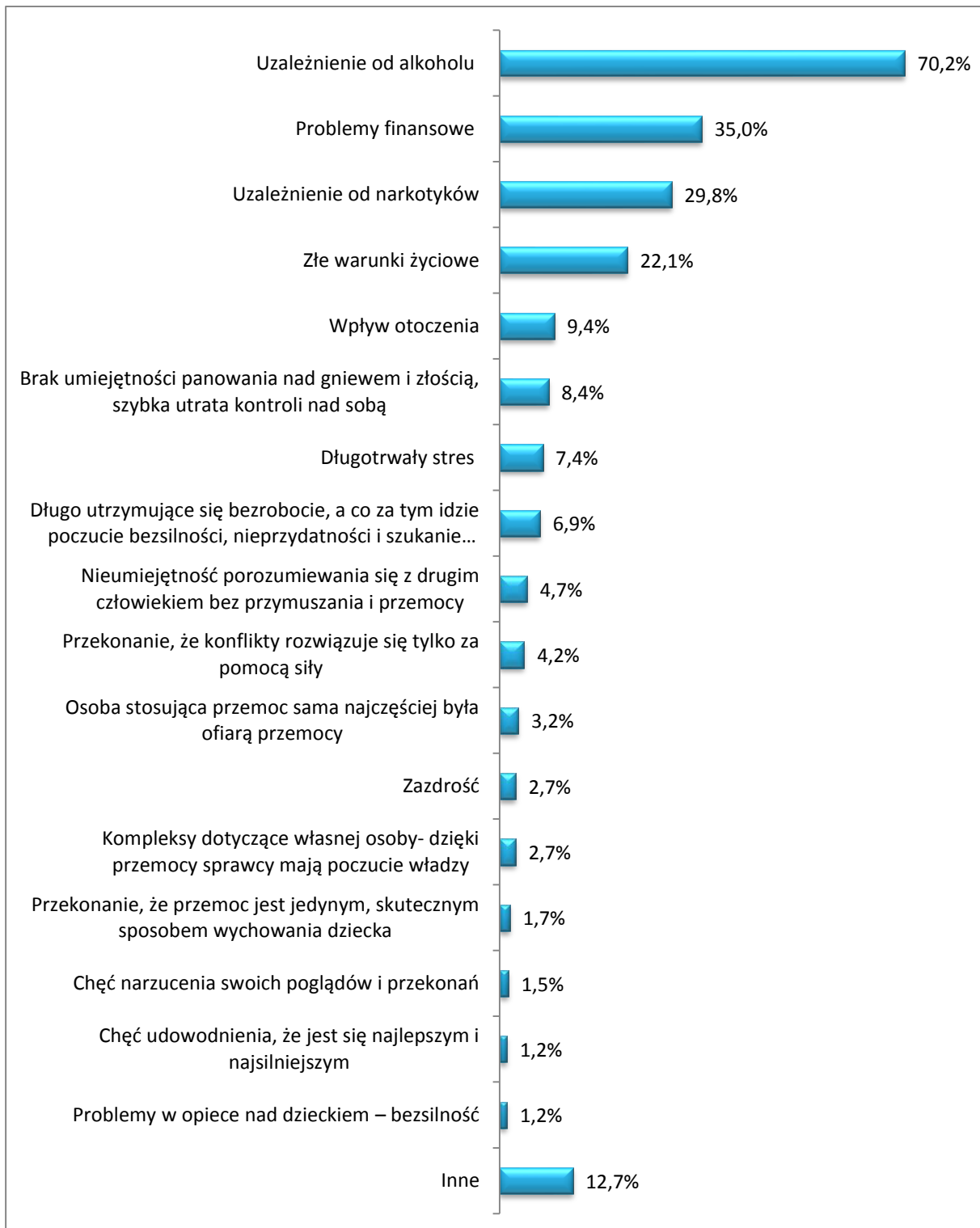
Wykres 15. Czym według Pana/i jest przemoc psychiczna? [odpowiedzi twierdzące z podziałem na płeć]

Źródło: Badania własne

Wg badanych główną przyczyną przemocy w rodzinie jest uzależnienie od alkoholu (70,2%). Na drugim miejscu plasują się problemy finansowe (35,0%). Na uzależnienie od narkotyków wskazało 29,8% badanych. Co 4 ankietowany zwrócił uwagę na złe warunki życiowe (22,1%), a co 10 na wpływ otoczenia (9,4%). Badani mówili też o braku umiejętności panowania nad gniewem i złością, szybką utratą kontroli nad sobą (8,4%). Wg 7,4% badanych przyczyną przemocy w rodzinie jest długotrwały stres. Na długo utrzymujące się bezrobocie wskazało 6,9% badanych. Pozostałe przyczyny przemocy w rodzinie były wskazywane przez mniej niż 5,0% respondentów. Poza tym, 12,7% ankietowanych na pytanie o przyczyny przemocy w rodzinie wskazało na jeszcze inne aspekty nieujęte w przygotowanej kafeterii odpowiedzi. Odpowiedzi te były mocno zindywidualizowane i nie tworzą większych kategorii. Zostały umieszczone w *Tabela 25. Główne przyczyny przemocy w rodzinie - odpowiedzi "Inne"*.

Wykres 16. Główne przyczyny przemocy w rodzinie

Źródło: Badania własne

Tabela 25. Główne przyczyny przemocy w rodzinie - odpowiedzi "Inne"

Przyczyna przemocy	Liczba wskazań
bezrobocie	1
bezsilność	1
ból głowy	1
brak autorytetu	1
brak cierpliwości	1
brak pomocy kobietom z zewnątrz	1
brak porozumienia w sprawach politycznych, bo część ogląda TV TRWAM a część TVN 24	1
brak porozumienia, zależność finansowa	1
brak rozmowy	1
charakter	1
choroby psychiczne	1
demoralizacja, brak sumienia w obecnych czasach	1
egoizm, wzorce w swojej rodzinie	1
mało wyrozumiałości	1
mogą wynikać z różnych rzeczy i doświadczeń, więc nie wolno jednoznacznie odpowiadać na to pytanie, bo jest subiektywne	1
niedojrzałość emocjonalna	1
niepanowanie nad gniewem	1
nieumiejętność opieki nad dziećmi	1
niezadowolenie ze współmałżonka	1
niezgodność charakterów	1
niezrozumienie	1
niezrozumienie	1
niskie wykształcenie rodziców	1
odgrywanie się na innych i manipulacja	1
osoby agresywne, indywidualne cechy charakteru	1
podatność	1
porównywanie warunków w jakich się wychowało do warunków dzieci -	1

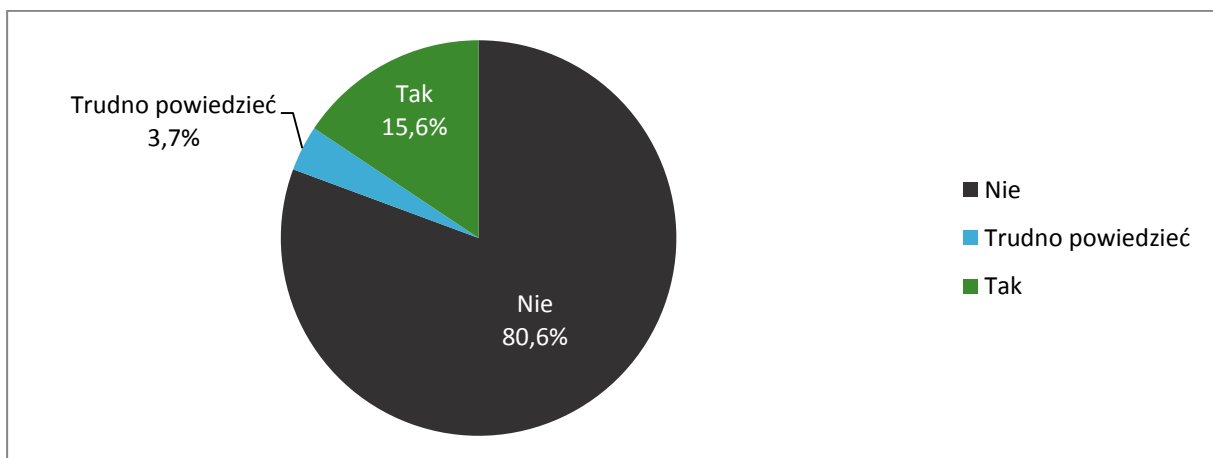
zazdrość	
praca, której nie lubią	1
przyzwyczajenia, telewizja	1
psychiczne problemy, wynoszone często z domu	1
różne patologie, niskie wykształcenie natłok problemów i brak pomocy	1
strach przed mężem	1
system, w którym żyjemy	1
środowisko, miejsce zamieszkania, status społeczny pozycja społeczna - zbyt wiele czynników na to wpływa żeby to oceniać	1
wzorce rodzinne	1
za dużo siedzą przy komputerze/telewizorze	1
zbyt mało czasu poświęcane dla dzieci	1
zdrady, niedogadywanie się, 'upierdliwość'	1
znęcanie się psychiczne	1

Źródło: Badania własne

2.5.3 Świadek przemocy

Wg deklaracji badanych, zdecydowana większość nie była świadkami przemocy (80,6%). Przemoc w swoim otoczeniu zaobserwowało 15,6% respondentów. 3,7% nie jest pewnych czy było świadkiem przemocy, czy nie.

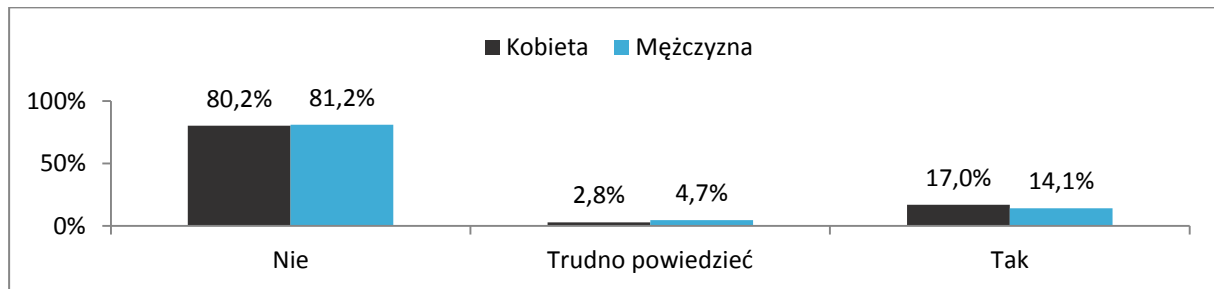
Wykres 17. Czy zaobserwował/a Pan/i taką przemoc w swoim otoczeniu?

Źródło: Badania własne

Z przeprowadzonego badania wynika, że to kobiety są świadkami przemocy w swoim otoczeniu (17,0%) częściej niż mężczyźni (14,1%). Mężczyźni mają problem z określeniem czy dane zachowania w ich otoczeniu było przejawem przemocy, czy nie (4,7%) częściej niż kobiety (2,8%).

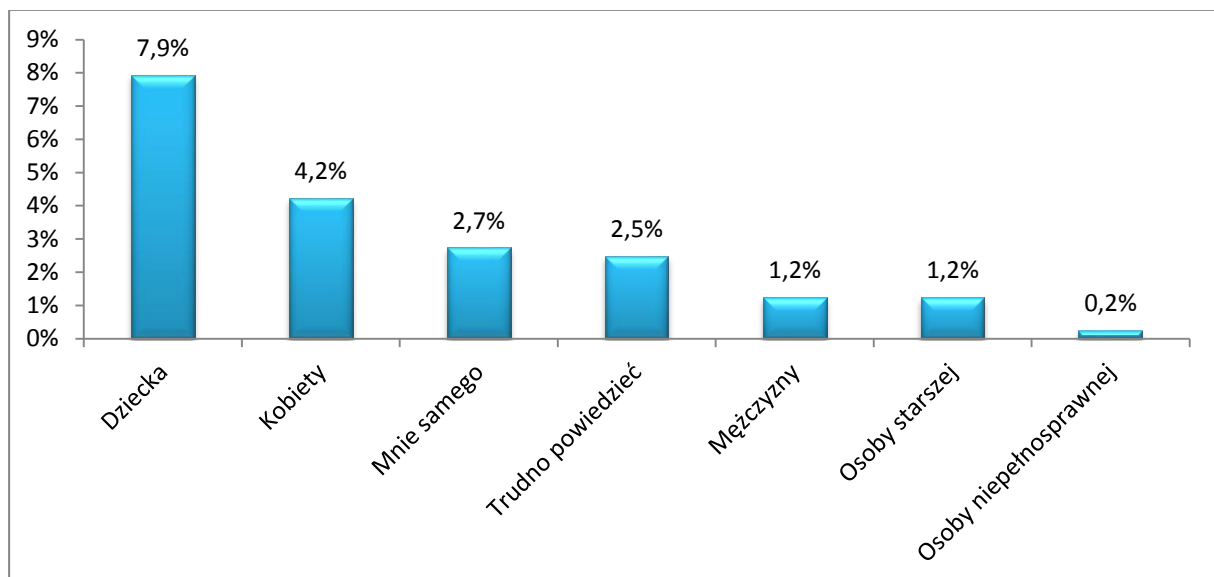
Wykres 18. Czy zaobserwował/a Pan/i takie przemoc w swoim otoczeniu? - z podziałem na płeć

Źródło: Badania własne

Osoby, które były świadkami przemocy najczęściej mówiły o przemocy skierowanej wobec dziecka (7,9%). Ofiarami przemocy są też kobiety (4,2%). Niekiedy to sami badani doświadczają aktów przemocy (2,7%). Na mężczyzn jako ofiary przemocy wskazało 1,2% badanych. Taki sam odsetek badanych mówił o przemocy skierowanej wobec osób starszych (1,2%). Poza tym, 2,5% badanych uznało, że nie wie wobec kogo kierowana była przemoc, a 0,2% wskazało na osoby niepełnosprawne.

Wykres 19. Jeśli tak to wobec kogo? (pyt. wielokrotnego wyboru)

Źródło: Badania własne

Badani, którzy sami byli ofiarami przemocy najczęściej mówili o przemocy fizycznej – biciu (N=3) (por. tabela nr 26).

Tabela 26. Formy przemocy zaobserwowane wobec siebie

Forma przemocy	Liczba wskazań
fizyczna, bicie	3
była żona przemoc emocjonalna, groźby karalne	1
ekonomiczna, psychiczna, emocjonalna	1
mobbing	1
psychiczna	1
psychiczna i fizyczna	1
szantażowanie krzyk uzależnienie finansowe od rodziców jako osoba dorosła wymuszano na mnie zmianę poglądów	1
upokarzanie	1

Strona | 79

Źródło: Badania własne

Wobec dzieci również najczęściej stosowana jest przemoc fizyczna – bicie (N=7) (por. tabela nr 27). Na przemoc fizyczną i psychiczną wobec dzieci wskazało 5 respondentów. Trzech ankietowanych było świadkami tylko przemocy psychicznej. Z dziećmi bitymi przez rodziców miało do czynienia dwóch ankietowanych. Taka sama liczba respondentów zaobserwowała przemoc wśród młodzieży (N=2).

Tabela 27. Formy przemocy zaobserwowane wobec dziecka

Forma przemocy	Liczba wskazań
fizyczna - bicie	7
fizyczna i psychiczna	5
psychiczna	3
bite przez rodziców	2
przemoc wśród młodzieży	2
bite przez ojca	1
dziecko "na lejcach", szarpanie, bicie	1
groźby nożem, bicie	1
klaps	1
klaps, nakrzyczenie	1
kobieta wobec dziecka	1
kobieta wyzywała dziecko	1
krzyczenie na dzieci	1
krzyk, bicie, groźby	1

krzyki, wyzywanie	1
słowna, fizyczna	1
szarpanie	1

Źródło: Badania własne

Strona | 80

Wobec kobiet najczęściej stosowana jest przemoc fizyczna i psychiczna (N=9). Dwóch ankietowanych zetknęło się tylko z przemocą psychiczną wobec kobiet. Pozostałe formy przemocy były wymieniane przez pojedyncze osoby.

Tabela 28. Formy przemocy zaobserwowane wobec kobiety

Forma przemocy	Liczba wskazań
fizyczna i psychiczna	9
psychiczna	2
alkoholizm	1
bicie	1
krzyk, bicie, groźby	1
mąż a żona	1
popychanie	1
złe traktowanie	1

Źródło: Badania własne

Wobec mężczyzn stosowane są takie formy przemocy jak: przemoc fizyczna, fizyczna i psychiczna, pobicie, złe traktowanie.

Tabela 29. Formy przemocy zaobserwowane wobec mężczyzny

Forma przemocy	Liczba wskazań
fizyczna	1
fizyczna i psychiczna	1
pobicie	1
psychiczna	1
złe traktowanie	1

Źródło: Badania własne

Wobec osób starszych badani zaobserwowali takie formy przemocy jak: przemoc fizyczna i psychiczna, krzyk, odpychanie, brak zainteresowania, wyzywanie.

Tabela 30. Formy przemocy zaobserwowane wobec osoby starszej

Forma przemocy	Liczba wskazań
fizyczna i psychiczna	1
krzyk	1
odpychanie, brak zainteresowania	1
psychiczna	1
wyzywanie	1

Strona | 81

Źródło: Badania własne

Wobec osób niepełnosprawnych, wg deklaracji badanych, stosowana była przemoc fizyczna i psychiczna.

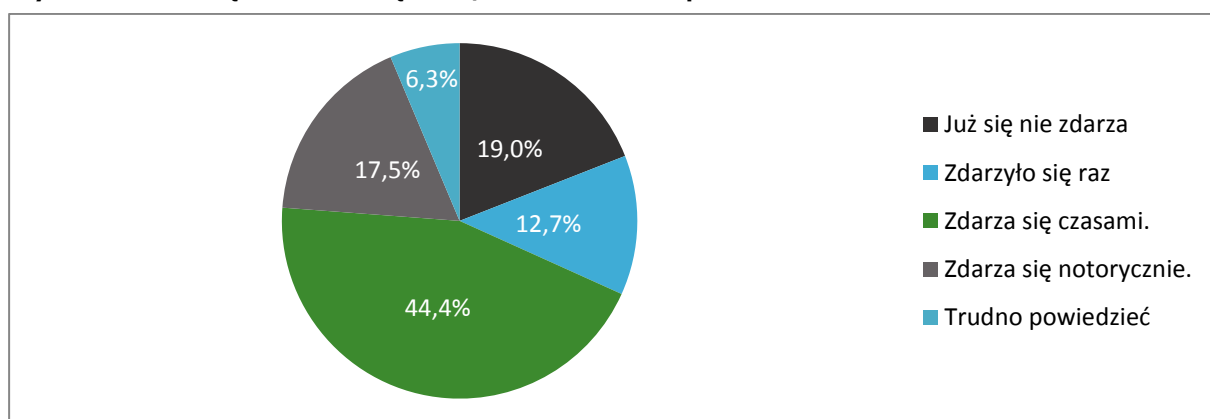
Tabela 31. Formy przemocy zaobserwowane wobec osoby niepełnosprawnej

Forma przemocy	Liczba wskazań
fizyczna i psychiczna	1

Źródło: Badania własne

Wśród osób, które są świadkami przemocy, prawie połowa zadeklarowała, że przemoc zdarza im się zaobserwować w swoim otoczeniu czasami (44,4%). Co 5 ankietowany uznał, że takie rzeczy się już nie zdarzają (19,0%). Na notoryczne przypadki przemocy w swoim otoczeniu wskazało 17,5% badanych. Ankietowanych, którzy raz mieli do czynienia z przemocą w swoim otoczeniu przebadano 12,7%. Poza tym, 6,3% respondentów nie było w stanie określić częstotliwości z jaką występuje przemoc w ich otoczeniu.

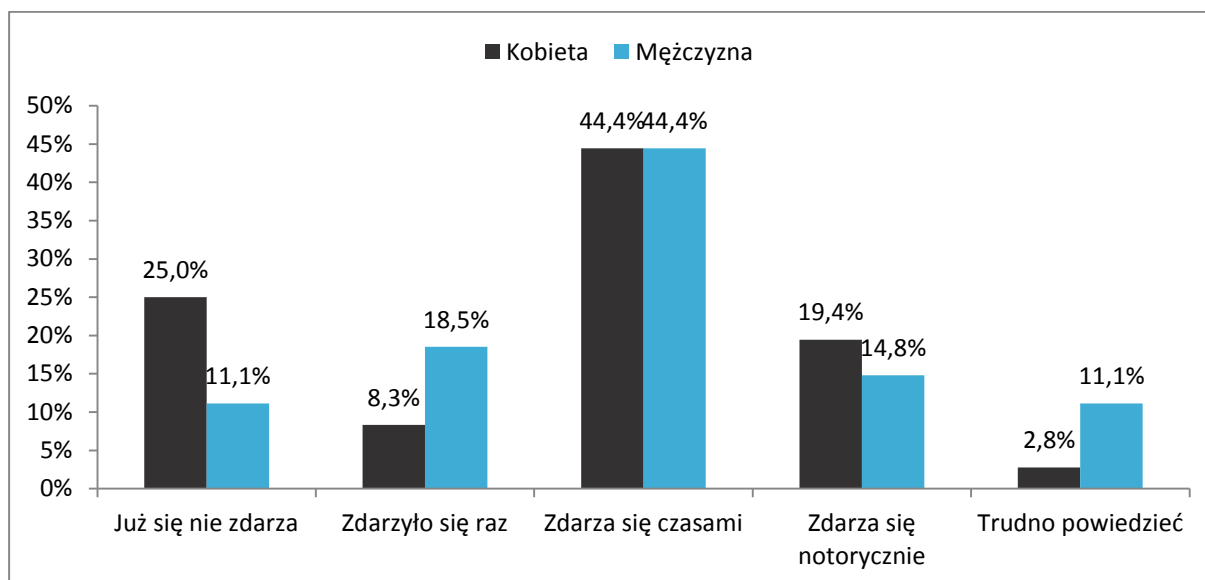
Wykres 20. Jak często zdarza się Panu/i zaobserwować przemoc w swoim otoczeniu?

Źródło: Badania własne

Kobiety częściej niż mężczyźni deklarują, że akty przemocy nie zdarzają się już w ich otoczeniu (odpowiednio: 25,0% i 11,1%). Rzadziej natomiast wskazują, że był to pojedynczy epizod (kobiety – 8,3%, mężczyźni – 18,5%). Częściej mówią o notorycznych aktach przemocy (kobiety – 19,4%, mężczyźni – 14,8%). Odsetek kobiet i mężczyzn wskazujący na występowanie przemocy w ich otoczeniu od czasu do czasu jest identyczny (44,4%). Mężczyźni natomiast zdecydowanie częściej mają problem z określeniem częstotliwości występowania przemocy w ich środowisku (11,1%) niż kobiety (2,8%).

Wykres 21. Jak często zdarza się Panu/i zaobserwować przemoc w swoim otoczeniu? - z podziałem na płeć

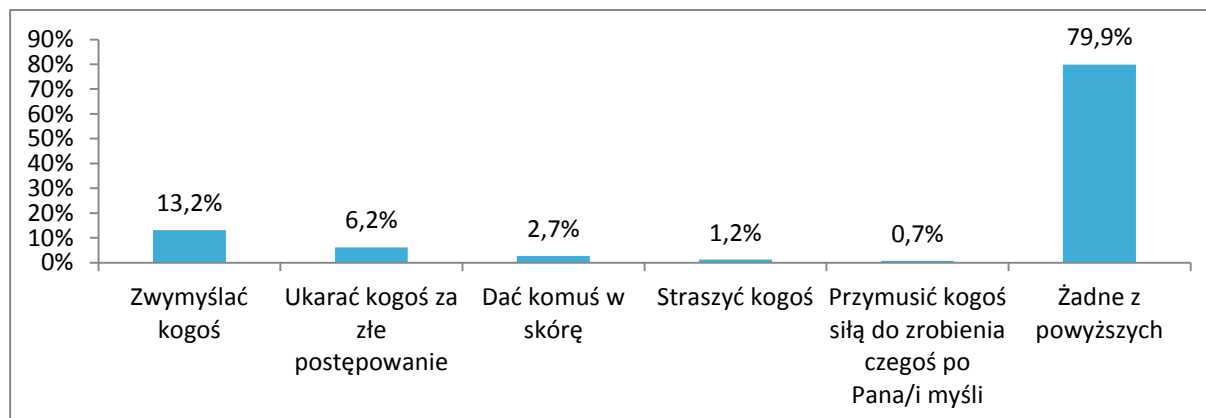

Źródło: Badania własne

2.5.4 Sprawca przemocy

Większość badanych twierdzi, że nigdy nie zdarzyło im się stracić panowania nad sobą (79,9%). Pozostali stracili panowanie nad sobą i zwymyślali kogoś (13,2%), ukarali kogoś za złe postępowanie (6,2%), dali komuś w skórę (2,7%), straszili kogoś (1,2%) lub przymusili kogoś siłą do zrobienia czegoś po ich myśli (0,7%).

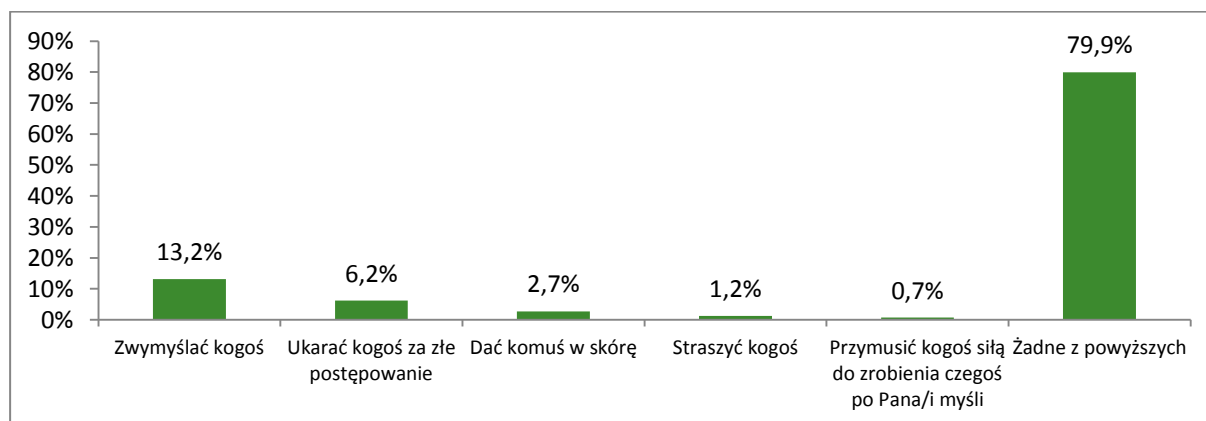
Wykres 22. Czy zdarzyło się Panu/i stracić panowanie nad sobą i...

Źródło: Badania własne

Te osoby, które straciły panowanie nad sobą najczęściej mówiły, że zdarza im się to czasami (33,3%) albo zdarzyło się tylko raz (33,3%). Co 4 osoba badana deklaruje, że już się jej to nie zdarza (23,5%). Do notorycznego tracenia panowania nad sobą przyznało się 2,5% badanych, a 7,4% stwierdziło, że trudno im określić częstotliwości swoich ataków.

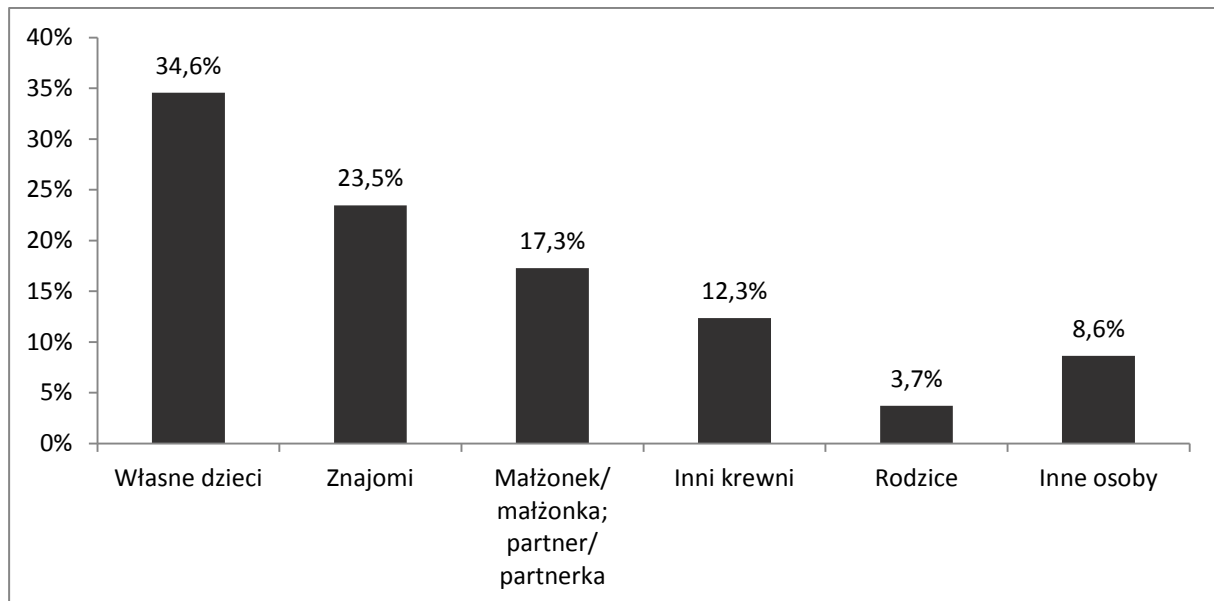
Wykres 23. Jeśli zdarzyła się Panu/Pani któraś z powyższych sytuacji to jak często się zdarza?

Źródło: Badania własne

Badani, którym zdarza się stracić panowanie nad sobą, najczęściej takich zachowań dopuszczają się względem własnych dzieci (34,6%). Co 4 badany wskazał na znajomych (23,5%). Wobec małżonka, małżonki, partnera, partnerki zachowuje się tak 17,3% ankietowanych. Na innych krewnych wskazało 12,3% respondentów. Wobec rodziców akty przemocy zdarzają się 3,7% ankietowanym. Poza tym, 8,6% respondentów wskazało na jeszcze inne osoby nieujęte w przygotowanej kafeterii odpowiedzi.

Wykres 24. Wobec kogo najczęściej dopuszcza się, bądź dopuszczal się Pan/i takich zachowań?

Strona | 84

Źródło: Badania własne

Te inne osoby to przede wszystkim nieznanymi (N= 2) (por. tabela nr 32). Pozostałe odpowiedzi były udzielane przez pojedyncze osoby.

Tabela 32. Osoby wobec których badani dopuszczali się przemocy - odpowiedzi "Inne"

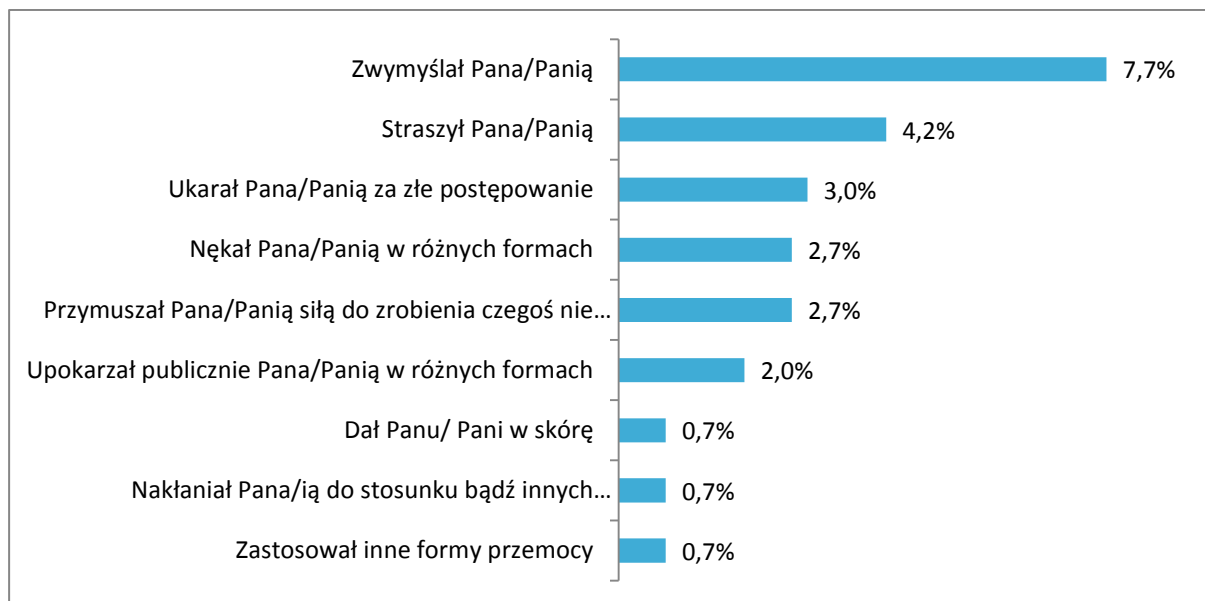
Osoby	Liczba wskazań
nieznajome osoby	2
kochanek żony	1
obcego dziecka	1
podwładni	1
współpracownicy	1

Źródło: Badania własne

2.5.5 Ofiara przemocy

Osoby, które były ofiarami przemocy najczęściej doświadczały zwymyślenia przez innych (7,7%). Cześć z nich była też zastraszana (4,2%). Ukaranych za złe postępowanie zostało 3,0% badanych. Ankietowani doświadczaali też nękania w różnych formach (2,7%), przymuszania do zrobienia czegoś (2,7%), upokorzenia publicznego (2,0%). Pojedyncze osoby dostały w skórę (0,7%), zostały nakłonięone do stosunku (0,7%) lub zostały zastosowane wobec nich inne formy przemocy (0,7%).

Wykres 25. Czy zdarzyło się Panu/i w przeciągu ostatnich kilku lat, że ktoś...

Strona | 85

Źródło: Badania własne

W skórę badani dostawali od byłego męża, najbliższych członków rodziny, przełożonych, wychowawcy Domu Dziecka.

Tabela 33. „Dał w skórę” – kto to był?

Osoby	Liczba wskazań
były mąż	1
najbliższy członek rodziny	1
przełożeni	1
wychowawcy w Domu Dziecka	1

Źródło: Badania własne

Mówiąc o innych doświadczeniach formy przemocy badani mówili o mobbingu i przemocy ze strony pracodawcy (brak urlopu, kary finansowe).

Tabela 34. Inne doświadczone formy przemocy - jakie

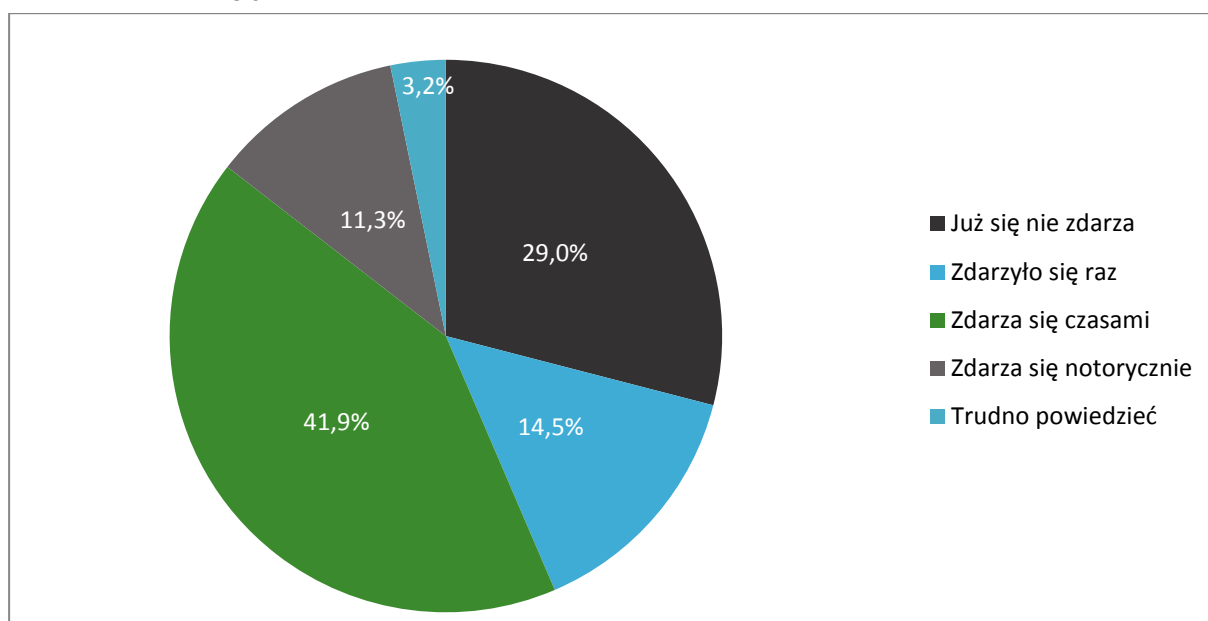
Forma przemocy	Liczba wskazań
mobbing	1
pracodawca: brak urlopu, kary finansowe	1

Źródło: Badania własne

Większość osób badanych, które w ostatnich latach były ofiarami przemocy stwierdziło, że akty przemocy skierowane wobec ich osoby zdarzają się od czasu do czasu (41,9%). Co trzeci badany zadeklarował, że tego typu sytuacje nie mają już miejsca (29,0%). Co 10 badany stwierdził niestety, że akty przemocy skierowane wobec jego osoby zdarzają się notorycznie (11,3%). Na jednorazowy akt przemocy wskazało 14,5% badanych, a 3,2% stwierdziło, że trudno im określić częstotliwość z jaką zdarzają się akty przemocy kierowane wobec ich osoby.

Strona | 86

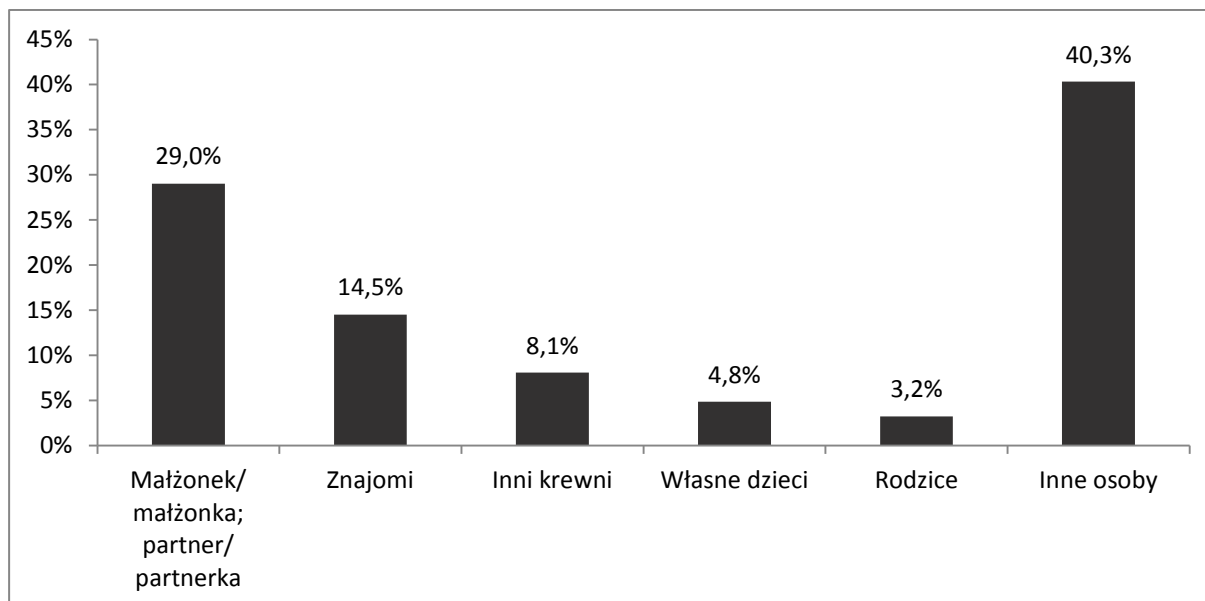
Wykres 26. Jeśli zdarzyła się Panu/i któraś, bądź któreś z powyższych sytuacji to jak często się ona zdarza, one zdarzają?

Źródło: Badania własne

Najczęściej osoby badane aktów przemocy doświadczały od małżonka, małżonki, partnera, partnerki (29,0%). Na znajomych wskazało 14,5% badanych. Źródłem przemocy byli też inni krewni (8,1%), własne dzieci (4,8%) oraz rodzice (3,2%). Poza tym, 40,3% badanych wskazało na jeszcze inne osoby nieujęte w przygotowanej kafeterii odpowiedzi.

Wykres 27. Kto najczęściej dopuszcza się, bądź dopuszczał się takich zachowań wobec Pana/i?

Strona | 87

Źródło: Badania własne

Te inne osoby to przede wszystkim nieznanymi, obce osoby (N=6), ale także przełożeni (N=5), współpracownicy (N=4). Pozostałe odpowiedzi były udzielane przez pojedyncze osoby.

Tabela 35. Kto najczęściej dopuszcza się, bądź dopuszczał się takich zachowań wobec Pana/i? – Odpowiedzi „Inne osoby”

Osoby	Liczba wskazań
nieznajomi, obce osoby	6
przełożony (dyrektor, kierownik itp.)	5
współpracownik	4
koledzy w szkole	1
nauczyciele	1
obcy zaczepiający na ulicy	1
policjanci	1
pracodawca	1
przedstawiciel handlowy	1
publiczne	1
szwagier	1
urząd	1

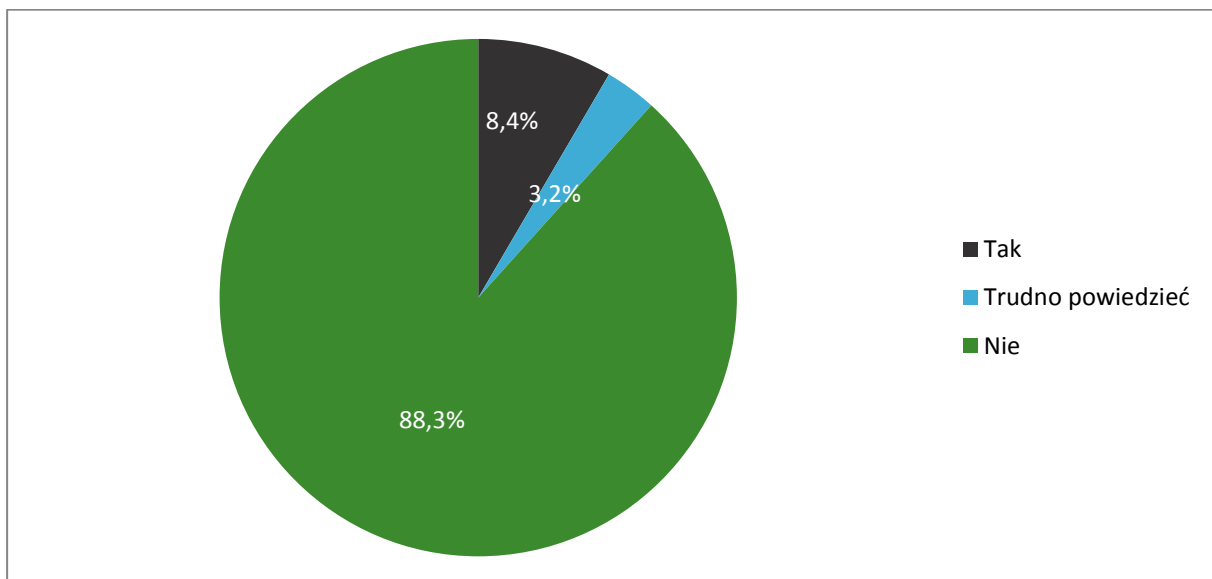
Źródło: Badania własne

2.5.6 Źródła przemocy

Większość osób badanych, które były ofiarami przemocy nie doświadczyło jej w dzieciństwie (88,3%). Tylko 8,4% badanych było ofiarą przemocy jako dziecko. Niektóre z osób badanych miały problem z określeniem, czy doświadczyły przemocy w dzieciństwie czy nie (3,2%).

Strona | 88

Wykres 28. Czy któreś z wymienionych w poprzednim pytaniu zdarzeń doznał Panu/i w dzieciństwie?

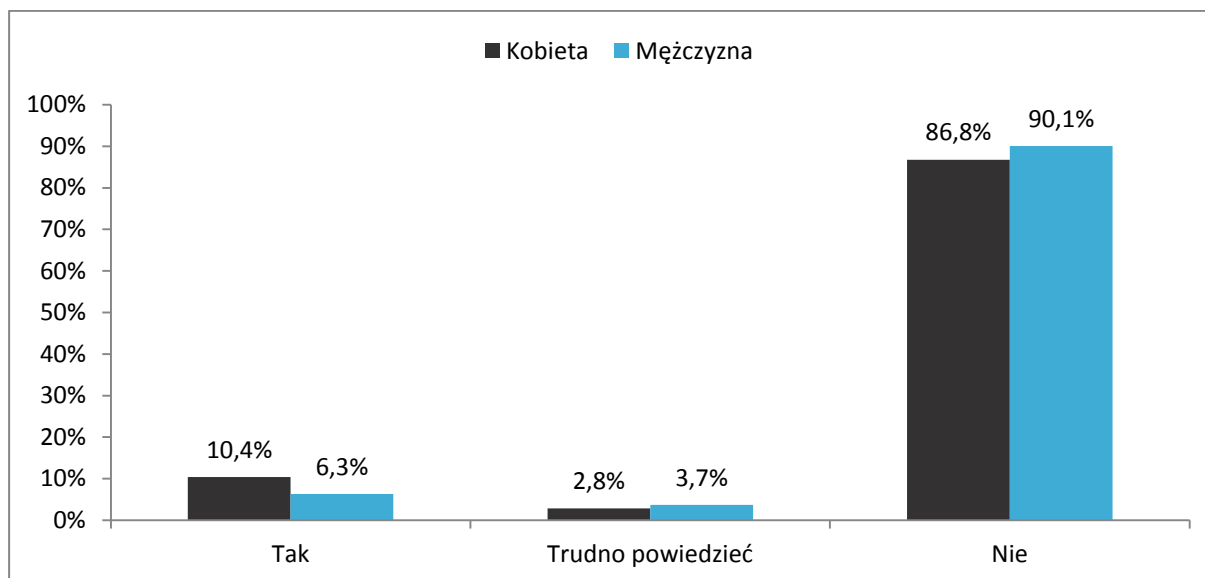

Źródło: Badania własne

Kobiety były ofiarami przemocy jako dziecko nieco częściej niż mężczyźni (odpowiednio: 10,4% i 6,3%). Mężczyźni częściej niż kobiety mieli problem z ustaleniem, czy doświadczyli aktów przemocy w dzieciństwie czy nie (odpowiednio: 3,7% i 2,8%).

Wykres 29. Czy któreś z wymienionych w poprzednim pytaniu zdarzeń doznał Panu/i w dzieciństwie? - z podziałem na płeć

Strona | 89

Źródło: Badania własne

Najczęstszą formą doświadczania przemocy w dzieciństwie było dostanie w skórę (N=22). Badani byli też zwymyślni (N=8), karani za złe postępowanie (N=7), straszeni (N=4), nękani (N=3), upokarzani publicznie (N=3), przymuszani do robienia czegoś wbrew własnej woli (N=2), doświadczyli także krzyku (N=2). Pojedyncze osoby dostawały klapsy (N=1). Jedna z osób nie chciała szczegółowo omawiać doświadczonych formy przemocy, a inna na pytanie o doznawaną przemoc w dzieciństwie udzieliła zdawkowej odpowiedzi „ojciec alkoholik” (N=1).

Tabela 36. Formy przemocy doznane w dzieciństwie

Forma przemocy	Liczba wskazań
Dał w skórę	22
Zwymyślał	8
Ukarał za złe postępowanie	7
Straszył	4
Nękał w różnych formach	3
Upokarzał publicznie w różnych formach	3
Przymuszał siłą do zrobienia czegoś	2
Krzyczenie	2
Klaps	1

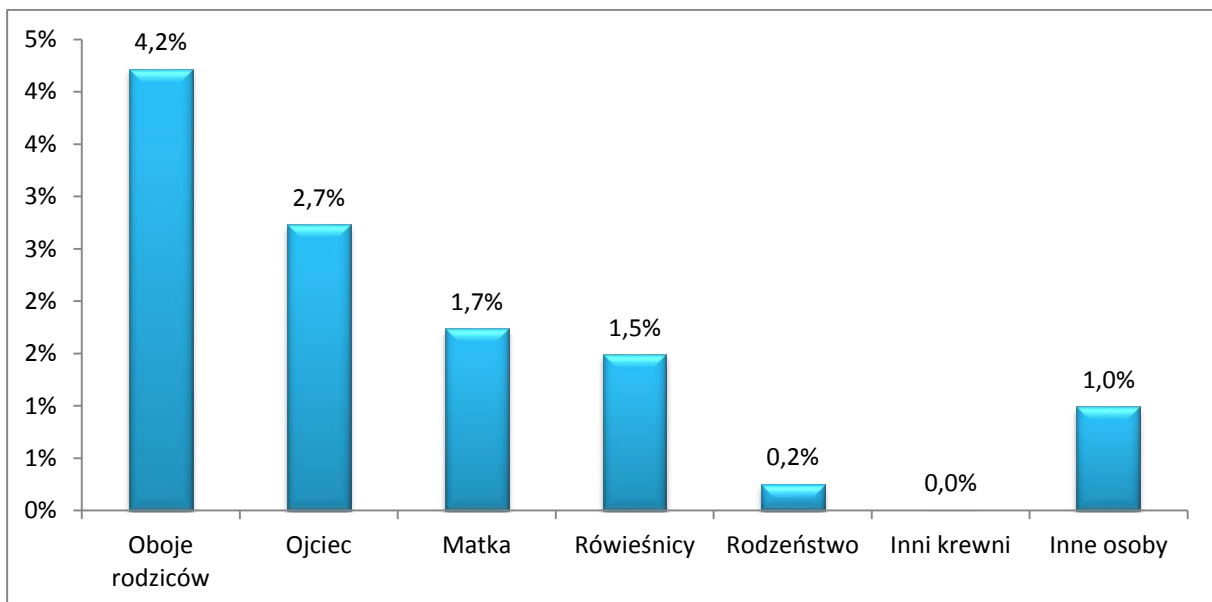
nie chce sobie tego przypominać ze względu na traumatyczne przeżycia	1
ojciec alkoholik	1

Źródło: Badania własne

Strona | 90

Osoby, które doświadczyły przemocy w rodzinie najczęściej doświadczyły jej od strony obojga rodziców (4,2%). W 2,7% przypadków źródłem przemocy był ojciec. Na matkę wskazało 1,7% badanych. W nielicznych przypadkach ankietowani doświadczyli przemocy ze strony rówieśników (1,5%). Jeszcze rzadziej zdarzało się, że respondenci byli atakowani ze strony rodzeństwa (0,2%). Na innych krewnych nie wskazał nikt, natomiast 1,0% badanych jako swojego oprawcę podał jeszcze inną osobę.

Wykres 30. Jeśli doświadczył Pan/i takich zdarzeń w dzieciństwie, to kto robił?

Źródło: Badania własne

Badani mówiąc o innej osobie, od której doświadczyli przemocy w dzieciństwie mówili o nauczycielu (N=2), ojczymie (N=1), wychowawcy w domu dziecka (N=1).

Tabela 37. Jeśli doświadczył Pan/i takich zdarzeń w dzieciństwie, to kto robił? - odpowiedzi "Inne osoby"

Osoby	Liczba wskazań
nauczyciele	2
ojczym	1
wychowawcy w domu dziecka	1

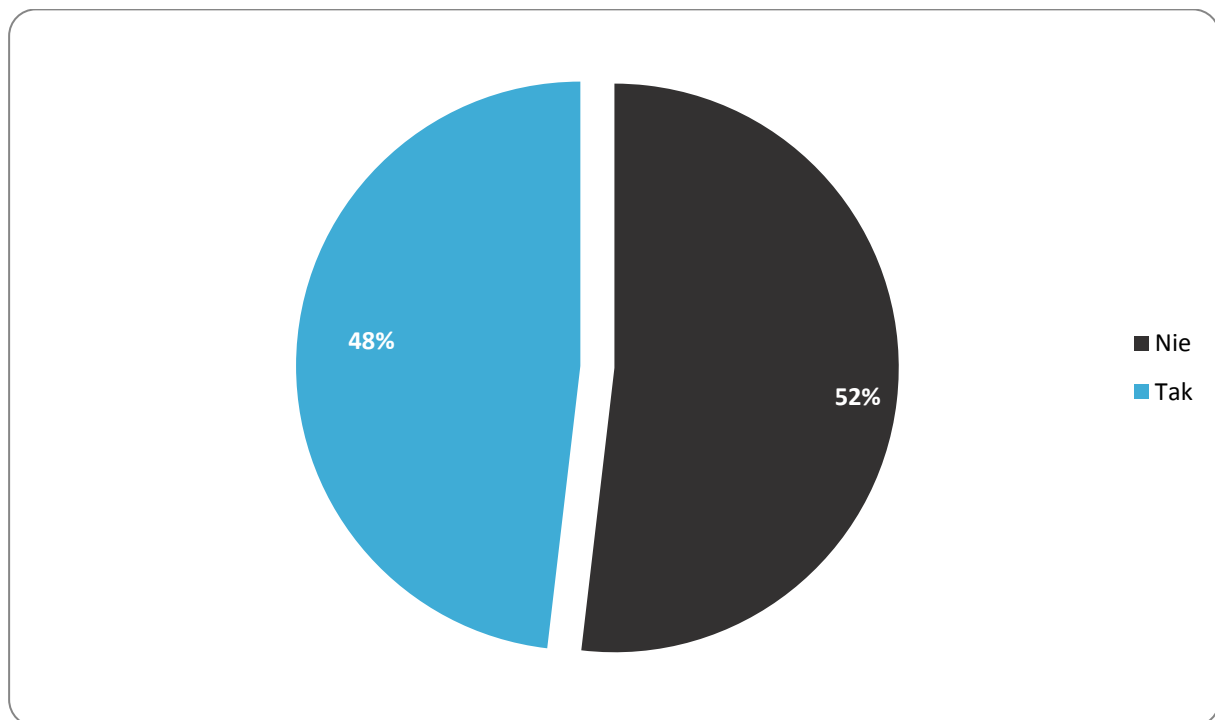
Strona | 91

Źródło: Badania własne

2.5.7 Wpływ alkoholu i innych substancji psychoaktywnych na stosowanie przemocy w rodzinie

W przebadanej próbie do spożywania alkoholu przyznało się 48,1% badanych.

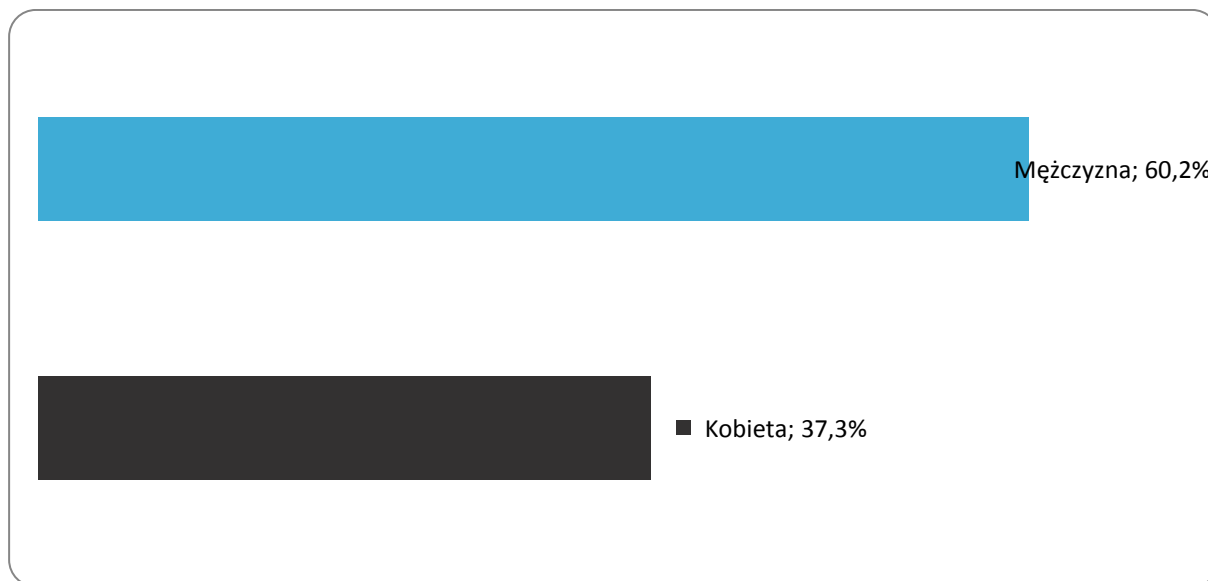
Wykres 31. Czy spożywa Pan/i alkohol?

Źródło: Badania własne

Mężczyźni konsumują alkohol (60,2%) zdecydowanie częściej niż kobiety (37,3%).

Wykres 32. Czy spożywa Pan/i alkohol? - odpowiedzi twierdzące z podziałem na płeć

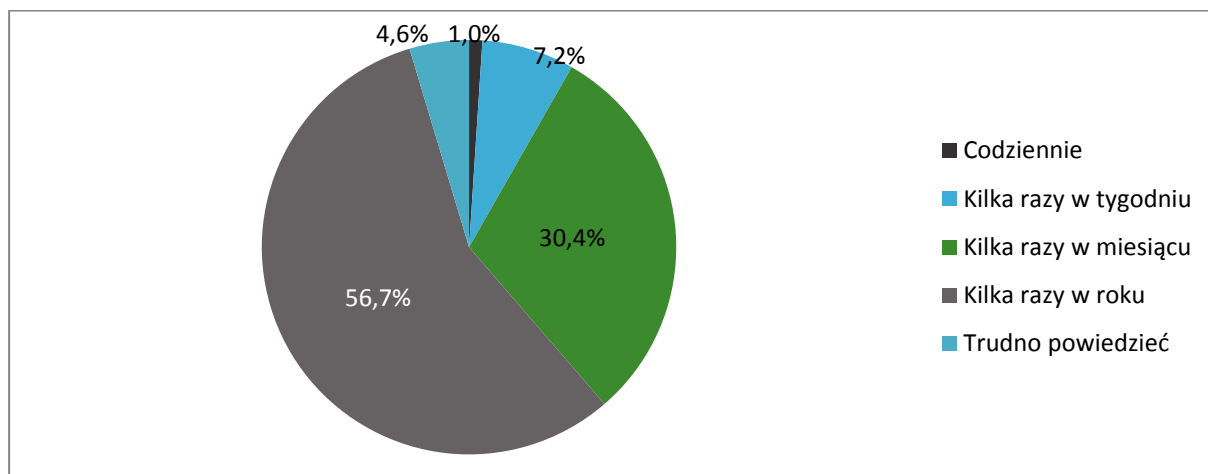

Strona | 92

Źródło: Badania własne

Wśród osób, które spożywają alkohol, codziennie sięga po niego tylko 1,0% badanych. Zdecydowana większość spożywa napoje alkoholowe jedynie kilka razy w roku (56,7%). Co trzeci badany deklaruje, że sięga po napoje alkoholowe kilka razy w miesiącu (30,4%). Kilka razy w tygodniu alkohol konsumuje 7,2% ankietowanych, spośród tych, którzy w ogóle piją alkohole. W badaniu odnotowano też odsetek osób, którym trudno było określić z jaką częstotliwością spożywają alkohol (4,6%).

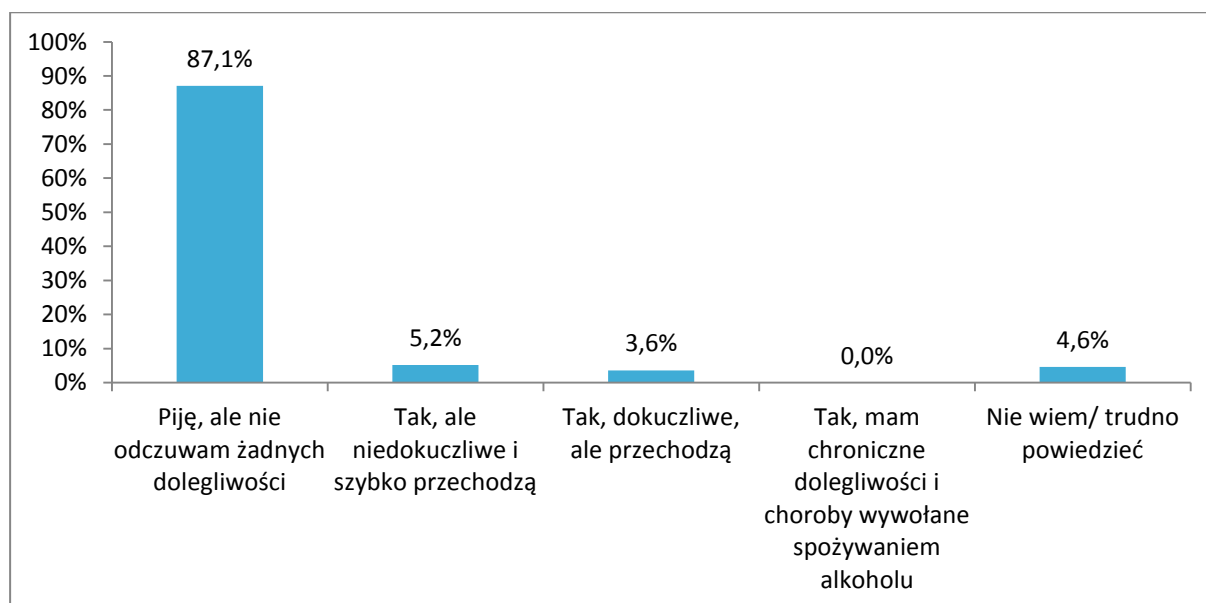
Wykres 33. Jak często spożywa Pan/Pani napój zawierający alkohol (np. piwo, wódkę, wino itp.)?

Źródło: Badania własne

Wśród osób, które piją alkohol zdecydowana większość twierdzi, że po jego spożyciu nie odczuwa żadnych dolegliwości (87,1%). Niewielki odsetek przyznaje, że doświadcza skutków fizycznych po spożyciu alkoholu, ale nie są one dokuczliwe i szybko przechodzą (5,2%). Na dokuczliwe objawy, ale również mijające wskazało 3,6% ankietowanych. Żadna z osób badanych nie zadeklarowała, że ma chroniczne dolegliwości i choroby wywołane spożyciem alkoholu. Natomiast 4,6% respondentów stwierdziło, że nie wie czy ma jakieś objawy, dolegliwości fizyczne po spożyciu alkoholu.

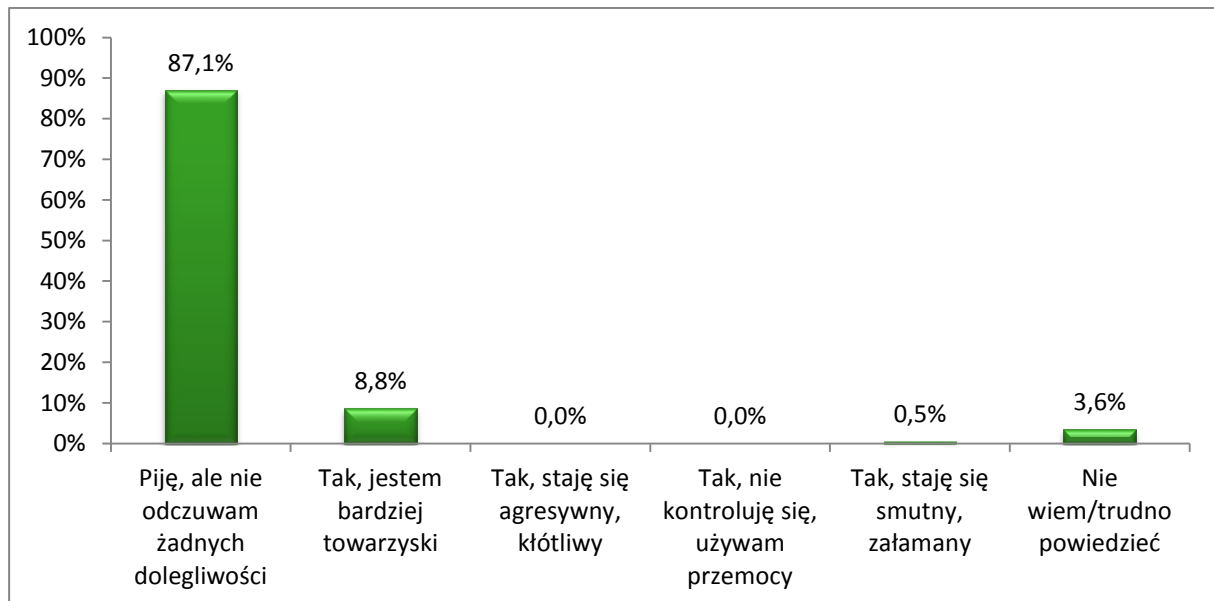
Wykres 34. Czy doświadcza Pan/Pani skutków fizycznych spożycia alkoholu?

Źródło: Badania własne

Zdecydowana większość badanych twierdzi też, że nie odczuwa żadnych dolegliwości psychicznych po spożyciu alkoholu (87,1%). Co 11 przyznaje, że po wypiciu napoju alkoholowego jest bardziej towarzyski (8,8%). Odwrotny stan – „czuję się smutny, załamany” – przeżywa 0,5% badanych. Skutków psychicznych spożywania alkoholu nie potrafiło ustalić 3,6% ankietowanych pijących alkohol.

Wykres 35. Czy doświadcza Pan/Pani skutków psychicznych spożycia alkoholu?

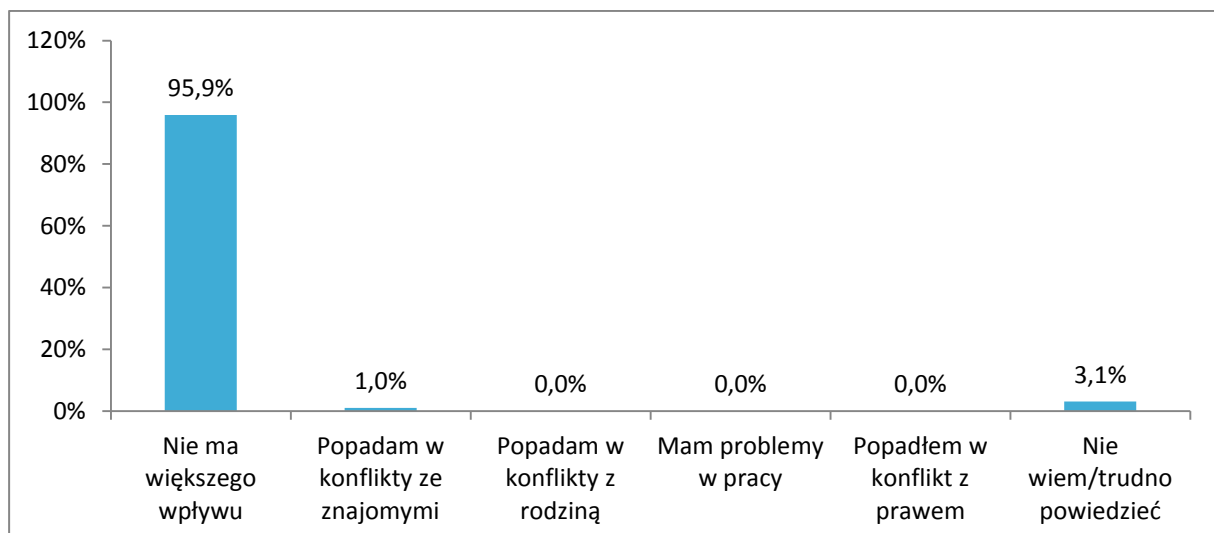

Strona | 94

Źródło: Badania własne

Zdecydowana większość ankietowanych uważa również, że spożywanie alkoholu nie ma wpływu na ich relacje z otoczeniem (95,9%). Zaledwie 1,0% przyznaje, że spożywanie napojów alkoholowych powoduje, że popadają oni w konflikty ze znajomymi (1,0%). Natomiast 3,1% respondentów stwierdziło, że nie wie, czy spożywanie alkoholu w ich przypadku ma wpływ na relacje z otoczeniem, czy nie.

Wykres 36. Czy spożywanie alkoholu ma wpływ na Pana/i relacje z otoczeniem?

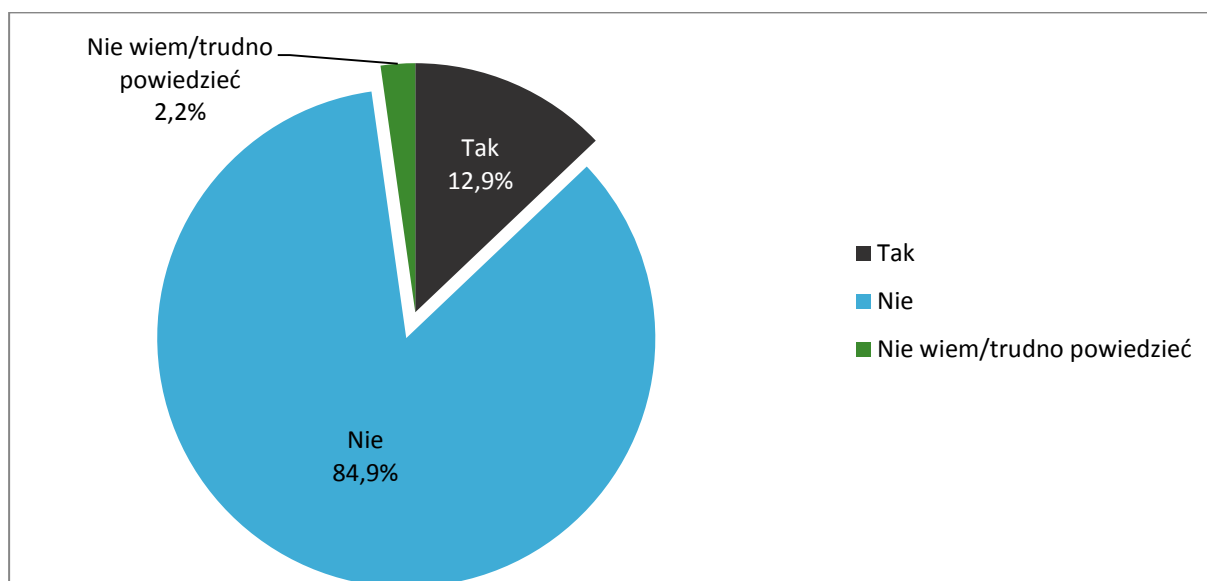
Źródło: Badania własne

2.5.8 Uzależnienia a przemoc

Zdecydowana większość badanych deklaruje, że w ich najbliższym otoczeniu nie ma osoby uzależnionej od alkoholu (84,9%). Co 7 osoba przyznaje, że ma styczność z człowiekiem nadużywającym napoje alkoholowe (12,9%). Natomiast 2,2% respondentów stwierdziło, że nie jest w stanie określić, czy takie osoby znajdują się w ich najbliższym otoczeniu, czy nie.

Strona | 95

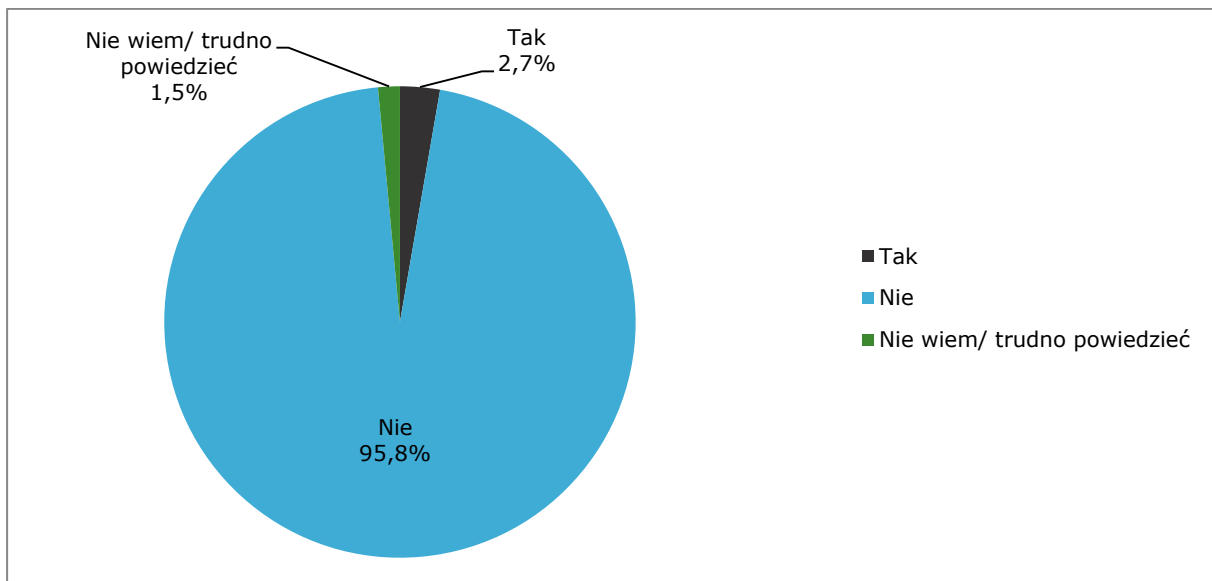
Wykres 37. Czy w Pana/i najbliższym otoczeniu jest osoba uzależniona od alkoholu?

Źródło: Badania własne

Jeszcze większy odsetek badanych deklaruje, że w ich najbliższym otoczeniu nie ma osób uzależnionych od narkotyków (95,8%). Tylko 2,7% ankietowanych zadeklarowało, że ma kontakt z takimi osobami. Natomiast 1,5% respondentów stwierdziło, że nie jest w stanie ocenić, czy osoby nadużywające narkotyków znajdują się w ich najbliższym otoczeniu, czy nie.

Wykres 38. Czy w Pana/i otoczeniu jest osoba uzależniona od narkotyków (substancji psychoaktywnych)?

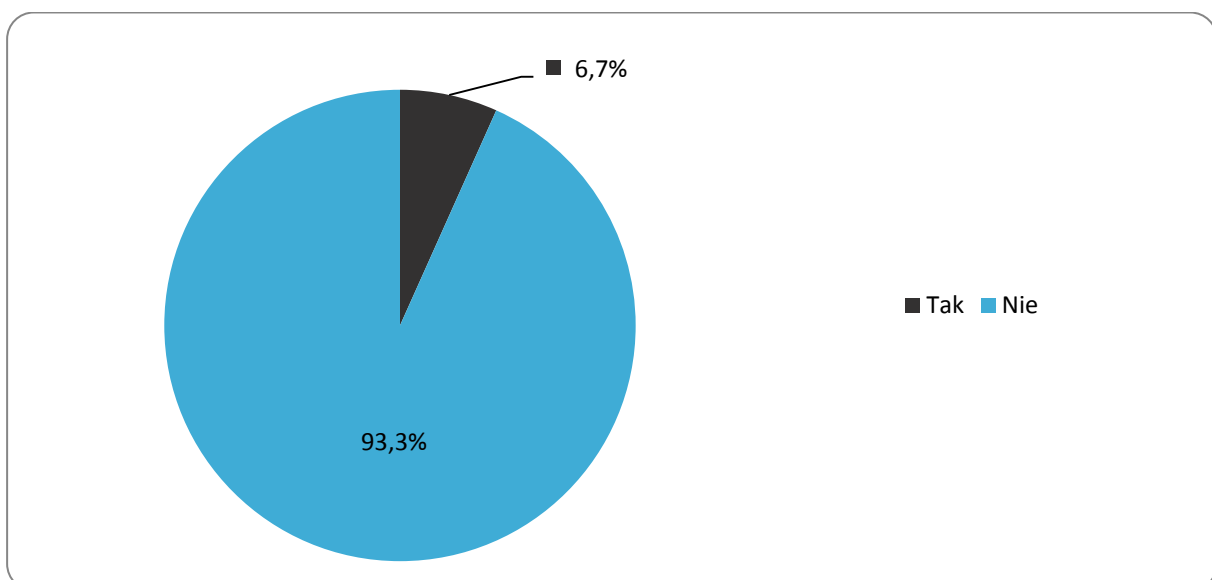

Strona | 96

Źródło: Badania własne

Większość osób badanych nie jest też ofiarami przemocy od osób uzależnionych od alkoholu bądź innych substancji psychoaktywnych (93,3%). Tylko 6,7% było ofiarami przemocy osób uzależnionych.

Wykres 39. Czy doświadczył/a Pan/Pani przemocy od osób uzależnionych od alkoholu bądź innych substancji psychoaktywnych?

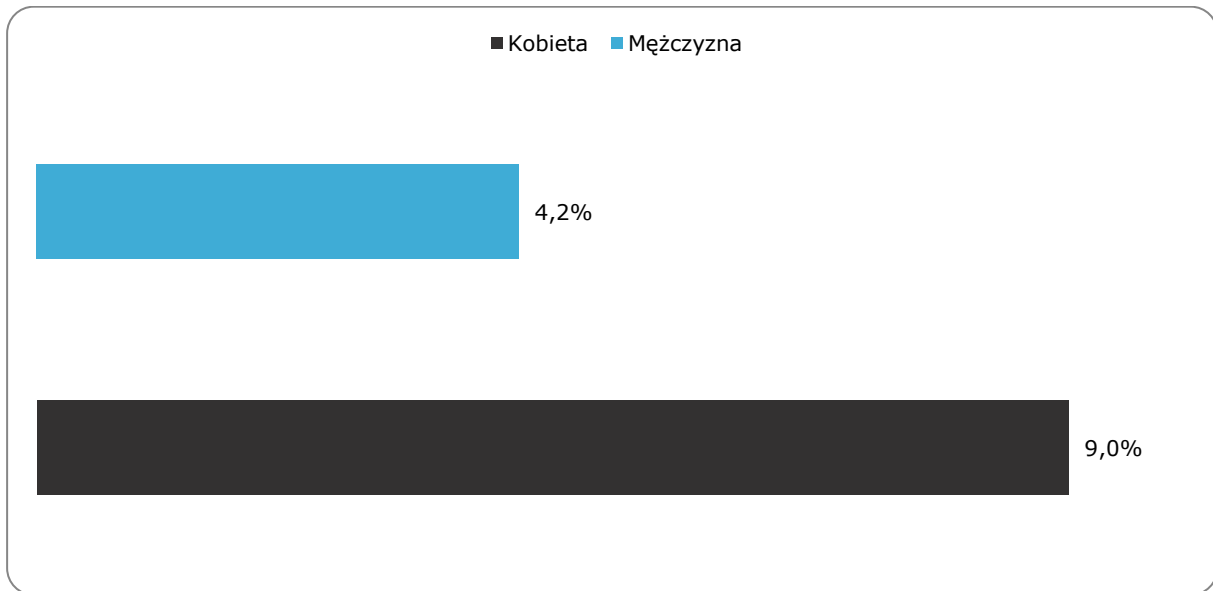
Źródło: Badania własne

Kobiety przemocy od strony osób uzależnionych (9,0%) doświadczały częściej niż mężczyźni (4,2%).

Wykres 40. Czy doświadczył/a Pan/Pani przemocy od osób uzależnionych od alkoholu bądź innych substancji psychoaktywnych? - odpowiedzi twierdzące z podziałem na płeć

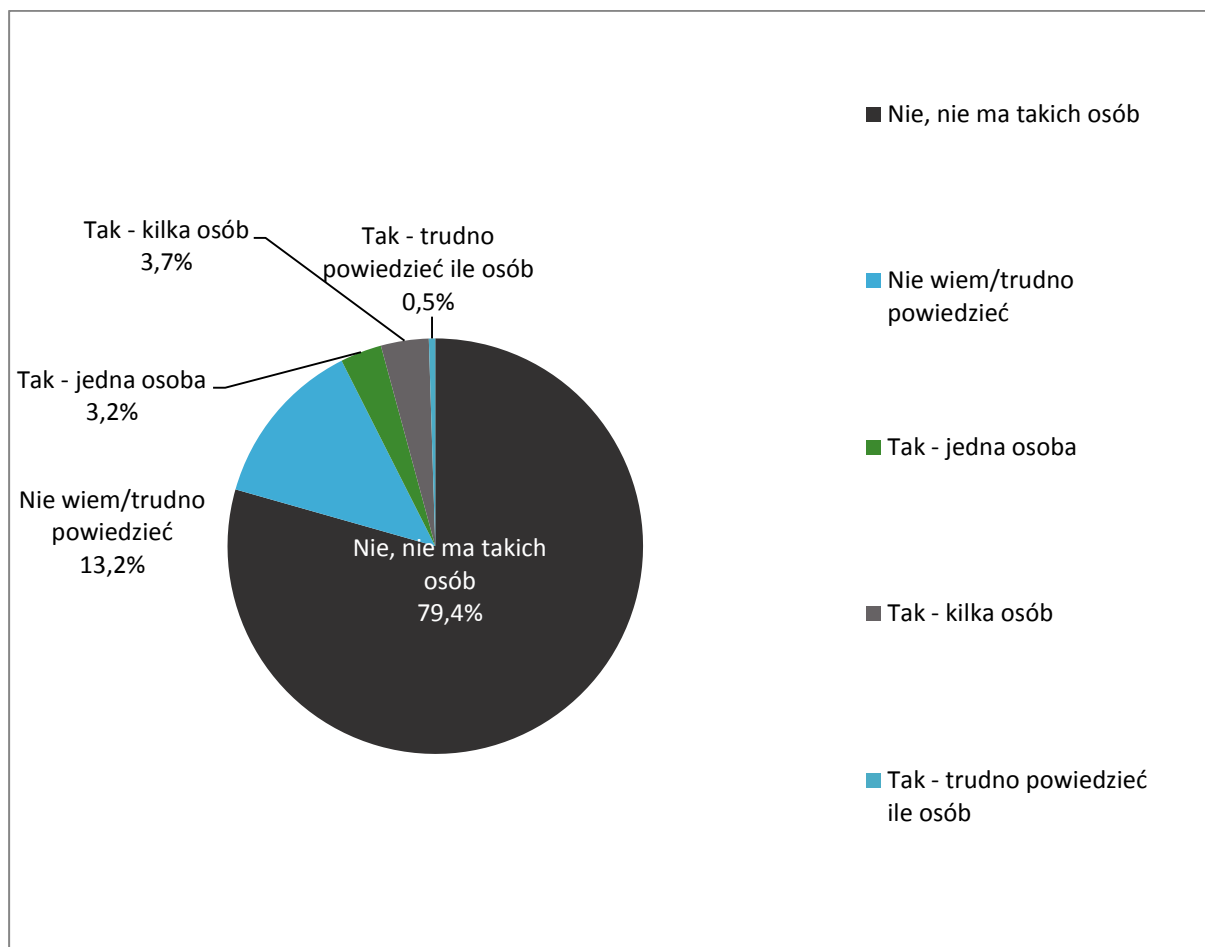
Strona | 97

Źródło: Badania własne

Większość osób badanych deklaruje, że w ich otoczenie (sąsiedztwo, dalsza rodzina) nie ma osób, które doświadczyłyby przemocy od osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych (79,4%). Co 7 badany ma jednak wątpliwości, czy tego typu sytuacje na pewno nie zdarzały się w jego otoczeniu – odpowiedź „nie wiem, trudno powiedzieć” (13,2%). 3,7% ankietowanych w swoim otoczeniu mogłoby zaś wskazać kilka osób, które doświadczyły przemocy od osób bliskich uzależnionych od substancji psychoaktywnych. Ponadto, 3,2% respondentów jest w stanie wskazać, w swoim otoczeniu, jedną taką ofiarę przemocy, a 0,5% nie umie oszacować liczby ofiar.

Wykres 41. Czy ktoś w pana otoczeniu (sąsiedztwo, dalsza rodzina) doświadczył przemocy od osób bliskich, uzależnionych od substancji psychoaktywnych?

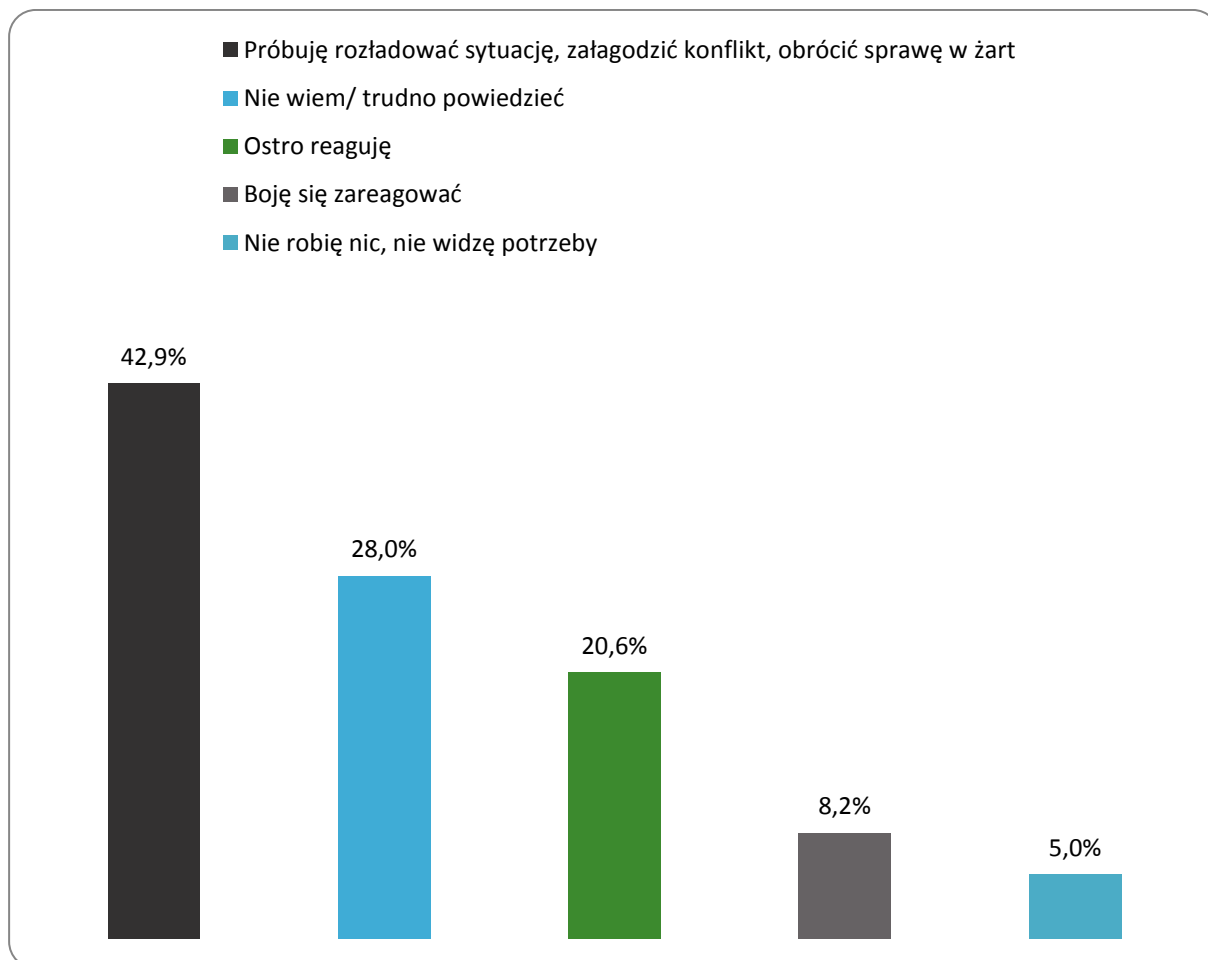

Źródło: Badania własne

2.5.9 Wiedza mieszkańców Piły na temat tego, jak reagować w sytuacji doznawania przemocy

Prawie połowa mieszkańców Piły na akty przemocy reaguje próbą rozładowania sytuacji, złagodzeni konfliktu, obrócenia sprawy w żart (42,9%). Co 5 badany przyznał się od ostrej reakcji (20,8%). Bierną postawę zachowuje 8,2% ankietowanych, którzy przyznają, że boją się zareagować oraz 5,0% respondentów, którzy też nie robią nic, bo nie widzą takiej potrzeby. Ponad to, 28,0% badanych przyznało, że nie wie jak zareagowałoby na akt przemocy.

Wykres 42. Jak Pan/i reaguje na akty przemocy?

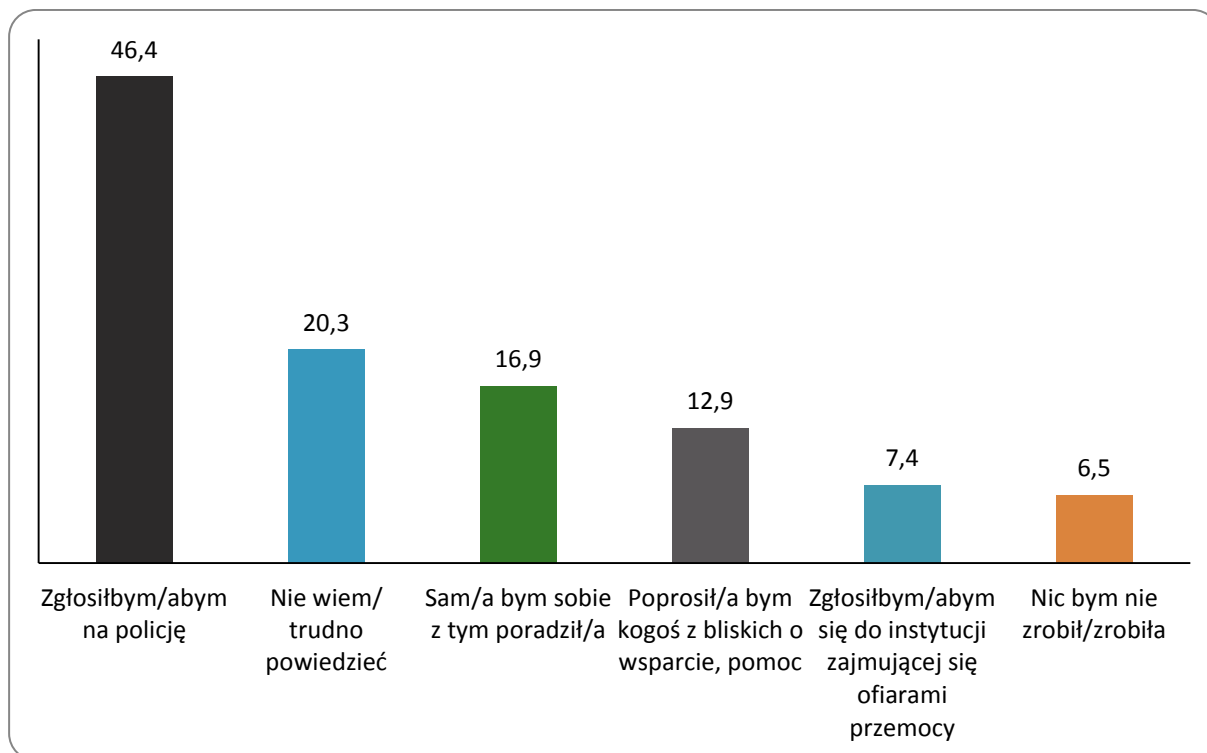

Strona | 99

Źródło: Badania własne

Wg deklaracji badanych, większość z nich, w sytuacji, kiedy sami byliby ofiarami przemocy, zgłosiłoby się na policję (46,6%). Na próbę samodzielnego rozwiązania problemu wskazało 16,9% ankietowanych. Nieco mniej osób badanych o pomoc poprosiłoby kogoś z bliskich (12,9%). Kontakt z instytucją zajmującą się ofiarami przemocy nawiązałoby 7,4% ankietowanych. Bierną postawę zachowałoby 6,5% badanych. Natomiast co 5 badany stwierdził, że nie wie jakby się zachował w takiej sytuacji (20,3%).

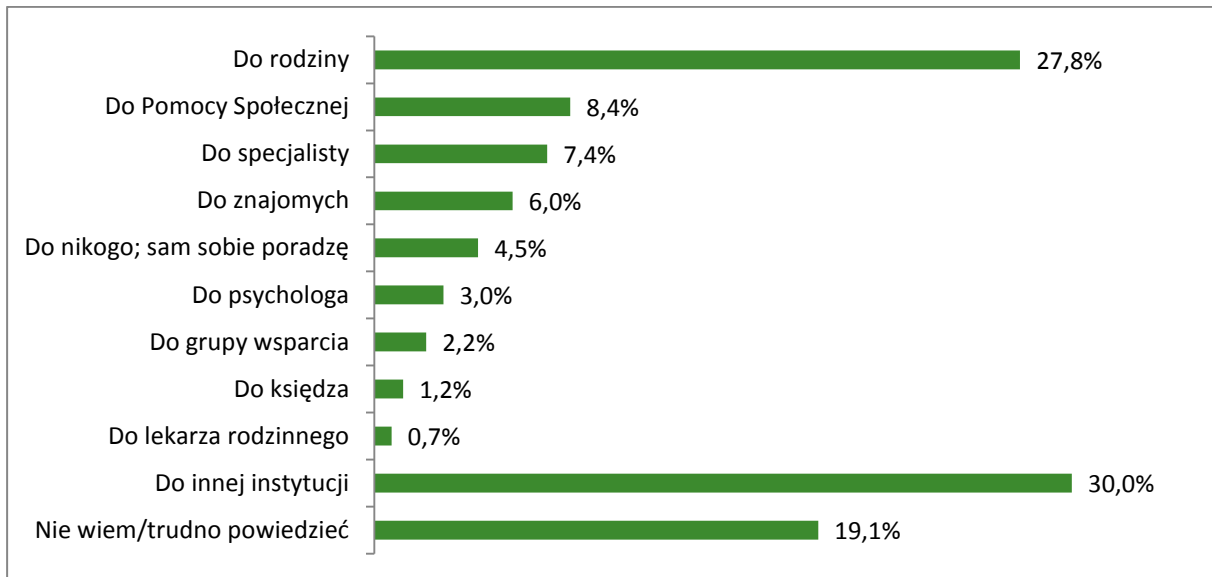
Wykres 43. Jak zareagowałby Pan/i w przypadku doznania przemocy?

Źródło: Badania własne

W pierwszej kolejności jednak, badani, gdyby sami byli ofiarami przemocy, zgłosiliby się o pomoc do rodziny (27,8%). Do Pomocy Społecznej z prośbą o pomoc poszłoby zaledwie 8,4% ankietowanych. Na specjalistę wskazało 7,4% respondentów. Jeszcze mniejszy odsetek wskazań odnotowano w kontekście znajomych (6,0%). Na próbę samodzielnego rozwiązania problemu wskazało 4,5% respondentów. Do psychologa poszłoby zaledwie 3,0% ankietowanych. Jeszcze mniejszy odsetek skorzystałby z pomocy grupy wsparcia (2,2%). Do księdza udałoby się 1,2% ankietowanych, a z pomocy lekarza rodzinnego skorzystałoby 0,7% badanych. Ponadto, 19,1% respondentów przyznało, że nie wie, gdzie poszukiwałoby pierwszej pomocy w takiej sytuacji, a co trzeci ankietowany wskazał na jeszcze inną instytucję (30,0%).

Wykres 44. Kogo/gdzie zgłosiłby/aby się Pan/i o pomoc w pierwszej kolejności, gdyby problem przemocy dotyczył Pana/i?

Źródło: Badania własne

Badani mówiąc o innej instytucji najczęściej mieli na myśli policję (N=111). W odpowiedziach badanych odnotowano także MOPS (N=2) i „niebieską linię” (N=2). Pozostałe wskazania były mocno zindywidualizowane i nie zostały pogrupowane w większe kategorie.

Tabela 38. kogo/gdzie zgłosiłby/aby się Pan/i o pomoc w pierwszej kolejności, gdyby problem przemocy dotyczył Pana/i? - odpowiedzi "Inna instytucja"

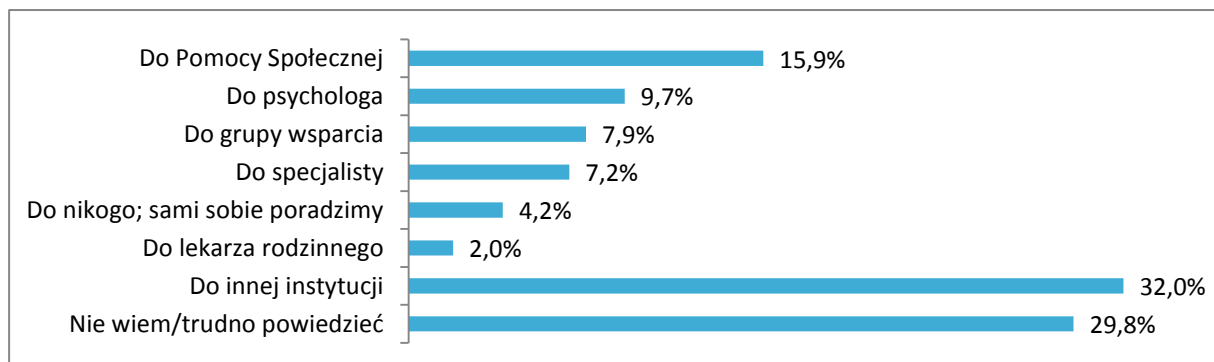
	Liczba wskazań
Policja	111
MOPS	2
niebieska linia	2
do nikogo, bo jak mąż bił, to nie otrzymała pomocy	1
do wróżki	1
fundacja itaka, telefon zaufania	1
na początku na infolinię, aby ktoś pokierował, co dalej, a później policja i do psychologa	1
nie mają gdzie się zgłosić, bo nigdy nie otrzymają na tyle pomocy, ile potrzebują	1
policja po niebieską kartę	1
zielona linia	1

Strona | 102

Źródło: Badania własne

Na pytanie „czy wie Pan/i gdzie można zgłosić się o pomoc w przypadku, gdy członek rodziny byłby ofiarą przemocy?” 15,9% wskazało pomoc społeczną. Co 10 badany uznał, że najlepszym źródłem pomocy, w takiej sytuacji, będzie psycholog (9,7%). Badani mówili też o grupach wsparcia (7,9%), czy specjalistach (7,2%). Pomocy nigdzie nie poszukiwałoby 4,2% ankietowanych przekonanych, że sami są w stanie poradzić sobie problemem. Do lekarza specjalisty udałoby się 2,0% respondentów. Poza tym, 29,8% respondentów stwierdziło, że nie wie, gdzie można się zgłosić o pomoc w przypadku, gdy członek rodziny jest ofiarą przemocy, a 32,0% wskazało na jeszcze inną instytucję.

Wykres 45. Czy wie Pan/i gdzie można zgłosić się o pomoc w przypadku, gdy członek rodziny byłby ofiarą przemocy?

Źródło: Badania własne

Najczęściej tą inną instytucją była policja (N=115). Badani mówili też o telefonie „niebieska linia” (N=9), a także o centrum Pomocy Rodzinie (N=2) i niebieskiej karcie (N=2). Pozostałe wskazania były mocno zindywidualizowane i nie zostały pogrupowane w większe kategorie.

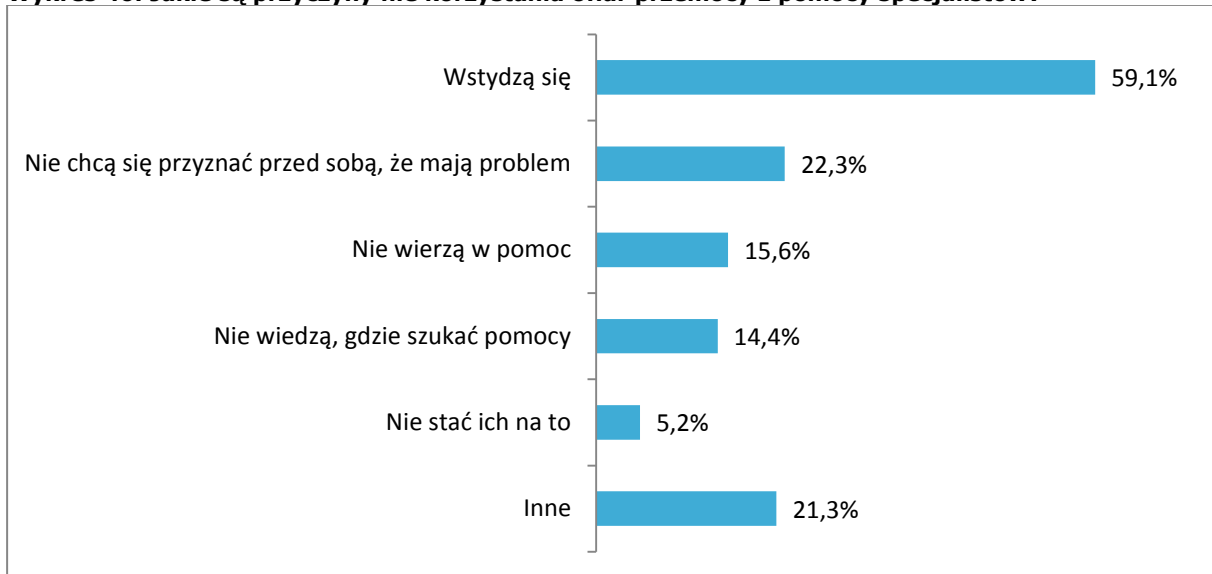
Tabela 39. Czy wie Pan/i gdzie można zgłosić się o pomoc w przypadku, gdy członek rodziny byłby ofiarą przemocy? - odpowiedzi "Do innej instytucji"

Instytucja	Liczba wskazań
policja	115
zadzwoń na niebieską linię	9
Centrum Pomocy Rodzinie	2
niebieska karta	2
 błękitna linia	1
numer alarmowy	1
prokuratura	1
szpital	1
zielona linia	1
znajomi	1

Źródło: Badania własne

Badani zapytani o powody, dla których ofiary przemocy nie korzystają z pomocy specjalistów, najczęściej mówili o wstydzie (59,1%). Na brak chęci przyznania się przed samym sobą, że ma się problem wskazało 22,3% badanych. Ankietowani mówili też, że ofiary przemocy po prostu nie wierzą w pomoc (15,6%), a wg 14,4% respondentów nie wiedzą w ogóle gdzie jej szukać. Pojawił się też argument finansowy – „nie stać ich na to” – wskazany przez 5,2% respondentów. Poza tym, co 5 badanych wskazał na jeszcze inne przyczyny nie korzystania przez ofiary przemocy z pomocy specjalistów (21,3%).

Wykres 46. Jakie są przyczyny nie korzystania ofiar przemocy z pomocy specjalistów?

Źródło: Badania własne

Przy wymienianiu innych motywów nie korzystania z pomocy specjalistów badani mówili przede wszystkim o strachu przed sprawcą (N=56). Pojawiały się także opinie nt. nieefektywnej pomocy (N=3), kwestie emocjonalne – miłość do agresora (N=3) i posiadanie dzieci (N=3), trudna sytuacja materialna (N=2), ograniczona dostępność do pomocy (N=2), a także uzależnienie finansowe od sprawcy (N=2). Pozostałe wskazania były mocno zindywidualizowane i nie zostały pogrupowane w większe kategorie.

Tabela 40. Jakie są przyczyny nie korzystania ofiar przemocy z pomocy specjalistów? - odpowiedzi "Inne"

Przyczyna	Liczba wskazań
strach; boją się sprawcy	56
nie otrzymują prawdziwej pomocy, jest ona zbyt powierzchowna; nieefektywna	3
z miłości, kochają agresorów	3
ze względu na dzieci	3
nie pozwala im na to sytuacja materialna	2
trudna dostępność pomocy	2
uzależnienie finansowe od sprawców	2
bo wiedzą, że to nic nie daje	1
boją się, że zostaną naznaczone	1

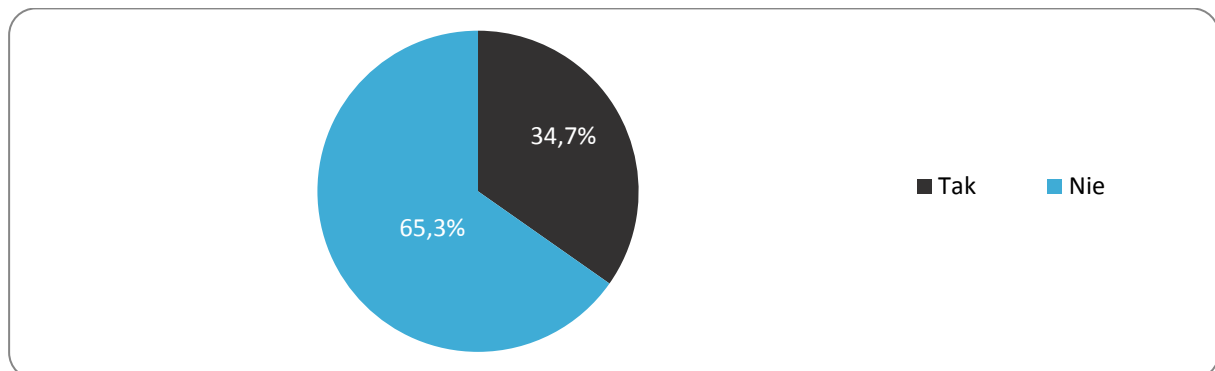

brak informacji o instytucjach	1
brak odwagi	1
nie chcą się ujawniać	1
nie mają gdzie szukać pomocy, bo służby nie chcą pomagać ofiarom przemocy	1
nie pomógł jej nikt, ani ośrodek ani policja - kobieta jest ofiarą przemocy psychicznej	1
niektórzy są "męczennikami" nie reagują w żaden sposób	1
obawa przed tym, że to wyjdzie na jaw	1
opowiadanie o tym, nie chcą przechodzić tego drugi raz	1
są uzależnieni od przemocy	1
uzależnienie od agresorów	1

Źródło: Badania własne

Z przeprowadzonego badania, wynika, że tylko 34,7% mieszkańców Piły zna instytucje, do których mogłoby się zwrócić w przypadku przemocy rodzinnej.

Wykres 47. Czy zna Pan/Pani instytucje, do których mógłby/aby się zwrócić Pan/Pani w przypadku przemocy rodzinnej?

Źródło: Badania własne

Wg większości badanych pomocy w przypadku przemocy rodzinnej można szukać na policji (N=86). Na MOPS, OPS, opiekę społeczną, pomoc społeczną wskazało 50 respondentów. PCR, Centrum Pomocy Rodzinie to instytucje wymienione przez 10 ankietowanych. Nieco mniej badanych powiedziało o psychologu, poradni psychologicznej (N=9). Pojawiały się także takie odpowiedzi jak „niebieska linia” (N=4), prokurator (N=3), „błękitna linia” (N=2), najbliższa rodzina (N=2), pedagog szkolny (N=2),

specjaliści (N=2), telefon zaufania (N=2). Pozostałe wskazania były mocno zindywidualizowane i nie zostały pogrupowane w większe kategorie.

Tabela 41. Instytucje, do których mógłby/aby się zwrócić Pan/Pani w przypadku przemocy rodzinnej

Strona | 106

Instytucja	Liczba wskazań
Policja	86
MOPS; OPS; opieka społeczna; pomoc społeczna	50
PCPR; Centrum Pomocy Rodzinie	10
Psycholog; poradnia psychologiczna	9
Niebieska linia	4
Prokurator	3
Błękitna linia	2
Najbliższa rodzina	2
Pedagog szkolny	2
Specjaliści	2
Telefony zaufania	2
Centra interwencji kryzysowej	1
Centrum Kryzysowe	1
Instytucja ochrony dziecka	1
jest dużo ulotek w blokach - np. telefony zaufania	1
Klub AA	1
Lekarz	1
Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	1
Monar	1
Organizacje pozarządowe	1
Ośrodek pomocy	1
Ośrodek wsparcia	1
Ośrodki społeczne	1
Pełnomocnik prezydenta, starosty	1
Pomoc w rodzinie	1
Poradnia	1
Poradnia leczenia uzależnień	1
Przy urzędach	1
Psychiatra	1
Rzecznik praw dziecka i obywateli	1

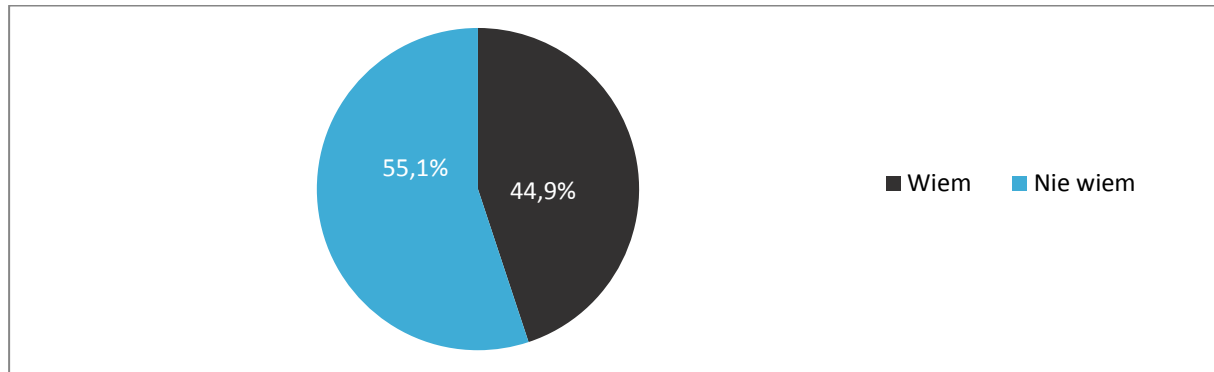
Sąd	1
Stowarzyszenie poszkodowanych w rodzinie	1

Źródło: Badania własne

Znajomość „niebiskiej karty” deklaruje 44,9% badanych.

Strona | 107

Wykres 48. Czy wie Pan/Pani, czym jest Niebieska Karta?

Źródło: Badania własne

Niebieska Karta przez 26 badanych definiowana jest jako karta zakładana rodzinie, w której dochodzi do przemocy. 9 badanych przyznaje, że słyszało o karcie, ale nie potrafi powiedzieć o niej nic więcej. Taka sama liczba ankietowanych mówi, że karta zakładana jest sprawcy przemocy (N=9). Wśród odpowiedzi znalazły się też takie, w których doprecyzowano miejsce występowania przemocy – rodzina – „zakładana sprawcy przemocy w rodzinie” (N=9). Wg 8 ankietowanych Niebieska Karta dotyczy przemocy w rodzinie (ogólnie). Taka sama liczba badanych uważa, że karta zakładana jest przez policję (N=8). 7 osób uważa, że karta zakładana jest ofiarom przemocy. 5 osób definiując Niebieską Kartę mówi tylko, że dotyczy ona przemocy. Niektórzy kartę definiują jako kartę wystawianą ludziom z problemami z przemocą (N=5) lub też kartę zakładaną przez policję w przypadku przemocy w rodzinie (N=5). Generalnie wszystkie podane definicje są bardzo powierzchowne.

Tabela 42. Czym jest Niebieska Karta?

Definicja	Liczba wskazań
zakładana rodzinie, w której jest przemoc	26
słyszał, ale nie wie dokładnie	9
zakładana sprawcy przemocy	9

zakładana sprawcy przemocy w rodzinie	9
dotyczy przemocy w rodzinie (ogólnie)	8
Karta wydawana/ zakładana przez policję	8
zakładana ofiarom przemocy	7
dotyczy przemocy (ogólnie)	5
wystawiana ludziom z problemami z przemocą	5
zakładana przez policję w przypadku przemocy w rodzinie	5
policja	4
pomoc pokrzywdzonym	2
Rodzina otoczona opieką	2
dla ofiar przemocy (policja na wezwanie)	1
dla osób zagrożonych przemocą	1
dla rodzin, w których występuje agresja, alkoholizm	1
dokument, który jest wypełniany na miejscu zdarzenia w przypadku przemocy	1
dostaje się specjalny nr telefonu do policjanta, po chwili od wykonania połączenia pojawia się patrol	1
dotyczy ona osób nękanych	1
informacja ze ktoś nie doświadczył przemocy	1
jak ktoś ma niebieską kartę może się zgłosić do MOPS-u	1
jak ktoś zagraża rodzinie to ma ją założoną	1
Jak rodzina ma problem to się wydaje się taką kartę, jej wydanie usprawnia interwencję policji - ale w rezultacie te działania są i tak bardzo ograniczone	1
jak w sprawie przemocy ktoś stosuje	1
jest pakietem dokumentów, których część posiada policja, część MOPS, można wskazać, gdzie go wypełnić, dzielnicowy może oddziaływać o każdej porze dnia i nocy	1
jeśli rodzina często korzysta z pomocy bo jest przemoc	1
karta dla patologii by uniknąć przemocy fizycznej	1
karta kogoś, kto postępuje źle	1
karta którą otrzymuje rodzina w której są problemy	1
karta osób które znęcają się nad ludźmi	1
karta rodzin która mają tego typu problemy	1
karta założona na policji że jest to rodzina otoczona szczególną troską ze względu na patologie	1

kierowana do rodzin, które są pod tzw. \specjalną opieką i nadzorem, gdzie wystąpiła już przemoc	1
ktoś jest pod obserwacją dzielnicowego	1
ktoś nękany psychicznie/fizycznie jest pod stałą opieką policyjną	1
miedzy osobami pijącymi, awanturującymi sie	1
można udzielić pomocy	1
na pijaków	1
na policji w przypadku gdy członek rodziny pije i znęca się	1
na zgłoszenie o przemoc	1
nadzór rodziny	1
narzędzie, można użyć w przypadku nękania	1
nękanie	1
nie skurczna, bo trzeba wiele razy zgłaszać akty przemoc, to tylko interwencje a nie skuteczne działanie	1
niebieska karta jest to w razie przemoc fizycznej.	1
objęci są członkowie, którzy obarczeni są przemocą	1
osoba może dzięki niej otrzymać zawsze pomoc	1
osoba zanotowana w policyjnej kartotece by mógł być nadzór nad ta osoba	1
osoby które doznają przemoc	1
osoby które stosują przemoc w rodzinie	1
osoby patologiczne mają ją założoną	1
otrzymują rodziny gdy jest przemoc	1
początek rozwiązania problemu, do którego wcześniej się nie przyznawano	1
pomaga osobom skrzywdzonym	1
pomoc dla ludzi nękanych	1
pomoc dla osób które są katowane przez osobę agresywna w rodzinie	1
pomoc rodzinie z problemem	1
potrzebuje pomocy	1
powiadomiona policja o przemoc i można tam szukać pomocy	1
program dotyczący osób pokrzywdzonych przemocą	1
program ochrony przed przemocą domowa	1
próbowała założyć taką kartę na policji	1
przemoc dla kobiet	1
rejestracja	1

rodzaj ułatwienia kontaktu ze specjalistami, forma doształcenia, jeżeli chce się z niej korzystać, forma pomocy	1
dla osób w których otoczeniu jest przepoć - dzwoniła na niebieską kartę ochrona dzieci bitych	1
taką kartę rozdawali nawet dzieciom jej koleżanki w przedszkolu, wspomniano, że dzięki tej karcie reakcja policji jest natychmiastowa	1
tej osoby nie można dotykać i jest pod ochrona policji	1
upoważnia do korzystania z niej jeżeli chodzi o przemoc	1
w razie pomocy	1
w razie zagrożenia rodziny, możliwość szybkiej interwencji przez policję	1
wie, bo korzystała, ale interwencje są bezproduktywne, bo zazwyczaj kazano im między sobą sprawy załatwiać z mężem	1
Wystawiana osobom które miały w przeszłości problemy z agresja	1
zagrożenie przemocą w rodzinie	1
zakłada się gdy ktoś używa przemoc	1
zakłada się ją jeżeli w jakiejś rodzinie jest wzywana policja systematycznie	1
zakładana dla alkoholików i narkomanów	1
zakładana osobom z problemami z agresją	1
zakładana osobom zagrożonym przemocą	1
zakładana rodzinom patologicznym	1
zakładana w rodzinie patologicznej w której jest przemoc	1
zakładana w w związku z ochroną osoby będącej ofiarą przemoc	1
zakładanie jest wykorzystywane przy rozwodach, mężczyźni nie mają szans obrony, forma nie do końca się sprawdza	1
zarejestrowanie się o wsparcie o pomoc w przypadkach przemoc	1
zgłasza się	1
zgłaszanie osób które są pobite	1
zgłoszenie osób które dokonują przemoc	1
zgłoszenie rodziny do nadzoru policji	1
zgłaszają rodziny z problemami alkoholowymi	1
zgłoszenie osoby która stosuje przemoc w rodzinie	1
zgłoszenie przemoc w rodzinie	1
zgłoszenie rodziny	1
zgłoszenie rodziny gdy ma problem jakiś	1

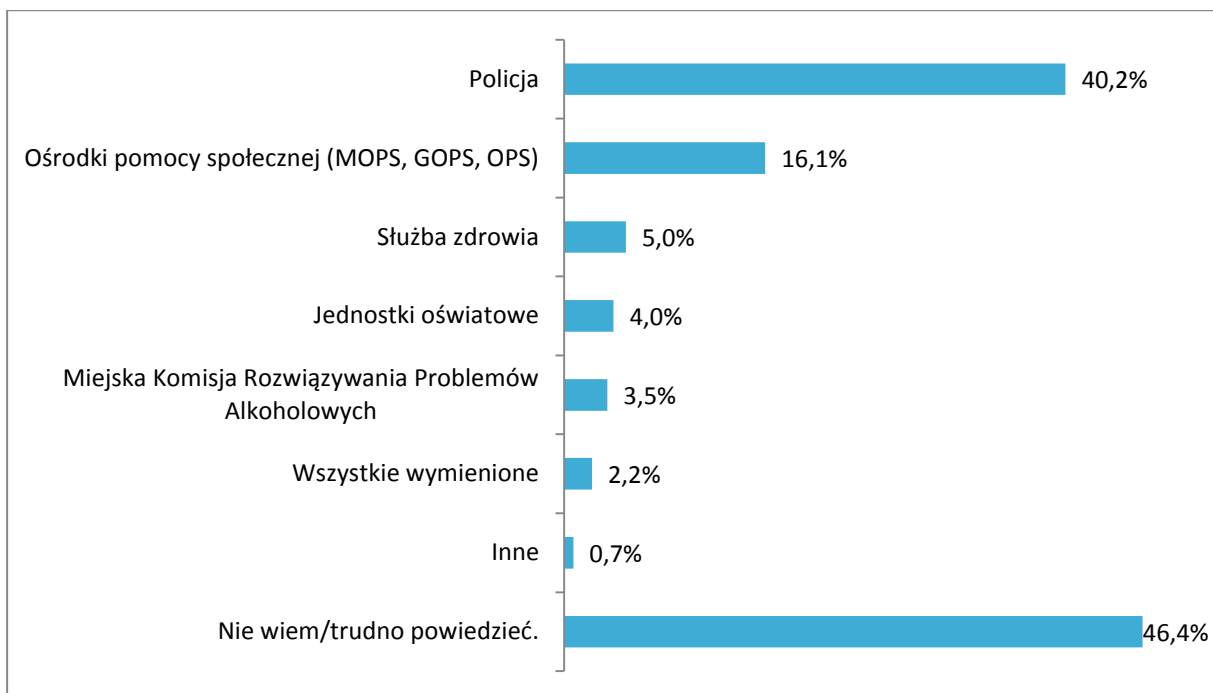
zgłoszenie rodziny przemocowej	1
zgłoszeniem aktu przemocy przez członka rodziny	1

Źródło: Badania własne

Zdecydowana większość osób badanych uważa, że instytucją uprawnioną do zakładania Niebieskiej Karty jest policja (40,2%). Na ośrodki pomocy społecznej wskazało 16,1% ankieterów. Odnotowano też takie odpowiedzi jak: służba zdrowia (5,0%), jednostki oświatowe (4,0%), Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (3,5%). Niektórzy badani twierdzili, że wszystkie wymienione powyżej instytucje są uprawnione do wystawiania Niebieskiej Karty (2,2%). Poza tym, 46,4% przyznało, że nie wie jakie instytucje mogą wydawać wspomnianą kartę, a 0,7% osób wskazało na jeszcze inne instytucje niż te ujęte w przygotowanej kafeterii odpowiedzi.

Strona | 111

Wykres 49. Jakie instytucje mają uprawnienia do założenia Niebieskiej Karty?

Źródło: Badania własne

Te inne instytucje, które wg badanych mogą wydawać Niebieską Kartę, to Centrum Pomocy Rodzinie oraz poradnia. Jeden z respondentów przyznał, że nie pamięta dokładnie nazwy instytucji, która może wydawać wspomnianą kartę.

Strona | 112

Tabela 43. Jakie instytucje mają uprawnienia do założenia Niebieskiej Karty? - odpowiedzi "Inne"

Instytucja	Liczba wskazań
centrum pomocy rodzinie	1
cos slyszal ale nie kojarzy tak do konca	1
poradnia	1

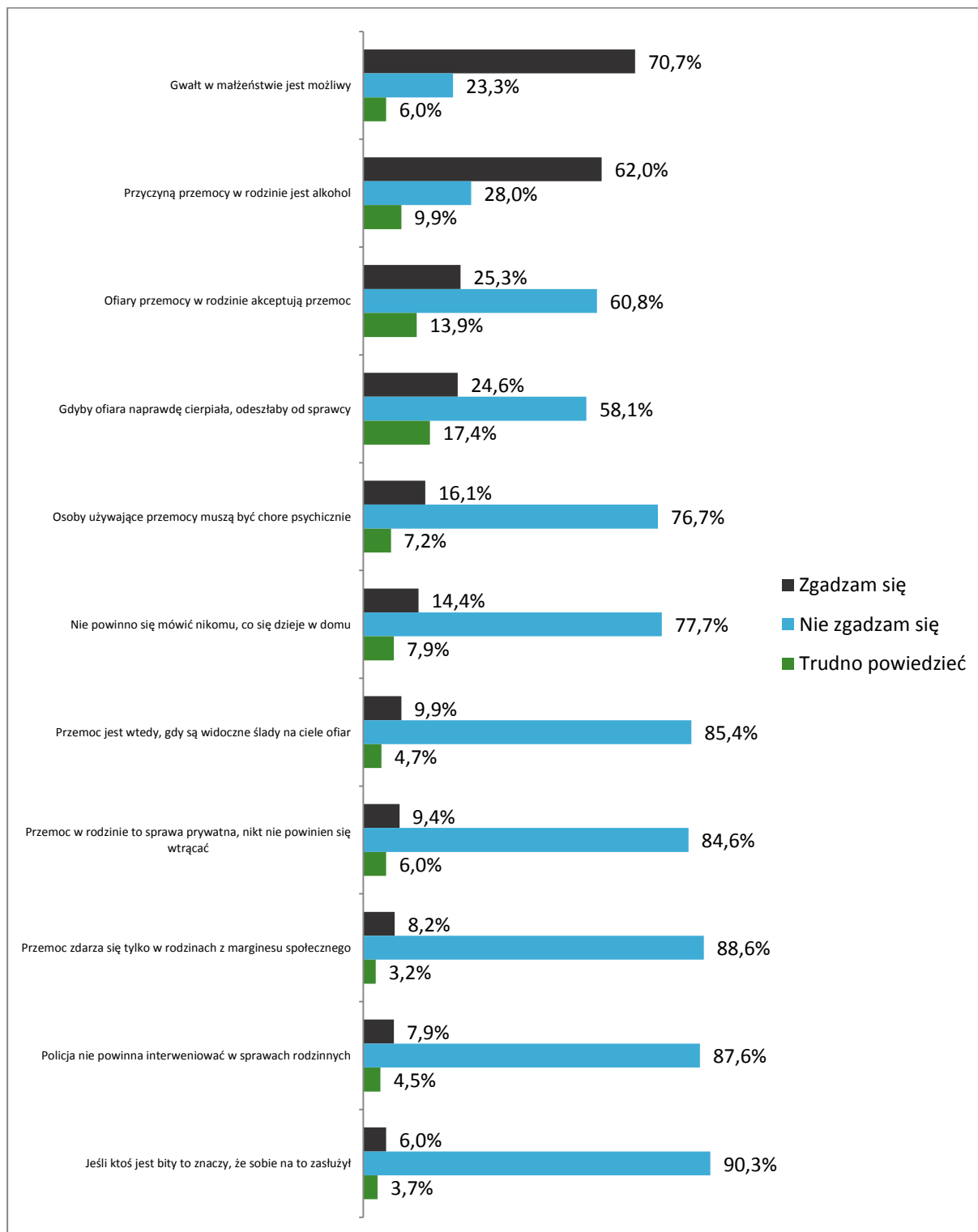
Źródło: Badania własne

2.5.10 Stereotypowe postrzeganie przemocy w rodzinie (mity na temat przemocy)

Jednym z zadań badanych było ustosunkowanie się do 11 stwierdzeń dotyczących przemocy. Badani najczęściej zgadzali się ze stwierdzeniem mówiącym, że gwałt w małżeństwie jest możliwy (70,7%). Dość znaczny odsetek uważa też, że przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol (62,0%). Co 4 badany uważa, że ofiary przemocy w rodzinie akceptują przemoc (25,3%). Jednocześnie 24,6% ankietowanych jest zdania, że gdyby ofiara naprawdę cierpiała odeszłaby od sprawcy. Poza tym, 6,0% respondentów uważa, że jeśli ktoś jest bity to sobie na to zasłużył. Większość badanych nie uważa sprawców przemocy za osoby chore psychicznie (76,7%). Zdecydowana większość badanych nie zgadza się jednak na milczenie i nie mówienie o przemocy, która rozgrywa się w domu (77,7%). Ze stwierdzeniem, że przemoc to prywatna sprawa i nikt nie powinien się wtrącać zgadza się tylko 9,4% badanych. Podobny odsetek badanych twierdzi, że policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych (7,9%). Istotne jest, że ankietowani zdają sobie sprawę, że przemoc nie musi pozostawiać śladów na ciele ofiary (85,4%). Większość badanych jest też świadomych, że przemoc nie zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego (88,6%).

Wykres 50. Ustosunkowanie się badanych do twierdzeń dotyczących przemocy

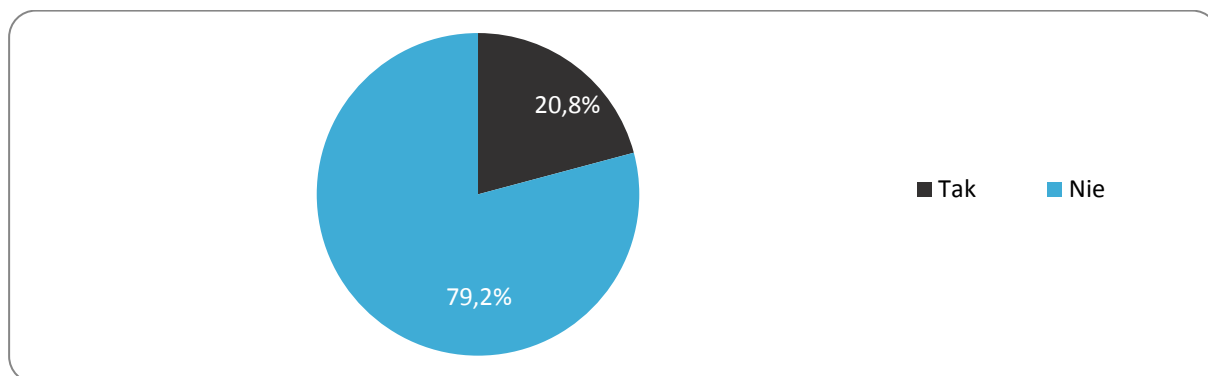
Źródło: Badania własne

2.5.11 Postawa rodziców względem stosowania kar cielesnych wobec swoich dzieci. Formy kar stosowane przez rodziców

Strona | 114

W przeprowadzonym badaniu dzieci do lat 18 posiadało 20,8% badanych.

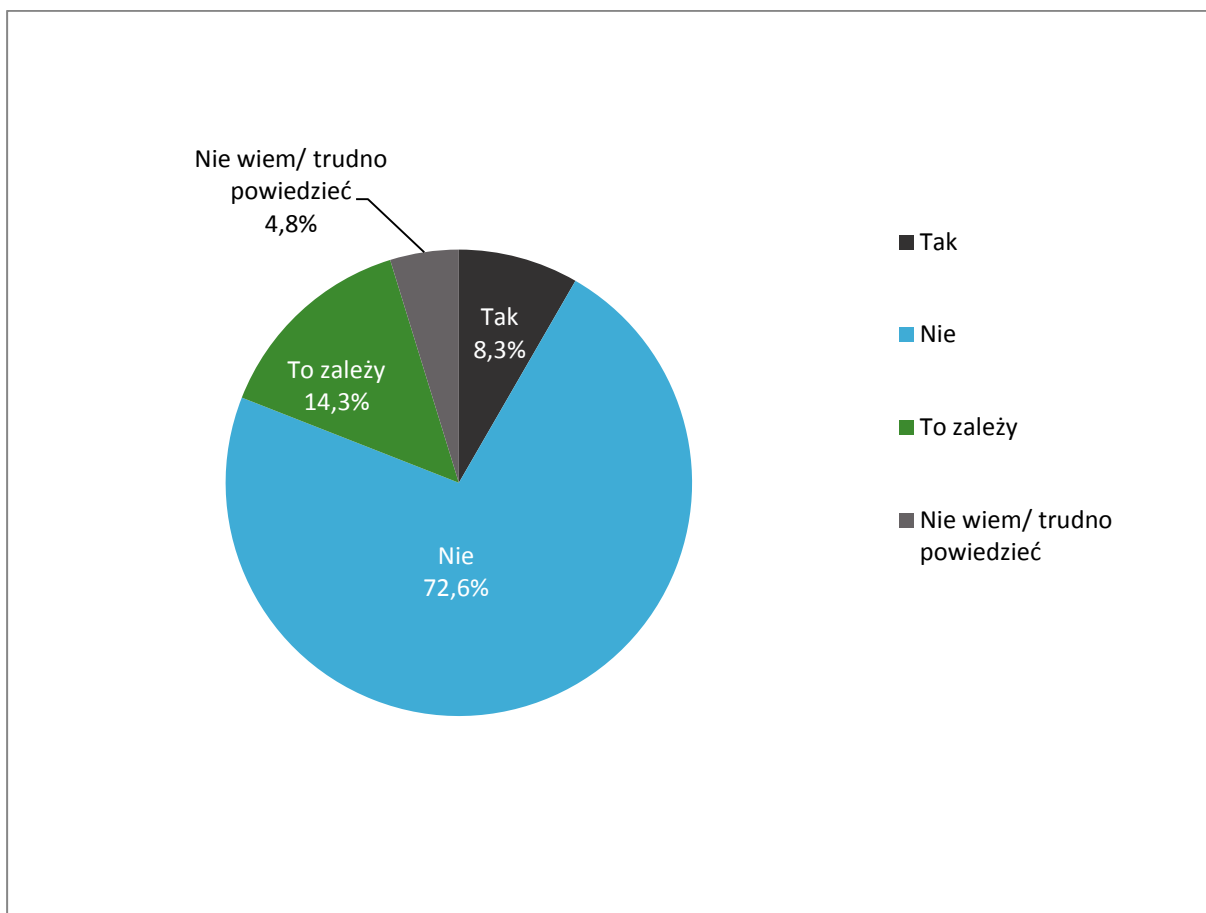
Wykres 51. Czy ma Pan/i dzieci w wieku do lat 18?

Źródło: Badania własne

Zdecydowana większość osób mających dzieci do lat 18 uważa, że kary cielesne są niedopuszczalną metodą wychowawczą (72,6%). Na uwarunkowania sytuacyjne zwraca uwagę 14,3% respondentów. Kary cielesne bez żadnych warunków dopuszcza 8,3% ankietowanych, a 4,8% miało problem z oceną dopuszczalności tego typu metod wychowawczych.

Wykres 52. Czy uważa Pan/i, że stosowanie kar cielesnych jest dopuszczalną metodą wychowawczą?

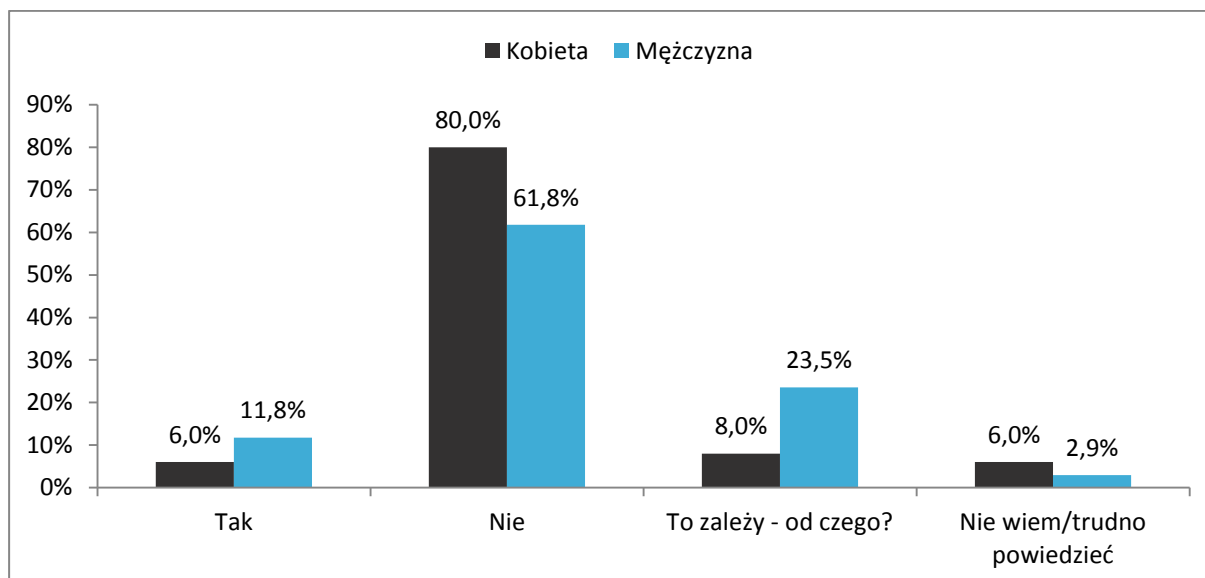

Strona | 115

Źródło: Badania własne

Przeciwko karom cielesnym częściej opowiadają się kobiety (80,0%) niż mężczyźni (61,8%). Mężczyźni też częściej niż kobiety dopuszczalność kar cielesnych warunkują sytuacją (odpowiednio: 23,5% i 8,0%). Zdania na temat dopuszczalności kar cielesnych w wychowaniu dziecka częściej nie mają kobiety (6,0%) niż mężczyźni (2,9%).

Wykres 53. Czy uważa Pan/i, że stosowanie kar cielesnych jest dopuszczalną metodą wychowawczą? - z podziałem na płeć

Źródło: Badania własne

Osoby, które wskazały na warunkową dopuszczalność kar cielesnych jako metody wychowawczej najczęściej mówiły, że o dopuszczalności, braku dopuszczalności tej metody decyduje sytuacja (N=5). Badani zwracali też uwagę na rodzaj kar cielesnych. Wg niektórych np. klaps jest dopuszczalną karą (N=3). Pozostałe wskazania były mocno zindywidualizowane i nie zostały pogrupowane w większe kategorie.

Tabela 44. Czy uważa Pan/i, że stosowanie kar cielesnych jest dopuszczalną metodą wychowawczą? - uzasadnienie odpowiedzi "To zależy" z pytaniem: Od czego?

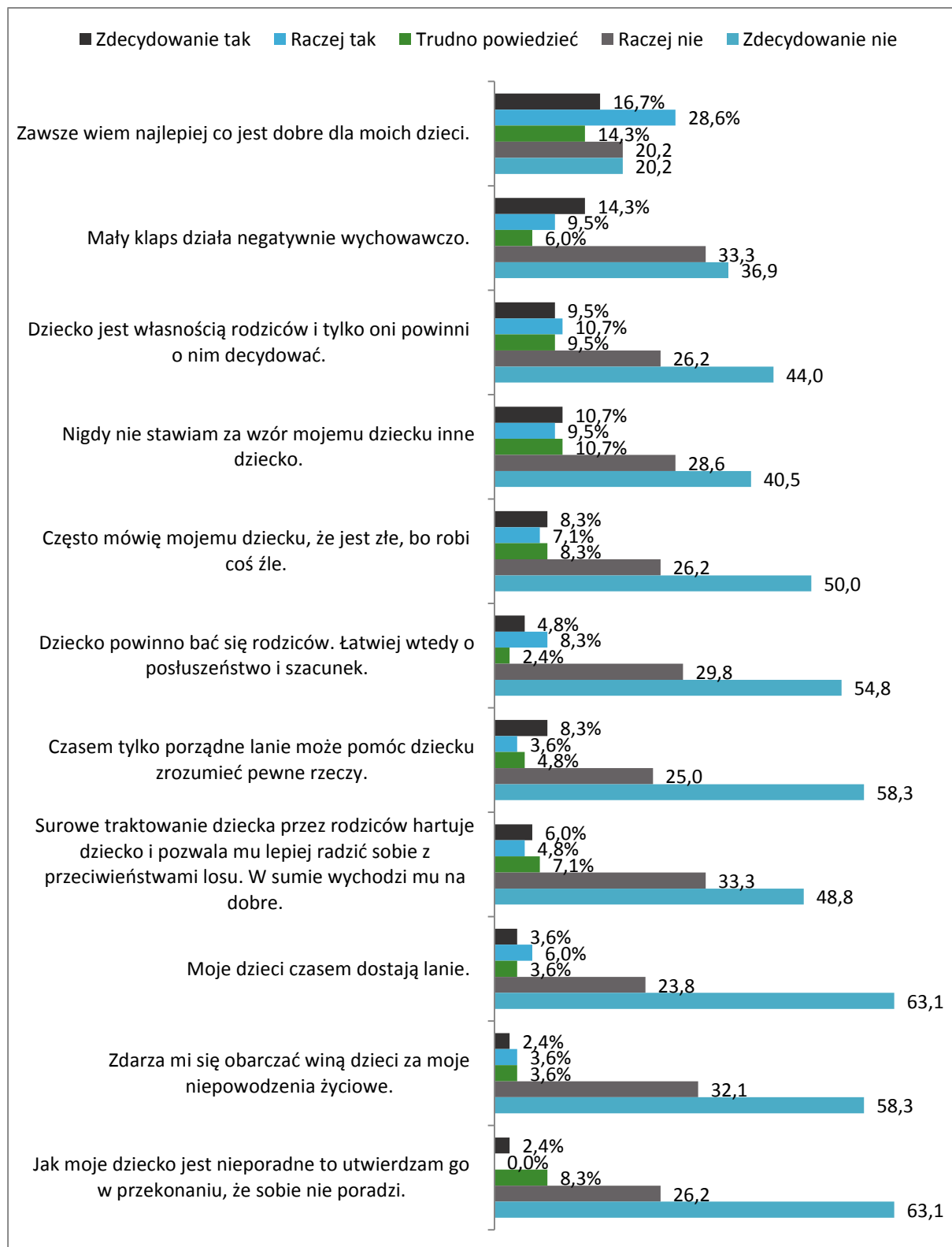
Sytuacja	Liczba wskazań
od sytuacji	5
zależy od rodzaju kary cielesnej - klaps jest dopuszczalny	3
należy zacząć od rozmowy z dzieckiem, zależy jakie to klapsy itp.	1
od wieku dziecka	1
zależy co tym nazwać, należy rozróżnić klaps wychowawczy, a bicie	1

Źródło: Badania własne

Badani byli też proszeni o ustosunkowanie się do 11 stwierdzeń dotyczących wychowania dzieci. Prawie połowa badanych (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) zgadza się ze stwierdzeniem, że zawsze wie najlepiej co jest dobre dla ich dzieci (45,3%). Zdecydowana większość badanych (70,2% suma odpowiedzi „zdecydowanie

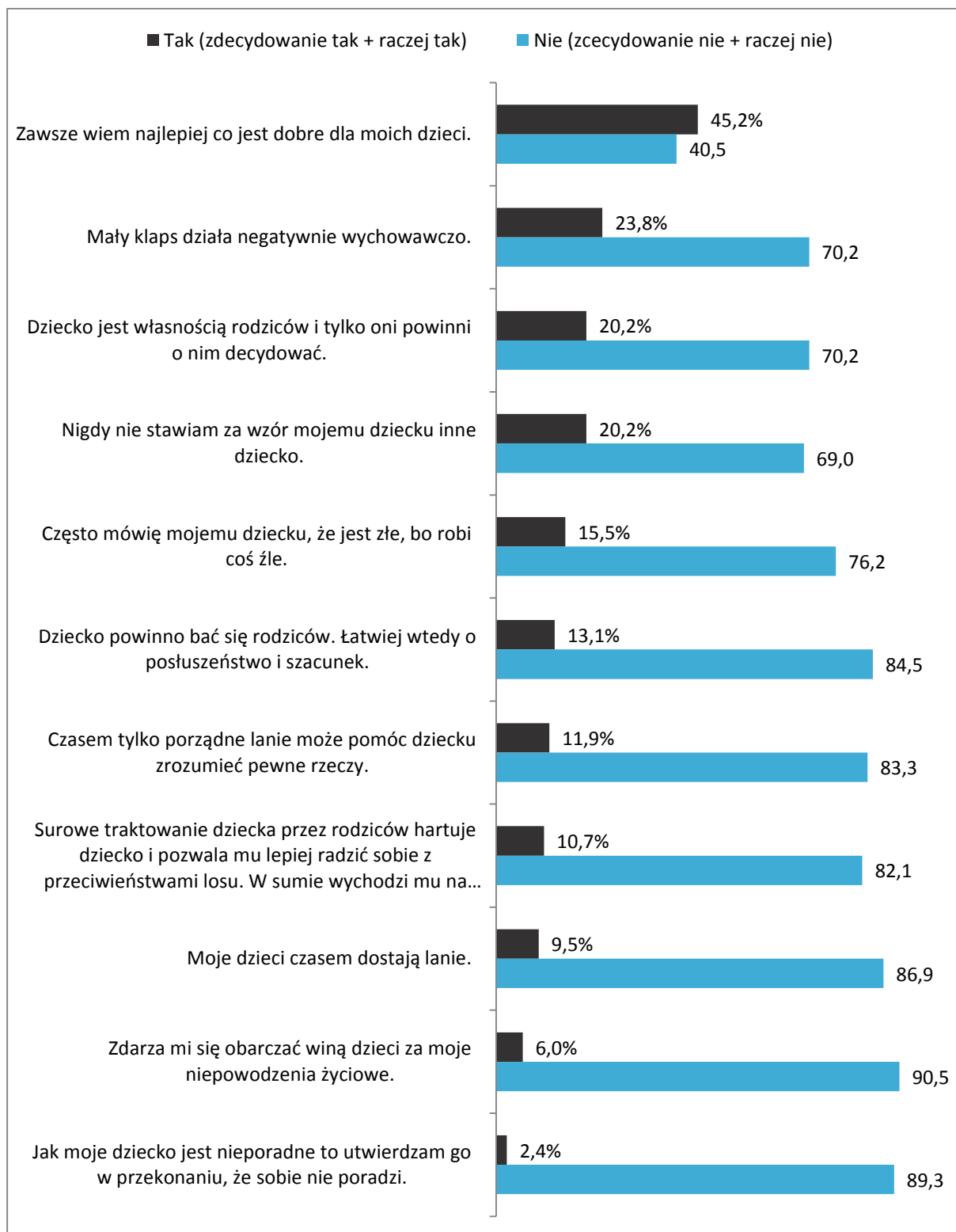
nie" i „raczej nie”) twierdzi jednocześnie, że mały klaps nie działa negatywnie wychowawczo. Taki sam odsetek rodziców nie zgadza się jednak, ze stwierdzeniem, że dziecko jest tylko własnością rodziców i tylko oni powinni o nim decydować (70,2% suma odpowiedzi „zdecydowanie nie” i „raczej nie”). Rodzice nie stawiają też za wzór swojemu dziecku innego dziecka (69,1% suma odpowiedzi „zdecydowanie nie” i „raczej nie”). Większość rodziców nie mówi swojemu dziecku, że jest złe bo robi coś złe (76,2% suma odpowiedzi „zdecydowanie nie” i „raczej nie”). Ponad ¾ rodziców nie zgadza się ze stwierdzeniem, wg którego dziecko powinno bać się rodziców, bo wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek (84,6% suma odpowiedzi „zdecydowanie nie” i „raczej nie”). Zwolennikami porządnego lania jest tylko 11,9% ankietowanych rodziców (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Tylko 9,6% badanych rodziców deklaruje, że ich dzieciom zdarza się dostawać lanie. Nieco mniejszy odsetek (6,0% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) przyznaje, że zdarza im się obarczać dzieci za swoje życiowe niepowodzenia. Natomiast 2,4% przyznaje, że jak dziecko jest nieporadne, to zdecydowanie utwierdza go w przekonaniu, że nie da sobie rady. Zagregowane odpowiedzi („tak” vs „nie”) wobec poszczególnych stwierdzeń przedstawiono na wykresie nr 55. Natomiast wykres 54 prezentuje szczegółowe odpowiedzi badanych.

Wykres 54. Ustosunkowanie się badanych do twierdzeń dotyczących wychowania dzieci

Źródło: Badania własne

Wykres 55. Ustosunkowanie się badanych do twierdzeń dotyczących wychowania dzieci (zagregowane odpowiedzi)

Źródło: Badania własne

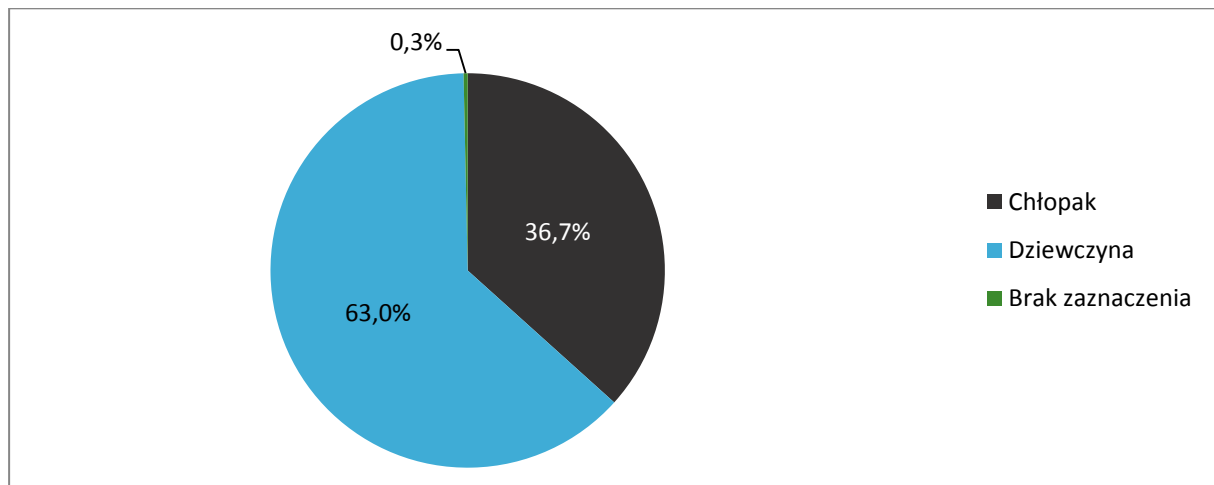
2.6 Wyniki badania z młodzieżą uczęszczającą do gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych

2.6.1 Charakterystyka osób badanych

Strona | 120

Z 300 uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych ponad połowę, w przeprowadzonym badaniu, stanowiły dziewczyny (63,0%). Chłopców przebadano 36,7%. Zebrano też 0,3% ankiet, w których nie odznaczono płci.

Wykres 56. Płeć badanych uczniów

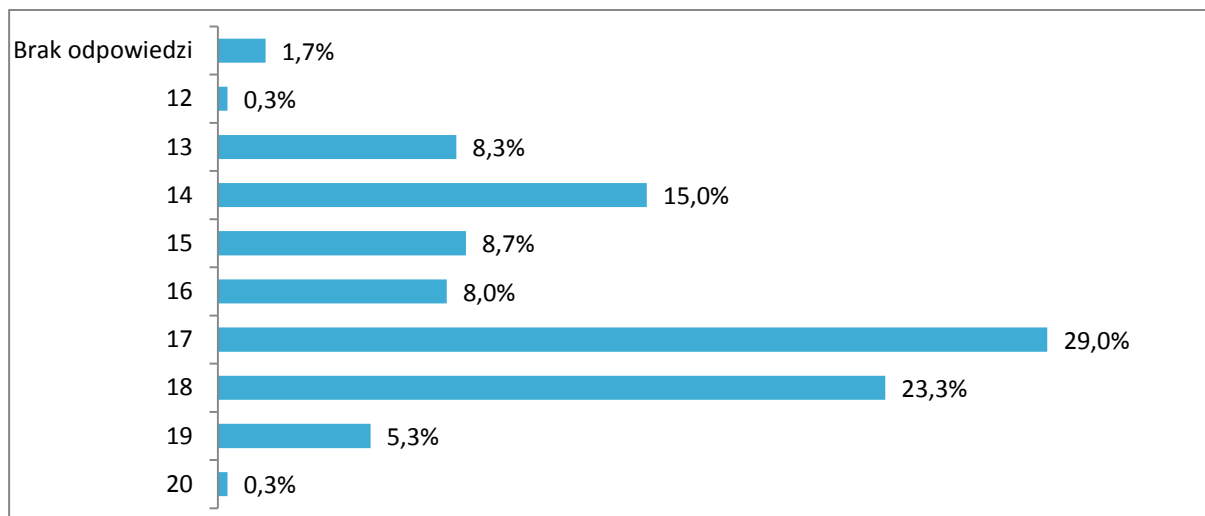

Źródło: Badania własne

Co trzeci badany to 17 - latek (29,0%). Osób pełnoletnich przebadano 28,9% z tego 23,3% to osoby mające 18 lat, 5,3% to osoby mające 19 lat i 0,3% osób mających 20 lat. W próbie znalazło się jeszcze 15,0% 14 - latków, 8,7% 15 - latków, 8,3% 13 - latków i 8,0% - 16 latków. Poza tym, 0,3% badanych zadeklarowało, że ma 12 - lat, a 1,7% w ogóle nie wskazało swojego wieku.

Wykres 57. Wiek badanych uczniów

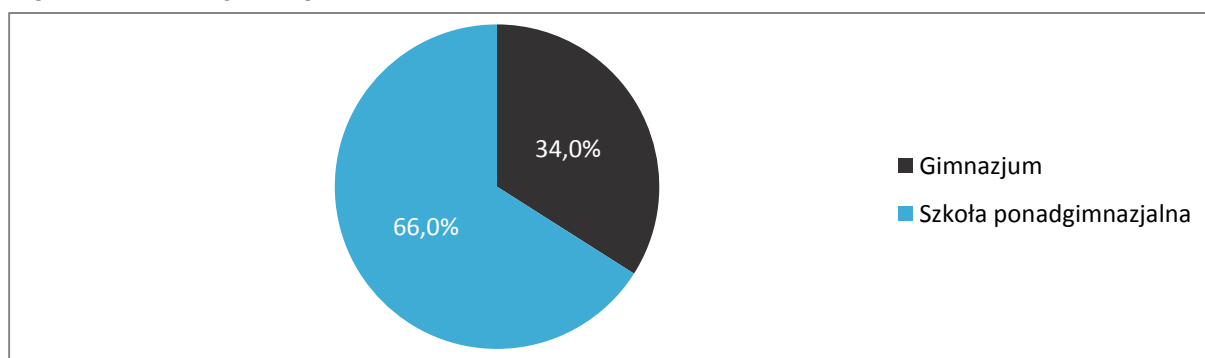

Strona | 121

Źródło: Badania własne

Ponad połowa badanych to uczniowie szkół ponadgimnazjalnych (66,0%). Do gimnazjum uczęszcza 34,0% ankietowanych.

Wykres 58. Rodzaj szkoły

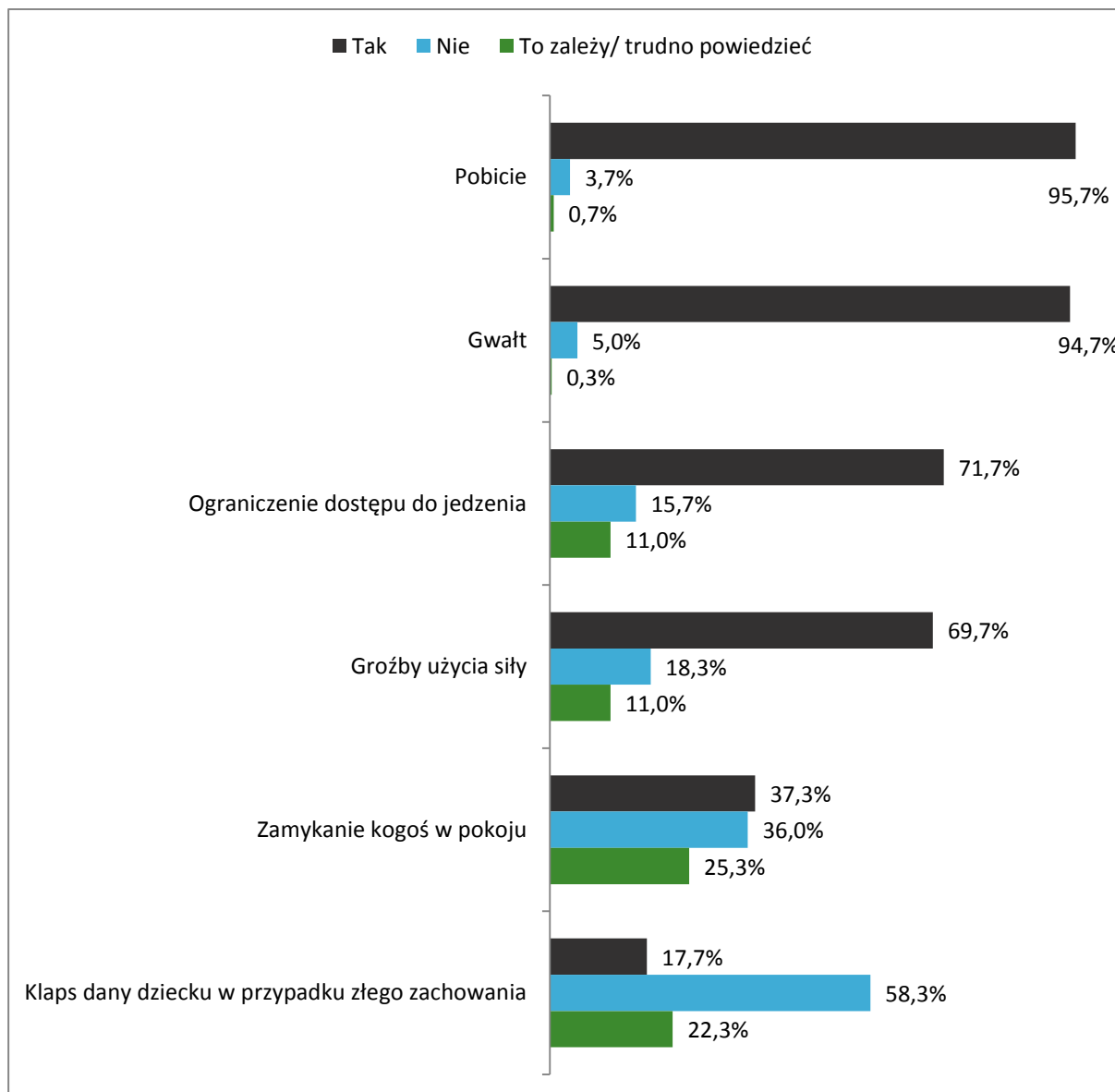

Źródło: Badania własne

2.6.2 Występowanie zjawiska przemocy

Badani uczniowie przemoc fizyczną najczęściej identyfikują z pobiciem (95,7%) i gwałtem (94,7%). Wg 71,7% przemoc fizyczna to również ograniczenie dostępu do jedzenia. Dla 69,7% już sama groźba użycia siły to przemoc fizyczna. Rzadziej badani przemoc fizyczną identyfikują z zamykaniem kogoś w pokoju (37,3%). Najrzadziej zaś młodzież gimnazjalna i ponadgimnazjalna uważa, że klaps dany dziecku w przypadku złego zachowania jest formą przemocy fizycznej (17,7%).

Wykres 59. Czym według Ciebie jest przemoc fizyczna?

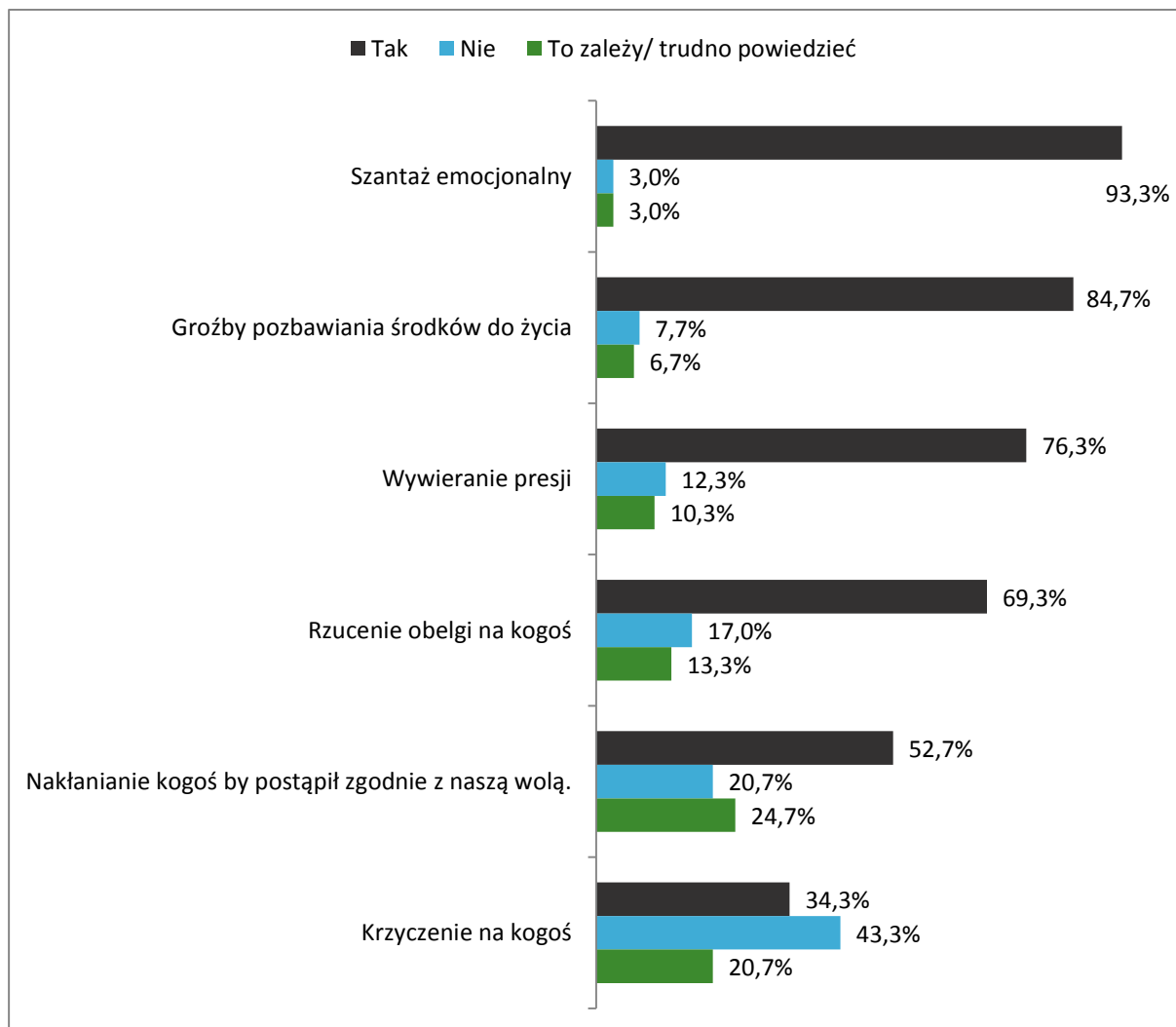

Strona | 122

Źródło: Badania własne

Przemoc psychiczna w rodzinie zaś najczęściej jest definiowana jako szantaż emocjonalny (93,3%) i groźby pozbawienia środków do życia (84,7%). Ponad ¾ ankietowanych uważa też, że do przemocy psychicznej należy zaliczyć wywieranie presji (76,3%). Ponad połowa respondentów wskazuje jeszcze na rzucanie obelg (69,3%) i nakłanianie kogoś by postąpił zgodnie z wolą nakłaniającego (52,7%). Tylko 34,3% przedstawicieli młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej uważa, że krzyczenie to przejaw przemocy psychicznej w rodzinie.

Wykres 60. Czym według Ciebie jest przemoc psychiczna w rodzinie?

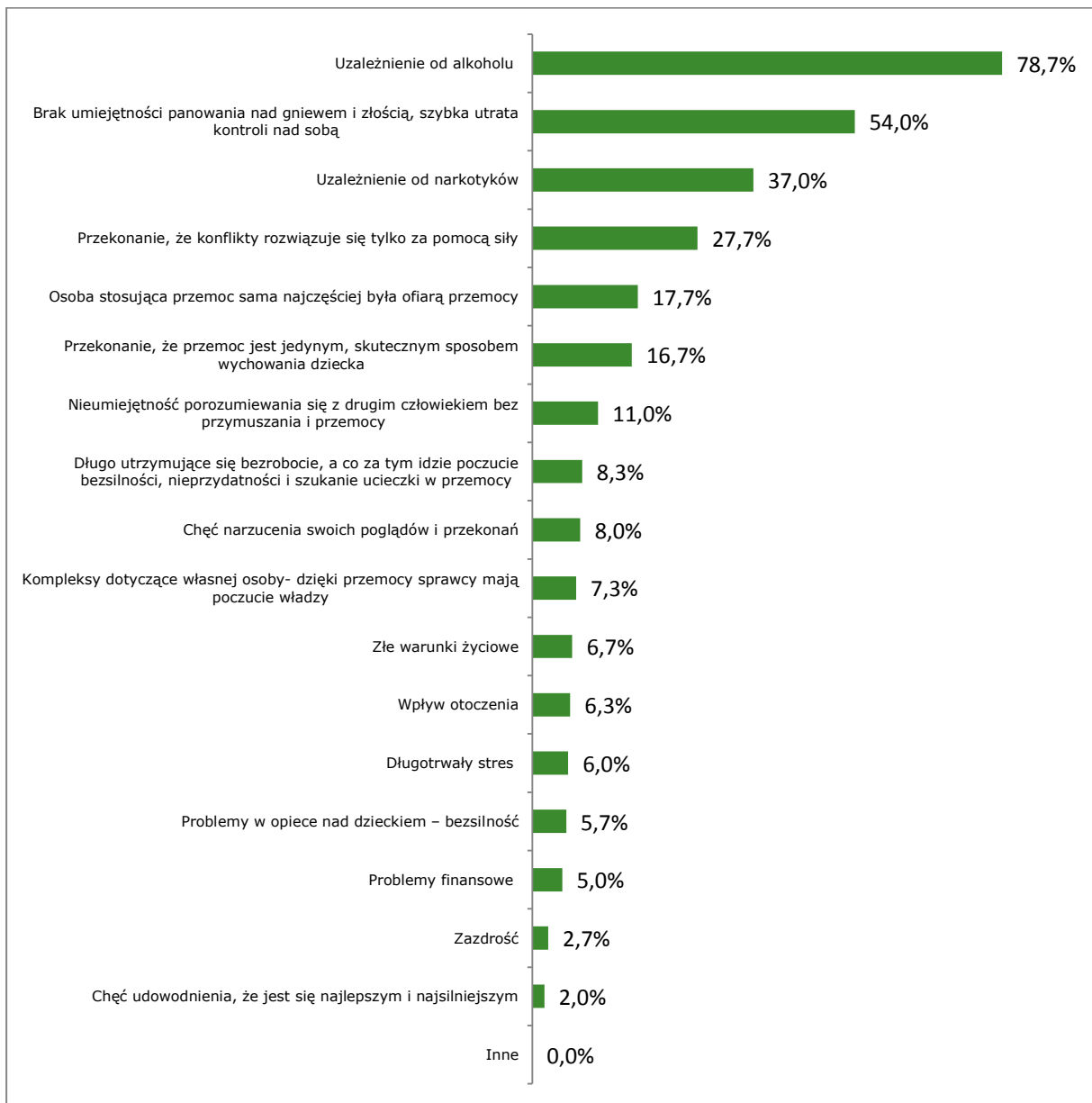

Źródło: Badania własne

Badani za główną przyczynę przemocy w rodzinie uznają uzależnienie od alkoholu (78,7%). Na drugim miejscu wskazują brak umiejętności panowania nad gniewem i złością, szybką utratę kontroli na sobą (54,0%). Co trzeci badany jako przyczynę przemocy w rodzinie uznał uzależnienie od narkotyków (37,0%). Wg 27,7% jedną z przyczyn przemocy jest przekonanie, że konflikty rozwiązuje się tylko za pomocą siły. Niektórzy z badanych zwracają też uwagę, że osoba stosująca przemoc najczęściej wcześniej też była ofiarą przemocy (17,7%). Ankietowani pytani o przyczyny przemocy mówią też o przekonaniu, że przemoc jest jedynym skutecznym sposobem wychowania dziecka (16,7%). Co 10 badany wskazuje na nieumiejętność porozumiewania się z drugim człowiekiem bez przymuszania i przemocy (11,0%). Rzadziej respondenci mówią

o: długo utrzymującym się bezrobociu (8,3%), chęci narzuceniu swoich poglądów i przekonań (8,0%), kompleksie dotyczącym własnej osoby (7,3%) jako przyczynie przemocy w rodzinie. Rzadko badani przyczyn przemocy w rodzinie upatrują też w złych warunkach życia (6,7%), wpływie otoczenia (6,3%), długotrwałym stresie (6,0%), problemach w opiece nad dzieckiem (5,7%), problemach finansowych (5,0%), zazdrości (2,7%), czy chęci udowodnienia, że jest się najlepszym i najsilniejszym (2,0%).

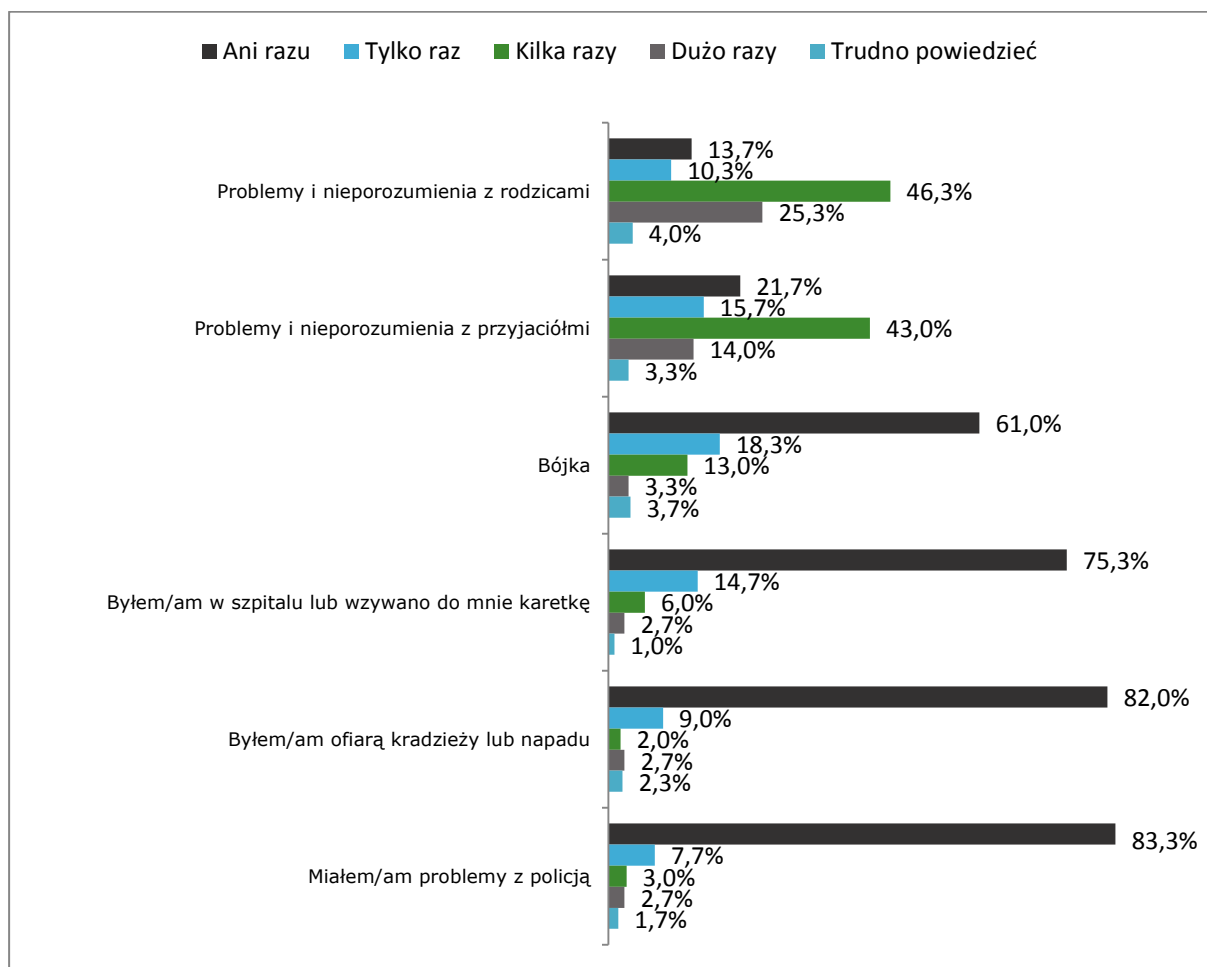
Wykres 61. Jakie są Twoim zdaniem główne przyczyny przemocy w rodzinie?

Źródło: Badania własne

W ciągu ostatnich 12 miesięcy problemy, nieporozumienia z rodzicami kilka razy i więcej miało 71,6% badanych. Nieco mniej ankietowanych kilka razy i więcej borykało się z problemami i nieporozumieniami z przyjaciółmi (57,0%). W bójkę wdało się 34,6% respondentów w tym 18,3% tylko raz, 13,0% kilka razy, a 3,3% zadeklarowało, że w ostatnich 12 miesiącach w bójce uczestniczyło dużo razy. 23,4% badanych w ciągu ostatniego roku było w szpitalu lub też wzywano do nich karetkę. Zazwyczaj były to jednorazowe pobyty, interwencje (14,7%), kilka razy w szpitalu przebywało 6,0% badanych, a dużo razy pobyt w szpitalu zaliczyło 2,7% badanych. Ofiarą kradzieży, napadu padło w tym czasie 13,7% respondentów: 9,0% tylko raz, 6,0% kilka razy, a 2,7% dużo razy. Do problemów z policją przyznał się taki sam odsetek ankietowanych (13,7%): 7,7% tylko raz, 3,0% kilka razy, 2,7% dużo razy.

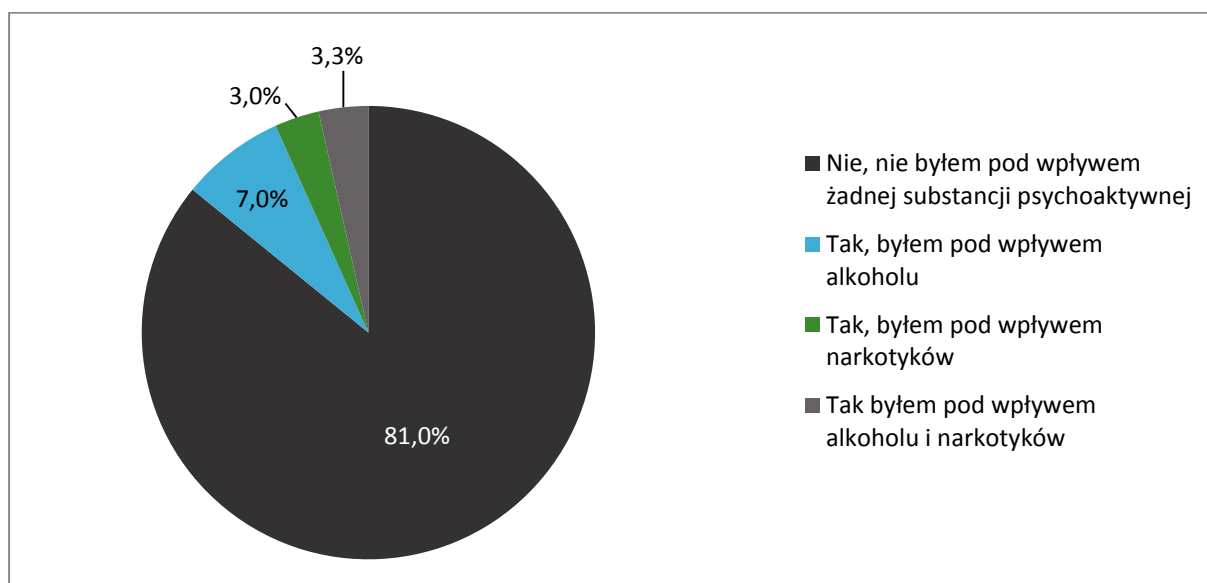
Wykres 62. Ile razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się uczestniczyć w następujących zdarzeniach?

Źródło: Badania własne

Osoby, które doświadczyły, któreś z 6 powyższych sytuacji zazwyczaj nie były pod wpływem żadnej substancji psychoaktywnej (81,0%). Do pozostawiania pod wpływem alkoholu przyznało się 7,0% badanych. Pod wpływem narkotyków było wtedy 3,0% ankietowanych, a 3,3% było zarówno pod wpływem alkoholu i narkotyków.

Wykres 63. Jeśli zdarzyła Ci się któraś z powyższych sytuacji to czy byłeś wtedy pod wpływem jakiejś substancji psychoaktywnej, takiej jak alkohol, albo narkotyki?

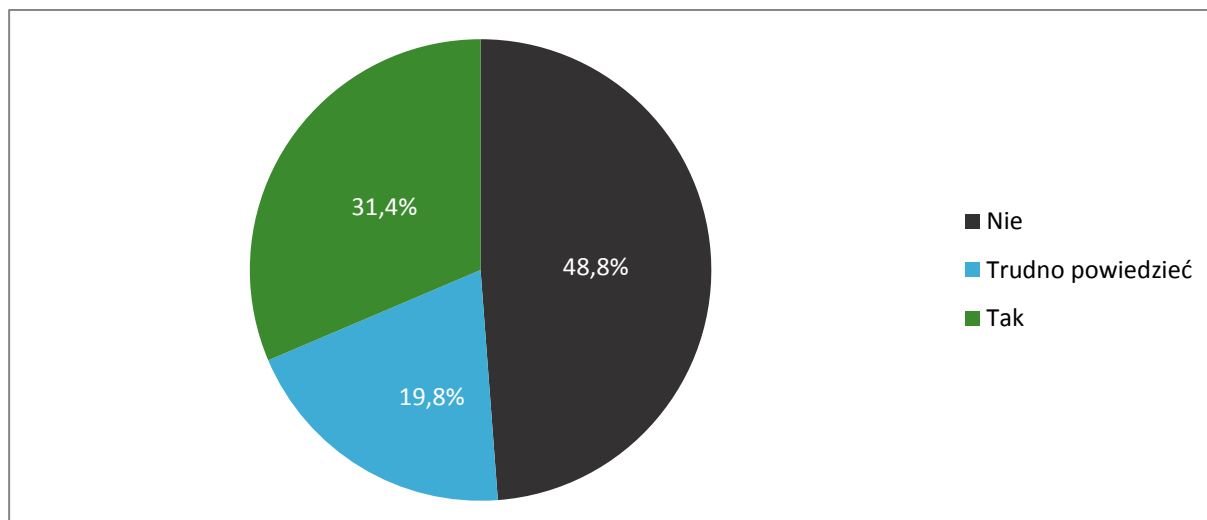

Źródło: Badania własne

2.6.3 Świadek przemocy

Z 300 uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych prawie połowa nie zaobserwowała w swoim otoczeniu przemocy (48,8%). Styczność z przemocą miało 31,4% badanych, a 19,8% nie wiedziało, czy zaobserwowało w swoim otoczeniu przemoc, czy nie.

Wykres 64. Czy zaobserwowałeś/łaś przemoc w swoim otoczeniu?

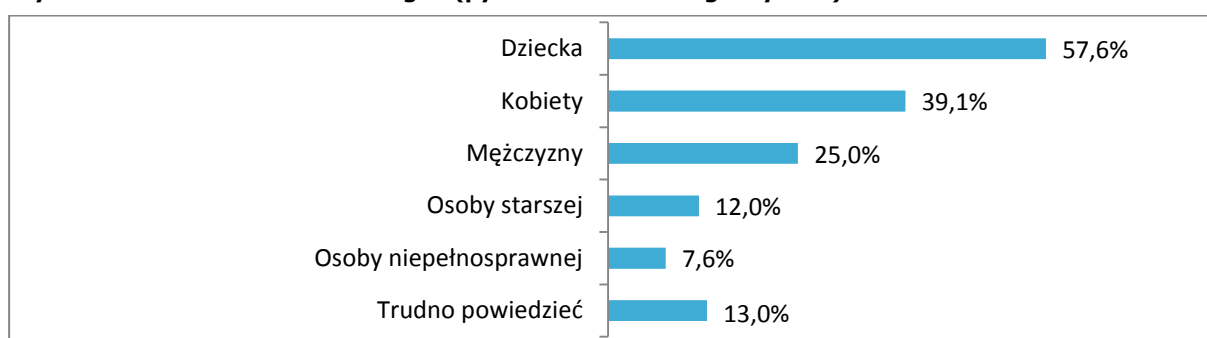

Strona | 127

Źródło: Badania własne

Ankietowani, którzy zaobserwowali w swoim otoczeniu przemoc najczęściej mówili o przemoc w obecnym dziecku (57,6%). Agresję wobec kobiet zaobserwowało 39,1% badanych, wobec mężczyzn 25,0% respondentów. Poza tym, badani zetknęli się jeszcze z przemocą wobec osób starszych (12,0%) i osób niepełnosprawnych (7,6%). 13,0% ankietowanych ciężko było określić wobec kogo była skierowana przemoc, którą zaobserwowali w swoim otoczeniu.

Wykres 65. Jeśli tak to wobec kogo? (pytanie wielokrotnego wyboru)

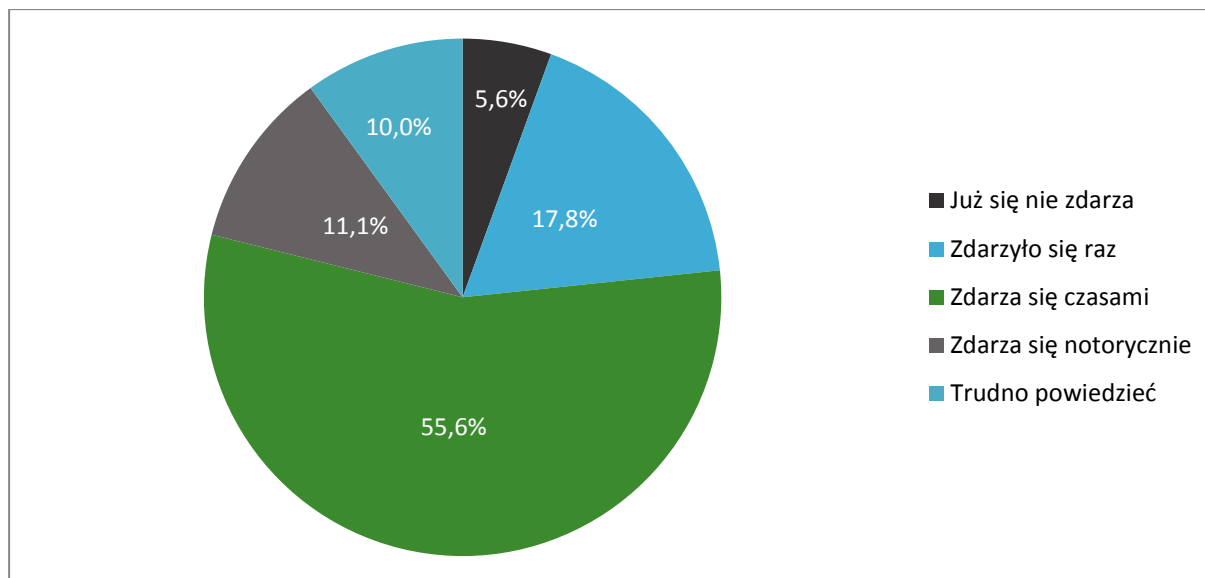

Źródło: Badania własne

Ponad połowa badanych przemoc w swoim otoczeniu obserwuje czasami (55,6%). Z jednorazową sytuacją nacechowaną przemocą styczność miało 17,8% ankietowanych. Na notoryczne zdarzenia tego typu wskazało 11,0% respondentów. Co 10 badany miał problem z określeniem częstości występowania przemocy w jego otoczeniu (10,0%).

Natomiast 5,6% respondentów zadeklarowało, że takie sytuacje nie mają już miejsca w ich najbliższym otoczeniu.

Wykres 66. Jak często zdarza się Ci się zaobserwować przemoc w swoim otoczeniu?

Strona | 128

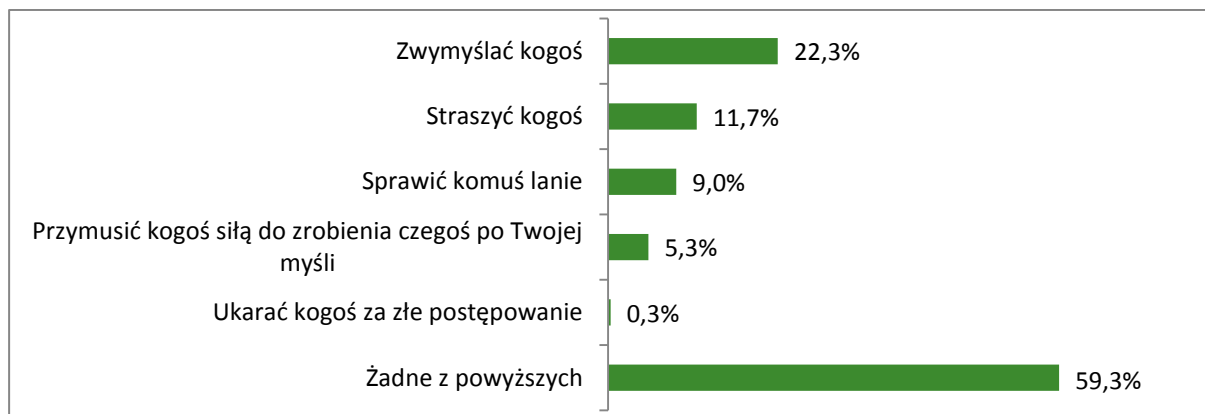
Źródło: Badania własne

2.6.4 Sprawca przemocy

Badani byli też pytani, czy zdarzyło im się stracić panowanie nad sobą. Ponad połowa zadeklarowała, że taka sytuacja nie miała miejsca (59,3%). Ci, którzy tracili panowanie nad sobą, najczęściej zwymyślali wtedy kogoś (22,3%). Co 10 badany w wyniku utraty panowania nad sobą straszył kogoś (11,7%). Lanie komuś sprawiło 9,0% ankietowanych, a 5,3% przymusiło kogoś siłą do zrobienia czegoś. Na ukaranie kogoś za złe postępowanie jako konsekwencję utraty kontroli nad sobą wskazało tylko 0,3% badanych.

Wykres 67. Czy zdarzyło Ci się stracić panowanie nad sobą i...

Strona | 129

Źródło: Badania własne

Ci, którzy w wyniku utraty panowania nad sobą sprawili komuś lanie najczęściej swoją agresję kierowali na brata (N=8), kumpla (N=4), przyjaciółkę (N=2), siostrę (N=2). Pojedynczy badani mówili też o nieznażonej dziewczynie, koleżance, niegrzecznym dziecku, ojcu, siostrzeńcu, starszym prowokującym koledze i „zdolnym kozaczku”.

Tabela 45. Czy zdarzyło Ci się stracić panowanie nad sobą i... - Odpowiedź „Sprawić komuś lanie” – Komu?

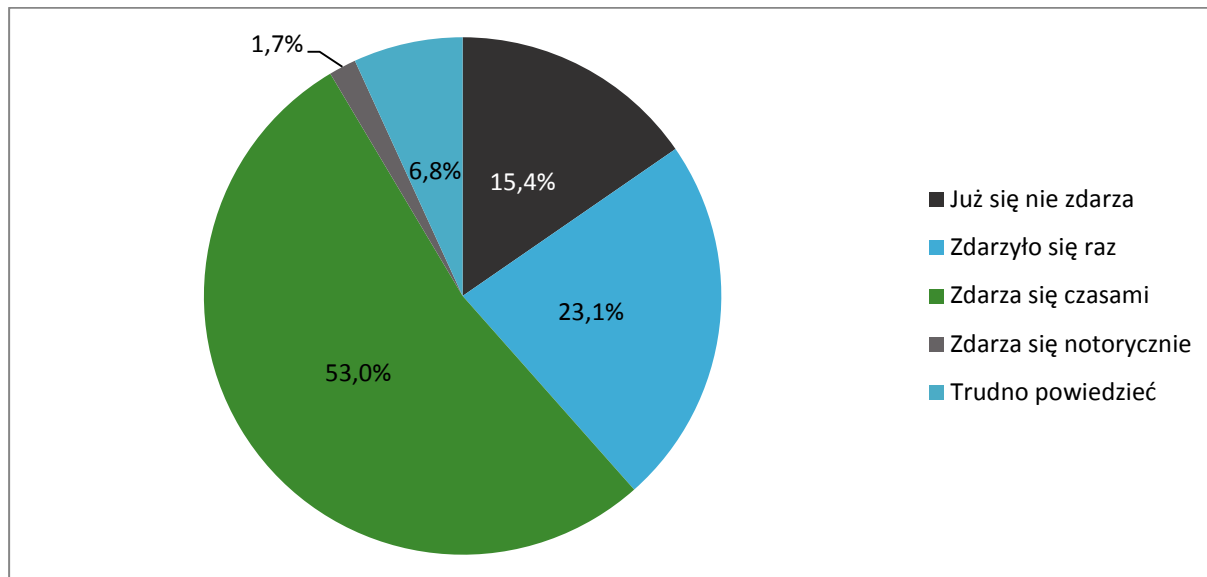
Osoby	Liczba wskazań
brat	8
kumpel, kolega	4
przyjaciółka	2
siostra	2
jakaś dziewczyna	1
koleżanka	1
niegrzecznym dzieckiem	1
ojciec	1
siostrzeniec	1
starszy prowokujący kolega	1
zdolny kozaczek	1

Źródło: Badania własne

Ponad połowa badanych, którzy tracą panowanie nad sobą, mówi, że do takich sytuacji dochodzi czasami (53,0%). W przypadku 23,1% ankietowanych było to jednorazowe zdarzenie. Co 6 badany zadeklarował, że takie sytuacje w ogóle się już nie zdarzają

(15,4%). Natomiast, 1,7% respondentów przyznało, że notorycznie zdarza im się tracić panowanie nad sobą. Poza tym, 6,8% badanych przyznało, że nie jest w stanie określić częstotliwości tego typu sytuacji.

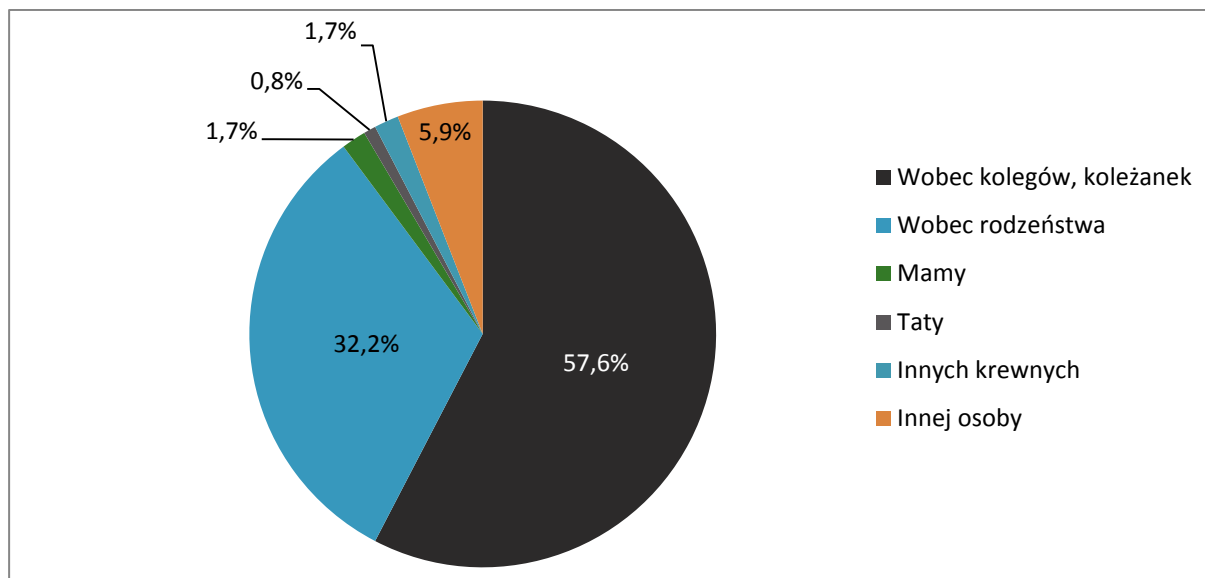
Wykres 68. Jeśli zdarzyła się Ci któraś z powyższych sytuacji to jak często się zdarza?

Źródło: Badania własne

Ponad połowa badanych tracąc panowanie nad sobą złość wyładowywała na kolegach, koleżankach (57,6%). Co trzeci badanych ataków przemocy dopuszczał się wobec rodzeństwa (32,2%). Tracąc panowanie nad sobą respondenci dopuszczali się również przemocy wobec matek (1,7%) i ojców (1,7%). Ucierpieli też inni krewni (0,8%). Poza tym, 5,9% badanych wskazało na jeszcze inne osoby nieujęte w przygotowanej kafeterii odpowiedzi.

Wykres 69. Wobec kogo najczęściej dopuszczasz się, bądź dopuszczałeś/łaś takich zachowań?

Strona | 131

Źródło: Badania własne

Te inne osoby, o których mówiły osoby badane to chłopak (N=2), kolega (N=1), obca osoba (N=1), wróg (N=1).

Tabela 46. Wobec kogo najczęściej dopuszczasz się, bądź dopuszczałeś/łaś takich zachowań? – odpowiedzi "Inne osoby"

Osoby	Liczba wskazań
wobec chłopaka	2
wobec kolegi	1
wobec obcej osoby	1
wobec wroga	1

Źródło: Badania własne

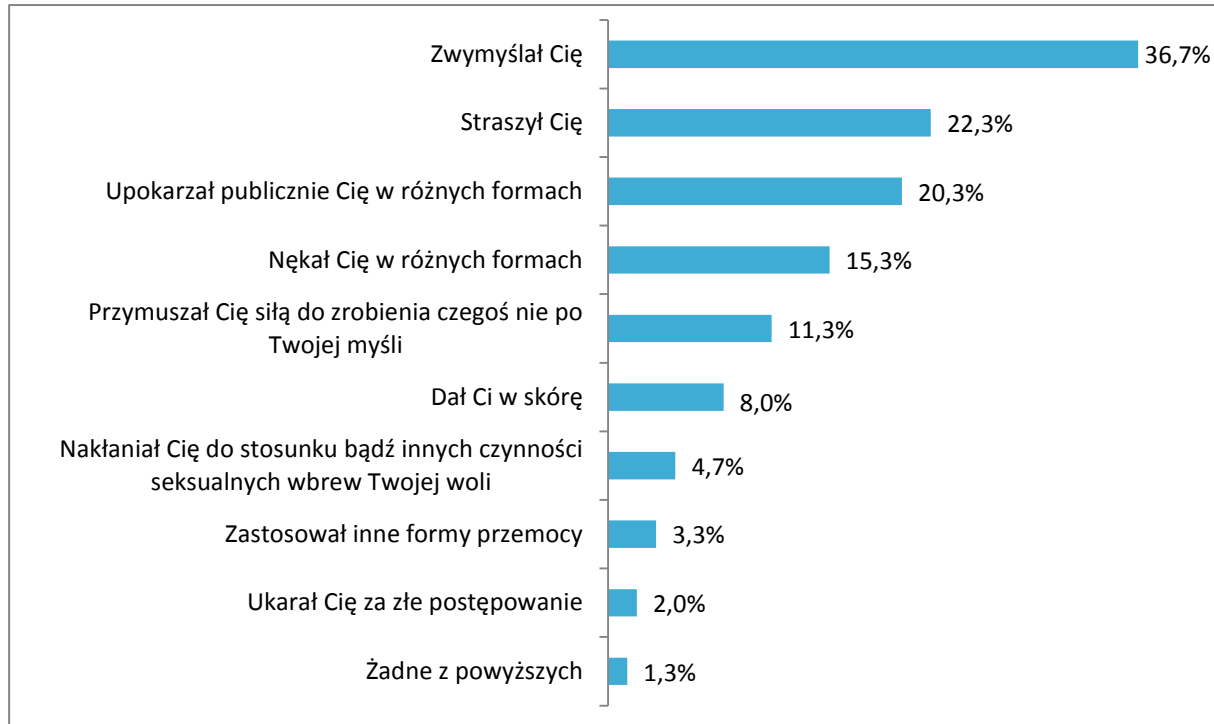
2.6.5 Ofiara przemocy

Z 300 uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych 36,7% było obiektem zwymyślenia. Straszonych było 22,3% ankietowanych, a co 5 był upokarzany publicznie w różnych formach (20,3%). Nękania doznało 15,3% badanych. Co 10 respondent był przymuszany siłą do zrobienia czegoś nie po swojej myśli (11,3%). W skórę dostało 8,0% ankietowanych. Nakłanianych do stosunku bądź innych czynności seksualnych wbrew własnej woli było 4,7% badanych. 3,3% doznało innej formy przemocy, a 2,0%

zostało ukaranych za złe postępowanie. Natomiast 1,3% badanych nie doświadczyło żadnych z powyższych form przemocy.

Wykres 70. Czy zdarzyło Ci się, że ktoś Cię skrzywdził? Zaznacz te formy, które Ci się przydarzyły z poniższej listy.

Strona | 132

Źródło: Badania własne

Ci którzy dostali w skórę najczęściej obrywali od ojca (N=4). Trzech badanych wskazało na zachowania autodestrukcyjne. Oprawcą była też matka (N=2), brat (N=2), przyjaciółka (N=2), koleżanka (N=1), mężczyzna (N=1). Jeden z respondentów przyznał, że lanie było de facto bójką.

Tabela 47. Czy zdarzyło Ci się, że ktoś Cię skrzywdził? – odpowiedzi „Dał w skórę” - Kto?

Osoby	Liczba wskazań
ojciec	4
ja	3
matka	2
brat	2
przyjaciółka	2
koleżanka	1

mężczyzna	1
nie nazwałabym małej bójki laniem	1

Źródło: Badania własne

Strona | 133

Mówiąc o innych formach przemocy badani mówili o krzyczeniu (N=2), nękanii psychicznym (N=1), nieporozumieniu z rodzicami (N=1), policzku (N=1), szarpaniu, popychaniu (N=1), uderzeniu, (N=1), wyzywaniu (N=1), zmianie hasła do Facebooka (N=1).

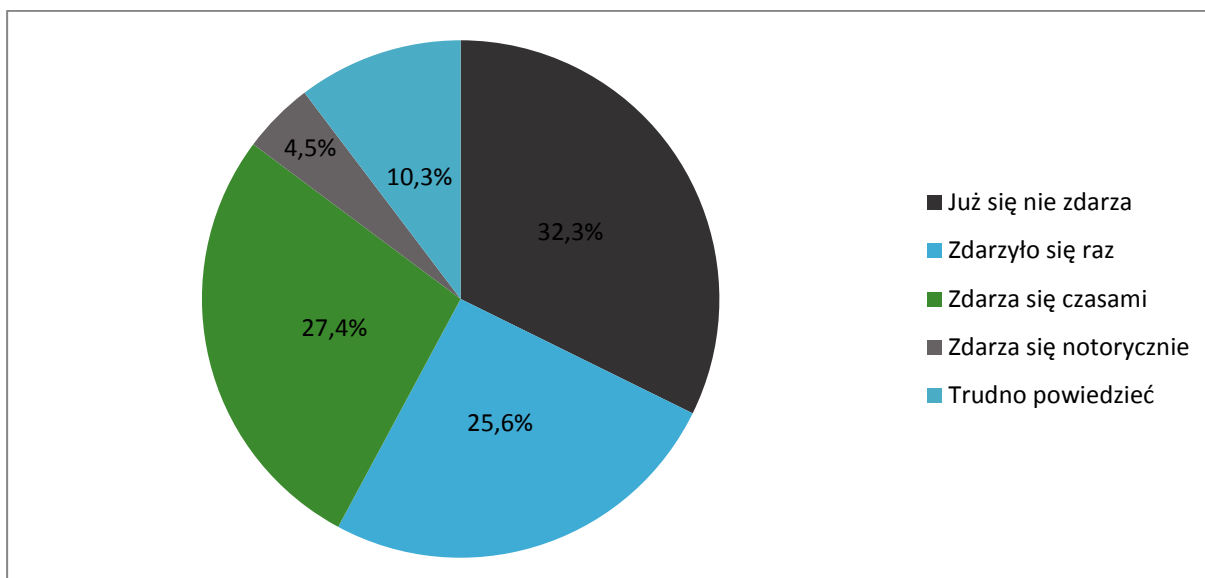
Tabela 48. Inne doświadczane formy przemocy

Forma przemocy	Liczba wskazań
krzyczał na mnie	2
nękanie psychiczne	1
nieporozumienia z rodzicami	1
policzek	1
szarpanie, popychanie	1
uderzenia	1
wyzywał	1
zmienił mi hasło do Facebooka	1

Źródło: Badania własne

Większość badanych, którzy doświadczali przemocy zadeklarowała, że na chwilę obecną nie doświadczą już żadnych form przemocy (32,3%). O jednorazowym zajściu mówił co 4 badany (25,6%). Czasami ofiarami przemocy jest 27,4% ankietowanych, a 4,5% doświadczą przemocy notorycznie. Poza tym, co 10 respondent nie był w stanie ocenić jak często jest ofiarą przemocy (10,3%).

Wykres 71. Jeśli zdarzyła się Ci któraś bądź któreś z powyższych sytuacji to jak często się ona zdarza, one zdarzają?

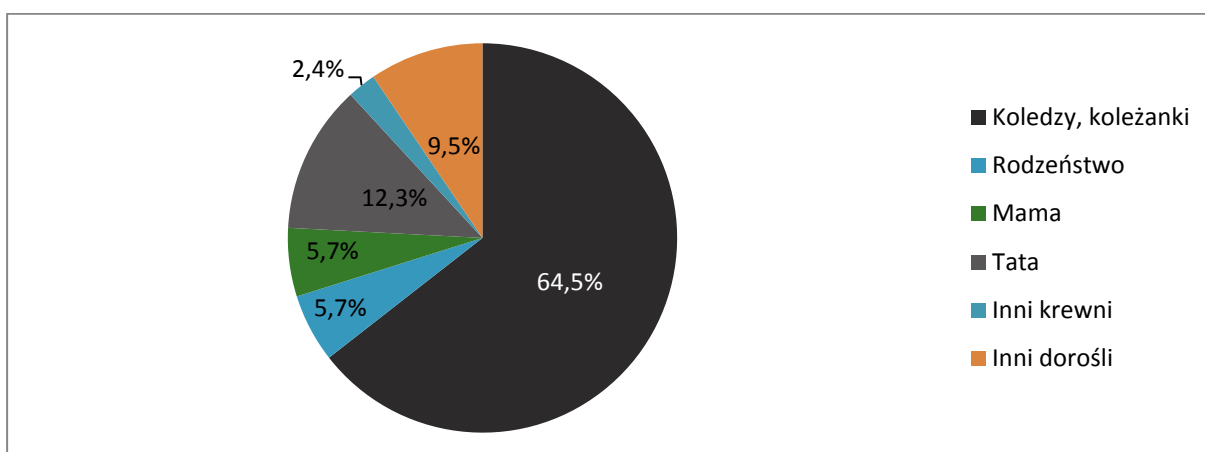

Strona | 134

Źródło: Badania własne

Najczęściej sprawcami sytuacji przemocowych są koledzy i koleżanki (64,5%). Na ojca jako głównego oprawcę wskazuje 12,3% badanych. Na matkę wskazało tylko 5,7% badanych. Taki sam odsetek przyznał, że najczęściej sprawcą sytuacji przemocowych jest rodzeństwo (5,7%). Badani mówili też o innych krewnych (2,4%), a co 10 wskazał na jeszcze inną osobę dorosłą niż te ujęte w przygotowanej kafeterii odpowiedzi (9,5%).

Wykres 72. Kto najczęściej jest sprawcą sytuacji przemocowych, bądź dopuszczał się takich zachowań wobec Ciebie?

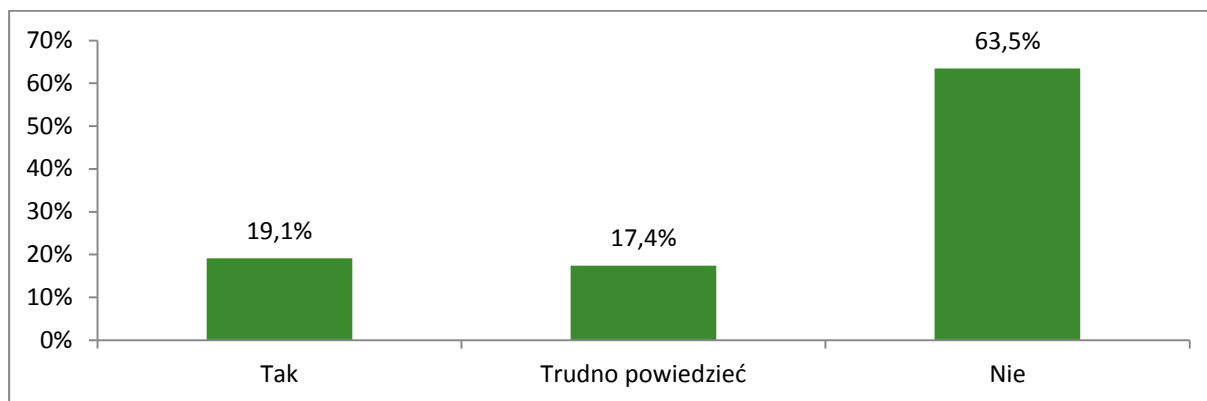
Źródło: Badania własne

2.6.6 Źródła przemocy

Z badanych, którzy doświadczyli jakiegokolwiek formy przemocy, co 5 doświadczył jej w dzieciństwie (19,1%). Większość w okresie dzieciństwa nie miała jednak styczności z przemocą (63,5%). Natomiast 17,4% badanych nie było w stanie ocenić czy w dzieciństwie mieli do czynienia, z którąś z formą przemocy czy nie.

Strona | 135

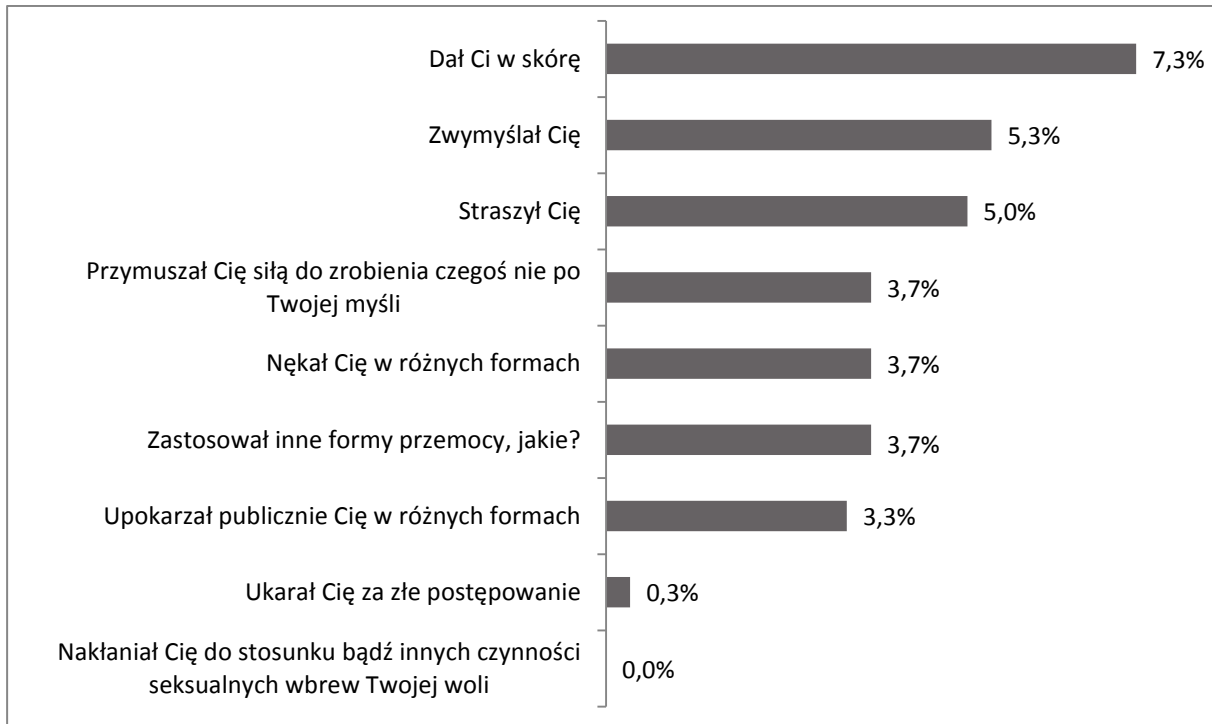
Wykres 73. Czy któreś z wymienionych w poprzednim pytaniu zdarzeń doznałeś/łaś w dzieciństwie?

Źródło: Badania własne

Ci badani, którzy doświadczyli przemocy w dzieciństwie najczęściej dostawali w skórę (7,3%). Zwymyślanych było 5,3% spośród ankietowanych, którzy kiedykolwiek doświadczyli przemocy. Zastraszanych jako dziecko było 5,0% ankietowanych. Przymuszanych do robienia rzeczy wbrew własnej woli 3,7%, upokarzanych publicznie 3,3%. Poza tym, 0,3% respondentów stwierdziło, że byli karani za złe zachowanie, a 3,7% wskazało na jeszcze inne formy przemocy, których doświadczali w dzieciństwie.

Wykres 74. Sytuacje przemocowe doświadczone w dzieciństwie

Źródło: Badania własne

W dzieciństwie badani dostawali w skórę od ojca (N=4), mamy (N=3). Dwóch badanych wskazało na zachowania autodestrukcyjne. Poza tym, ankietowani mówili też o bracie (N=1), mężczyźnie (N=1), przyjaciółce (N=1).

Tabela 49. Sytuacje przemocowe doświadczone w dzieciństwie - "Dać w skórę" - Kto?

Osoby	Liczba wskazań
ojciec	4
mama	3
ja	2
brat	2
mężczyzna	1
przyjaciółka	1

Źródło: Badania własne

Mówiąc o innych formach przemocy badani mieli na myśli przede wszystkim przemoc psychiczną (N=2), ale także krzyczenie (N=1), lanie od rodziców (N=1), nękanie ze strony rówieśników (N=1), nękanie (N=1), policzek (N=1), przemoc fizyczną i psychiczną

(N=1), szarpanie i popychanie (N=1), uderzanie (N=1) i upokarzanie publiczne w różnych formach (N=1).

Tabela 50. Inne formy przemocy doświadczone w dzieciństwie

Osoby	Liczba wskazań
znęcenie psychiczne	2
krzyczał na mnie	1
łanie od rodziców	1
nękania ze strony rówieśników	1
nękanie	1
policzek	1
przemoc fizyczna i psychiczna	1
szarpanie popychanie	1
uderzenia	1
upokarzanie publicznie w różnych formach	1

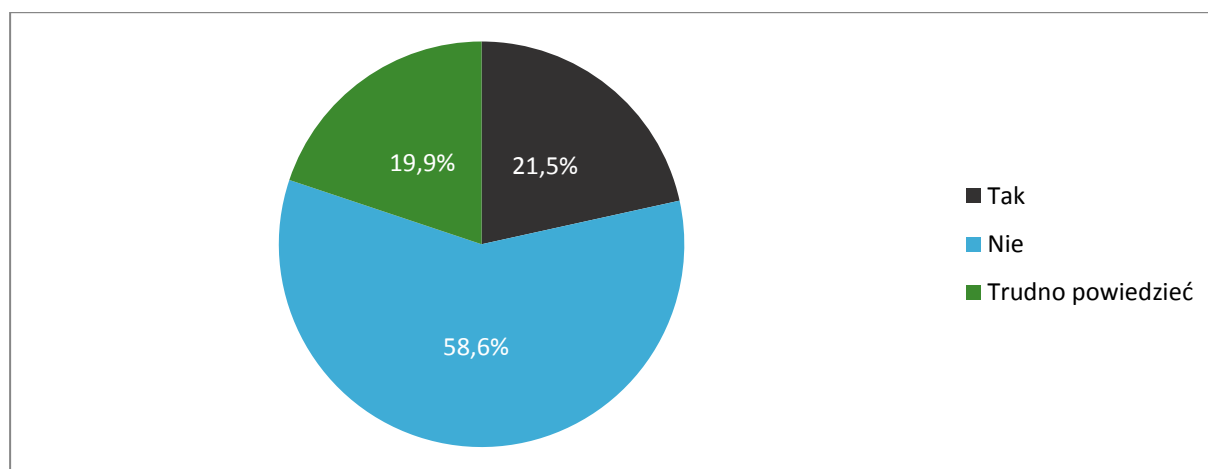
Strona | 137

Źródło: Badania własne

2.6.7 Uzależnienia a przemoc

Ponad połowa badanej młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej stwierdziła, że w ich najbliższym otoczeniu nie ma osób uzależnionych od alkoholu (58,6%). Co 5 ma styczność z takimi osobami (21,5%), a 19,9% nie umiało ocenić czy w ich najbliższym otoczeniu są osoby uzależnione od alkoholu czy nie.

Wykres 75. Czy w Twoim najbliższym otoczeniu jest osoba uzależniona od alkoholu?

Źródło: Badania własne

Badani pytani o osoby uzależnione od alkoholu w ich najbliższym otoczeniu najczęściej mówili o ojcu (N=17), dziadku (N=5), koledze (N=5), koleżance (N=5), wujku (N=5), mamie (N=3), krewnych (N=3). Dwie osoby podały personalia osób uzależnionych od alkoholu. Pojedyncze osoby wskazywały na babcię, dziadka, braci, brata babci, ciocię, dobrego kolegę, ojczyma, rodziców, społeczeństwo, meneli i kolegów, znajomych. Jedna z osób odmówiła podania kim jest dla niej osoba uzależniona od alkoholu.

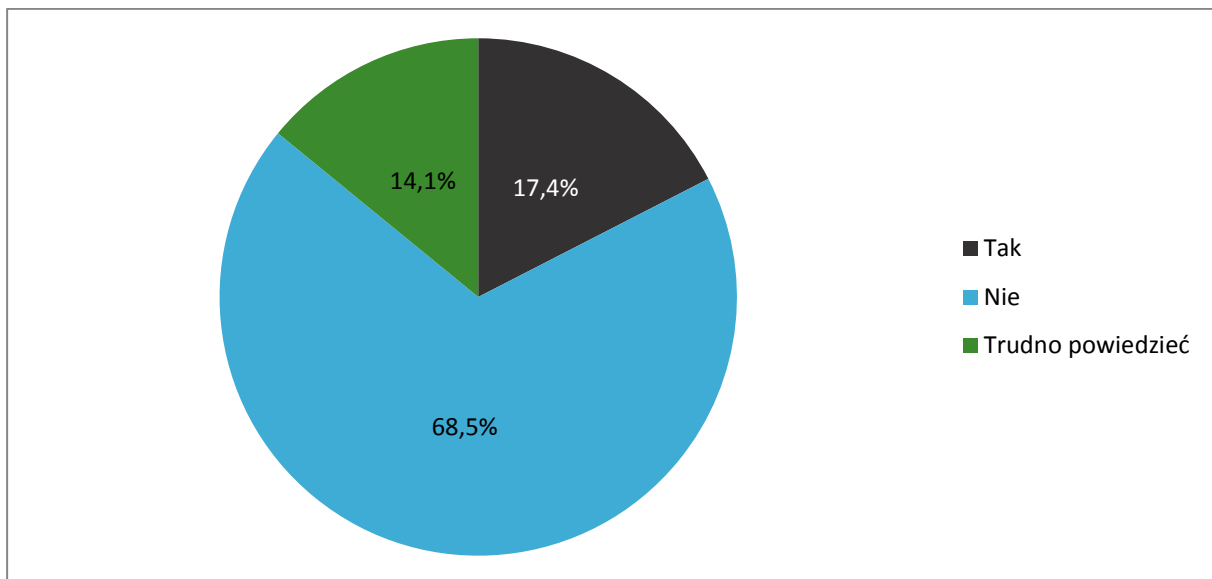
Tabela 51. Czy w Twoim najbliższym otoczeniu jest osoba uzależniona od alkoholu? - Kto?

Osoby	Liczba wskazań
ojciec	17
dziadek	5
kolega	5
koleżanka	5
wujek	5
mama	3
krewni	3
[podane imię i nazwisko osoby]	2
babcia i dziadek	1
Bracia	1
brat babci	1
ciocia	1
dobry kolega prawie przyjaciel	1
Ojczym	1
rodzice	1
społeczeństwo	1
tzw. "menele" i koledzy	1
wiem ale nie powiem	1
znajomi	1

Źródło: Badania własne

Ponad połowa osób badanych deklaruje, że w ich najbliższym otoczeniu nie ma osób uzależnionych od narkotyków (68,5%). Styczność z takimi osobami ma 17,4% badanych, a 14,1% nie jest w stanie ocenić, czy w ich najbliższym otoczeniu znajdują się osoby nadużywające narkotyków, czy nie.

Wykres 76. Czy w Twoim otoczeniu jest osoba uzależniona od narkotyków (substancji psychoaktywnych)?

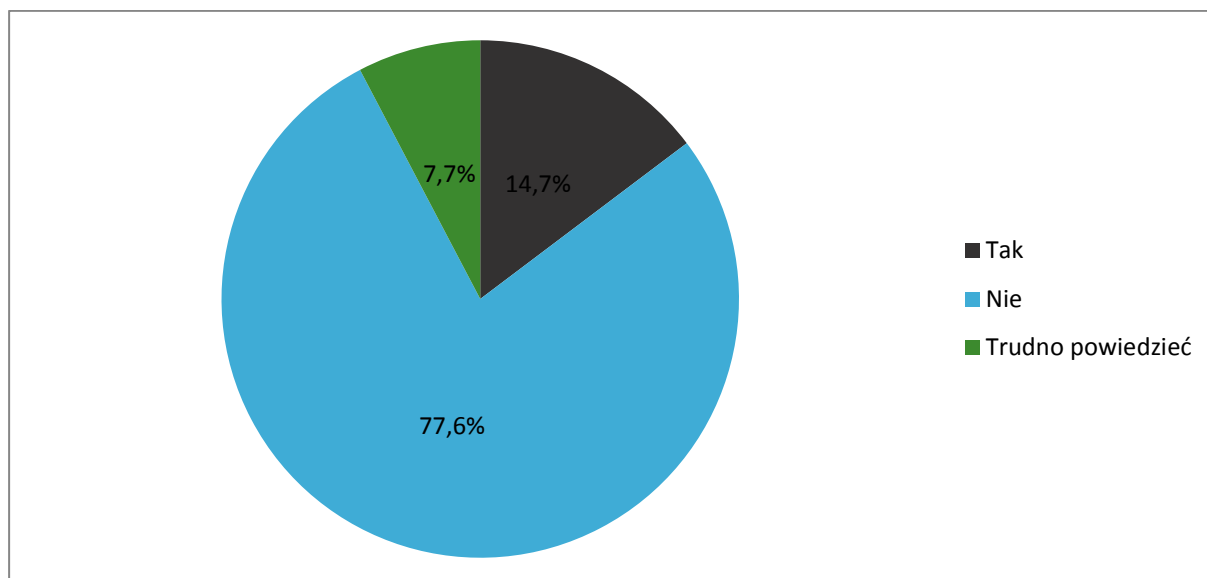

Strona | 139

Źródło: Badania własne

Ponad ¾ badanych nie doświadczyło przemocy ze strony osób uzależnionych od alkoholu bądź innych substancji psychoaktywnych (77,6%). Z tego typu sytuacją miało do czynienia 14,7% ankietowanych. Natomiast 7,7% respondentów nie było w stanie ocenić, czy doświadczyli przemocy ze strony osób uzależnionych od alkoholu czy innych substancji psychoaktywnych.

Wykres 77. Czy doświadczyłeś/aś przemocy od osób uzależnionych od alkoholu bądź innych substancji psychoaktywnych?

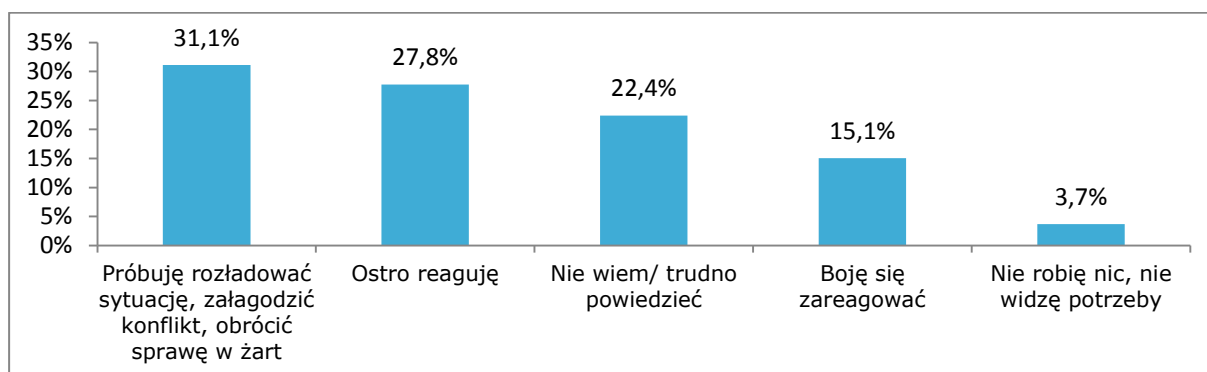
Strona | 140

Źródło: Badania własne

2.6.8 Wiedza młodzieży z Piły na temat tego, jak reagować w sytuacji doznawania przemocy

Najczęstszą reakcją badanych na akty przemocy jest próba rozładowania sytuacji, złagodzenia konfliktu, obrócenia sprawy w żart (31,1%). Na ostrą reakcję decyduje się 27,8% badanych. Do biernej reakcji przyznaje się 18,8% badanych: 15,1% boi się zareagować, 3,7% nie widzi takiej potrzeby. Natomiast 22,4% ankietowanych zadeklarowało, że nie wie jak zareagowałoby na akt przemocy.

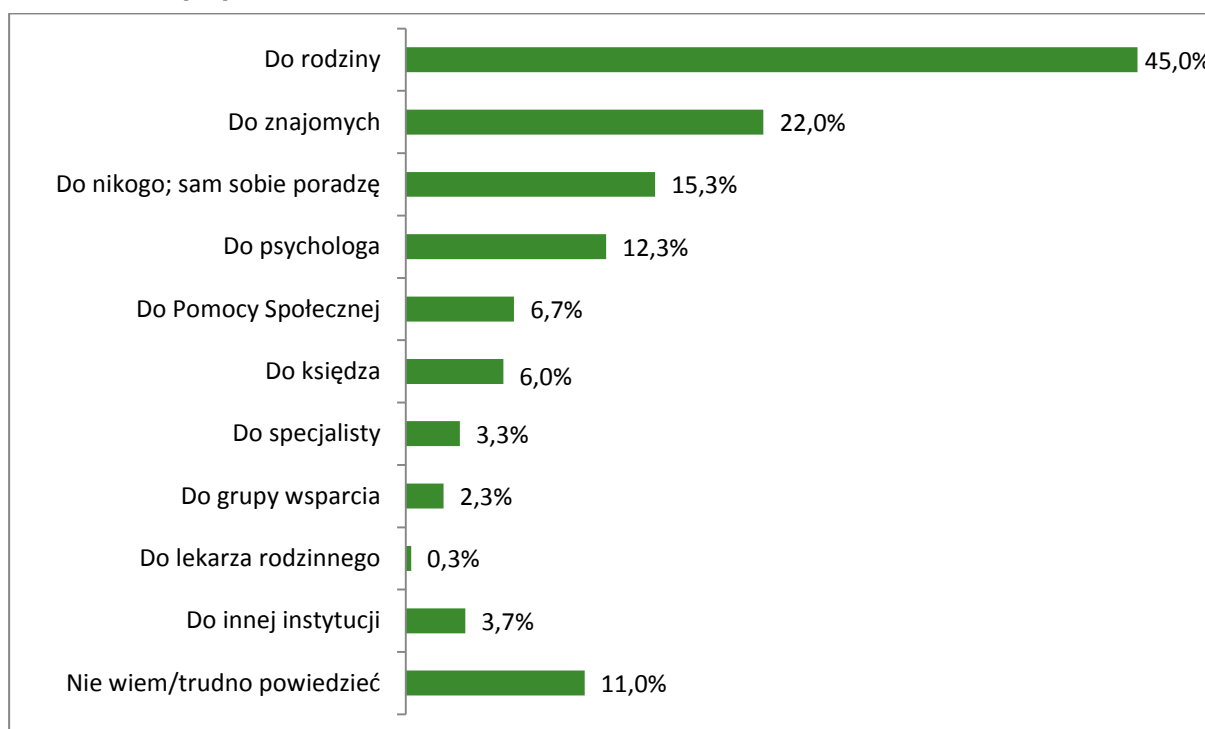
Wykres 78. Jak reagujesz na akty przemocy?

Źródło: Badania własne

Najczęściej, wg deklaracji badanych, w sytuacji, gdyby to ich dotyczyła przemoc, pomocy poszukiwaliby w rodzinie (45,0%). Do znajomych z prośbą pomocy zgłosiliby się 22,0% badanych. Zwolennikami samodzielnego rozwiązania problemu jest 15,3% ankietowanych. Do psychologa udałoby się 12,3% respondentów. Pomoc Społeczna byłaby źródłem wsparcia dla 6,7% ankietowanych. Poza tym, badani poszukiwaliby również pomocy u księdza (6,0%), specjalisty (3,3%), w grupie wsparcia (2,3%), u lekarza rodzinnego (0,3%). Co 10 ankietowanych przyznał, że nie wie, gdzie poszukiwałby pomocy, a 3,7% respondentów wskazało na jeszcze inne instytucje nieujęte w przygotowanej kafeterii odpowiedzi.

Wykres 79. Do kogo zgłosiłbyś/abyś się o pomoc w pierwszej kolejności, gdyby problem przemocy w rodzinie dotyczył Ciebie?

Źródło: Badania własne

Mówiąc o innej instytucji badani mieli na myśli swojego chłopaka (N=3), przyjaciółkę (N=3), policję (N=3), kuratora (N=1), PCPR (N=1).

Tabela 52. Do kogo zgłosiłbyś/abyś się o pomoc w pierwszej kolejności, gdyby problem przemocy w rodzinie dotyczył Ciebie? - odpowiedzi "Inna instytucja"

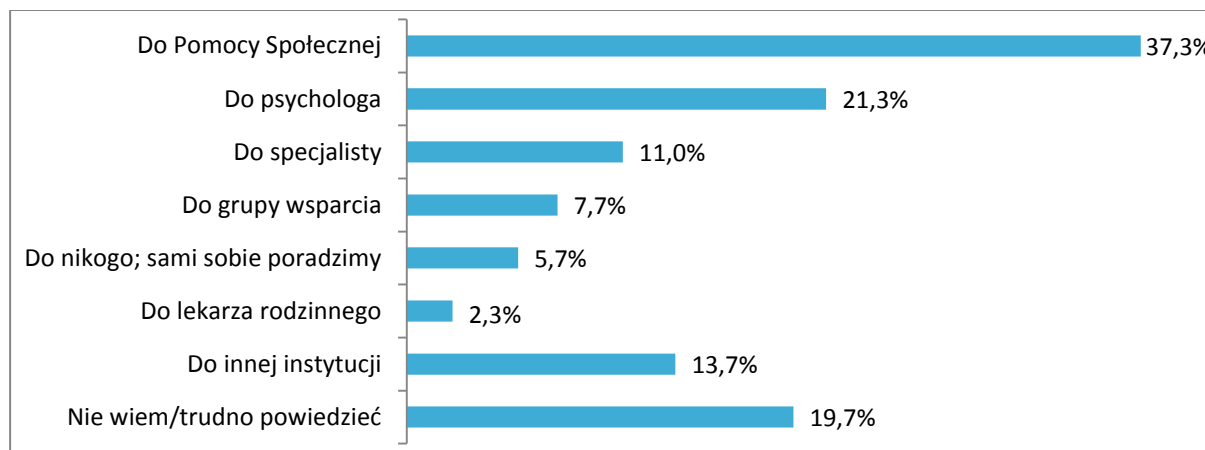
Institucja	Liczba wskazań
do mojego chłopaka	3
do przyjaciółki	3
na policję	3
do kuratora	1
do PCPR	1

Strona | 142

Źródło: Badania własne

Z przeprowadzonego badania wynika, że w przypadku, gdyby członek rodziny badanego był ofiarą pomocy 37,3% zgłosiłoby się z prośbą o pomoc do pomocy społecznej. Co 5 poszukiwałoby wsparcia w takiej sytuacji u psychologa (21,3%). Do specjalisty udałoby się 11,0% badanych. Pomocy w grupie wsparcia poszukiwałoby 7,7% ankietowanych. Na samodzielne rozwiązanie problemu zdecydowałoby się 5,7% respondentów. Nieliczni badani pomocy poszukiwaliby u lekarza rodzinnego (2,3%). Poza tym, 19,7% ankietowanych stwierdziło, że nie wiem co by zrobiło w takiej sytuacji, a 13,7% wskazało na jeszcze inną instytucję niż te ujęte w przygotowanej kafeterii odpowiedzi.

Wykres 80. Czy wiesz, gdzie można zgłosić się o pomoc w przypadku, gdy członek Twojej rodziny byłby ofiarą przemocy?

Źródło: Badania własne

Kiedy badani mówili o innej instytucji mówili przede wszystkim o policji (N=32). Poza tym niektórzy zwróciliby się z prośbą o pomoc do proboszcz, księdza, Kościoła (N=6), a także skontaktowaliby się z „Niebieską linią” (N=1), pogotowiem (N=1), Rzecznikiem Praw

Dziecka (N=1), Jeden z respondentów zadeklarował, że nigdzie nie poszukiwałby pomocy.

Tabela 53. Czy wiesz, gdzie można zgłosić się o pomoc w przypadku, gdy członek Twojej rodziny byłby ofiarą przemocy? – odpowiedzi "Inna instytucja"

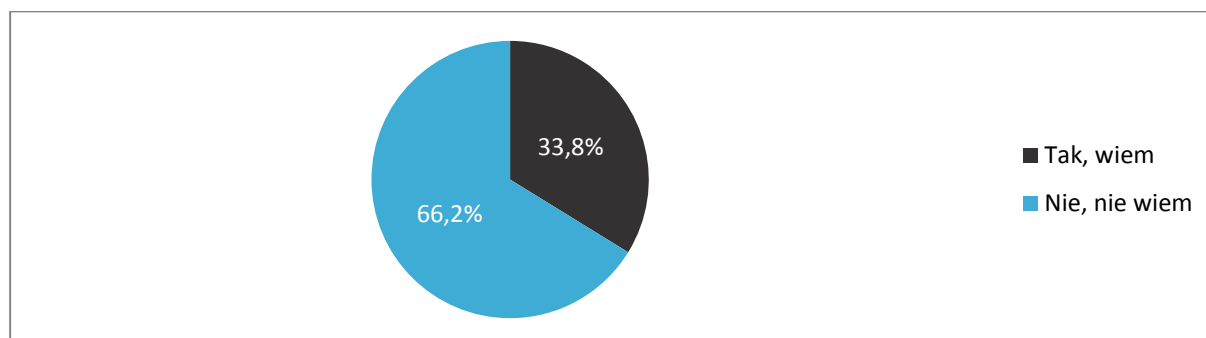
Strona | 143

Institucja	Liczba wskazań
policja	32
proboszcz/ ksiądz/ kościół	6
Niebieska linia	1
nigdzie	1
pogotowie	1
Rzecznik praw dziecka	1

Źródło: Badania własne

Wg przeprowadzonego badania tylko 33,8% badanych uczniów szkół gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych wie czy jest „Niebieska Karta”.

Wykres 81. Czy wiesz, czym jest Niebieska Karta?

Źródło: Badania własne

Definicje „Niebieskiej Karty”, podawane przez badanych, wskazują na powierzchowną wiedzę w tym zakresie. Poza tym, część badanych, przy podawaniu definicji dość niepochwlebnie wypowiada się o samej idei „Niebieskiej Karty” np. określenia typu bzdura. Dość znaczny odsetek jest przekonany, że Niebieska Karta wystawiana jest sprawcy przemocy.

Tabela 54. Czym jest Niebieska Karta?

Definicja	Liczba wskazań
bzdurą	1
daje ona ochronę pokrzywdzonemu	1
dla ofiar przemocy	1
dla osób gdzie jest przemoc	1
dokument chroniący przed rodziną, która się znęca	1
dokument chroniący rodzinę przed osobą znęcającą się w rodzinie	1
dokument który ma osoba, która znęcała się nad kimś	1
dokument służbowy wypełniany przez funkcjonariusza policji w przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie	1
dostają je osoby, którzy stosowali przemoc	1
dostaje ją człowiek znęcający się nad rodziną	1
dotyczy przemocy w rodzinie	1
dozór kuratora i rodzina pilnowana jest przez policję	1
gdy ktoś jest ofiarą przemocy, to ma taką kartę założoną	1
instytucja przeciw przemocy domowej	1
jak jest przemoc, alkoholizm daje taką kartę i ta rodzina jest odwiedzana często	1
jest dla osób które wdawają się w przemoc	1
jest dla osób na których stosowano przemoc	1
jest dokumentem którym zakłada się patologiczny rodziną	1
jest to instytucja, która pomaga osobom, którym grozi przemoc. są oni pod opieką	1
jest to karta dla rodzin, gdzie występuje przemoc	1
jest to karta gdzie w rodzinie jest przemoc	1
jest to karta przemocy rodzinnej	1
jest to karta wydawana przez policje wówczas gdy stwierdza przemoc	1
jest to niebieska karta	1
jest to przemoc w rodzinie	1
jest to wbrew komuś kto się znęca nad kimś	1
jeżeli ktoś stosuje przemoc w rodzinie otwierana jest mu niebieska karta	1
jeżeli w rodzinie jest przemoc, to jest to karta, gdzie dane osoby są chronione	1
karta chroniąca nas przed sprawcą przemocy	1

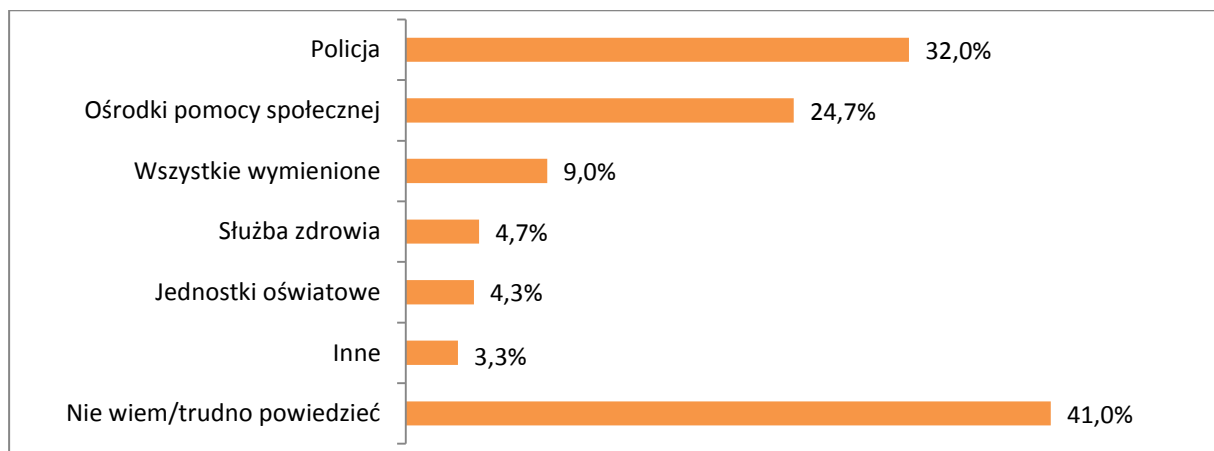
karta dla ofiar pomocy	1
karta dla osób które przeżyły przemoc	1
karta dla osób w tragicznej sytuacji rodzinnej	1
karta dla rodzin w których zachodzi przemoc	1
karta dla trudnej sytuacji	1
karta gdzie w rodzinie jest przemoc i zostało to zgłoszone na policję	1
karta miłości	1
karta na której wpisywana jest sytuacja rodzinna pokrzywdzonej przemocą	1
karta pomocy	1
karta pomocy osoby pokrzywdzonej w przemocy domowej	1
karta przemocy	1
karta rodzin w której używa się przemocy	1
karta rodziny z problemami	1
karta ta jest zakładana dla osoby znęcającej się nad rodziną	1
karta ubezpieczenia	1
karta w której pisze się rodzaje przemocy	1
karta zakładana osobą które stosują przemoc	1
karta, która oznacza przemoc w rodzinie	1
kartą, którą jest przemoc w rodzinie i tam wpisuje się ile razy, kiedy zdarzyło się np. bicie w rodzinie (przemoc)	1
kartą, w której umieszczane są informacje o przemocy panującej w danej rodzinie	1
kartę taką dostaje np. żona bita przez męża uniemożliwia ona zbliżanie się do poszkodowanej przez męża	1
kontrola policji w domu	1
ma ją ktoś, kto używa przemoc w rodzinie	1
nadzór kuratora	1
niebieska karta oznacza pomoc w rodzinie, w której jest ona potrzebna	1
niebieską kartę otrzymuje osoba dokonująca przemocy	1
niebieską kartę, zakłada się rodzinie w której stosuje się przemoc	1
o znęcanie się nad rodziną	1
obejmuje ona ochroną rodziny w których jest przemoc itp.	1
ochrona ofiary przemocy	1
ochroną przed przemocą dziecka	1

ofiara przemocy	1
osoby pod ochroną policji	1
państwowa opieka nad osobą która doświadczyła przemocy w rodzinie	1
policjant przychodzi i bierze pod opiekę rodzinę	1
pomaga ona ludziom ,którzy są ofiarami przemocy	1
pomoc dla rodzin doświadczonych przemocą	1
pomoc od policji	1
pomoc w sprawie przemocy (tel)	1
pomocna karta	1
prawem o nietykalności małżonka w sprawie przemocy	1
przemoc w rodzinie	1
przepustka jak się wyjdzie z więzienia	1
spisem przestępstw na policji	1
taką kartę się zakłada jak jest przemoc w rodzinie	1
takom kartkom ktura jest niebieska <pisownia zachowana>	1
ten kto ma tą kartę, ma problemy z przemocą	1
to karta, którą się zakłada na rodziny w których powstaje przemoc lub inne nieprawidłowości	1
wiem ale nie powiem	1
zakaz używania przemocy	1
zakłada się ją dla rodzin, w których dzieją się złe rzeczy	1
zakłada się ją gdy ma się problem w rodzinie i oni ci pomagają	1
zakłada się ją przy interwencji dotyczącej pobicia w rodzinie	1
zakłada się ją rodzinie gdzie występuje przemoc w rodzinie	1
zakłada się ją w rodzinie, w której są problemy np. alkoholowe, przemoc	1
zakłada się ją, gdy ktoś z rodziny używa przemocy	1
zakłada się to rodzinie w której jest przemoc	1
zakładana jest rodziną, w których występuje przemoc, są one pod opieką	1
zakładana rodzinie, w której była zgłoszona przemoc w rodzinie i do monitorowania sytuacji w rodzinie	1
zakładania jest ona rodziną, które mają przemoc w domu	1
znęcaniu się nad daną osobą	1

Źródło: Badania własne

Wg 32,0% badanych instytucją uprawnioną do założenia Niebieskiej Karty jest Policja. Co 5 badany uważa zaś, że to Ośrodek Pomocy Społecznej wydaje Niebieską Kartę (24,7%). Na służbę zdrowia wskazało 4,7% ankietowanych, a 4,3% na jednostki oświaty. Co 10 respondent uznał, że wszystkie powyżej wymienione instytucje mają prawo do wydania Niebieskiej Karty (9,0%). Aż 41,0% osób badanych przyznało, że nie wie jaki organ jest uprawniony do wydawania Niebieskiej Karty, a 3,3% wskazało na jeszcze inne instytucje niż te ujęte w przygotowanej kafeterii odpowiedzi.

Wykres 82. Jak myślisz, jakie instytucje mają uprawnienia do założenia Niebieskiej Karty?

Źródło: Badania własne

Te inne instytucje, które wg badanych są uprawnione do wydawania Niebieskiej Karty, to ksiądz (N=2), kuria biskupia (N=1), parafie (N=1), pedagog szkolny (N=1), proboszcz (N=1), psycholog szkolny (N=1), sąd (N=1).

Tabela 55. Jak myślisz, jakie instytucje mają uprawnienia do założenia Niebieskiej Karty? - odpowiedź "Inne instytucje"

Instytucja	Liczba wskazań
ksiądz	2
kuria biskupia	1
parafie	1
pedagog szkolny	1
proboszcz	1
psycholog szkolny	1
sądy	1

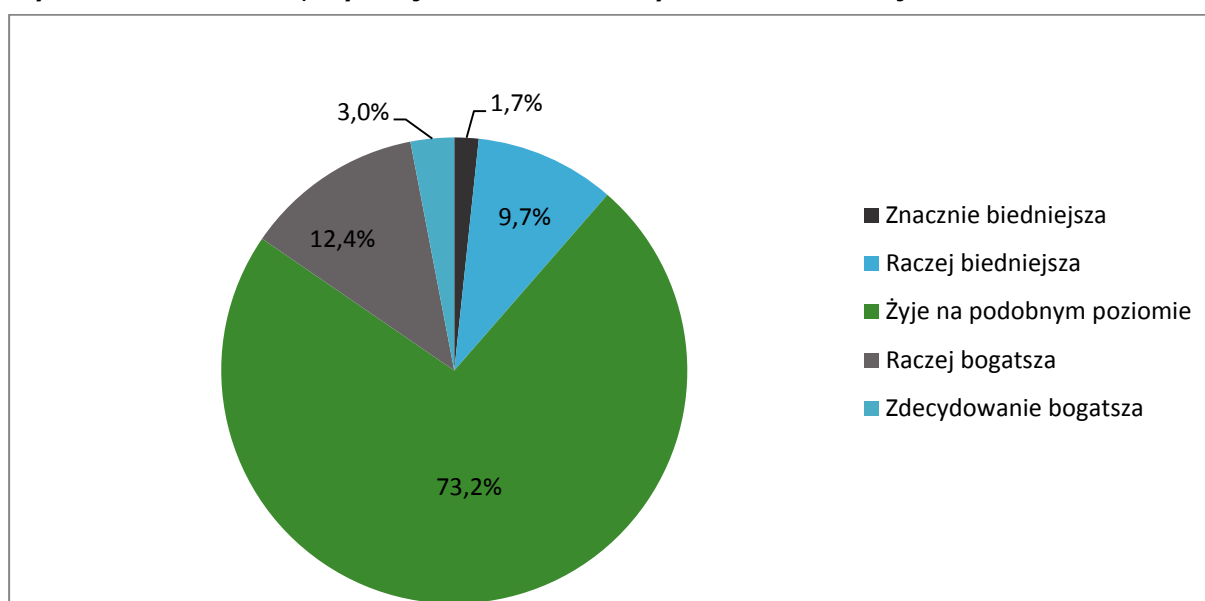
Źródło: Badania własne

2.6.9 Rodzina badanej młodzieży

Prawie $\frac{3}{4}$ przebadanej młodzieży gimnazjalnej, ponadgimnazjalnej jest zdania, że ich rodzina żyje na podobnym poziomie co inne rodziny w Polsce (73,2%). Co 8 ankietowany uważa, że jego rodzina jest bogatsza od przeciętnej polskiej rodziny (12,4%). Co 10 stwierdził zaś, że jego rodzina jest biedniejsza niż przeciętne polskie rodziny (9,7%). Odpowiedzi „zdecydowanie bogatsza” udzieliło 3,0% respondentów, a 1,7% wskazało na stwierdzenie „zdecydowanie biedniejsza”.

Strona | 148

Wykres 83. Jak uważasz, czy Twoja rodzina na tle innych rodzin w Polsce jest...

Źródło: Badania własne

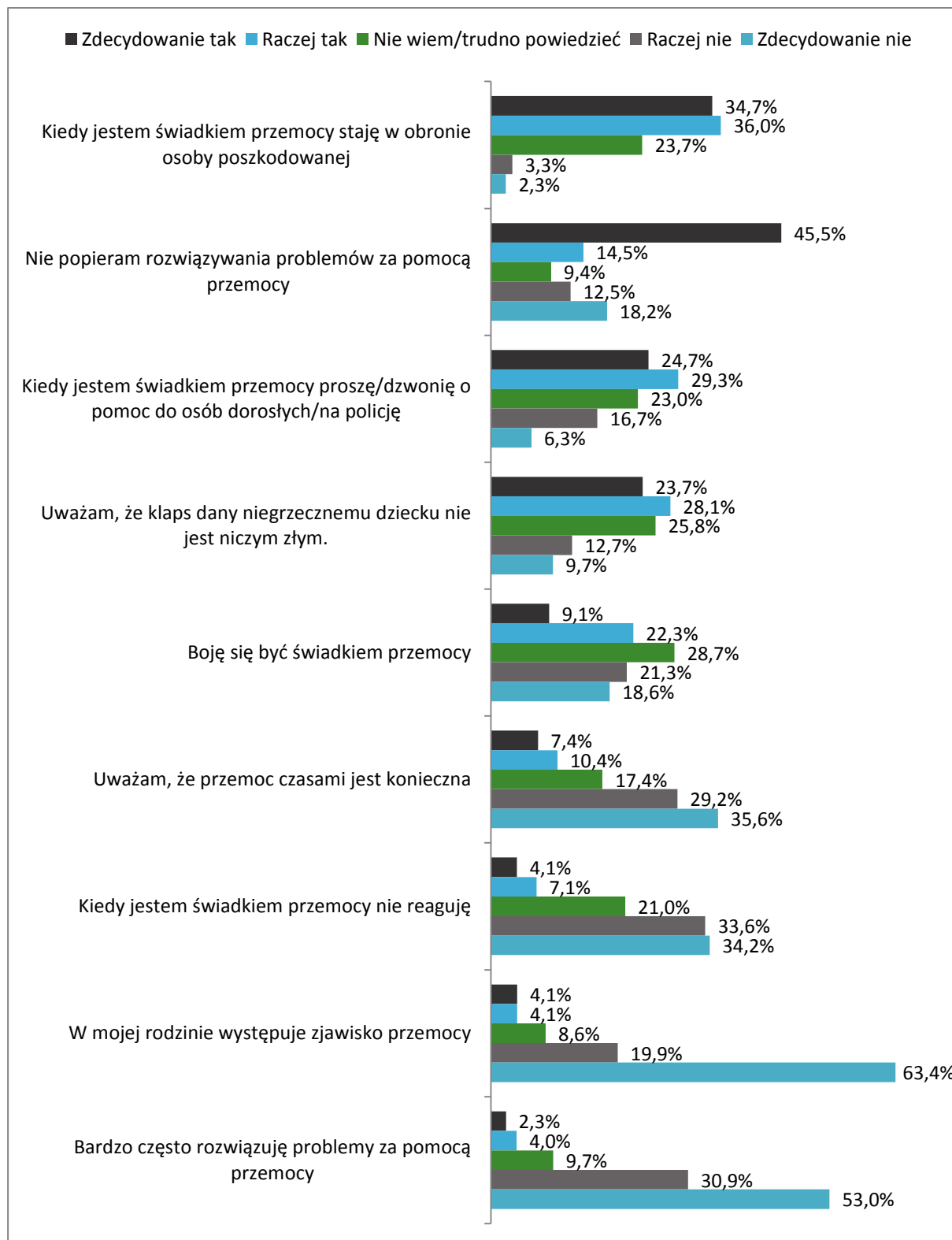
2.6.10 Postrzeganie przemocy przez młodzież

Jednym z zadań respondentów podczas uzupełniania ankiety było ustosunkowanie się do 9 twierdzeń związanych z przemocą. Na dwóch poniższych wykresach pokazano stosunek badanych do poszczególnych twierdzeń. Na wykresie nr 84 przedstawiono szczegółowe odpowiedzi osób badanych, natomiast wykres 85 prezentuje zagregowane odpowiedzi – sumy odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” oraz „zdecydowanie nie” i „raczej nie”.

Z przeprowadzonego badania wynika, że ponad 70,0% badanych (70,7% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”), kiedy jest świadkiem przemocy, staje

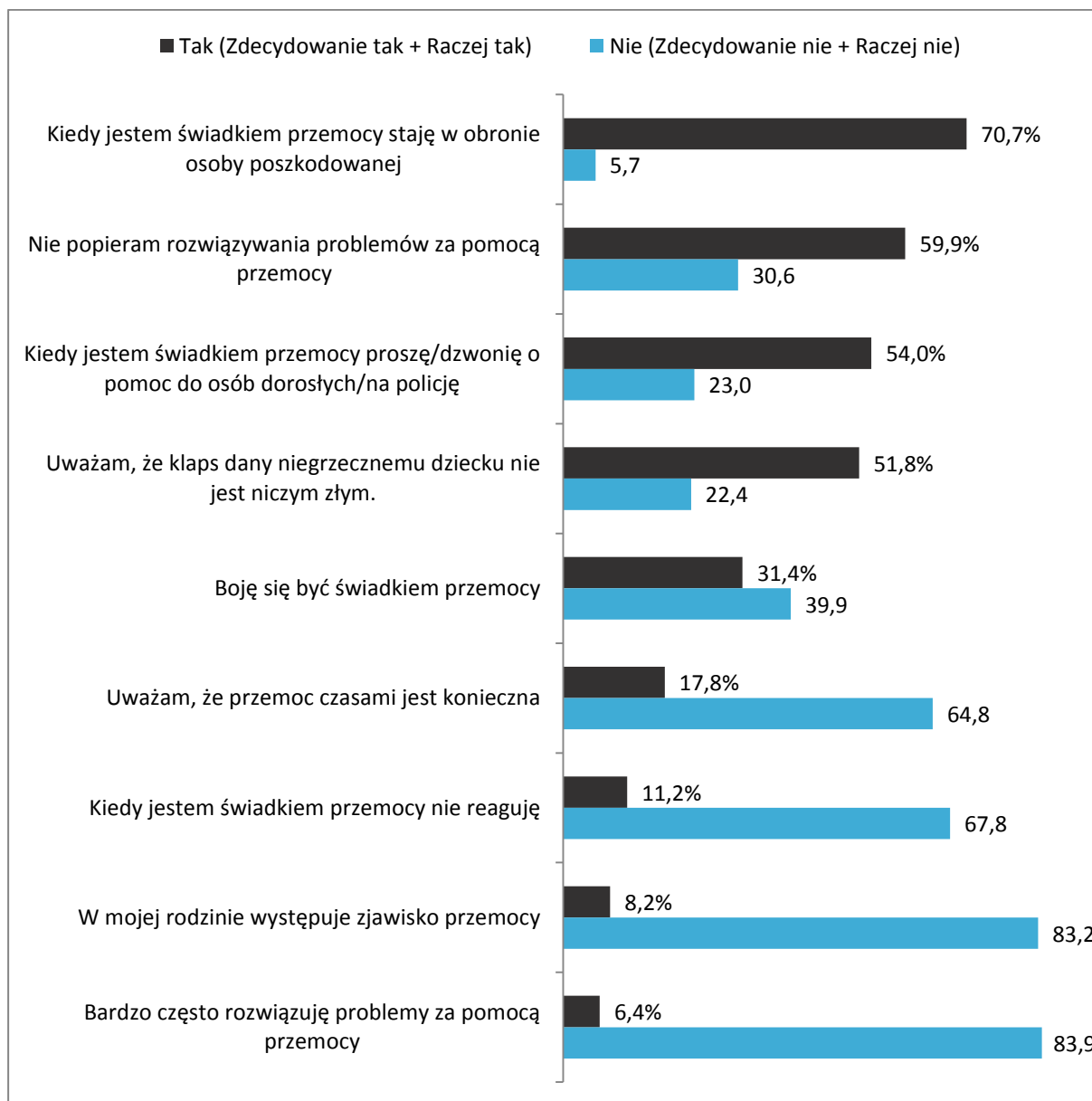
w obronie pokrzywdzonego. Tylko 11,2% przyznaje się do biernej postawy – „kiedy jestem świadkiem przemocy nie reaguję” (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Ponad połowa nie popiera rozwiązywania problemów za pomocą siły (59,9% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”), kiedy jest świadkiem przemocy dzwoni, prosi o pomoc osoby dorosłe, policję (54,0% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Jednocześnie ponad połowa respondentów uważa, że klaps dany niegrzeczному dziecku nie jest niczym złym (51,8% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). 31,4% przyznaje, że boi się być świadkiem przemocy (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Ze stwierdzeniem, że przemoc jest czasem konieczna nie zgadza się 64,8% ankietowanych (suma odpowiedzi „zdecydowanie nie” i „raczej nie”). W swojej rodzinie z przemocą ma do czynienia 8,2% respondentów (suma odpowiedzi „zdecydowani tak” i „raczej tak”). Często problemy z przemocą rozwiązuje 6,4% ankietowanych (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”).

Wykres 84. Ustosunkowanie się młodzieży do stwierdzeń związanych z przemocą

Źródło: Badania własne

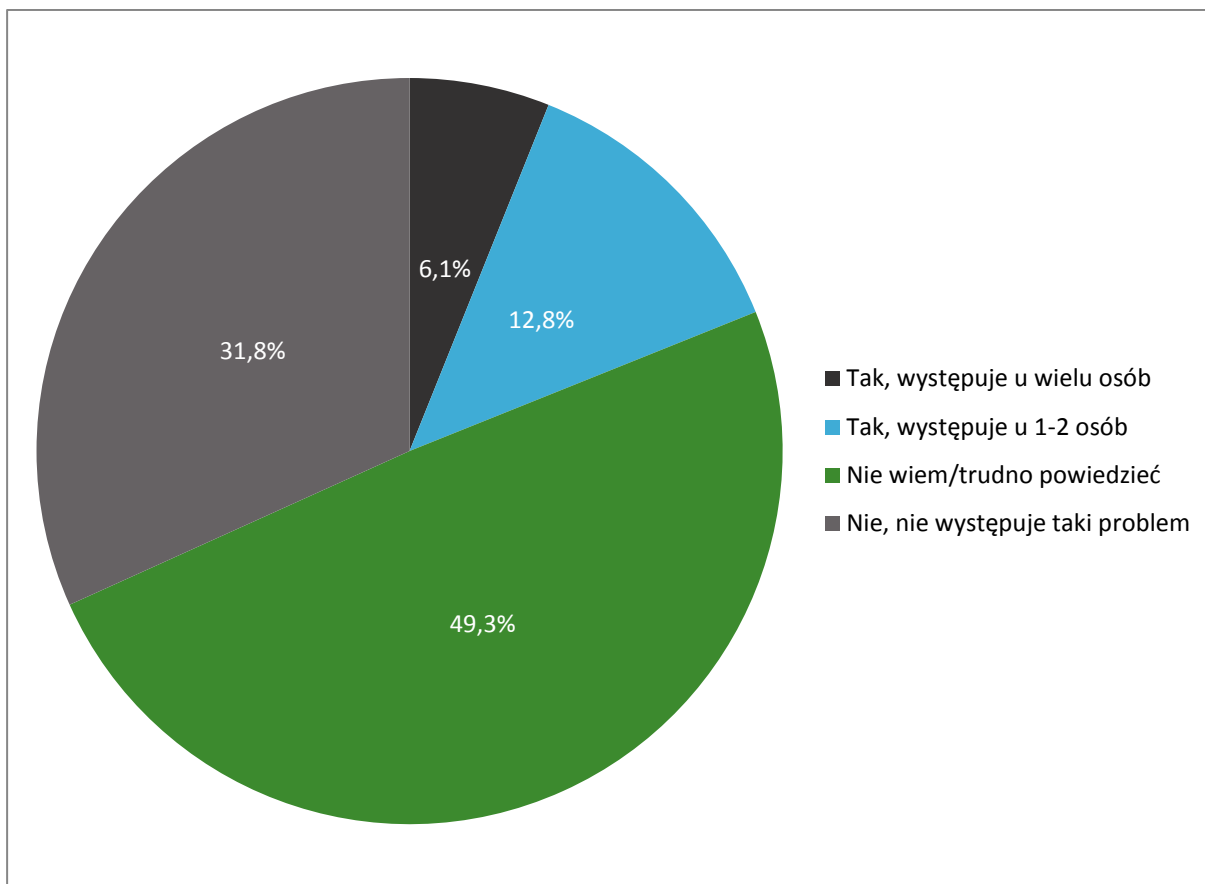
Wykres 85. Ustosunkowanie się młodzieży do stwierdzeń związanych z przemocą (zagregowane odpowiedzi)

Źródło: Badania własne

Ponad połowa respondentów twierdzi, że nie wie czy wśród ich znajomych występuje przemoc w rodzinie (49,3%). 31,8% jest pewnych, że ich znajomi nie mają takich problemów. Natomiast 12,8% ankietowanych stwierdziło, że 1 – 2 osoby z ich kręgów znajomych boryka się z przemocą w rodzinie. W badaniu odnotowano też 6,1% odpowiedzi wskazujących, że wśród znajomych respondentów występuje wiele osób, które ma problem z przemocą w rodzinie.

Wykres 86. Czy wśród Twoich znajomych występuje przemoc w rodzinie?

Źródło: Badania własne

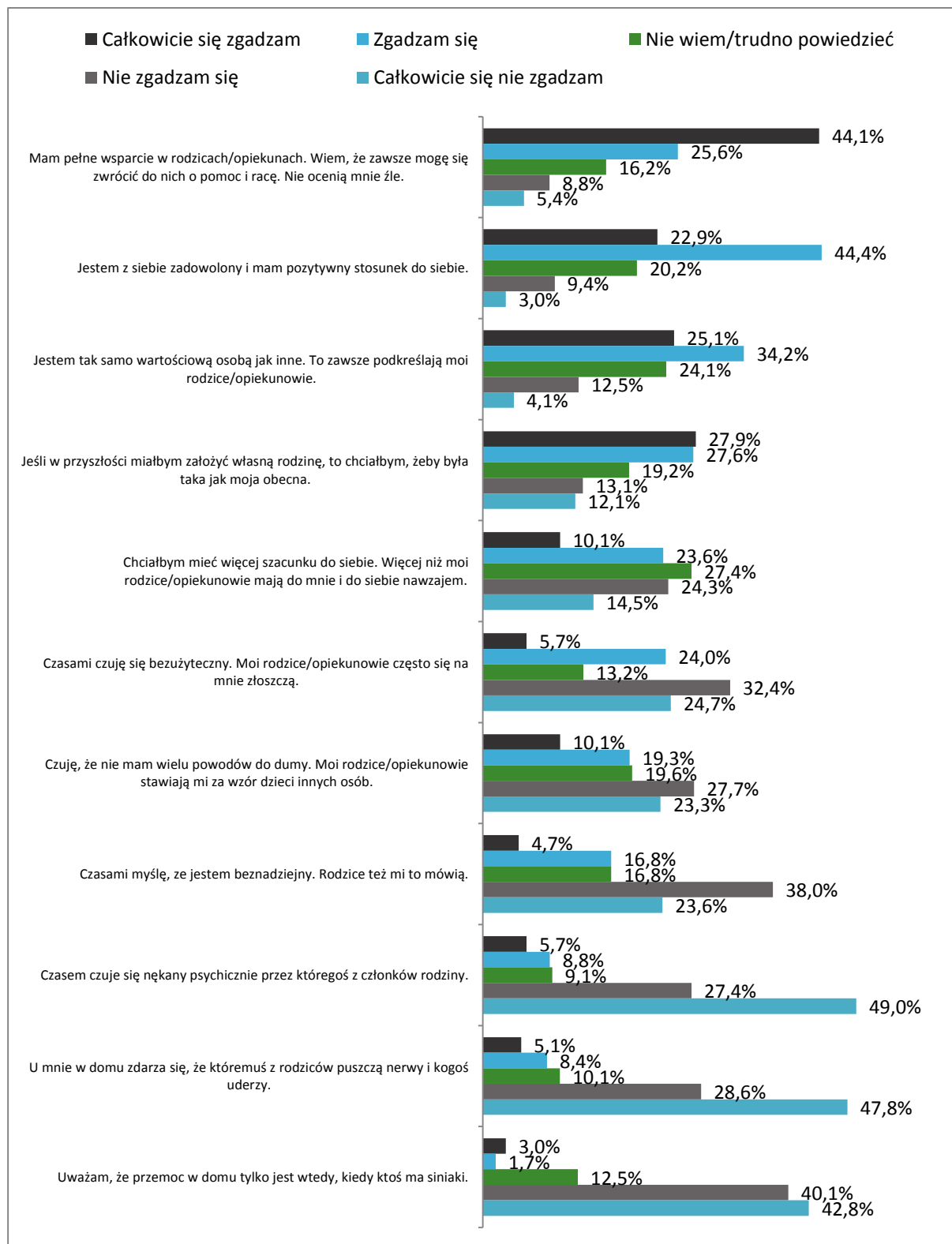
Kolejne zadanie wymagało od badanych ustosunkowania się do 8 twierdzeń. Poniżej znajdują się dwa wykresy ukazujące uzyskane dane. Wykres nr 87 prezentuje szczegółowe odpowiedzi osób badanych, natomiast na wykresie 88 zaprezentowano zagregowane dane (sumy odpowiedzi „zdecydowanie tak” i raczej tak” oraz „zdecydowanie nie” i raczej nie”).

Z przeprowadzonego badania wynika, że 69,7% (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) ankietowanych ma pełne wsparcie w rodzicach, opiekunach, wie, że zawsze może się do nich zwrócić o pomoc i radę. Zdecydowana większość osób badanych jest też zadowolona sama z siebie i ma pozytywny stosunek do siebie (67,3% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). 59,3% (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) respondentów mówi, że ich rodzice zawsze podkreślają, że są oni tak samo wartościowymi osobami jak inni. Ponad połowa badanych, jeśli w przyszłości założyłoby rodzinne chciałaby aby była ona taka jak jej obecna (55,6% suma odpowiedzi

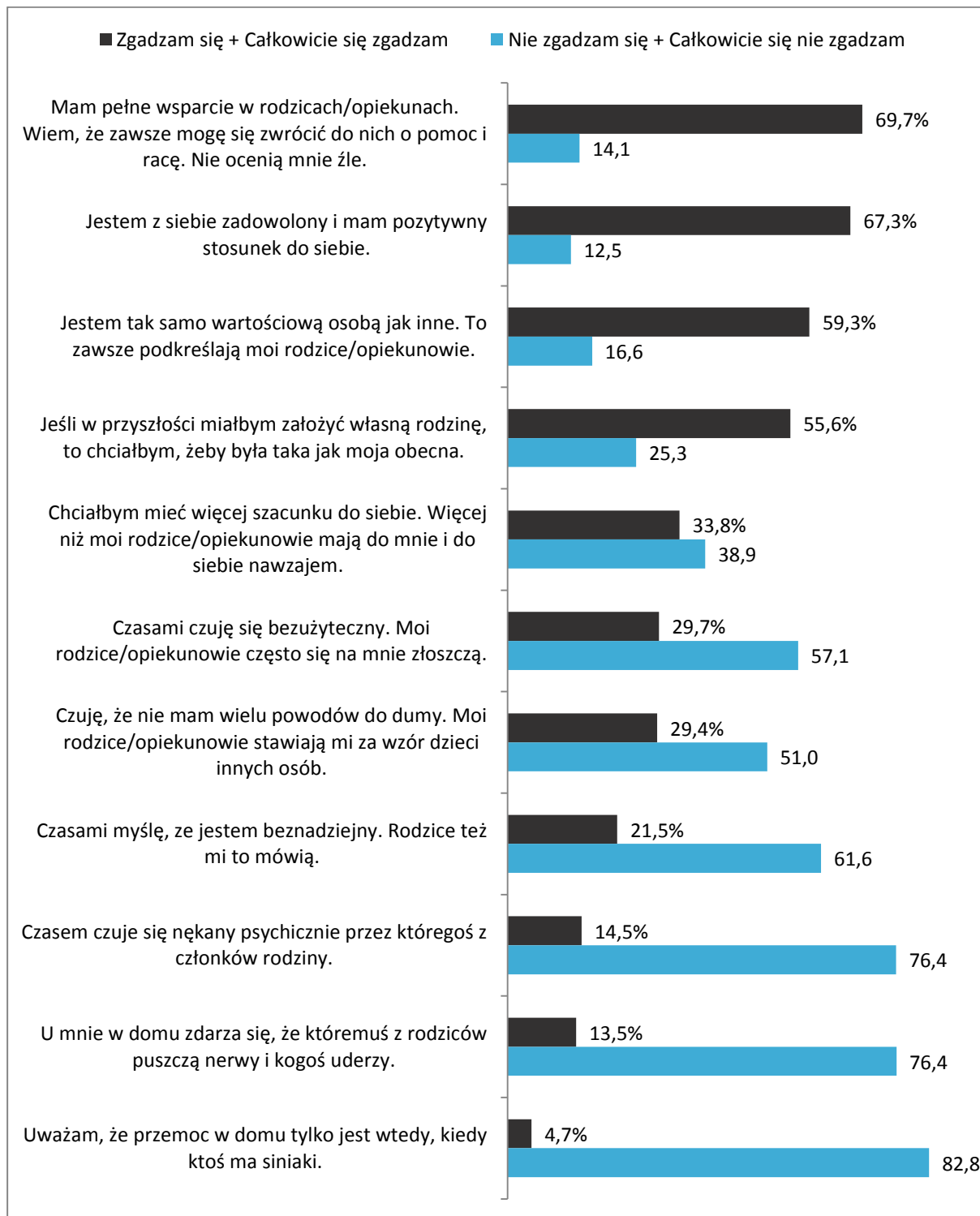
„zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Tylko 33,8% (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) ankietowanych deklaruje, że chciałoby mieć więcej szacunku do siebie, (więcej niż ich rodzice/opiekunowie mają do respondenta i siebie nawzajem). Uczucie bezużyteczności towarzyszy 29,7% badanych (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Podobny odsetek ankietowanych czuje, że nie ma zbyt wiele powodów do dumy – rodzice za wzór wskazują im inne dzieci (29,4% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Co 5 badany czasami myśli, że jest beznadziejny, w takim przekonaniu utwierdzają go także rodzice (21,5% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). 14,5% przyznało, że czasem czuje się nękanym przez członków rodziny (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Poza tym, 13,5% ankietowanych przyznało, że w ich domu zdarza się tak, że czasem któremuś z rodziców „puszczają nerwy” i jest gotowy kogoś uderzyć. Tylko 4,7% (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) badanych zgodziło się ze stwierdzeniem, że „przemoc w domu jest tylko wtedy kiedy ktoś ma siniaki”.

Wykres 87. Ustosunkowanie się młodzieży do poszczególnych stwierdzeń

Źródło: Badania własne

Wykres 88. Ustosunkowanie się młodzieży do poszczególnych stwierdzeń (zagregowane odpowiedzi)

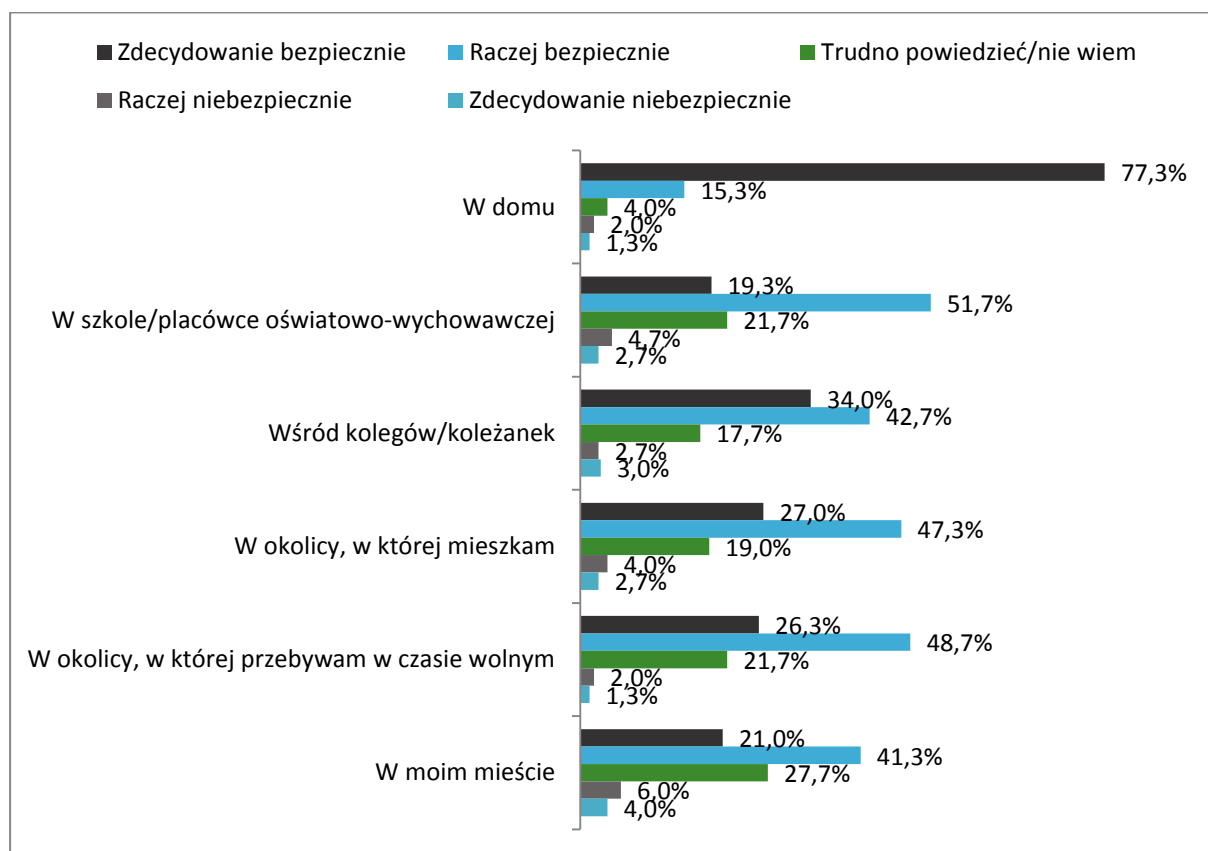
Źródło: Badania własne

W przeprowadzonym badaniu ankietowani określali także miejsce, gdzie czują się najbezpieczniej. Ponownie poniżej zaprezentowano dwa wykresy. Jeden z nich – wykres nr 89 zawiera szczegółowe odpowiedzi respondentów. Natomiast wykres nr 90 ukazuje zagregowane dane – sumę odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” oraz „zdecydowanie nie” i „raczej nie”.

Strona | 156

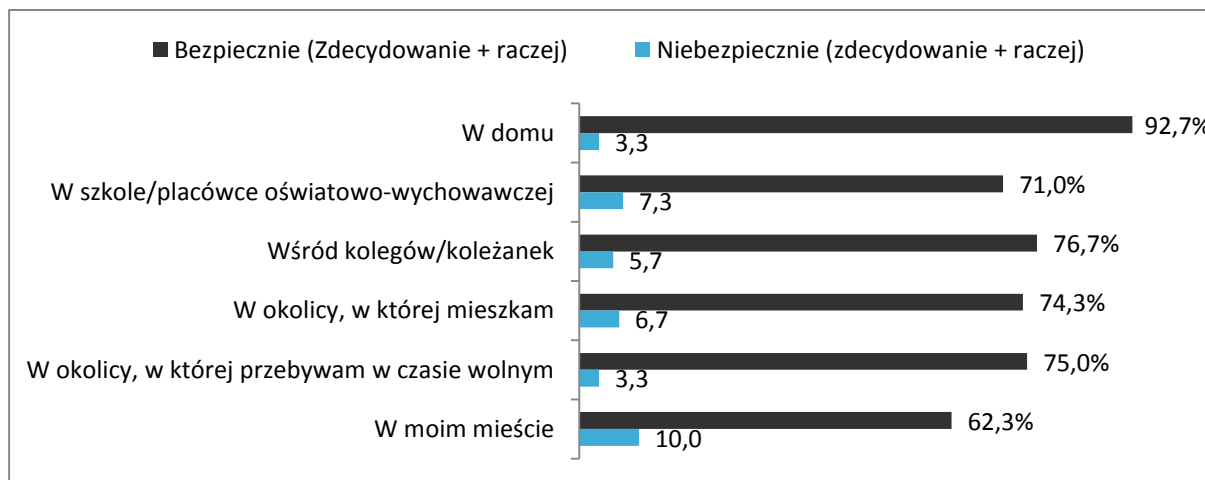
Z przeprowadzonego badania wynika, że 92,7% badanych najbezpieczniej czuje się w domu (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Ponad $\frac{3}{4}$ czuje się bezpiecznie również wśród kolegów i koleżanek (76,7% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). 75,0% nie czuje też żadnego dyskomfortu w okolicy, w której spędza swój czas wolny (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”), ani w okolicy, w której mieszka (74,3% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Ponad 70,0% bezpiecznie czuje się również w szkole, placówkach oświatowo wychowawczych (71,0% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak”, „raczej tak”). Miasto jest bezpieczne wg 62,3% badanych (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”).

Wykres 89. Gdzie czujesz się najbezpieczniej i w jakim stopniu?

Źródło: Badania własne

Wykres 90. Gdzie czujesz się najbezpieczniej i w jakim stopniu? (zagregowane odpowiedzi)

Strona | 157

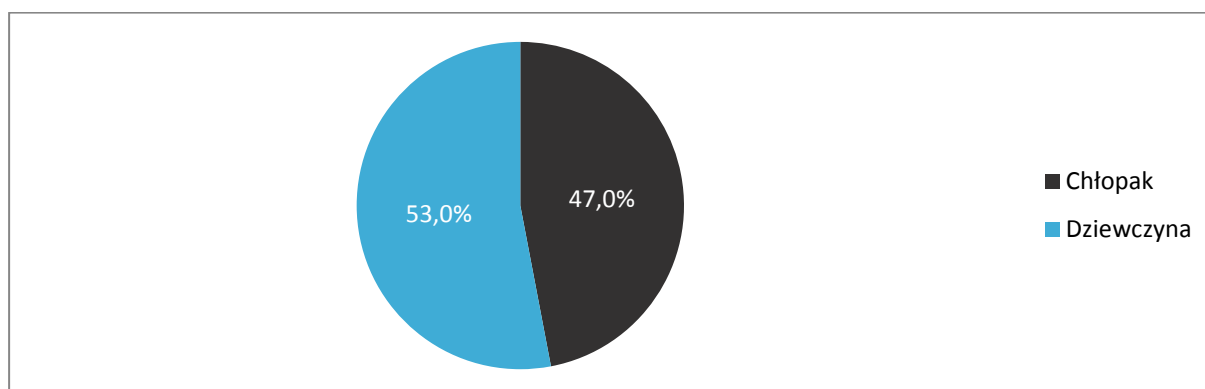
Źródło: Badania własne

2.7 Wyniki badania z dziećmi ze szkół podstawowych

2.7.1 Charakterystyka osób badanych

W przeprowadzonym badaniu przebadano 100 uczniów piłskich podstawówek. Większość stanowiły dziewczęta (53,0%). Chłopców przebadano 47,0%.

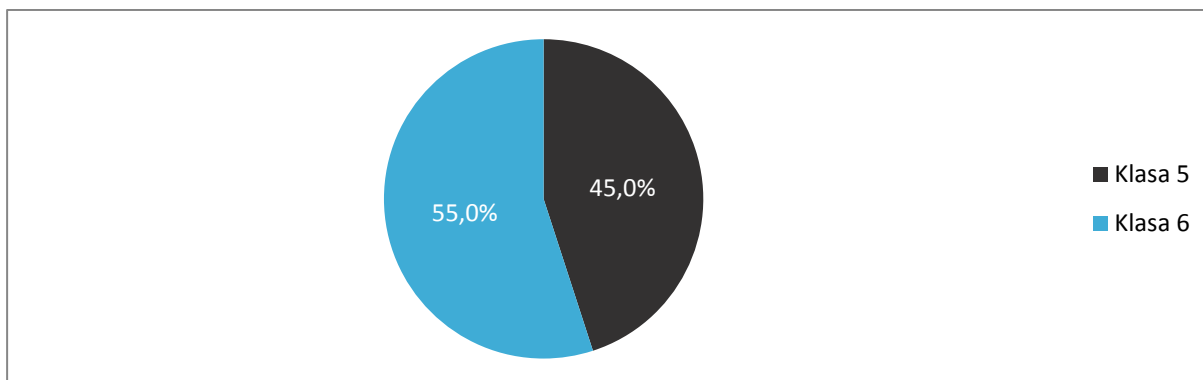
Wykres 91. Płeć badanych dzieci

Źródło: Badania własne

W badaniu uczestniczyły dzieci klas V (45,0%) i VI (55,0%).

Wykres 92. Klasa, do której uczęszczają badane dzieci

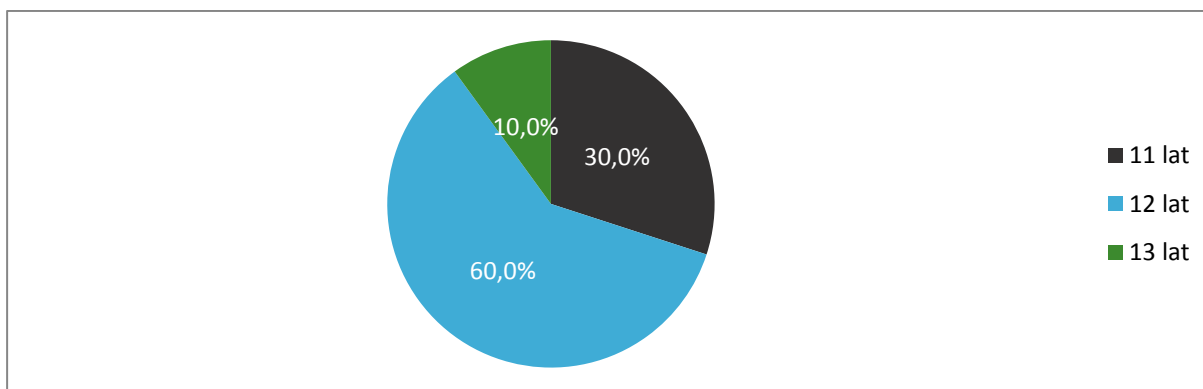

Strona | 158

Źródło: Badania własne

Ponad połowa badanych dzieci miała 12 lat (60,0%), co trzeci ankietowany był 11 – latkiem (30,0%), a 10,0% badanych to 13 – latkowie.

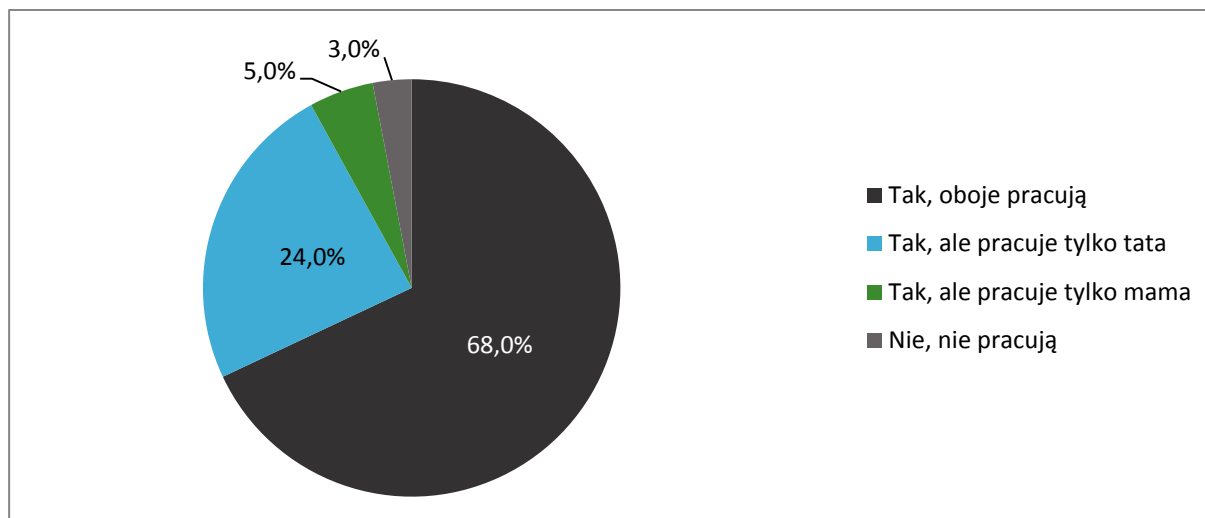
Wykres 93. Wiek badanych dzieci

Źródło: Badania własne

Rodzice ponad 50,0% dzieci pracuje (68,0%). W przypadku co 4 ankietowanego pracuje tylko tata (24,0%). 5,0% badanych zadeklarowało, że zawodowo pracuje tylko mama. Natomiast, w domach 3,0% badanych pracy zawodowej nie wykonuje żaden rodzic.

Wykres 94. Czy Twoi rodzice pracują?

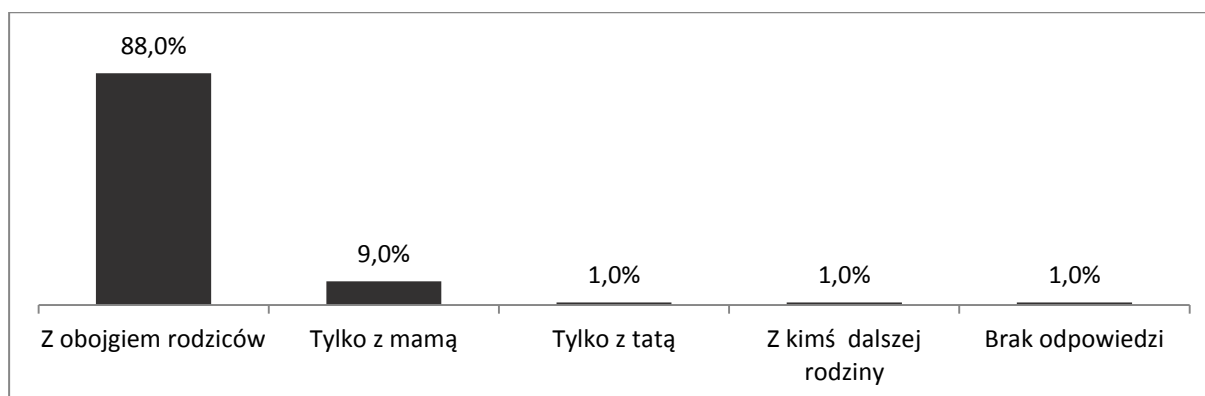

Strona | 159

Źródło: Badania własne

Zdecydowana większość badanych uczniów mieszka z obojgiem rodziców (88,0%). Co 10 badany mieszka tylko z mamą (9,0%). Odnotowano także pojedyncze odpowiedzi wskazujące na mieszkanie tylko z tatą (1,0%) lub z kimś z dalszej rodziny (1,0%). Poza tym, 1,0% nie udzieliło odpowiedzi na analizowane pytanie.

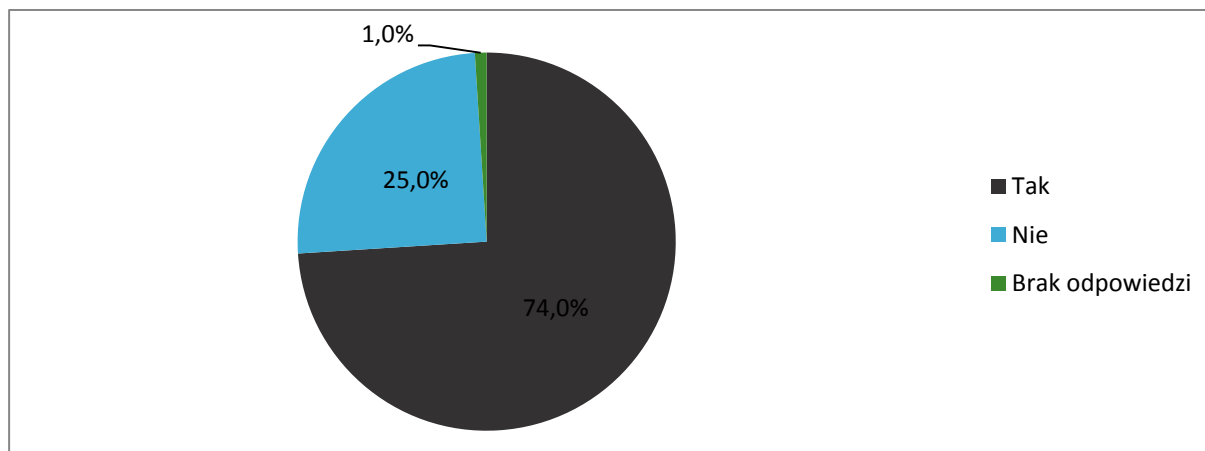
Wykres 95. Z kim mieszkasz na stałe?

Źródło: Badania własne

Prawie $\frac{3}{4}$ badanych uczniów ma rodzeństwo (74,0%). Jedynakiem jest 25,0% ankietowanych. Natomiast 1,0% badanych nie udzieliło odpowiedzi na analizowane pytanie.

Wykres 96. Czy masz rodzeństwo?

Strona | 160

Źródło: Badania własne

2.7.2 Wyniki badań na podstawie przedstawionych projekcji

2.7.2.1 Historia 1 – konieczność sprostania oczekiwaniom rodziców

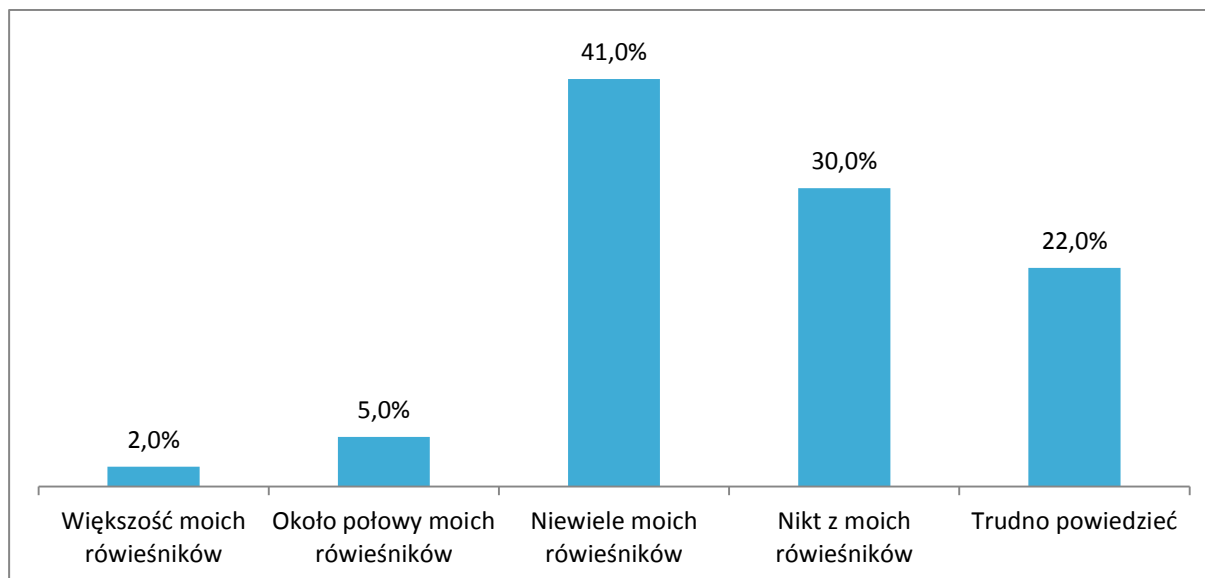
Aby nie zadawać dzieciom w wieku 11-13 lat bezpośrednio pytań o przemoc, badani uczniowie wypowiedzieli się na temat przeczytanych historii. Historia pierwsza brzmiała następująco:

Rodzice/opiekunowie pewnej dziewczynki chcą, żeby miała same piątki i była najlepsza w klasie. Ale ona jest zupełnie przeciętna, chciałaby, ale nie może sprostać oczekiwaniom rodziców, którzy są ciągle niezadowoleni

41,0% badanych dzieci stwierdziło, że niewiele ich rówieśników jest w takiej sytuacji jak dziewczyna z przedstawionej historii, a 30,0% ankietowanych zadeklarowało, że żaden z jego rówieśników nie jest podawany takiej presji. 22,0% dzieci stwierdziło, że ciężko to ocenić. Natomiast, 5,0% badanych uczniów stwierdziło, że około połowa ich rówieśników jest w takiej sytuacji jak dziewczynka z historii. 2,0% uznało, że jest to większość rówieśników.

Wykres 97. Jak myślisz, ilu Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ta dziewczynka?

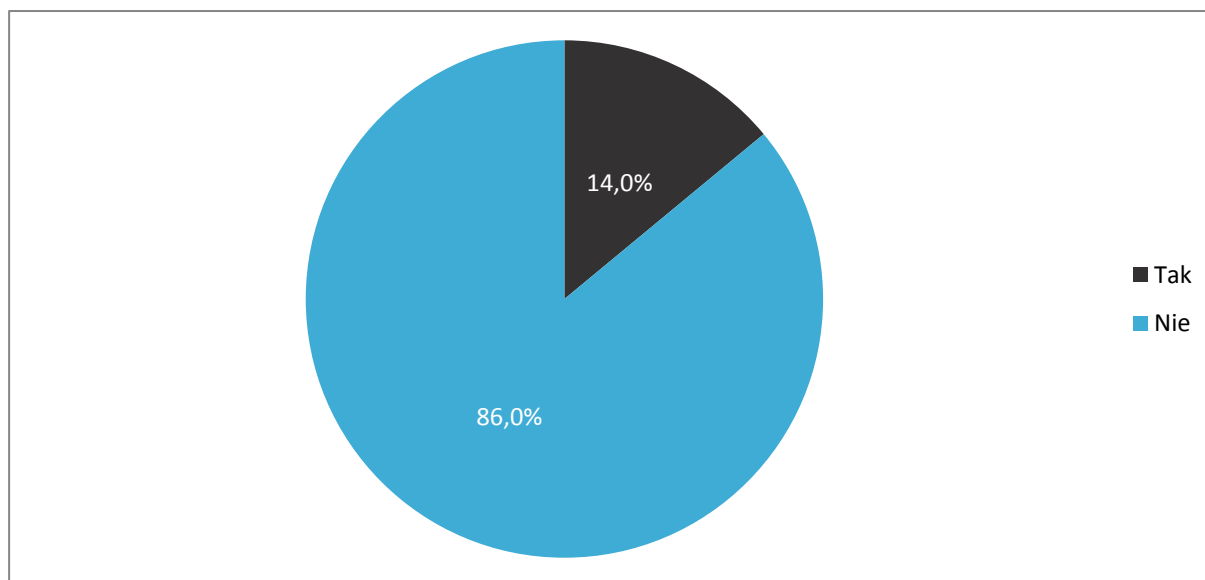

Strona | 161

Źródło: Badania własne

14,0% badanych dzieci potrafiłyby wskazać analogiczny do opisanego w historii nr 1 przypadek wśród swoich rówieśników

Wykres 98. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/przypadki?

Źródło: Badania własne

Najczęściej badane dzieci deklarowały, że byłyby w stanie wymienić trzech swoich rówieśników, których historia jest podobna do tej z opisu (N=5). Trójka dzieci potrafiłaby

wskazać jednego takiego rówieśnika. Dwóch rówieśników byłoby w stanie wymienić także trzech uczniów. Aż 5 przypadków było w stanie podać dwóch uczniów, a jeden uczeń zadeklarował znajomość 16 przypadków podobnych do tego opisanego w historii.

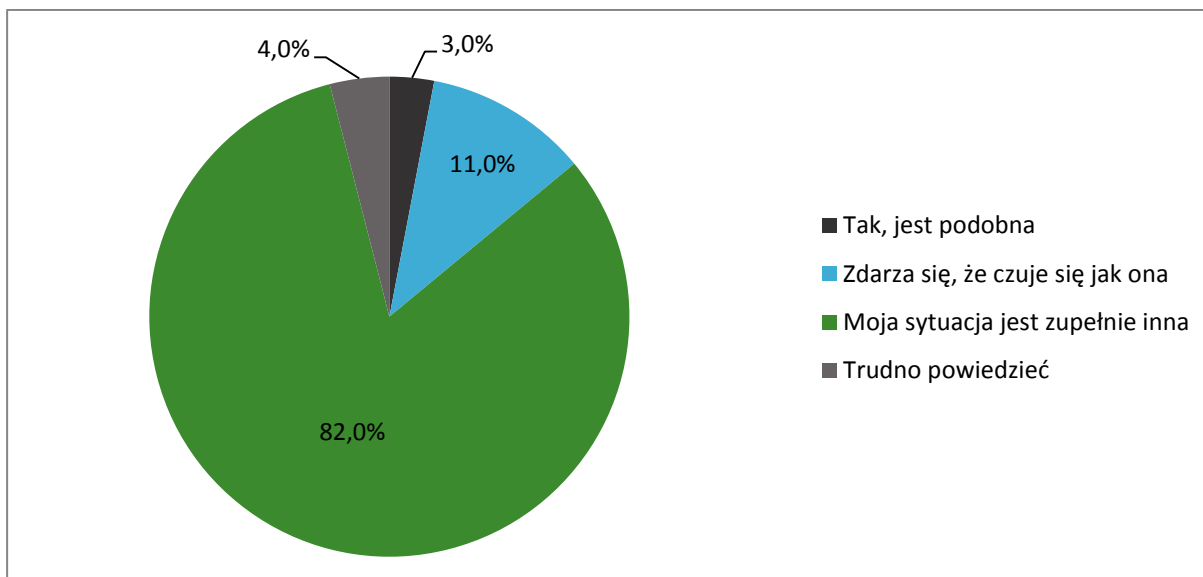
Tabela 56. Liczba takich przypadków, jakie uczeń umiałby wskazać

Ile?	Liczba wskazań
1	3
2	3
3	5
5	2
16	1

Źródło: Badania własne

Zdecydowana większość uczniów stwierdziła, że ich sytuacja nie jest podobna do sytuacji dziewczynki z historii (82,0%). Co 10 ankietowany uczeń przyznał, że zdarza mu się czuć jak przedstawiona bohaterka opowiadania (11,0%). Natomiast 3,0% dzieci stwierdziło, że ich sytuacja jest identyczna jak ta przedstawiona w historii. Poza tym, 4,0% badanych uczniów nie umiało ocenić, czy ich sytuacja w rodzinie jest zbliżona do tego co przeczytali, czy nie.

Wykres 99. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tej dziewczynki?

Źródło: Badania własne

2.7.2.2 Historia 2 – Brak śniadania i rzeczy do szkoły

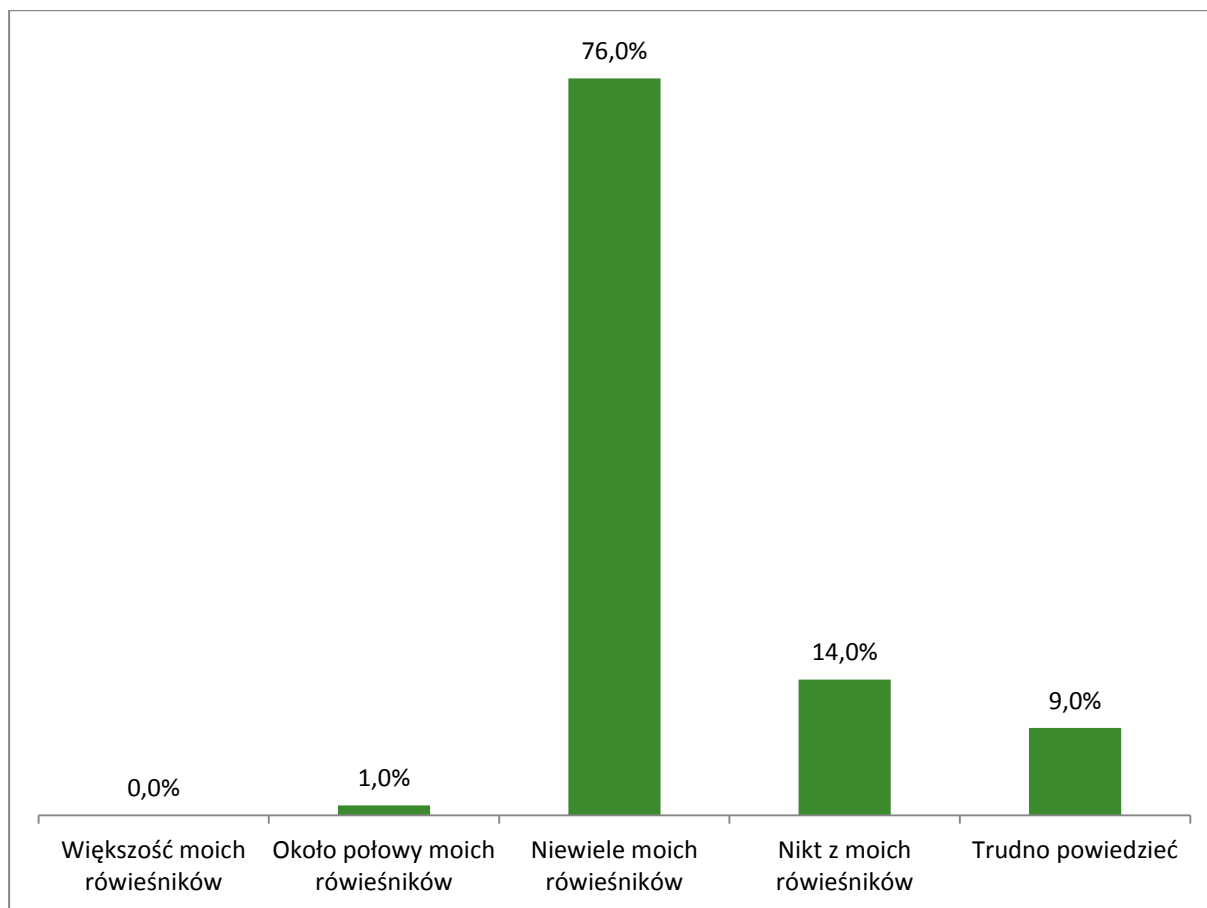
Historia druga brzmiała następująco:

Rodzice/opiekunowie pewnego chłopca nie dają mu śniadania do szkoły. Często brakuje mu podstawowych rzeczy potrzebnych do szkoły.

Strona | 163

Zdecydowana większość uczniów stwierdziła, że takie historie jak ta opisana powyżej dotyczą niewielu ich rówieśników (76,0%). Część uczniów stwierdziła, że żaden z jego rówieśników nie doświadcza takiej sytuacji (14,0%). Co 10 badany uczeń stwierdził jednak, że nie jest w stanie stwierdzić ilu jego kolegów, koleżanek doświadcza tego typu sytuacji (9,0%). Odnotowano tylko 1,0% odpowiedzi świadczących, że połowa rówieśników badanych uczniów ma tego typu problem jak ten opisany w historii.

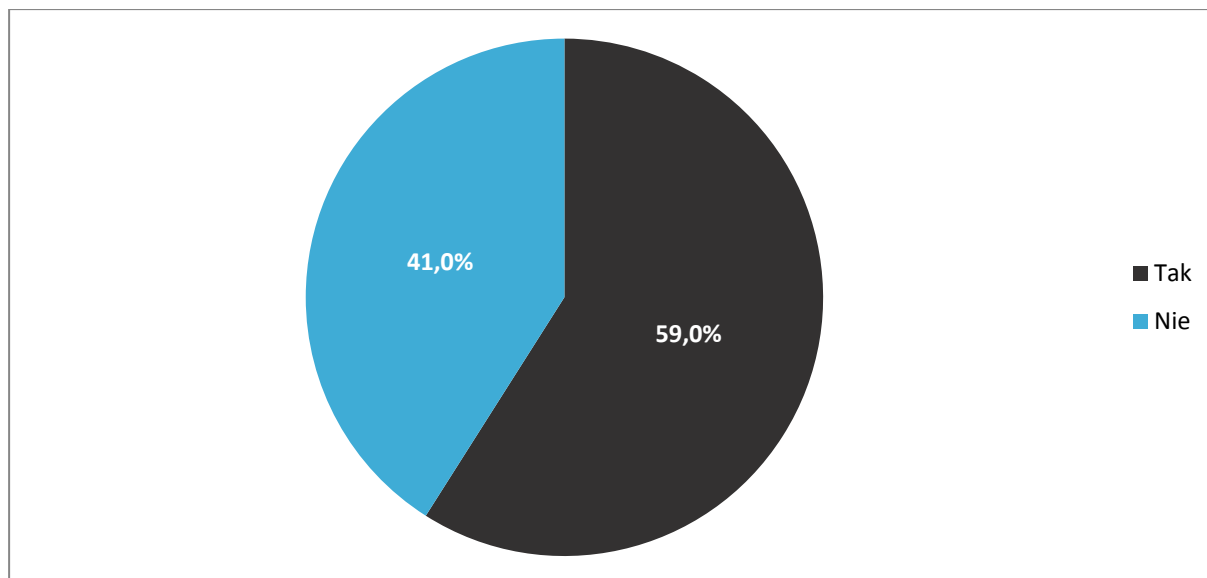
Wykres 100. Jak myślisz ilu Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ten chłopiec?

Źródło: Badania własne

59,0% badanych uczniów potrafiłoby jednak wskazać analogiczny przykład opisanej historii wśród swoich rówieśników.

Wykres 101. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/przypadki?

Strona | 164

Źródło: Badania własne

22 uczniów potrafiłoby wskazać 4 swoich kolegów, koleżanki, którzy są w podobnej sytuacji co bohater historii. 15 uczniów potrafiłoby wymienić trzech kolegów, koleżanki, którym brakuje podstawowych rzeczy potrzebnych do szkoły. Nieco mniej uczniów (N=12) wskazałoby dwóch kolegów. Siedmioro uczniów mówiło tylko o jednym przypadku, a trzech o 5.

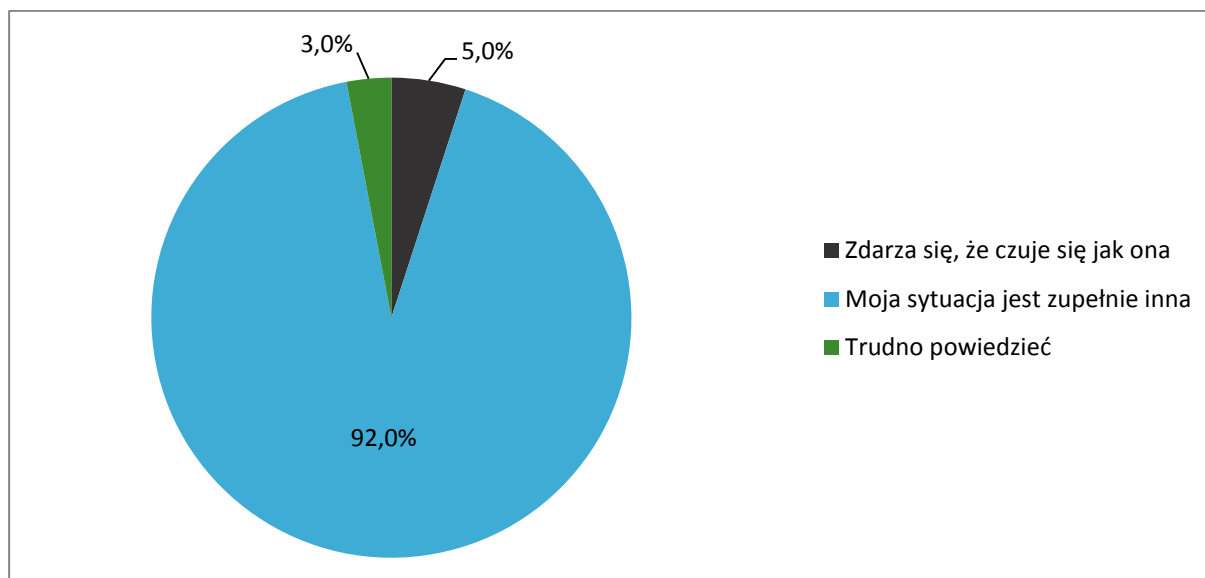
Tabela 57. Liczba takich przypadków, jakie uczeń umiałby wskazać

Ile?	Liczba wskazań
1	7
2	12
3	15
4	22
5	3

Źródło: Badania własne

Zdecydowana większość badanych dzieci stwierdziła, że ich sytuacja w rodzinie nie ma zupełnie nic wspólnego z tą przedstawioną w opisie (92,0%). 5,0% przyznało, że zdarza się im czuć jak bohater historii.

Wykres 102. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tego chłopca?

Strona | 165

Źródło: Badania własne

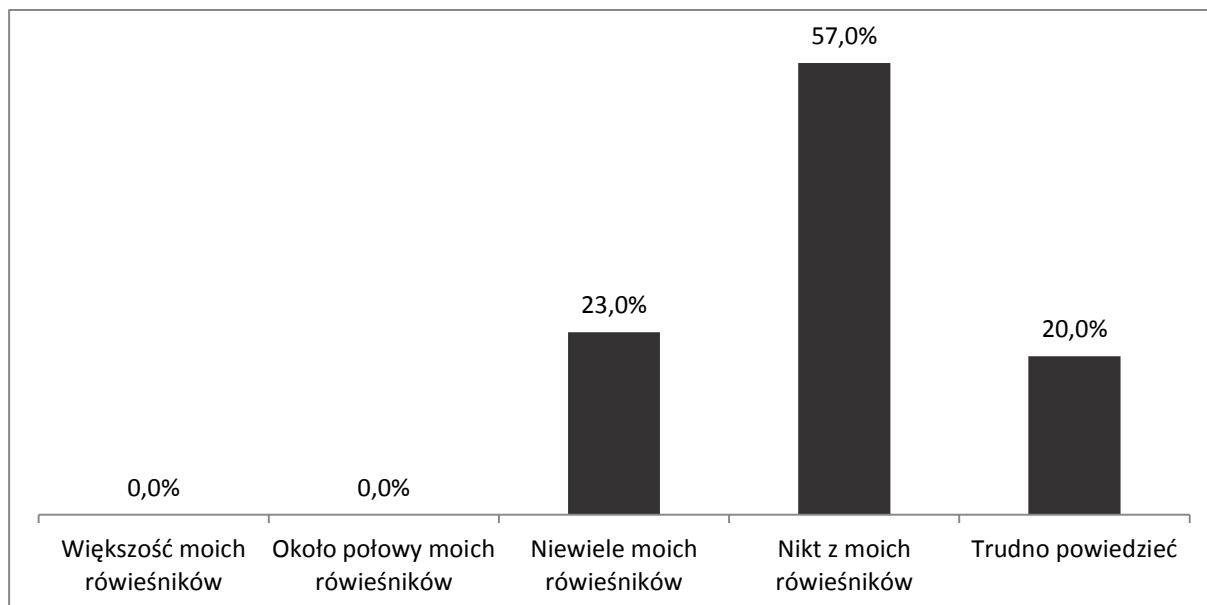
2.7.2.3 Historia 3 – awantury w domu

Historia trzecia brzmiała następująco:

U pewnej dziewczynki w domu zdarzają się straszne awantury. Rodzice/opiekunowie na nią krzyczą, wyzywają i poniżają. Dziewczynka często przychodzi smutna i drażliwa do szkoły.

Ponad połowa badanych uczniów stwierdziła, że takie sytuacje jak ta opisana w historii nr 3 nie zdarzają się ich rówieśnikom (57,0%). 23,0% uczniów stwierdziło, że dotyczą niewielu ich rówieśników. Co 5 ankietowany uczeń uznał zaś, że trudno mu stwierdzić, czy takie sytuacje mają miejsce w domach jego rówieśników, czy nie (20,0%).

Wykres 103. Jak myślisz, ilu Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ta dziewczynka?

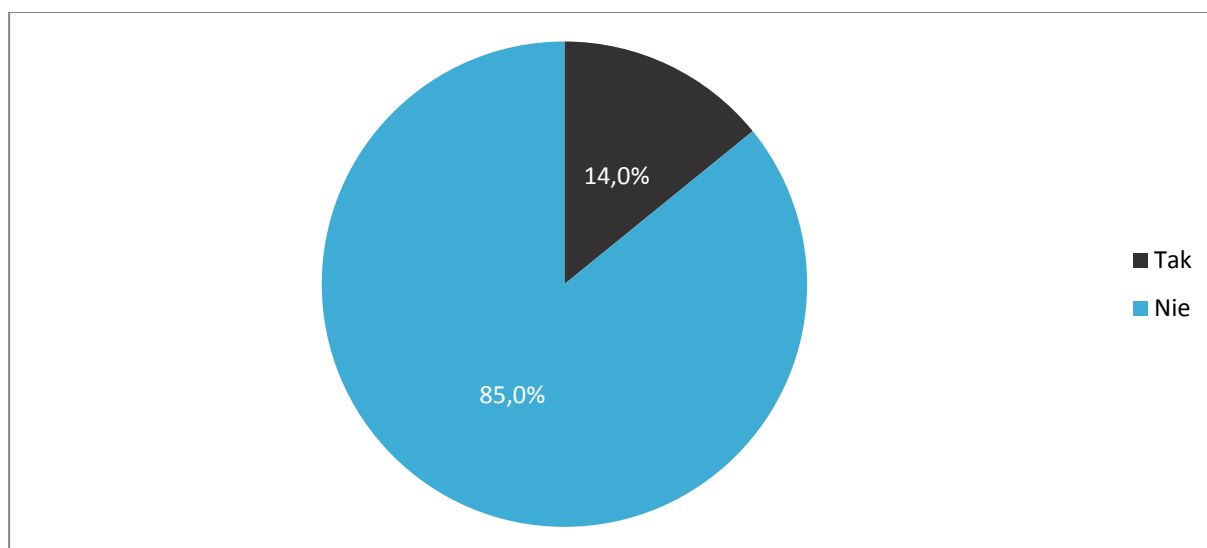

Strona | 166

Źródło: Badania własne

Analogiczny przypadek jak ten zobrazowany w historii nr 3 potrafiłoby wskazać 14,0% badanych uczniów.

Wykres 104. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/przypadki?

Źródło: Badania własne

Ośmioro badanych dzieci potrafiłoby wymienić po dwa przypadki historii zbliżonych do tej opisaney w historii nr 3. Troje dzieci było w stanie wymienić tylko jeden taki przypadek.

Dwójka dzieci zadeklarowała, że są w stanie wśród swoich rówieśników wskazać dwie osoby, których historia jest zbliżona do historii dziewczynki z opisu. Natomiast jeden uczeń stwierdził, że w jego najbliższym otoczeniu jest aż 4 rówieśników, którzy na co dzień są świadkami awantur domowych.

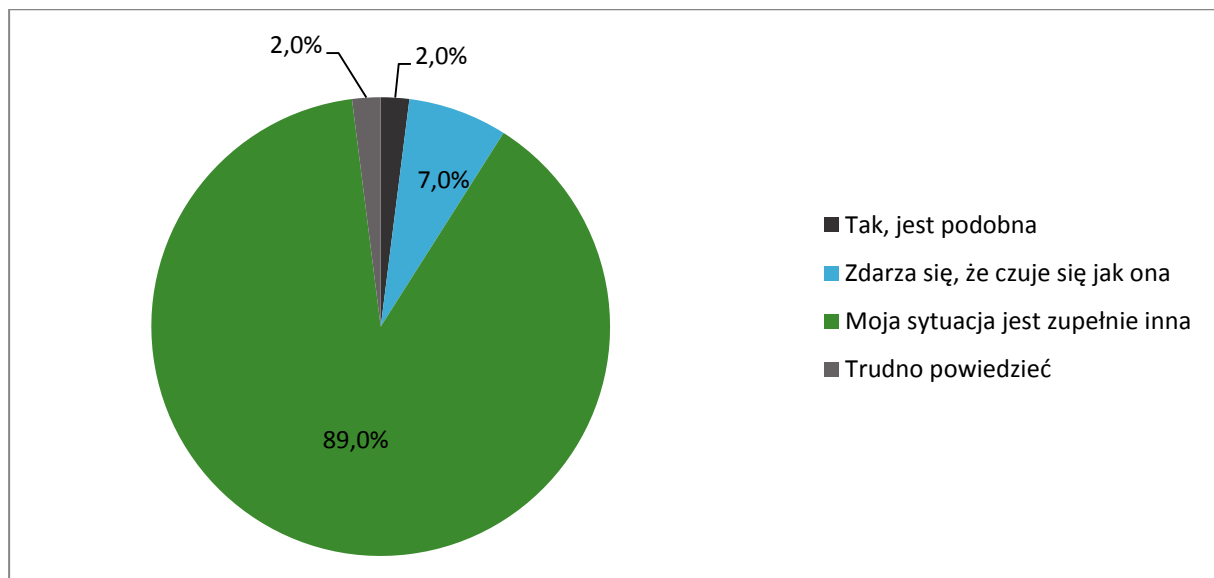
Tabela 58. Liczba takich przypadków, jakie uczeń umiałby wskazać

Ile?	Liczba wskazań
1	3
2	8
3	2
4	1

Źródło: Badania własne

Większość badanych uczniów deklaruje, że ich sytuacja jest zupełnie inna niż ta przedstawiona w historii (89,0%). Do przeżywania podobnych uczuć jak dziewczyna z opisu przyznało się 7,0% badanych, 2,0% stwierdziło, że ich sytuacja jest identyczna z opisaną. Natomiast, 2,0% ankietowanych uczniów stwierdziło, że nie jest w stanie ocenić, czy ich sytuacja w rodzinie jest zbliżona do przedstawionej, czy nie.

Wykres 105. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tej dziewczynki?

Źródło: Badania własne

2.7.2.4 Historia 4 – sińce i zadrapania na ciele

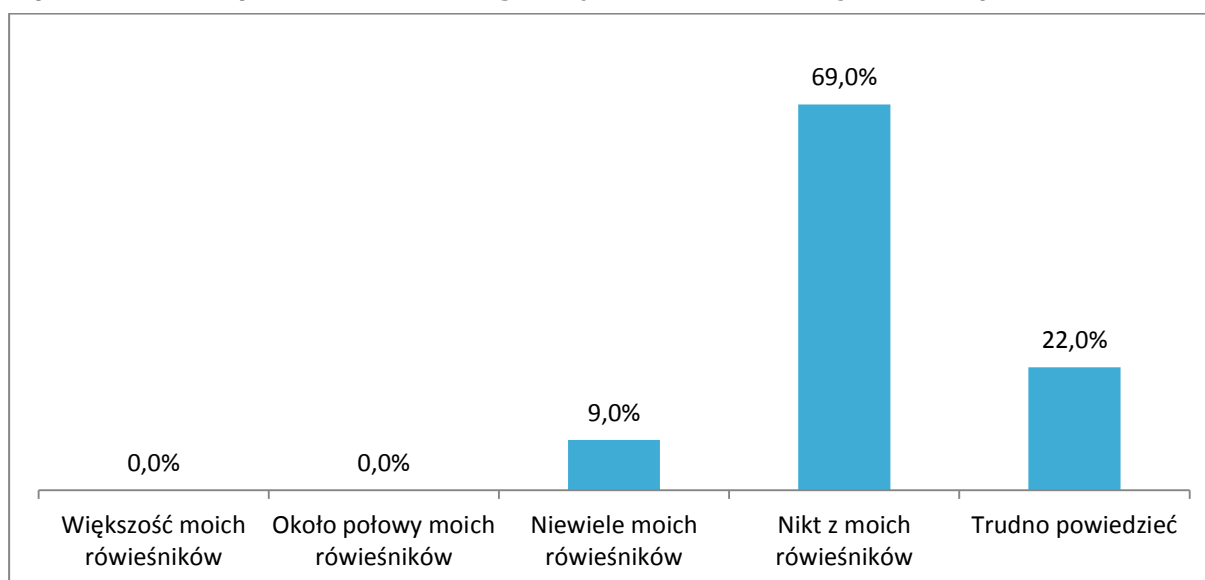
Historia czwarta brzmiała następująco:

Pewien chłopiec ostatnio coś przeskrobał w szkole. Wychowawca wezwał rodziców. Potem chłopca nie było na lekcjach. Jak przyszedł miał sińce i zadrapania na ciele.

Strona | 168

Ponad połowa badanych uczniów stwierdziła, że takie historie jak ta nie przytrafiają się ich rówieśnikom (69,0%). Co 10 uczeń uznał, że niewiele jego rówieśników doświadcza tego typu sytuacji (9,0%), a 22,0% stwierdziło, że nie jest w stanie ocenić, czy do podobnych sytuacji dochodzi w domach ich kolegów i koleżanek.

Wykres 106. Jak myślisz, ilu Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ten chłopiec?

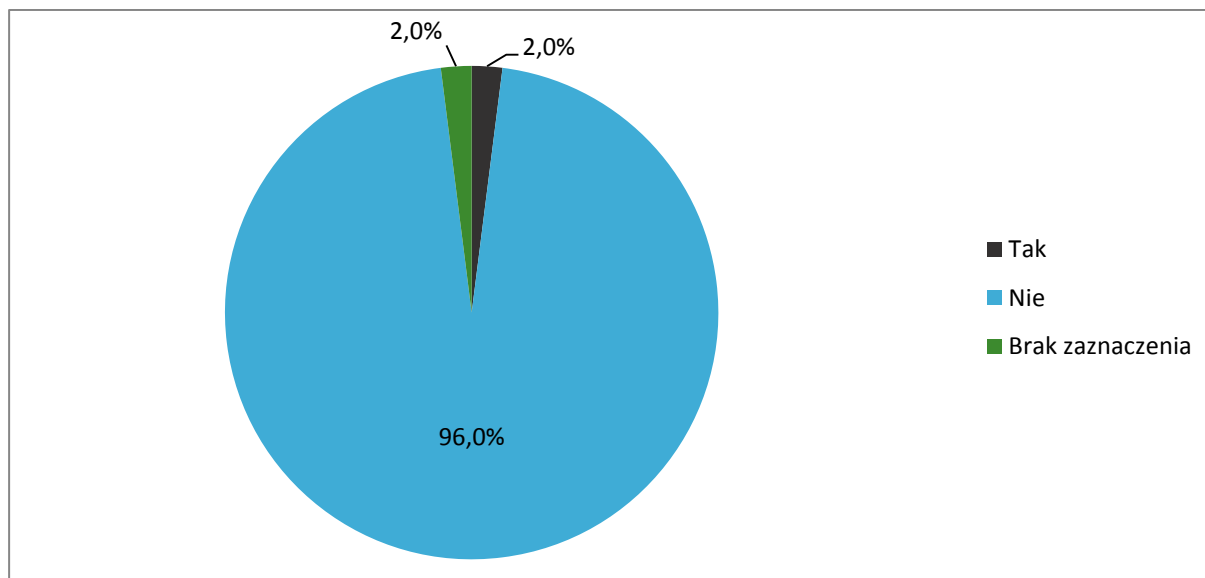

Źródło: Badania własne

Zdecydowana większość badanych dzieci nie potrafiłoby wśród swoich rówieśników wskazać analogicznego przypadku do tego opisanego w historii nr 4 (96,0%). Tylko 2,0% uczniów stwierdziło, że jest w stanie podać taki przykład. Takim sam odsetek dzieci nie odznaczył żadnej odpowiedzi w ankiecie (2,0%).

Wykres 107. Czy potrafili/abyś wskazać konkretny taki przypadek/przypadki?

Strona | 169

Źródło: Badania własne

Dwójka dzieci, która zadeklarowała, że byłaby w stanie wymienić konkretny przypadek wśród swoich rówieśników zbliżony do tego opisanego w historii nr 4 mówiła o jednym takim przypadku.

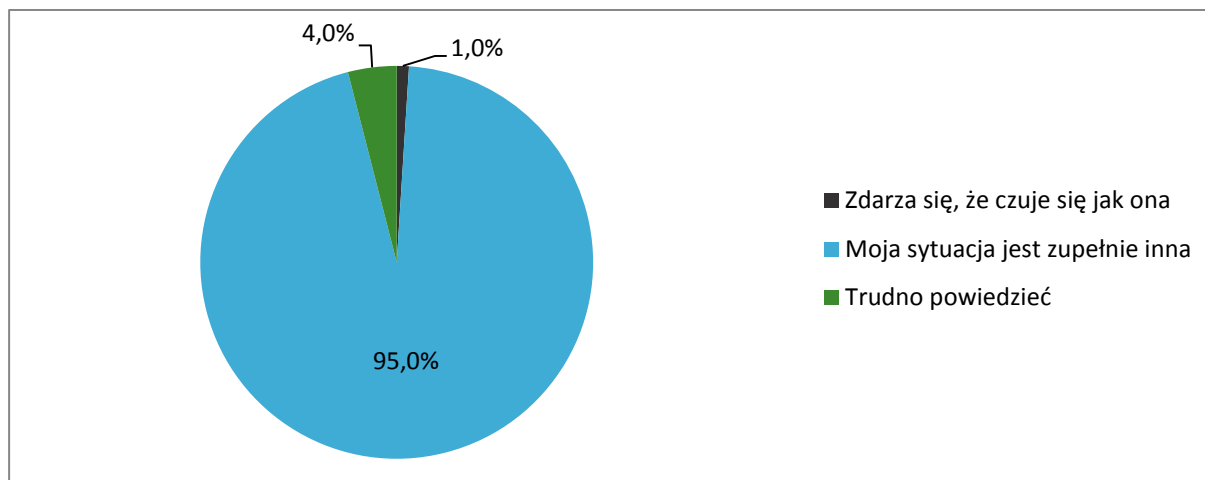
Tabela 59. Liczba takich przypadków, jakie uczeń umiałby wskazać

Ile?	Liczba wskazań
1	2

Źródło: Badania własne

Zdecydowana większość badanych dzieci stwierdziła też, że ich sytuacja jest zupełnie inna niż ta opisana w historii nr 4 (95,0%). Jedno dziecko przyznało się, że zdarza mu się czuć tak jak bohater zamieszczonego opisu (1,0%). Natomiast 4,0% badanych uczniów stwierdziło, że nie jest w stanie ocenić, czy ich sytuacja jest podobna do historii chłopca z opisu nr 4, czy nie.

Wykres 108. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tego chłopca?

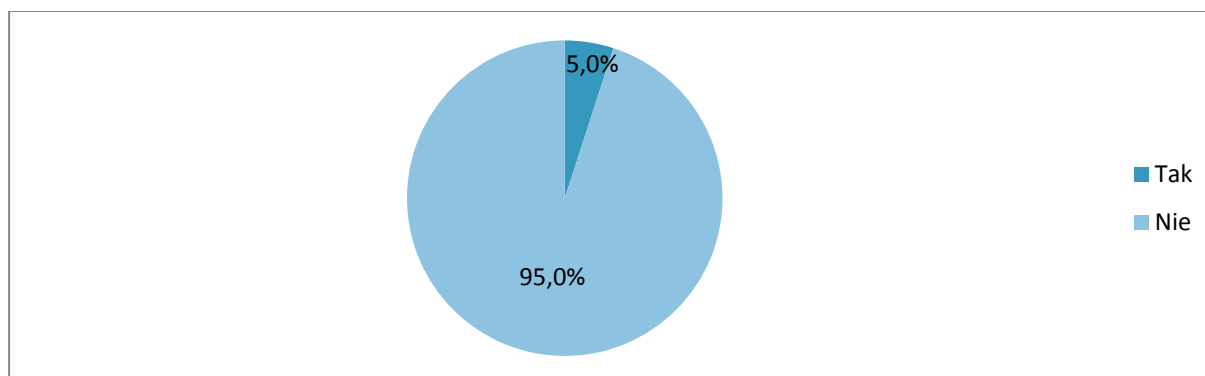

Strona | 170

Źródło: Badania własne

Ze 100 przebadanych dzieci 5,0% przyznało, że rodzice karzą je laniem za drobne przewinienia.

Wykres 109. Czy rodzice/opiekunowie karzą cię laniem za drobne przewinienia?

Źródło: Badania własne

Wg deklaracji badanych dzieci, rodzice najczęściej na ich nieposłuszeństwo reagują próbą wyjaśnienia im wszystkiego, rozmawiają (65,0%). Co 5 dziecko przyznało, że rodzice krzyczą na nie w takich sytuacjach (20,0%). Ograniczenia np. wyjścia do kolegów, znajomych, brak posiłków dotyczą 9,0% badanych dzieci. Poza tym, 3,0% uczniów w takich sytuacjach dostaje lanie, a 13,0% spotyka się z jeszcze inną reakcją swoich rodziców. 15,0% badanych zadeklarowało, że zawsze jest grzeczna.

Wykres 110. Jak Twoi rodzice/opiekunowie reagują na Twoje nieposłuszeństwo?

Strona | 171

Źródło: Badania własne

Inne reakcje rodziców na nieposłuszeństwo dzieci to np. brak kieszonkowego, ograniczenie dostępu do komputera, kara – zamknięcie w pokoju, groźba lania, brak kontaktu („tata się nie odzywa”), nakłanianie do naprawy błędu, wyjaśnienie sytuacji, ograniczenie dostępu do telefonu, nakaz sprzątnięcia pokoju.

Tabela 60. Jak Twoi rodzice/opiekunowie reagują na Twoje nieposłuszeństwo? - odpowiedzi "Inaczej reagują"

Reakcja	Liczba wskazań
Brak kieszonkowego	1
Czasami dają mi karę	1
Dają mi karę na komputer lub spotkanie się z koleżankami	1
Dostaje kare na komputer	1
Karzą siedzieć w pokoju	1
Mama mówi że da mi lanie ale się śmieje bo żartuje	1
Mama płacze, a tata się nie odzywa	1
mówią żebym tylko to poprawił i, że będzie dobrze	1
Próbują mi tylko wszystko wyjaśnić	1
Szlaban na komputer i gry	1

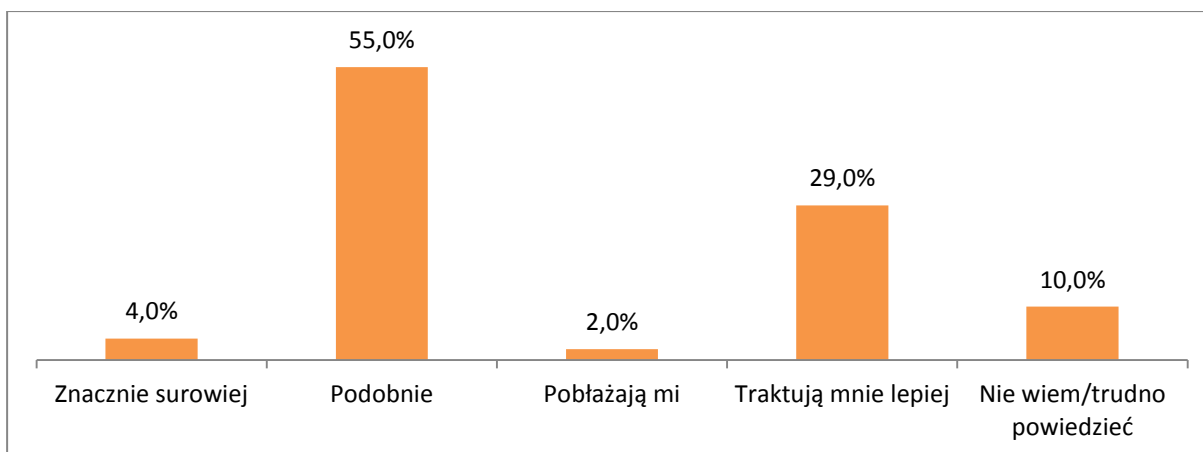
tłumaczą mi co jest dobre a co złe	1
zabierają telefon	1
zabierają telefon i karzą sprzątać swój pokój	1

Źródło: Badania własne

Strona | 172

Ponad połowa uczniów uważa, że ich rodzice, opiekunowie traktują ich podobnie jak inni rodzice swoje dzieci (55,0%). Co trzecie dziecko twierdzi, że jest traktowane lepiej niż jego rówieśnicy (29,0%). 2,0% przyznaje, że rodzice mu pobłażają, a 4,0% jest zdania, że ich rodzice są surowi od innych rodziców. Poza tym, 10,0% badanych dzieci nie była w stanie stwierdzić, czy ich rodzice są bardziej surowi, pobłażliwi, czy może nie różnią się od innych rodziców.

Wykres 111. Jak myślisz, w porównaniu do Twoich rówieśników, Twój rodzice/opiekunowie traktują cię...

Źródło: Badania własne

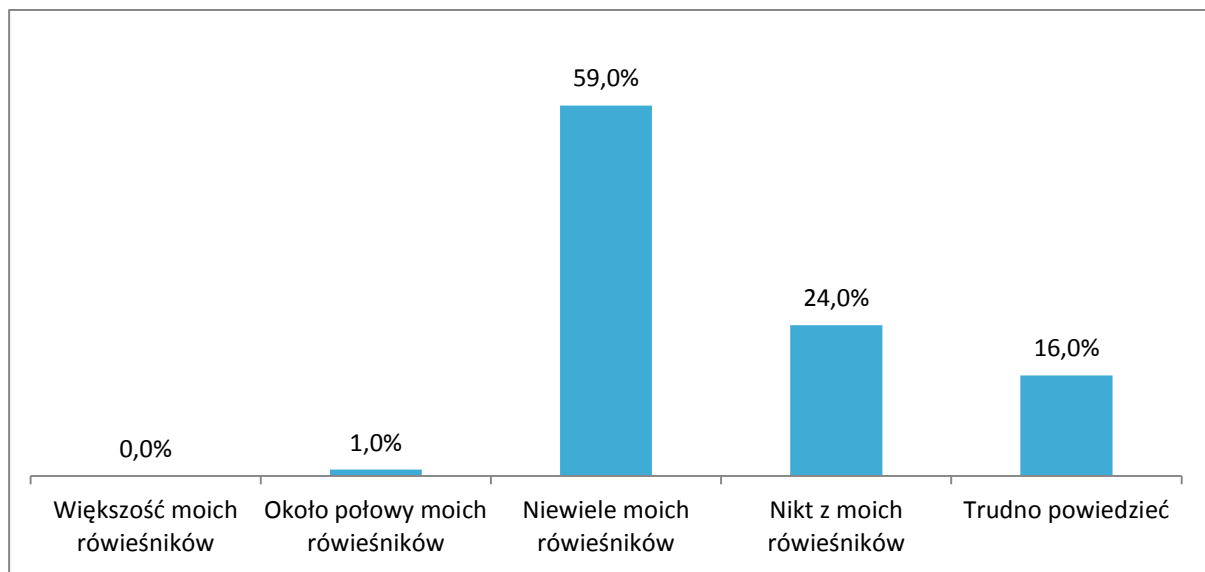
2.7.2.5 Historia 5 – alkohol w domu

Historia piąta brzmiała następująco:

Rodzice pewnej dziewczynki lubią pić alkohol. W domu bywa głośno i nieprzyjemnie.

Ponad połowa uczniów uznała, że tego typu sytuacje zdarzają się niewielu rówieśnikom (59,0%). Co 4 badany uczeń stwierdził, że w ogóle nie dotyczą żadnego jego kolegi, koleżanki (25,0%). Jeden z uczniów ocenił, że dotyczą połowy jego rówieśników (1,0%). Natomiast 16,0% ankietowanych stwierdziło, że nie jest w stanie ocenić, czy takie sytuacje jak ta opisana w historii nr 5 mają miejsce w domach ich rówieśników czy nie.

Wykres 112. Jak myślisz ilu jest takich Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ta dziewczynka?

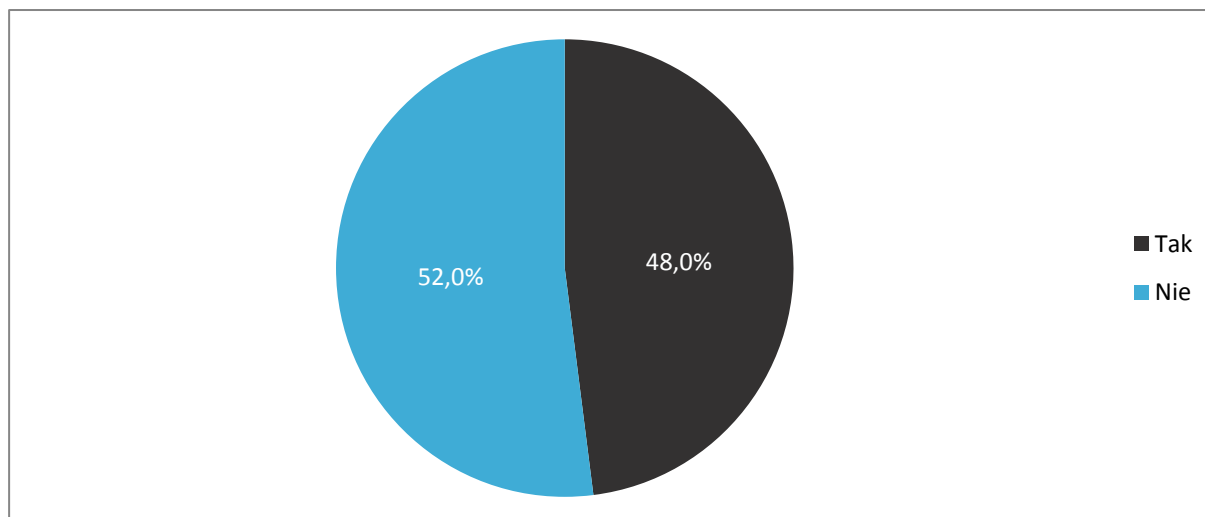

Strona | 173

Źródło: Badania własne

48,0% ankietowanych zadeklarowało, że jest w stanie podać analogiczny przypadek jak ten opisany w historii nr 5 wśród swoich kolegów, koleżanek.

Wykres 113. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/przypadki?

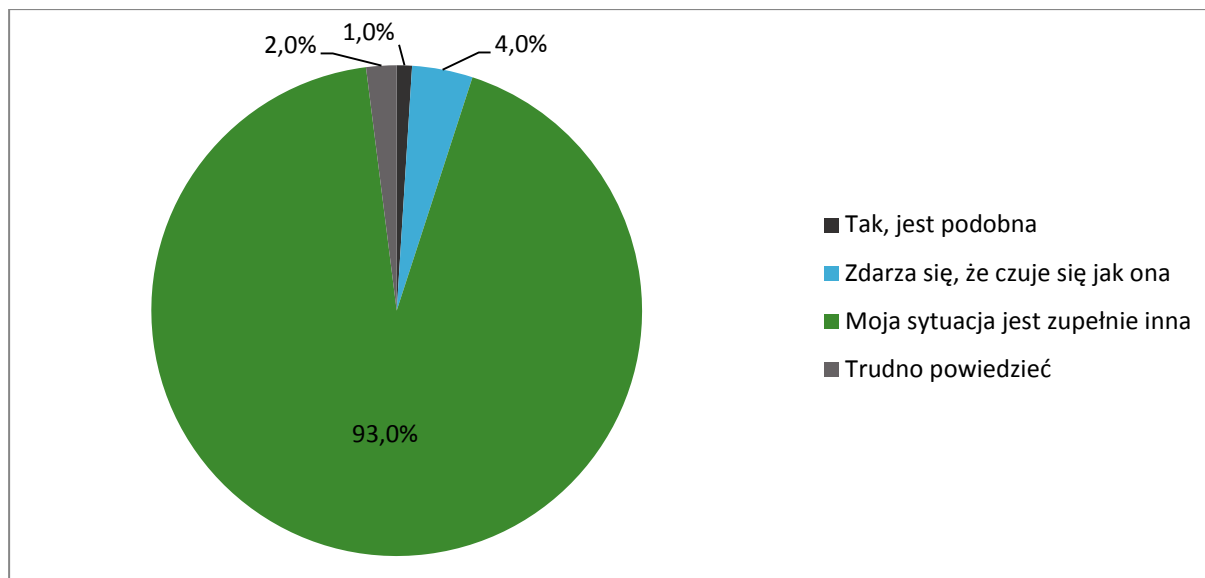

Źródło: Badania własne

Wg deklaracji większości uczniów ich sytuacja w domu jest zupełnie inna niż ta przedstawiona w historii nr 5 (93,0%). 4,0% badanych dzieci przyznaje, że zdarza im się czuć tak jak dziewczynka z historii. Jedno dziecko przyznało, że jego sytuacja jest

identyczna (1,0%). Natomiast 2,0% dzieci nie było w stanie ocenić, czy ich sytuacja w domu jest zbliżona do tej opisananej w historii, czy nie.

Wykres 114. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tej dziewczynki?

Strona | 174

Źródło: Badania własne

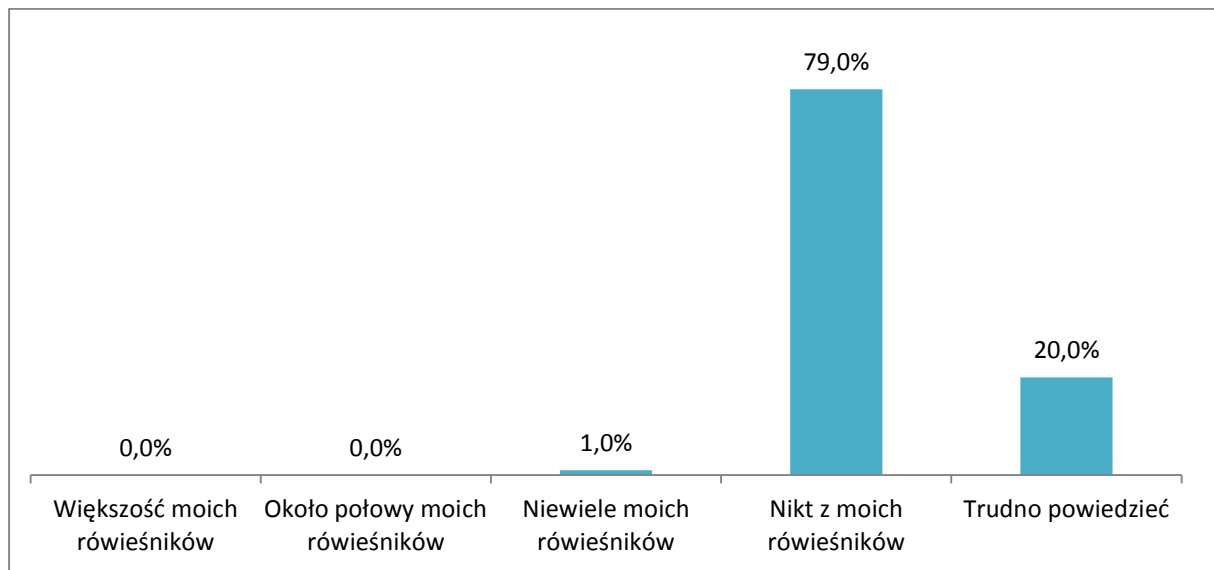
2.7.2.6 Historia 6 – namawianie do oglądania gazet tylko dla dorosłych

Historia szósta brzmiała następująco:

Ktoś z dorosłych namawiał pewnego chłopca, żeby oglądał z nim gazety i filmy tylko dla dorosłych.

Ponad $\frac{3}{4}$ badanych dzieci jest przekonanych, że takie sytuacje nie dotyczą ich kolegów i koleżanek (79,0%). Jedno dziecko odpowiedziało, że mogą dotyczyć niewielu jego rówieśników (1,0%). Natomiast co 5 badany uczeń stwierdził, że nie jest w stanie ocenić, czy takie sytuacje zdarzają się w domach jego rówieśników czy nie (20,0%).

Wykres 115. Jak myślisz ilu jest takich Twoich kolegów bądź koleżanek, którym zdarzyło się to co temu chłopcu?

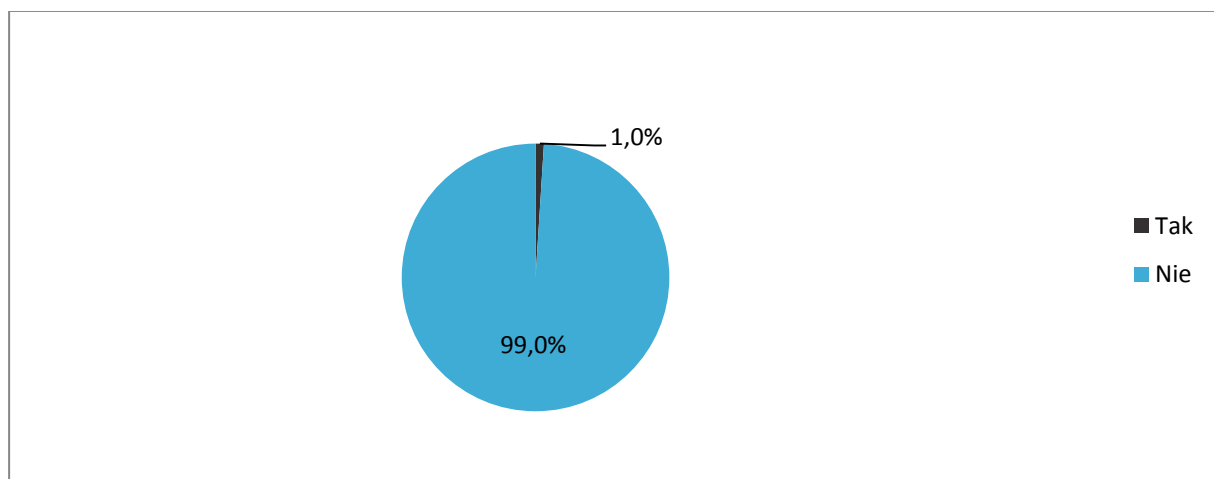

Strona | 175

Źródło: Badania własne

Tylko jedno dziecko zadeklarowało, że byłoby w stanie wskazać analogiczny przypadek do tego opisanego w historii nr 6 (1,0%).

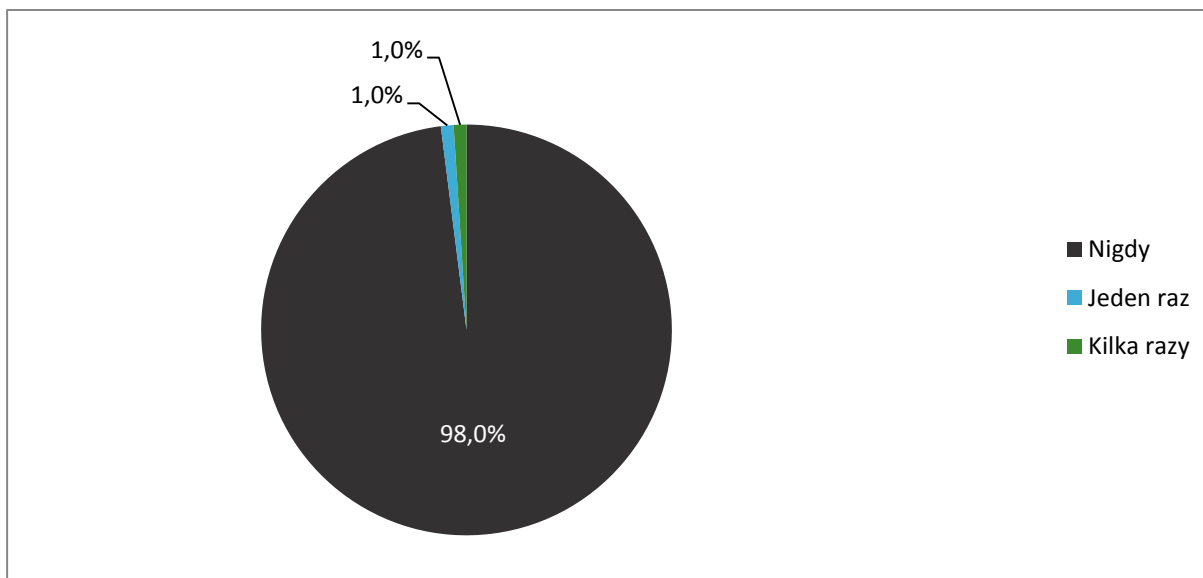
Wykres 116. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/przypadki?

Źródło: Badania własne

Prawie wszystkie badane dzieci stwierdziły, że im taka sytuacja jak ta opisana w historii nr 6 nie zdarzyła się nigdy (98,8%). Jedno dziecko przyznało, że taka sytuacja miała miejsce raz (1,0%), jedno padło ofiarą takiego zachowania ze strony osoby dorosłej kilka razy (1,0%).

Wykres 117. Czy Tobie zdarzyło się to, coś takiego?

Strona | 176

Źródło: Badania własne

2.7.2.7 Historia 7 – dotykanie ciała w sposób wstydlivy

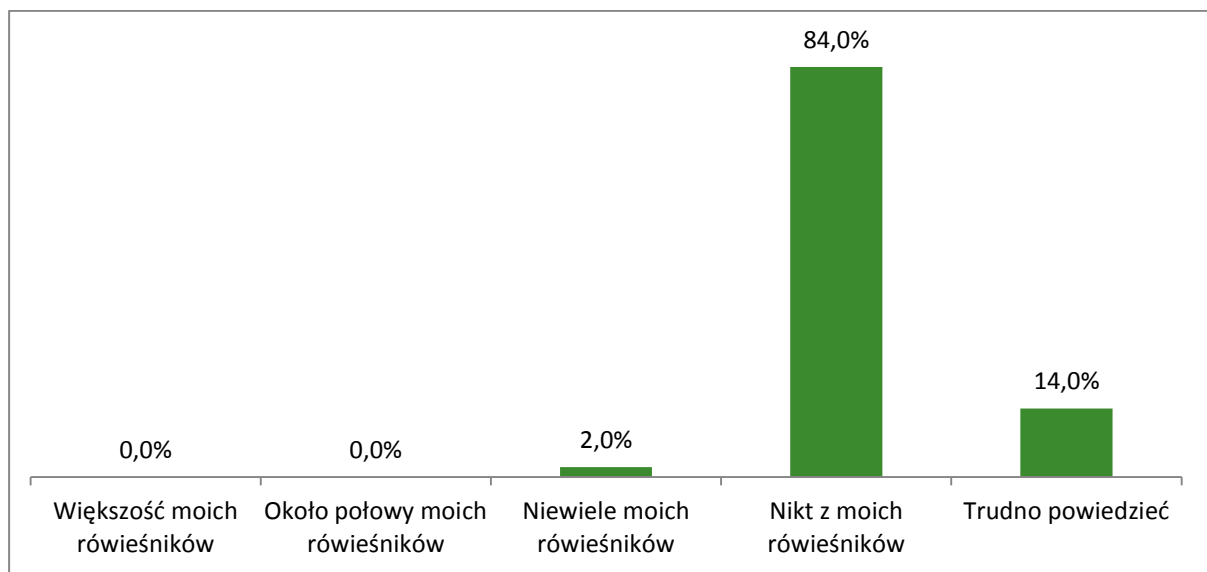
Historia siódma brzmiała następująco:

Pewnej dziewczynce zdarzyło się, że osoba dorosła dotykała jej ciało w sposób wstydlivy i nakłaniał ją, żeby również jego dotykała w taki sam sposób.

Zdecydowana większość badanych uczniów stwierdziła, że takie sytuacje nie dotyczą ich kolegów i koleżanek (84,0%). 2,0% uczniów uznało, że takie sytuacje mogą dotyczyć niewielu ich rówieśników. Natomiast 14,0% badanych dzieci uznała, że nie jest w stanie stwierdzić, czy tego typu sytuacje mają miejsce w domach ich koleżanek i kolegów, czy nie.

Wykres 118. Jak myślisz, ilu jest takich Twoich kolegów bądź koleżanek, którym zdarzyło się to co tej dziewczynce?

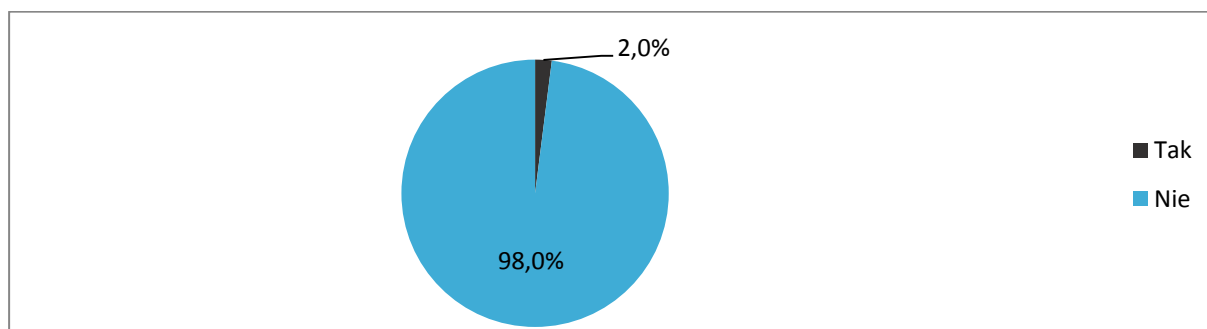

Strona | 177

Źródło: Badania własne

Tylko 2,0% dzieci zadeklarowało, że byłoby w stanie podać konkretny przypadek analogiczny do tego opisanego w historii nr 7.

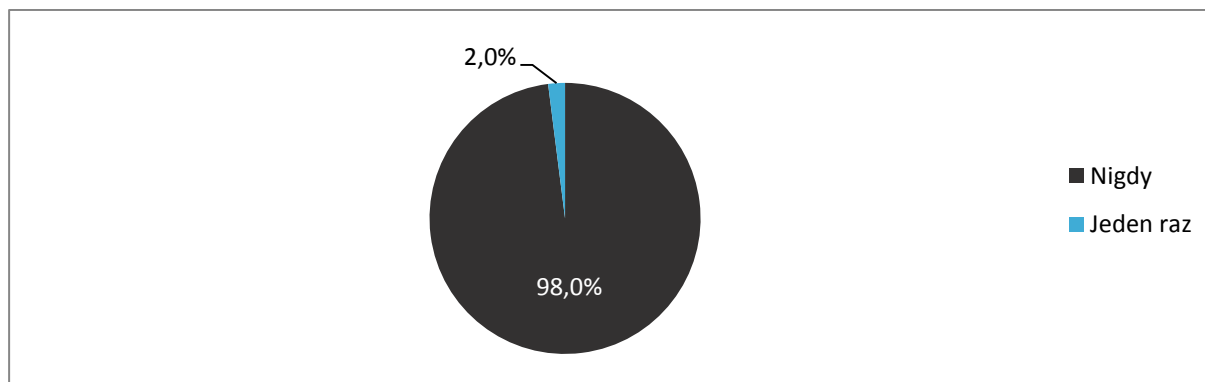
Wykres 119. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/przypadki?

Źródło: Badania własne

Z deklaracji osób badanych wynika też, że one same w większości przypadków nie padły nigdy ofiarą molestowania seksualnego (98,0%). 2,0% badanych dzieci stwierdziło, że jeden raz zdarzyła się im taka sytuacja jak ta opisana w historii nr 7.

Wykres 120. Czy Tobie zdarzyło się to, coś takiego?

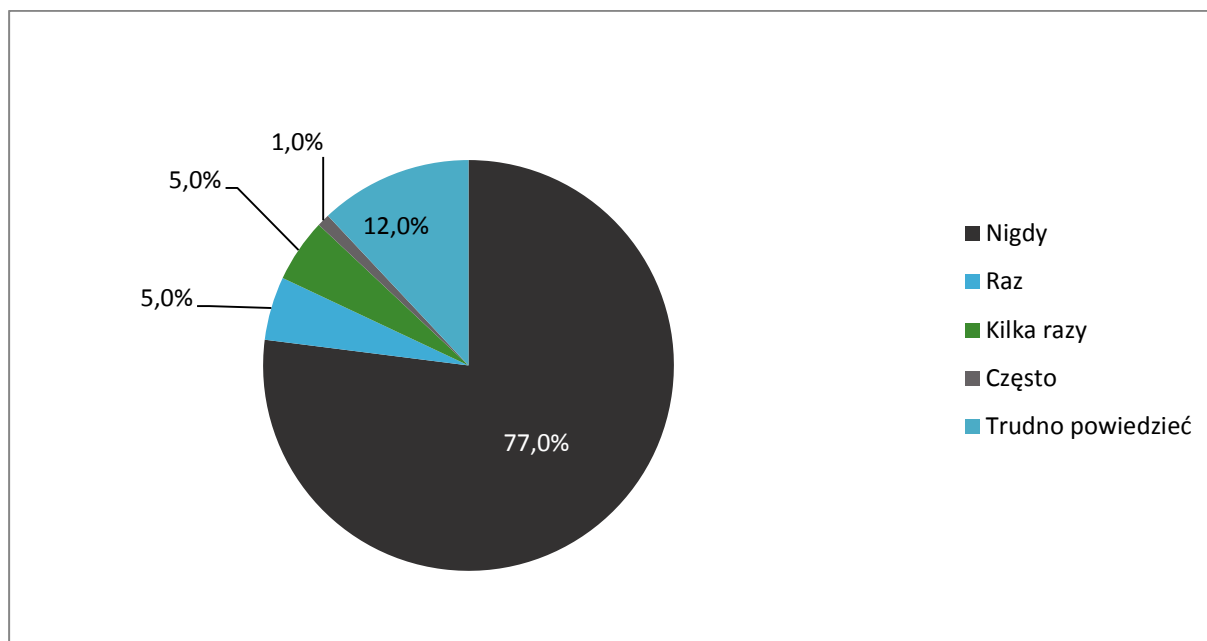

Źródło: Badania własne

2.7.3 Pytania ogólne dotyczące przemocy

Badani uczniowie byli też pytani, czy kiedykolwiek czuli się pokrzywdzeni, zagrożeni, nieszczęśliwi z powodu zdarzeń podobnych do przedstawionych w przytoczonych historiach. 77,0% badanych odpowiedziało, że nigdy. Raz w jednej z powyższych sytuacji znalazło się 5,0% badanych dzieci. Taki sam odsetek stwierdził, że taka sytuacja miała miejsce kilka razy (5,0%). Jedno dziecko stwierdziło, że często czuje się pokrzywdzone, zagrożone, nieszczęśliwe z powodu zdarzeń podobnych do przedstawionych w przytoczonych historiach (1,0%). Natomiast 12,0% dzieci trudno było ocenić czy kiedykolwiek czuli się pokrzywdzeni, zagrożeni, nieszczęśliwi przez tego typu zdarzenia.

Wykres 121. Czy kiedykolwiek czułeś się pokrzywdzony, zagrożony, nieszczęśliwy z powodu zdarzeń podobnych do przedstawionych w przytoczonych historiach?

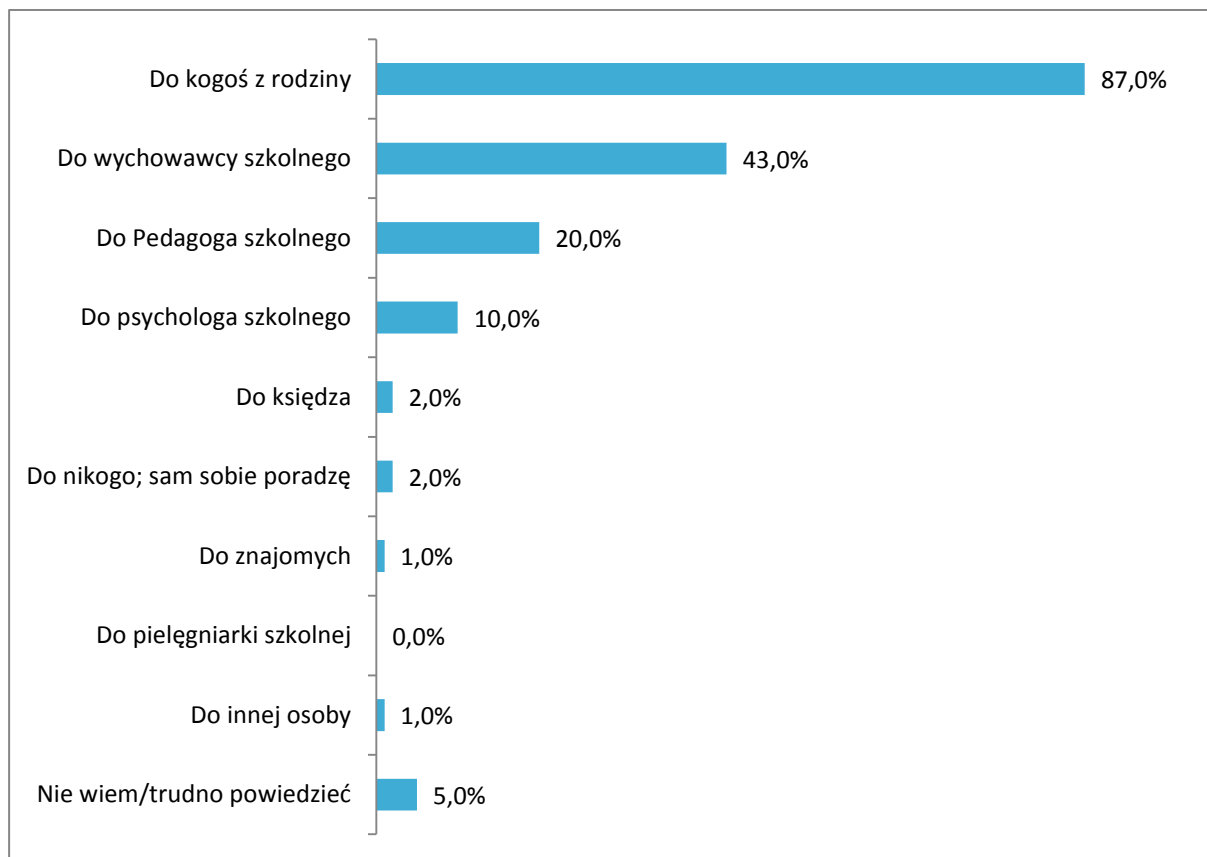

Strona | 179

Źródło: Badania własne

Zdecydowana większość badanych dzieci w sytuacji doświadczenia podobnych zdarzeń jak te w przytoczonych historiach poprosiłoby o pomoc kogoś z rodziny (87,0%). 43,0% zgłosiłoby się do wychowawcy szkolnego. Co 5 uczeń udałby się do pedagoga szkolnego (20,0%), co 10 do psychologa szkolnego (10,0%). Z pomocy księdza skorzystałoby 2,0% badanych. Taki sam odsetek badanych dzieci stwierdził, że nikogo nie prosiłoby o pomoc – sam poradziłby sobie z zaistniałą sytuacją (2,0%). Z prośbą o pomoc do znajomych zgłosiłoby się 1,0% ankietowanych. 5,0% dzieci przyznało, że nie wie co by zrobiło w takiej sytuacji, natomiast 1,0% wskazało na jeszcze inną osobę, do której zwróciłoby się z prośbą o pomoc.

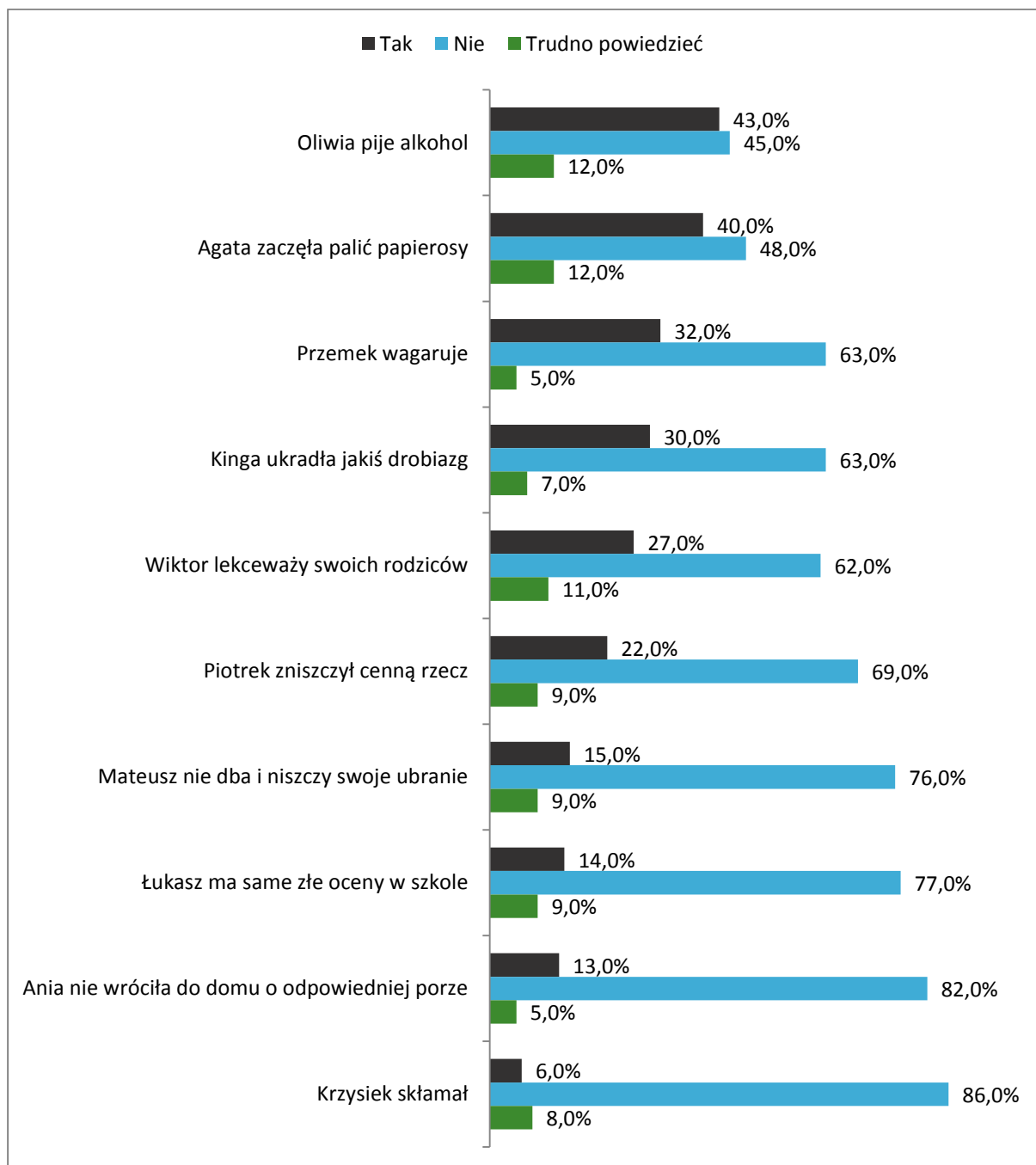
Wykres 122. Do kogo zwróciłbyś się o pomoc gdybyś doświadczył czegoś podobnego?

Źródło: Badania własne

W przeprowadzonym badaniu jednym z zadań uczniów było określenie w jakich sytuacjach istnieje możliwość otrzymania lania od rodziców. Dzieci miały się odnieść do 10 różnych przykładów. Na podstawie zgromadzonych wyników można stwierdzić, że największy odsetek badanych uważa, że lanie ze strony rodziców byłoby akceptowane w przypadku picia przez dzieci alkoholu (43,0%) i palenia papierosów (40,0%). Tylko co trzecie dziecko uznało, że wagarowanie (32,0%) oraz kradzież (30,0%) są wystarczającymi powodami do spuszczenia lania. Wg 27,0% badanych dzieci w przypadku lekceważenia rodziców Ci też mogliby zareagować laniem. 22,0% dopuszcza spuszczenie lania w sytuacji zniszczenia cennej rzeczy, a 15,0% w przypadku niedbania o swoje rzeczy. Za złe stopnie w szkole może się zdarzyć lanie wg 14,0% badanych dzieci. Podobny odsetek uczniów uważa, że późny powrót do domu może skutkować otrzymaniem lania (13,0%). Najbardziej badani mówili o otrzymaniu lania w sytuacji przyłapania na kłamstwie (6,0%).

Wykres 123. Dorośli stosują różne kary. Wiele osób dostało kiedyś lanie. Jak myślisz, w których z poniższych sytuacji rodzice tych dzieci mogli tak zareagować?

Strona | 181

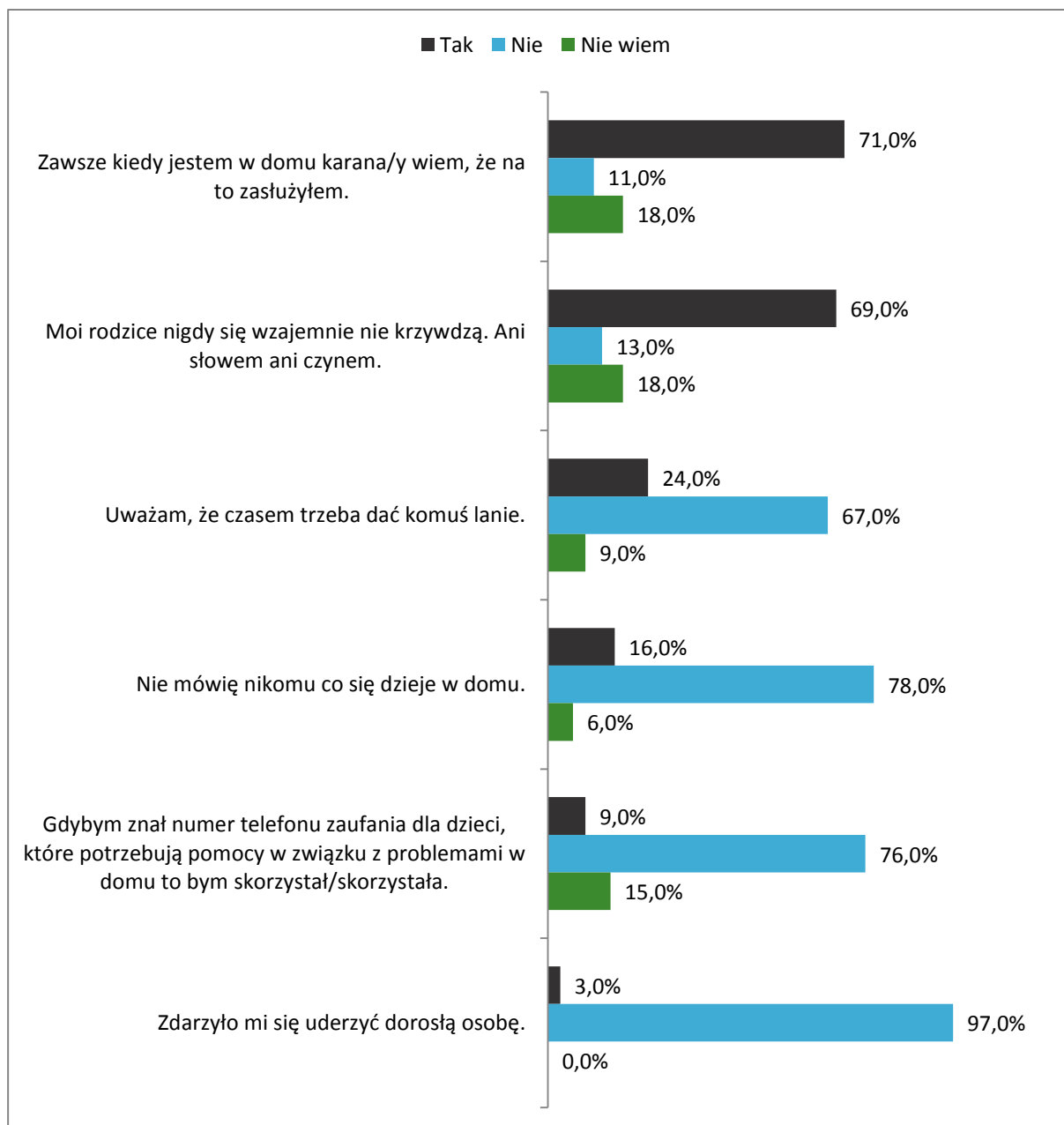
Źródło: Badania własne

Na koniec ankiety badane dzieci miały za zadanie ustosunkować się do 6 twierdzeń. Z przeprowadzonego badania wynika, że większość dzieci, kiedy jest karana w domu, wie, że na to zasłużyła (71,0%). Poza tym większość dzieci uważa, że ich rodzice ich nie

krzywdzą – ani słowem, ani czynem (69,0%). Tylko co 5 dziecko jest zdania, że czasem trzeba dać komuś lanie (24,0%). Dzieci są zazwyczaj otwarte i mówią o tym co dzieje się w domu (78,0%). Co 10 dziecko twierdzi jednak, że gdyby znało numer telefonu zaufania dla dzieci, które potrzebują pomocy w związku z problemami w domu to by z niego skorzystało (9,0%). 3,0% badanych dzieci zdarzyło się uderzyć osobę dorosłą.

Strona | 182

Wykres 124. Ustosunkowanie się uczniów do poszczególnych stwierdzeń

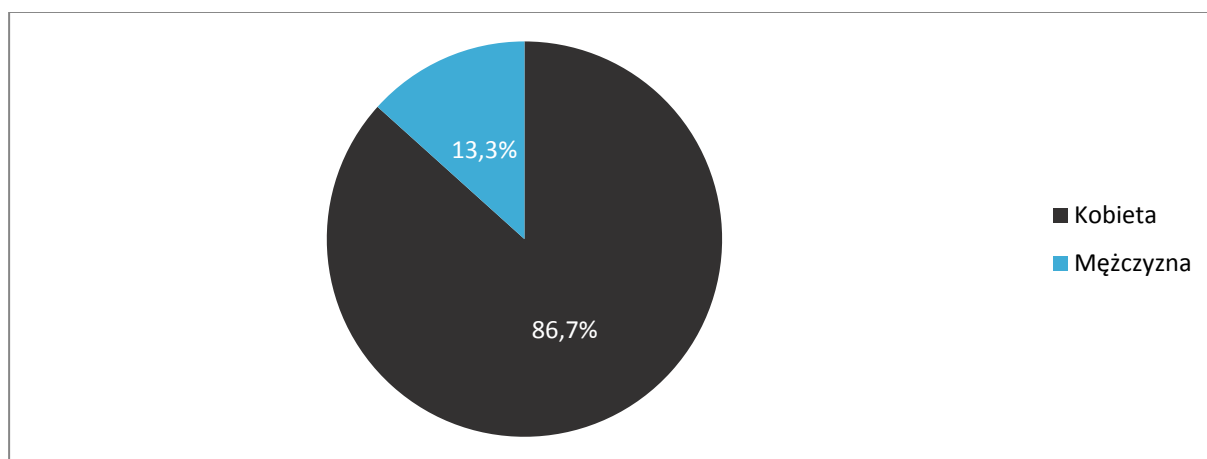
Źródło: Badania własne

2.8 Wyniki badania z nauczycielami

2.8.1 Charakterystyka osób badanych

Ponad $\frac{3}{4}$ badanych nauczycieli to kobiety (86,7%).

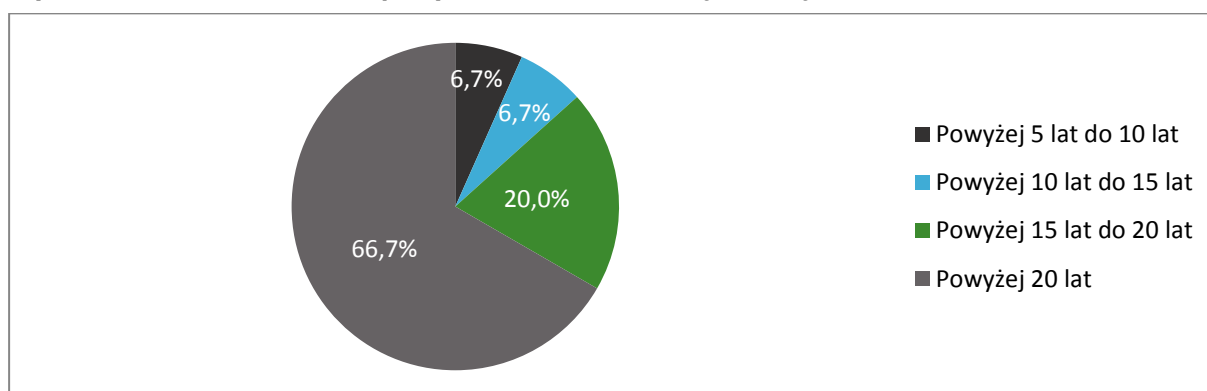
Wykres 125. Płeć badanych nauczycieli

Źródło: Badania własne

Ponad połowa badanych nauczycieli ma ponad 20 letnie doświadczenie w pracy z dziećmi i młodzieżą szkolną (66,7%). Co 5 może pochwalić się 15 – 20 letnim stażem pracy (20,0%). Nauczycieli, którzy mają 10 – 15 letnie doświadczenie w pracy z dziećmi, młodzieżą szkolną przebadano 6,7%. Taki sam odsetek badanych może pochwalić się 5 – 10 letnim stażem (6,7%).

Wykres 126. Doświadczenie w pracy z dziećmi i młodzieżą szkolną

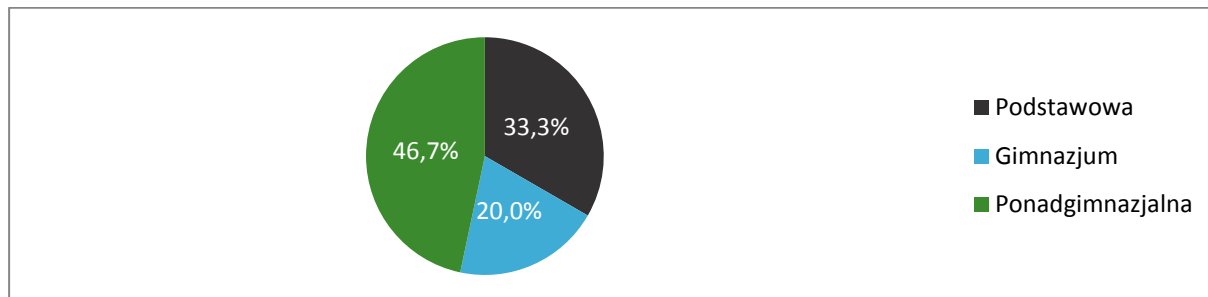

Źródło: Badania własne

Większość badanych nauczycieli zatrudnionych jest w szkołach ponadgimnazjalnych (46,7%). Nauczyciele ze szkół podstawowych stanowili 33,3% sumy przebadanych, co piątą badany uczy zaś w gimnazjum (20,0%).

Wykres 127. Szkoła, w której uczą badani nauczyciele

Strona | 184

Źródło: Badania własne

Wszyscy badani nauczyciele są zamężni, żonaci (100%).

Wykres 128. Stan cywilny badanych nauczycieli

Źródło: Badania własne

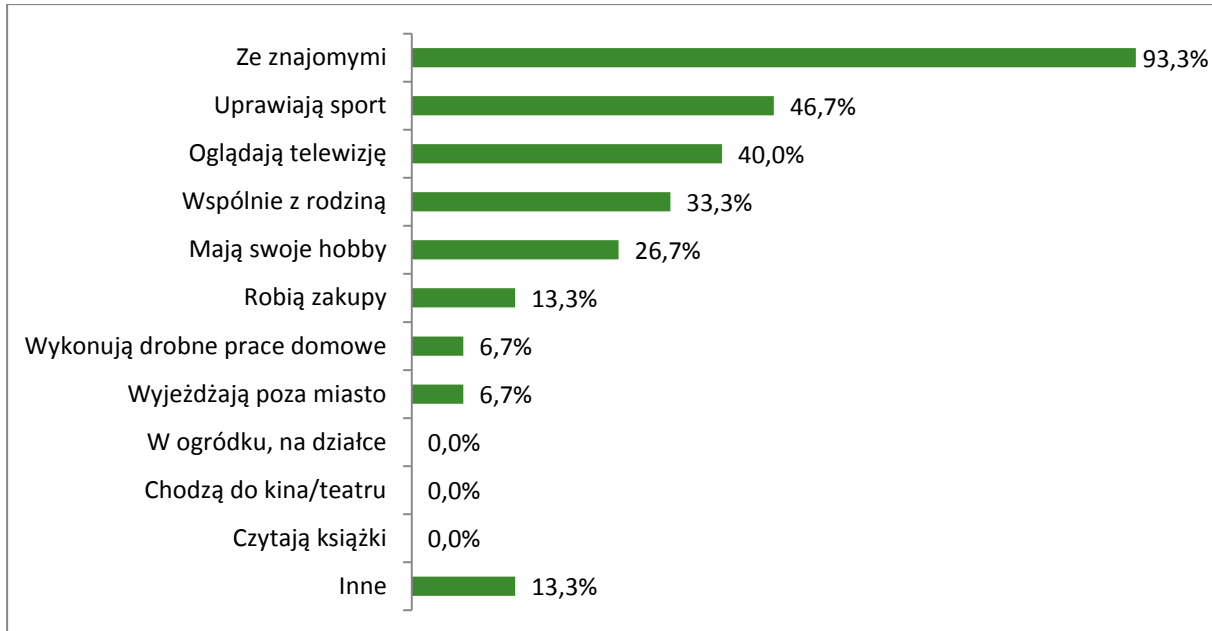
2.8.2 Czas wolny młodzieży

Wg badanych nauczycieli młodzi ludzie najczęściej czas wolny spędzają ze znajomymi (93,3%). Na drugim miejscu, wg nauczycieli, plasuje się uprawianie sportu (46,7%). W trzeciej kolejności nauczyciele mówią o oglądaniu telewizji (40,0%). 33,3% badanych nauczycieli twierdzi, że młodzi ludzie swój czas wolny spędzają wspólnie z rodziną, a 26,7% jest zdania, że młodzi ludzie mają swoje hobby. Wg 13,3% ankietowanych nauczycieli to zakupy zajmują młodych ludzi w czasie wolnym. Niewielki odsetek badanych wskazał na drobne prace domowe (6,7%), czy wyjazdy za miasto (6,7%). Żaden z badanych nauczycieli nie uznał, aby młodzi ludzie w czasie wolnym zajmowali się ogródkiem, działką, czy chodzeniem do kina, teatru. Natomiast 13,3% badanych

nauczycieli wskazało na jeszcze inną aktywność młodych ludzi niż ta ujęta w przygotowanej kafeterii odpowiedzi.

Wykres 129. W jaki sposób młodzi ludzie najczęściej spędzają czas wolny? (max. 3 odpowiedzi)

Strona | 185

Źródło: Badania własne

Mówiąc o hobby młodych ludzi, badani nauczyciele mieli na myśli: Internet, komputer, gry komputerowe.

Tabela 61. W jaki sposób młodzi ludzie najczęściej spędzają czas wolny? – Odpowiedzi „Hobby” – jakie?

Hobby	Liczba wskazań
Internet	2
komputer	2
gry komputerowe	1

Źródło: Badania własne

Także wskazując na inne aktywności młodych ludzi, badani nauczyciele mówili o grach komputerowych.

Tabela 62. W jaki sposób młodzi ludzie najczęściej spędzają czas wolny? - Odpowiedzi "Inne"

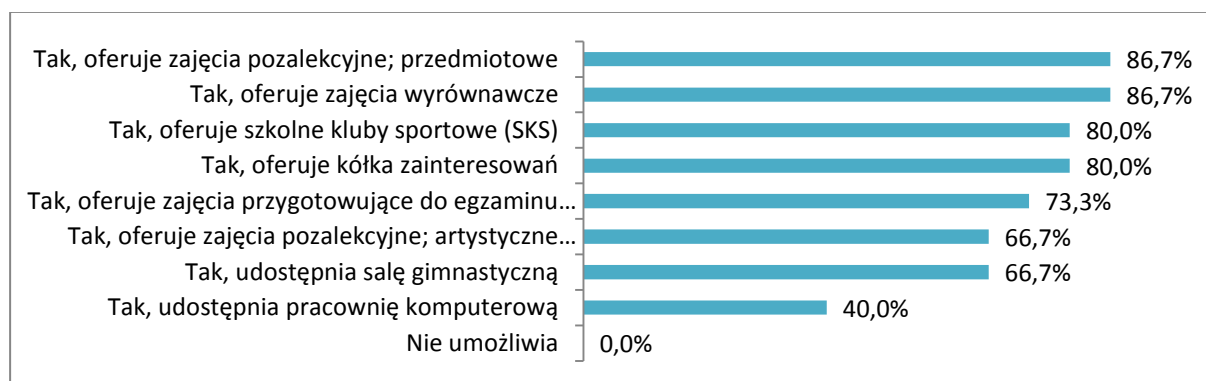
Sposób spędzania czasu	Liczba wskazań
grają w gry na komputerze	1
komputer	1

Strona | 186

Źródło: Badania własne

Badani nauczyciele byli pytani jakie formy spędzania wolnego czasu młodym ludziom oferuje szkoła. Okazuje się, że najczęściej są to zajęcia pozalekcyjne – przedmiotowe (86,7%) i zajęcia wyrównawcze (86,7%), a także szkolne kluby sportowe (SKS) (80,0%). Wg 73,7% badanych nauczycieli uczniowie mogą też skorzystać z zajęć przygotowujących do egzaminu końcowego. Ponad połowa nauczycieli mówi również o możliwości wzięcia udziału w zajęciach pozalekcyjnych artystycznych (66,7%) i możliwości udostępnienia sali gimnastycznej (66,7%). 40,0% nauczycieli wskazało na udostępnienie pracowni komputerowej.

Wykres 130. Czy szkoła umożliwia uczniom spędzenie wolnego czasu po skończeniu zajęć? (pytanie wielokrotnego wyboru)

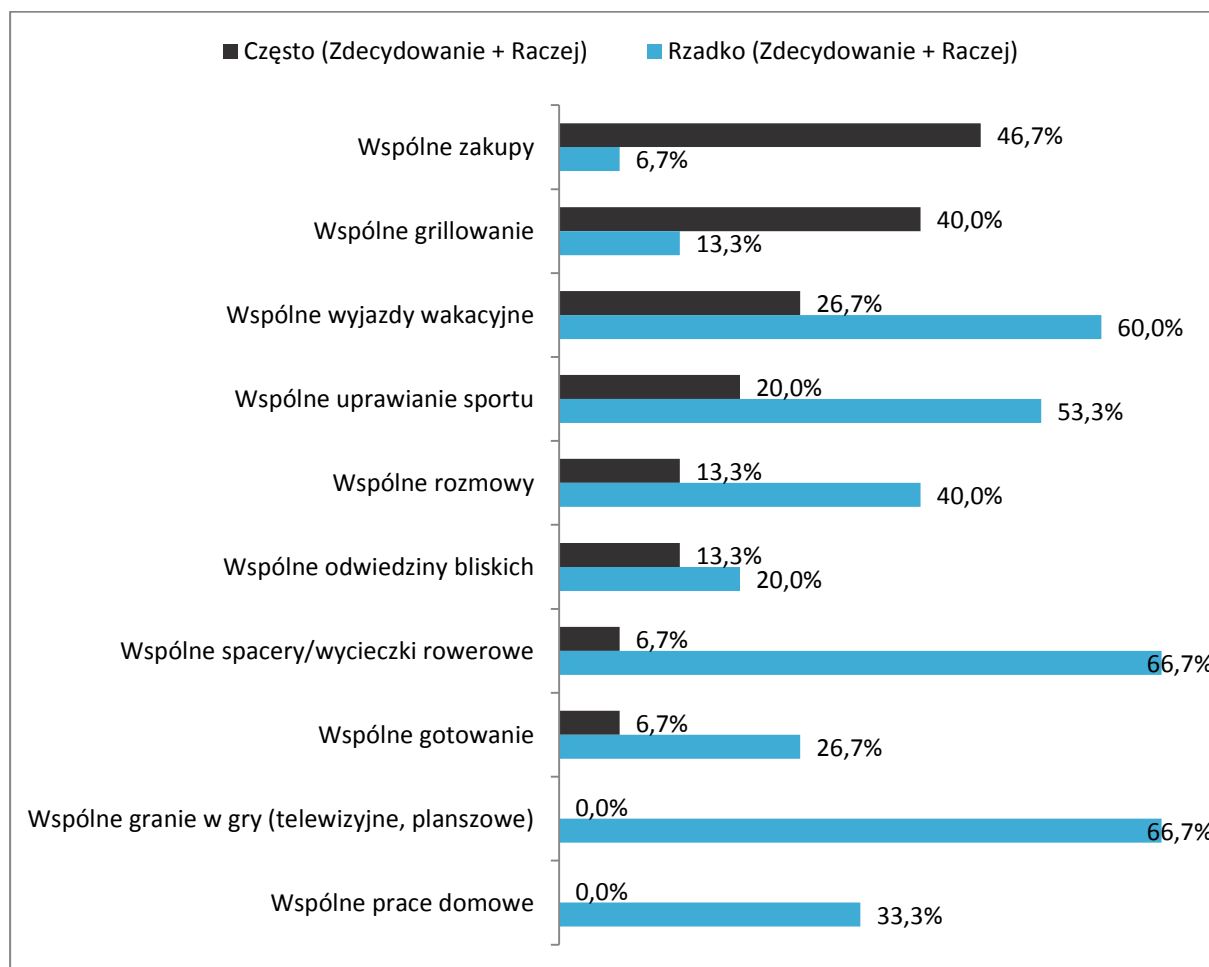

Źródło: Badania własne

Badani nauczyciele byli też pytani o częstość spędzania czasu wolnego swoich uczniów z rodzicami. Oszacowania miały dotyczyć konkretnych czynności. Poniżej znajdują się dwa wykresy: na pierwszym z nich (wykres nr 131) przedstawiono zagregowane odpowiedzi nauczycieli (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”), na drugim (wykres nr 132) znajdują się szczegółowe odpowiedzi badanych.

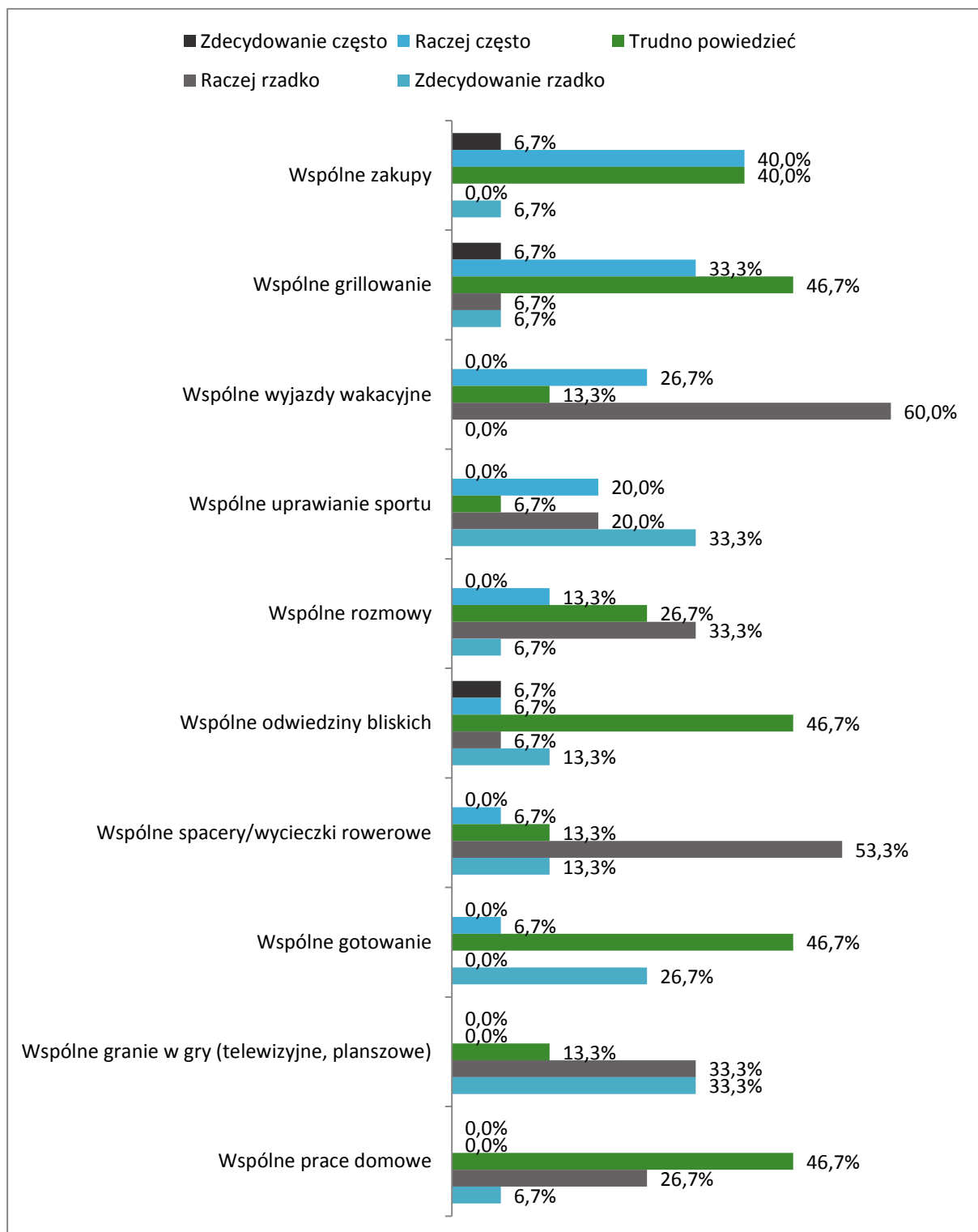
Z przeprowadzonego badania wynika, iż w ocenie nauczycieli uczniowie najczęściej spędzają czas wolny z rodzicami na zakupach (46,7% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Na drugim miejscu plasuje się wspólne grillowanie (40,0% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Co 4 badany nauczyciel jest przekonany, że ich uczniowie spędzają wakacje wspólnie z rodzicami (26,7% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”), a co 5 ma przekonanie, że wspólnie uprawiają sport (20,0% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Tylko 13,3% nauczycieli wierzy, że uczniowie spędzając czas wolny ze swoimi rodzicami rozmawia z nimi. Taki sam odsetek wskazał na wspólne wizyty osób bliskich (13,3%). Tylko 6,7% badanych nauczycieli stwierdziło, że w czasie wolnym dzieci chodzą z rodzicami na spacer, czy wycieczki rowerowe. Na wspólne gotowanie również wskazało tylko 6,7% badanych.

Wykres 131. Jak często dziś uczniowie spędzają czas z rodzicami na poszczególnych czynnościach? (zagregowane odpowiedzi) [na wykresie pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć” i braki danych]

Źródło: Badania własne

Wykres 132. Jak często dziś uczniowie spędzają czas z rodzicami na poszczególnych czynnościach?
[na wykresie pominięto braki danych]

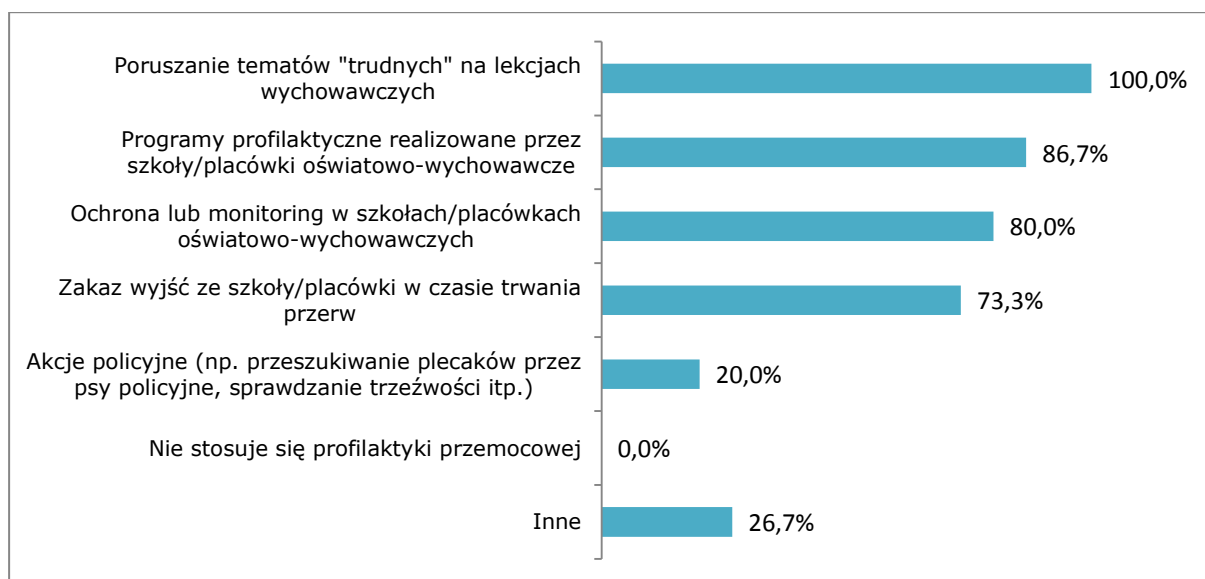
Źródło: Badania własne

2.8.3 Działania szkoły dotyczące problemu przemocy wśród dzieci i młodzieży

Wszyscy badani nauczyciele zadeklarowali, że ich szkoły w ramach niwelowania problemów przemocy wśród dzieci i młodzieży poruszają „trudne” tematy na lekcjach wychowawczych (100%). Wg 86,7% nauczycieli w szkołach realizowane są programy profilaktyczne. Poza tym, nauczyciele mówiąc o przedsięwzięciach mających zniwelować problem przemocy mówili też o ochronie i monitoringu w szkołach, placówkach oświatowo – wychowawczych (80,0%) oraz o zakazach wyjść ze szkoły, placówek podczas przerw (73,7%) Co 5 nauczyciel wspomniał o akcjach policyjnych (20,0%). Dodatkowo 26,7% badanych nauczycieli wskazało na jeszcze inne przedsięwzięcia podejmowane przez szkołę nieujęte w przygotowanej kafeterii odpowiedzi.

Strona | 189

Wykres 133. Jakie przedsięwzięcia podejmuje szkoła, aby zniwelować problem przemocy wśród dzieci i młodzieży?

Źródło: Badania własne

Te inne przedsięwzięcia mające na celu zniwelować problem przemocy w szkole to dyżury nauczycieli na każdej przerwie, współpraca z instytucjami rządowymi, współpraca z KPP i innymi instytucjami oraz z kuratorami sądowymi, czy funkcjonowanie referatu ds. nieletnich.

Tabela 63. Jakie przedsięwzięcia podejmuje szkoła, aby zniwelować problem przemocy wśród dzieci i młodzieży? - odpowiedzi "Inne"

Działania	Liczba wskazań
dyżury nauczyciela na każdej przerwie	1
współpraca z instytucjami rządowymi	1
współpraca z KPP i innymi instytucjami	1
współpraca z kuratorami sądowymi, funkcjonowanie referatu ds. nieletnich	1

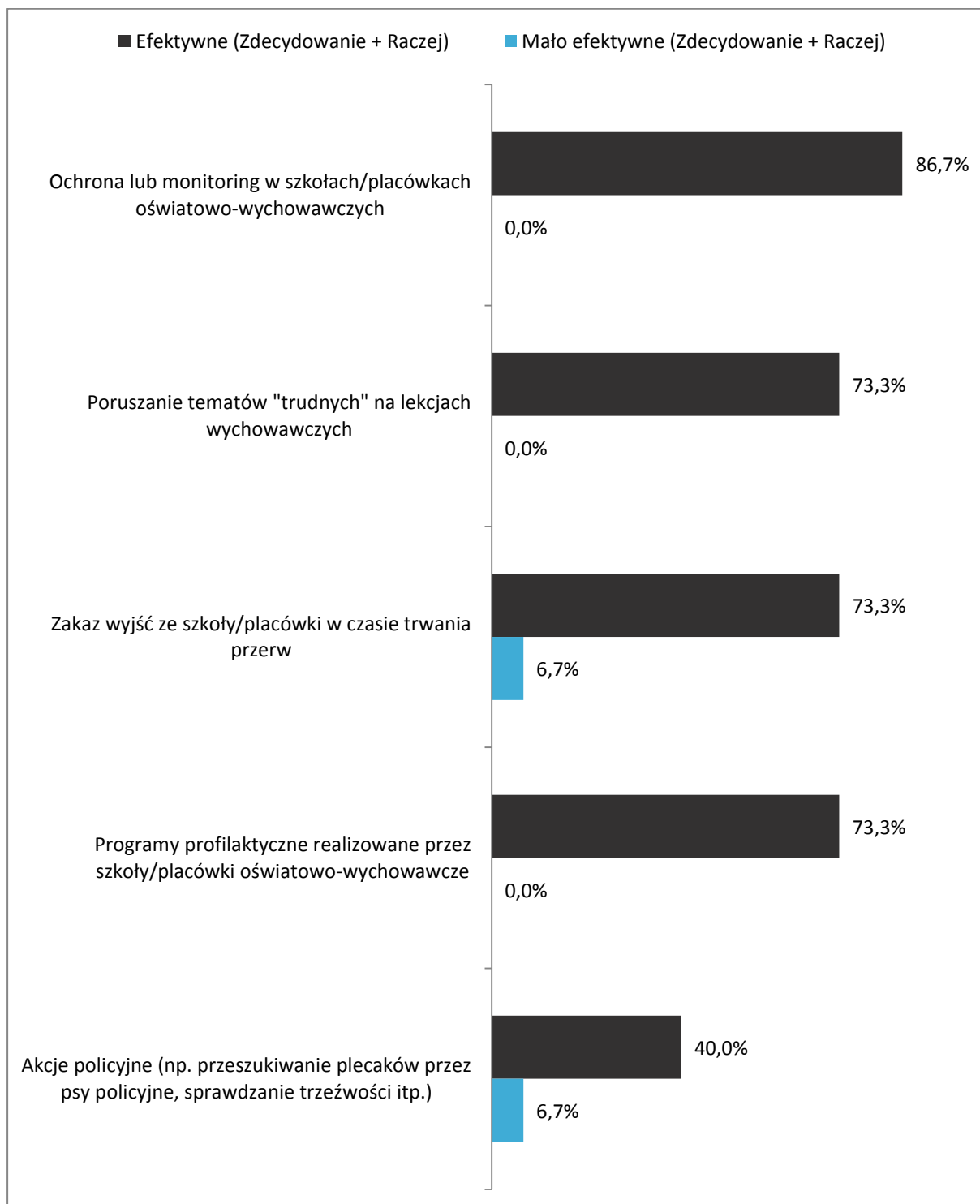
Strona | 190

Źródło: Badania własne

Badani nauczyciele byli pytani również o skuteczność poszczególnych działań mających na celu niwelowanie problemów uzależnienia, stosowania używek wśród młodzieży. Szczegółowe odpowiedzi badanych zostały zagregowane (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” oraz „zdecydowanie nie” i „raczej nie”) i zaprezentowane na wykresie nr 134. Szczegółowe zaś odpowiedzi respondentów znajdują się na wykresie nr 135.

Z przeprowadzonego badania wynika, że nauczyciele za najbardziej efektywne przedsięwzięcia w niwelowaniu problemu uzależnienia, stosowania używek wśród młodzieży uważają ochronę, monitoring w szkołach, placówkach oświatowo – wychowawczych (86,7% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Na drugim miejscu, pod względem efektywności, plasuje się poruszanie tematów „trudnych” na lekcjach wychowawczych (73,7% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”), zakaz wyjść ze szkoły, placówki w czasie trwania przerw (73,7% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) oraz programy profilaktyczne realizowane przez szkoły, placówki oświatowo – wychowawcze (73,7% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Za najmniej efektywne w niwelowaniu problemu uzależnienia, stosowania używek wśród młodzieży uznano akcje policyjne (40,0% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”).

Wykres 134. W jakim stopniu wymienione przedsięwzięcia są efektywne w niwelowaniu problemu uzależnienia/stosowania używek wśród młodzieży? (zagregowane odpowiedzi) [na wykresie pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć” i braki danych]

Strona | 191

Źródło: Badania własne

Wykres 135. W jakim stopniu wymienione przedsięwzięcia są efektywne w niwelowaniu problemu uzależnienia/stosowania używek wśród młodzieży? [na wykresie pominięto braki danych]

Źródło: Badania własne

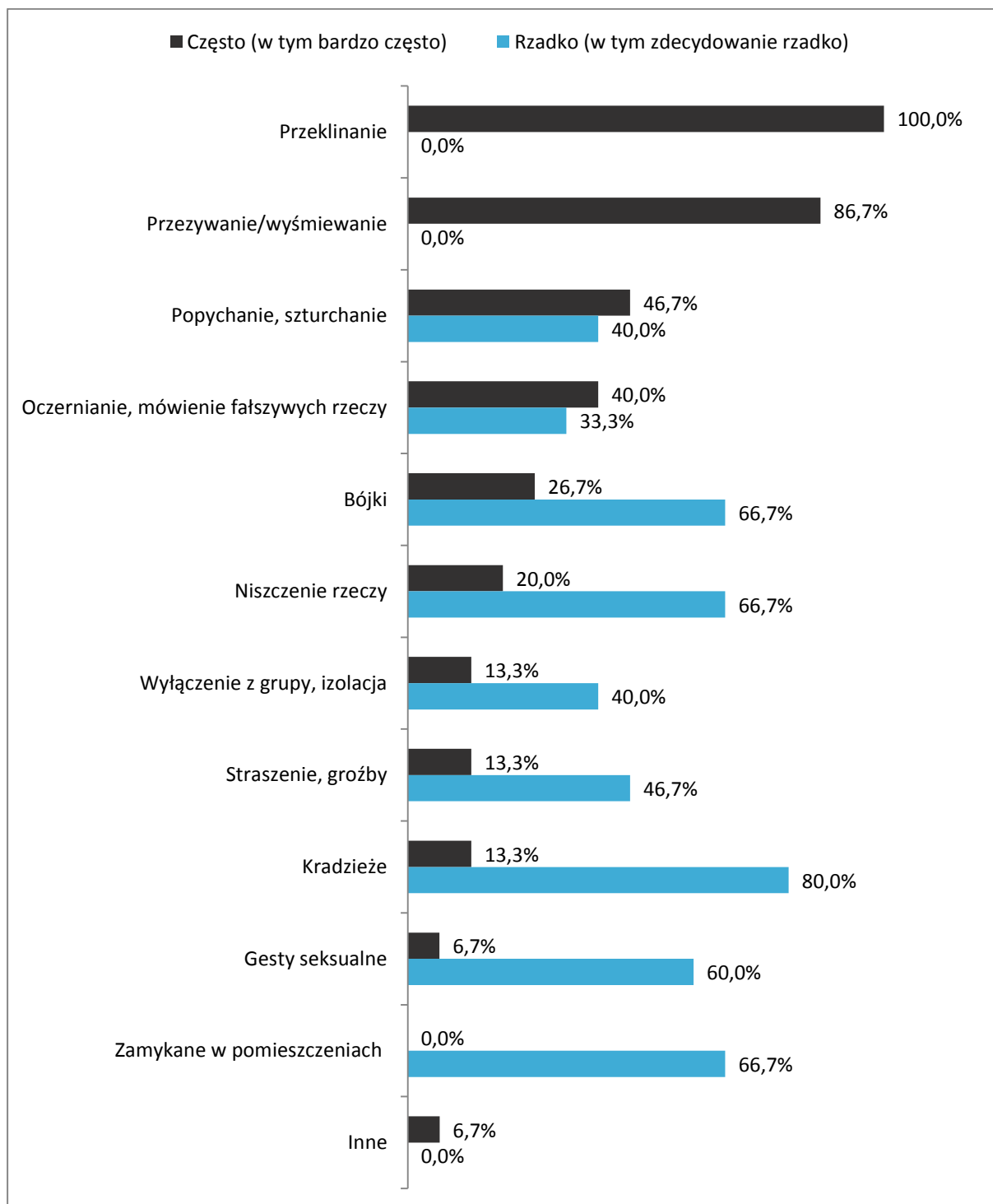
2.8.4 Agresja wśród młodzieży

W badaniu nauczyciele byli też proszeni o oszacowanie jak często w szkole między uczniami dochodzi do różnych form agresji. Pozyskane wyniki po raz kolejny zostały zagregowane (suma odpowiedzi „bardzo często” i „często” oraz „rzadko” i „zdecydowanie rzadko”). Wykres z zagregowanymi danymi to wykres nr 136, na wykresie zaś 137 przedstawiono szczegółowe odpowiedzi badanych.

Strona | 193

Z badania wynika, że uczniowie najczęściej przeklinają między sobą (100% suma odpowiedzi „bardzo często” i „często”). Często też się przezywają i wyśmiewają (86,7% suma odpowiedzi „bardzo często” i „często”). Wg prawie połowy nauczycieli uczniowie też dość często między sobą popychają się i szturchają (46,7% suma odpowiedzi „bardzo często” i „często”). Wg 40,0% (suma odpowiedzi „bardzo często” i „często”) nauczycieli nagminne jest też wzajemne oczernianie się, mówienie fałszywych rzeczy. Bójki to formy przemocy jakie zdarzają się w szkołach często, bardzo często wg 26,7% badanych. Co 5 nauczyciel mówi o niszczeniu rzeczy jako nagminnym zachowaniu wśród uczniów (20,0% suma odpowiedzi „bardzo często” i „często”). 13,3% nauczycieli uznało też, że często i bardzo często zdarzają się takie sytuacje jak wyłączenie z grupy, izolacja. Taki sam odsetek badanych wskazał na straszenie, groźby (13,3% suma odpowiedzi „bardzo często” i „często”) oraz kradzieże (13,3% suma odpowiedzi „bardzo często” i „często”). 6,7% badanych nauczycieli wskazało również na gesty seksualne (suma odpowiedzi „bardzo często” i „często”). Poza tym, 6,7% badanych nauczycieli powiedziało o jeszcze innych formach agresji występujących między uczniami w szkole.

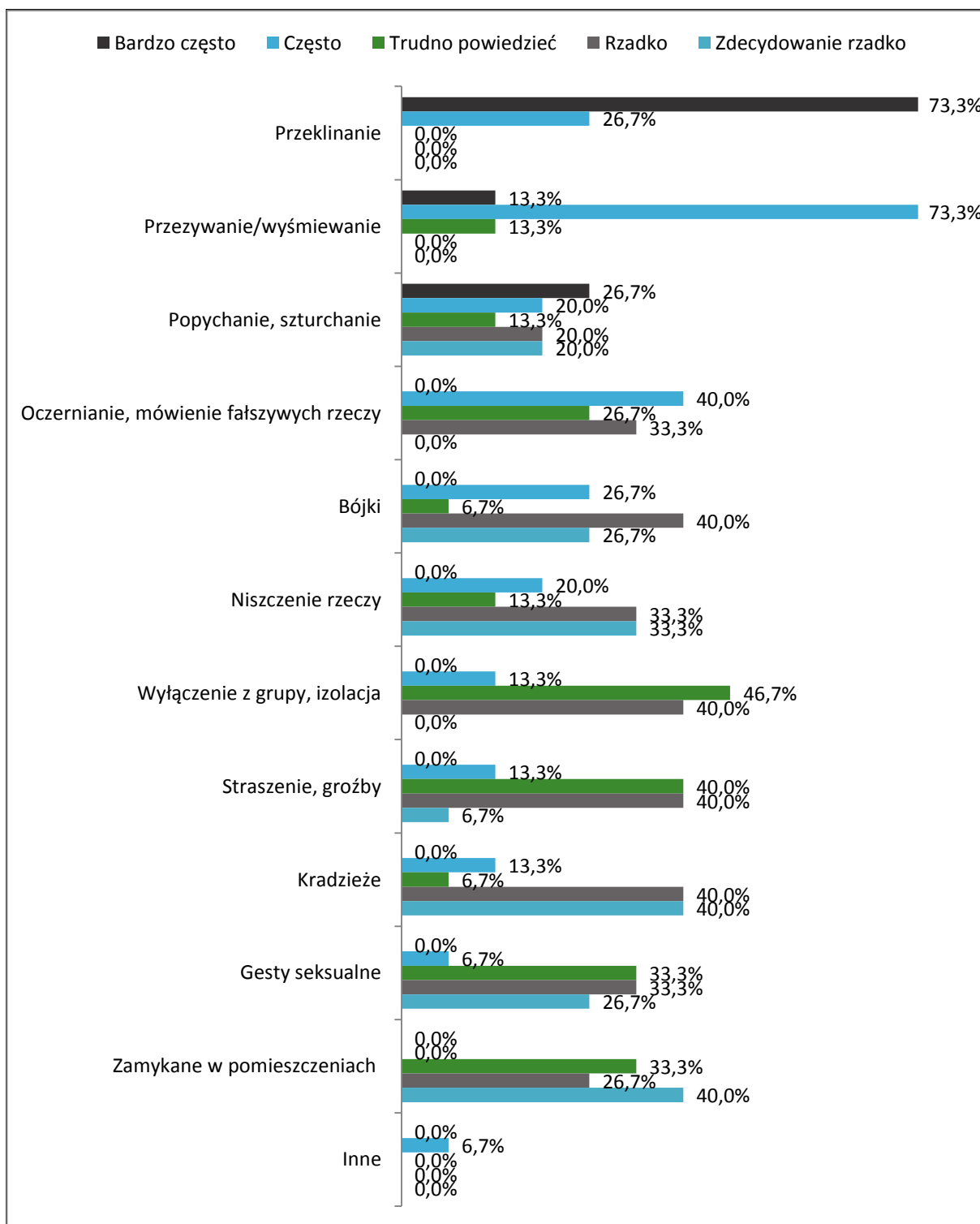
Wykres 136. Jak często występują w szkole pomiędzy uczniami wymienione formy agresji? (zagregowane odpowiedzi) [na wykresie pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”]

Strona | 194

Źródło: Badania własne

Wykres 137. Jak często występują w szkole pomiędzy uczniami wymienione formy agresji?

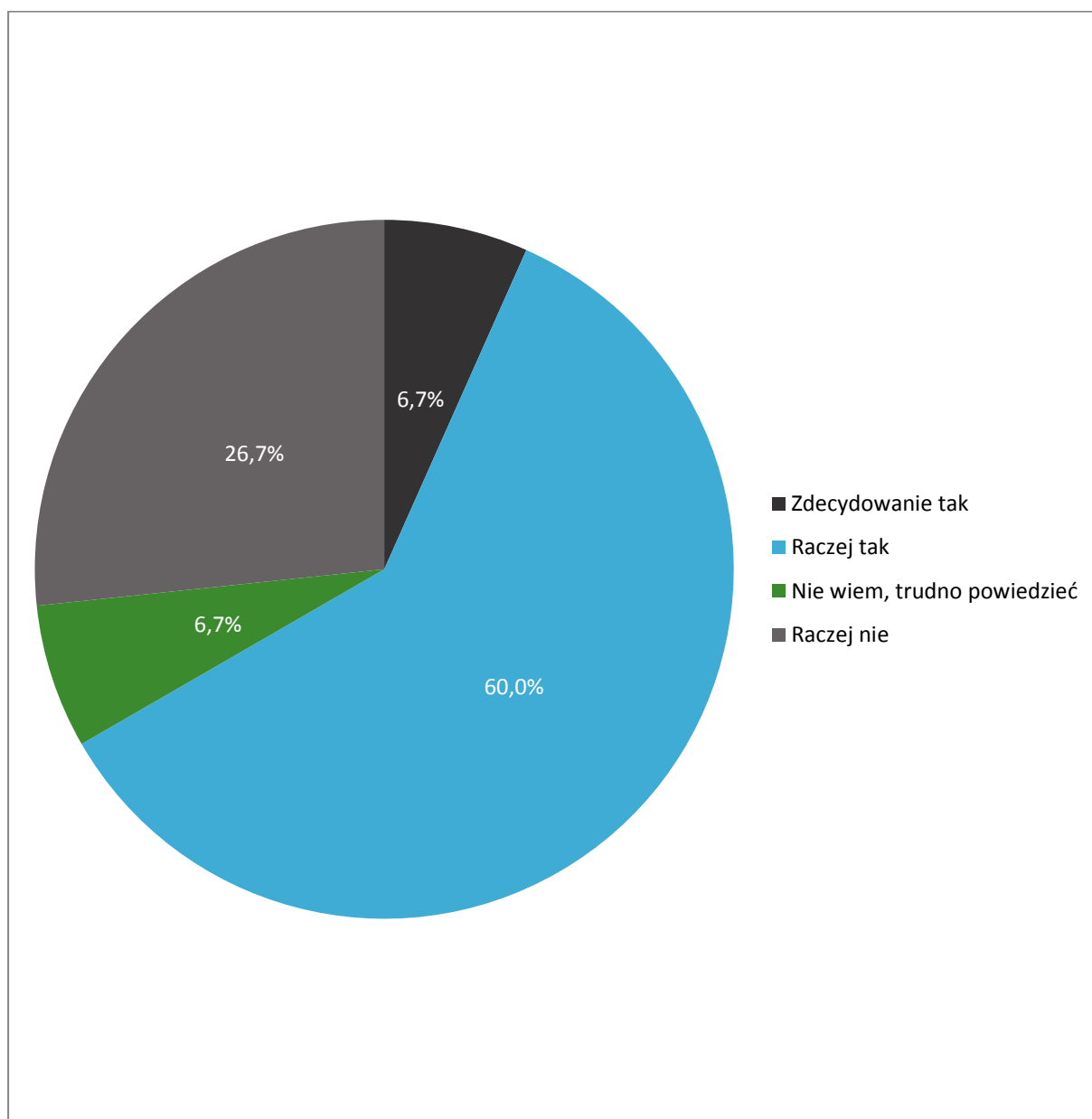

Źródło: Badania własne

Ponad 50,0% badanych jest zdania, że obecnie zjawisko przemocy w szkole występuje raczej częściej niż kiedyś (60,0%). Poza tym, 6,7% badanych nauczycieli było jeszcze bardziej zdecydowanych w swoich sądach udzielając odpowiedzi - „zdecydowanie tak”. Co 4 nauczyciel uznał, że w ostatnich latach zjawisko agresji w szkole nie nasiliło się (26,7%). Natomiast 6,7% nie umiało ocenić, czy w obecnych czasach zjawisko przemocy w szkołach występuje częściej.

Strona | 196

Wykres 138. Czy w obecnych czasach zjawisko przemocy w szkołach występuje częściej?

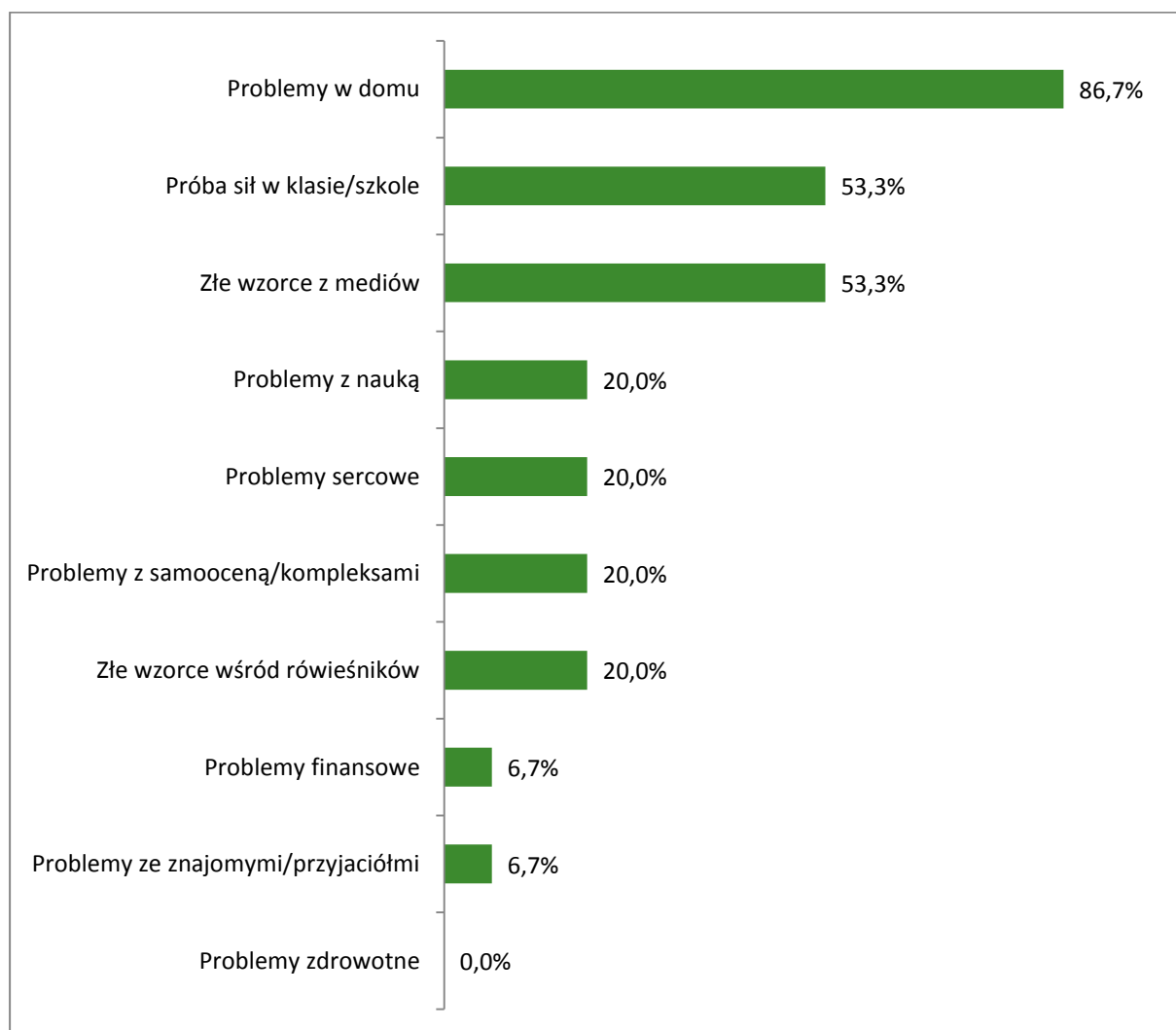

Źródło: Badania własne

Ponad $\frac{3}{4}$ badanych nauczycieli źródła agresji, przemocy wśród uczniów upatruje w problemach w domu (86,7%). Ponad połowa mówi o próbach sił w klasie, szkole (53,3%) oraz złym wzorcu z mediów (53,3%). Co 4 wskazuje na problemy z nauką (20,0%), problemy sercowe (20,0%), problemy z samoocena, kompleksami (20,0%), złych wzorcach wśród rówieśników (20,0%). Pojedynczy nauczyciele mówili też o problemach finansowych (6,7%) oraz problemach ze znajomymi, przyjaciółmi (6,7%).

Strona | 197

Wykres 139. Jakie są według Pana/i źródła przemocy/agresji wśród uczniów?

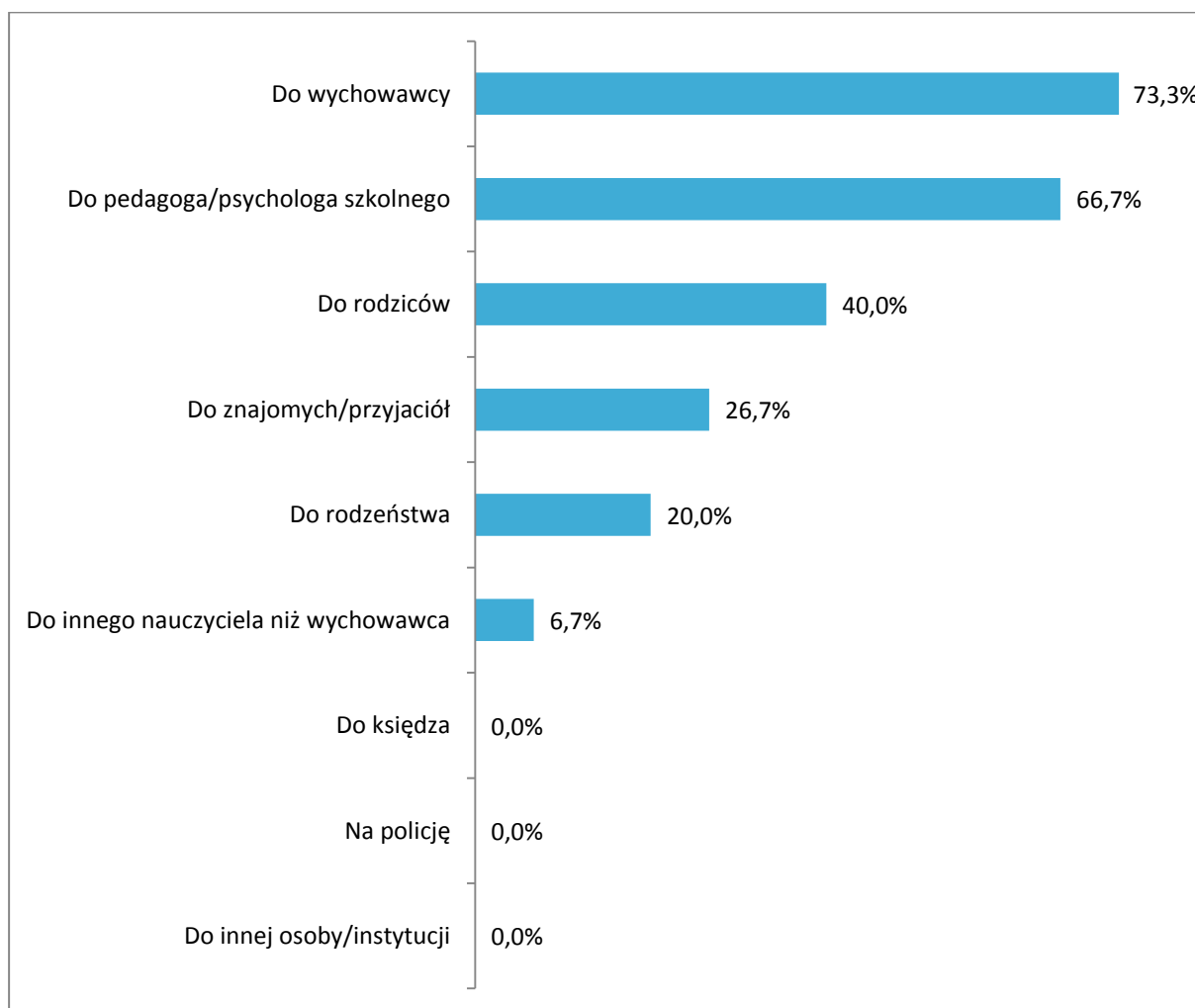

Źródło: Badania własne

Wg nauczycieli uczniowie najczęściej z problemami przemocy zgłaszają się do wychowawcy (73,3%). Ponad połowa twierdzi też, że uczniowie poszukują pomocy u pedagoga, psychologa szkolnego (66,7%). Zdaniem 40,0% badanych uczniowie

o przemocy informują przede wszystkim rodziców. Co 4 nauczyciel uważa zaś, że uczniowie o problemach przemocy informują znajomych, przyjaciół (26,7%), a co 5 uważa, że z takimi problemami uczniowie trafiają do rodzeństwa. Nieliczni nauczyciele wskazali na innego nauczyciela niż wychowawca (6,7%).

Wykres 140. Do kogo najczęściej uczniowie zwracają się z problemem przemocy?

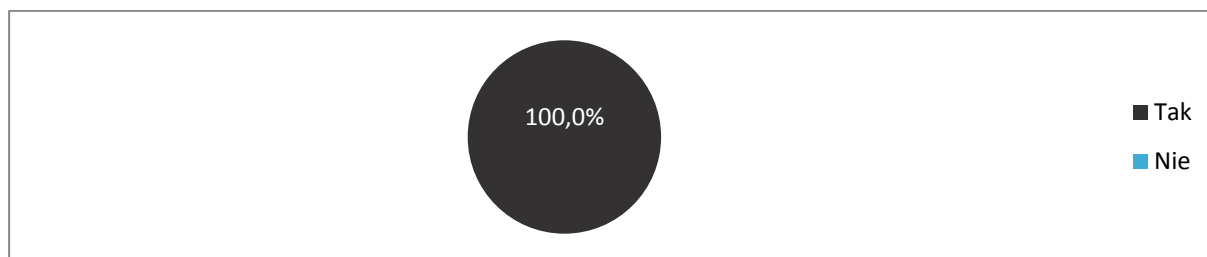

Źródło: Badania własne

2.8.5 Realizowane w szkole programy profilaktyczne przeciwdziałania przemocy

Wg deklaracji wszystkich nauczycieli na terenie szkoły są prowadzone programy profilaktyczne przeciwdziałania przemocy (100,0%).

Wykres 141. Czy na terenie szkoły prowadzone są programy profilaktyczne przeciwdziałania przemocy?

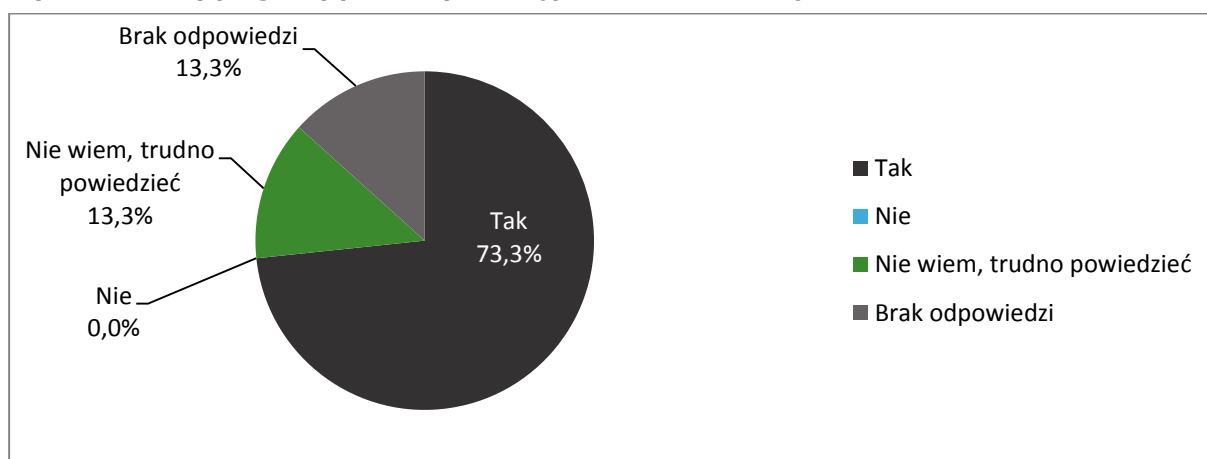

Strona | 199

Źródło: Badania własne

Prawie 3/4 badanych nauczycieli twierdzi, że programy profilaktyczne poddawane są ewaluacji (73,3%). Część nauczycieli nie umiała natomiast odpowiedzieć na to pytanie – „nie wiem, trudno powiedzieć” (13,3%). Odnotowano też 13,3% braków danych.

Wykres 142. Czy programy profilaktyczne są poddawane ewaluacji?

Źródło: Badania własne

Przeprowadzenie ewaluacji najczęściej odbywa się poprzez realizację ankiety, ale także za pomocą analizy dokumentacji, dyskusji na Radzie Pedagogicznej, weryfikacji, obserwacji, sprawozdań.

Tabela 64. Sposób ewaluacji programów profilaktycznych

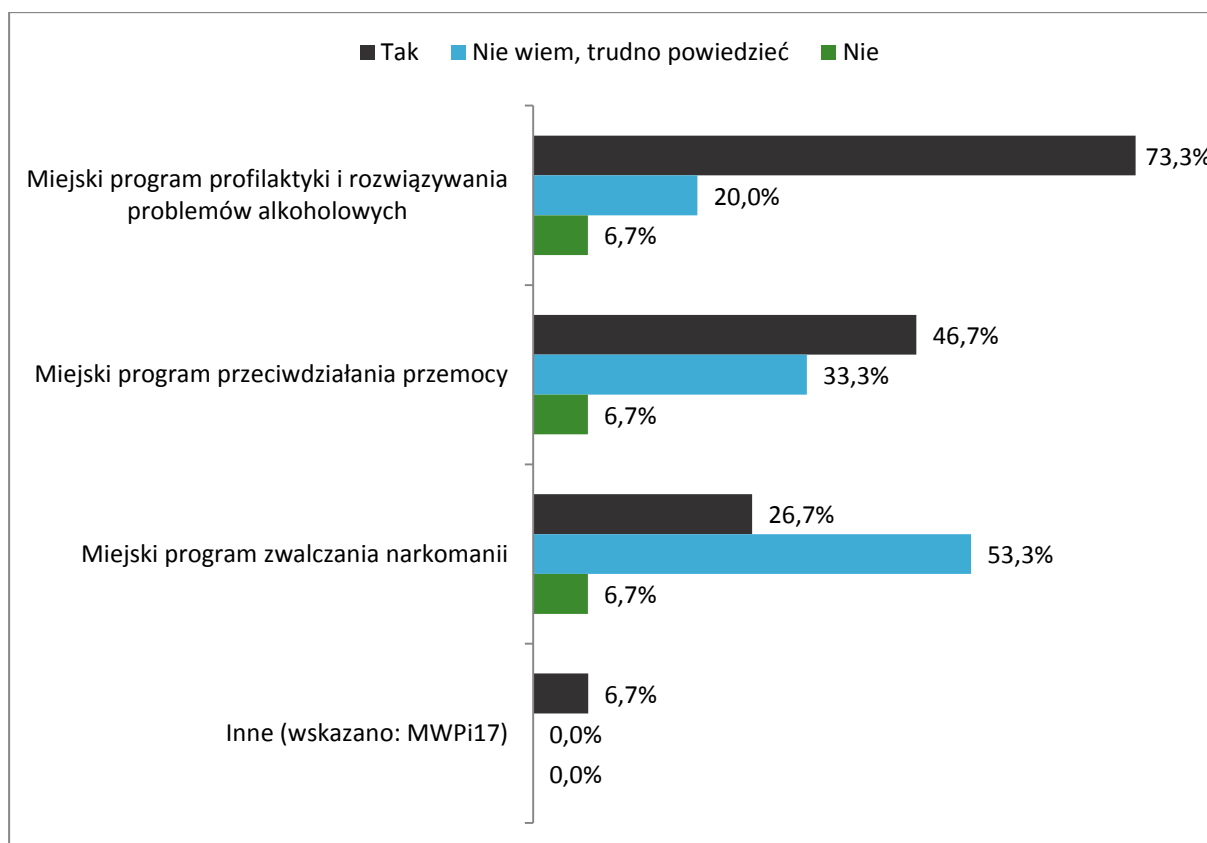
Działania	Liczba wskazań
ankiety	4
analiza dokumentacji	1
ankiety podsumowujące, analiza dokumentacji	1
dostosowywane do potrzeb	1

dyskusje na Radzie Pedagogicznej	1
każdego roku zespół do spraw profilaktyki dokonuje poprawek (zmian)	1
obserwacja, ankietowanie	1
sprawozdania, dyskusje na radach pedagog. zespołach przedmiotowych	1

Źródło: Badania własne

Prawie $\frac{3}{4}$ przebadanych nauczycieli deklaruje, że ich szkoła bierze udział w miejskim programie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (73,3%). Prawie połowa przebadanych nauczycieli mówi też o uczestnictwie w miejskim programie przeciwdziałania przemocy (46,7%). Co 4 nauczyciel wskazał jeszcze na miejski program zwalczania narkomanii (26,7%). Poza tym, 6,7% nauczycieli wskazało jeszcze inne programy profilaktyczne (MWPi17).

Wykres 143. Czy szkoła bierze udział w realizacji miejskich programów profilaktycznych? [na wykresie pominięto braki danych]

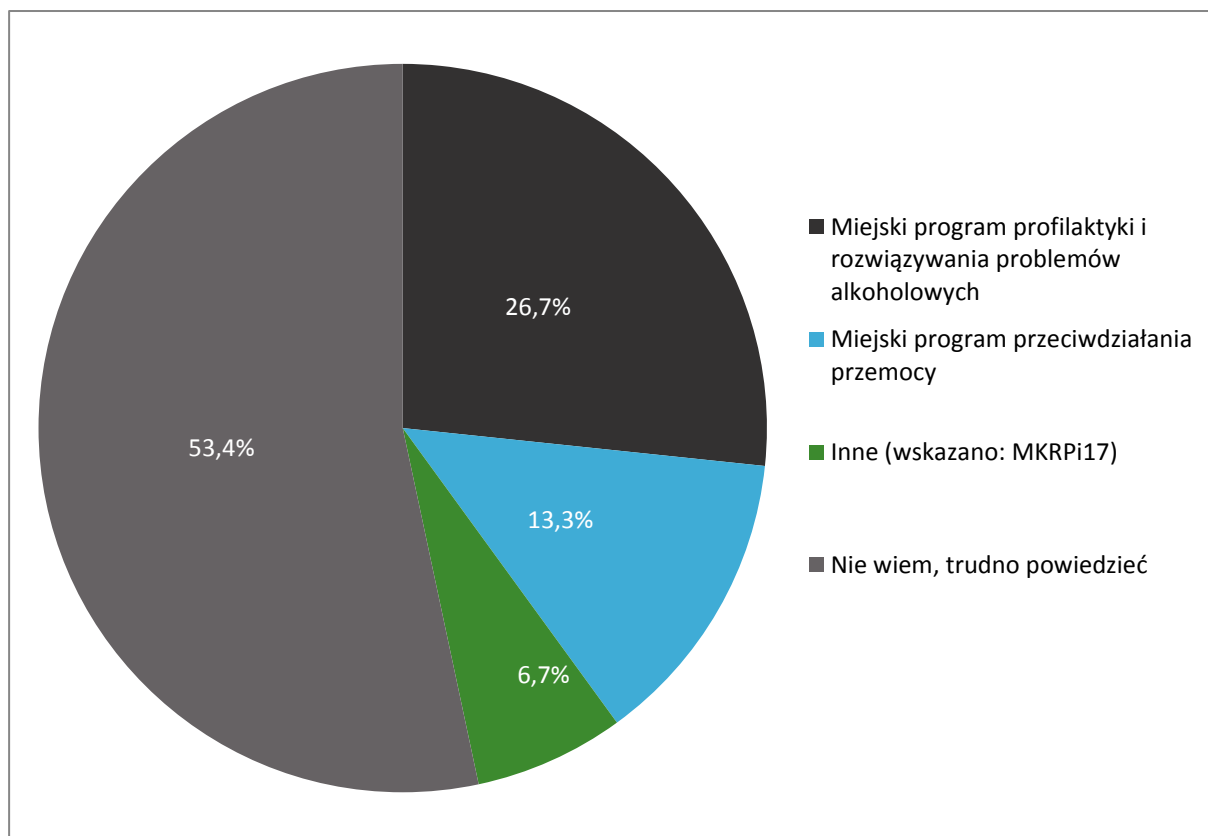

Źródło: Badania własne

Badani nauczyciele w większości przypadków mają jednak problem z określeniem, który z programów profilaktycznych jest najbardziej skuteczny (53,4%). Co 4 badany wskazał na miejski program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (26,7%). Miejski program przeciwdziałania przemocy wybrało 13,3% badanych, natomiast 6,7% stwierdziło, że najsukuteczniejszym programem profilaktyki jest MKRPi17.

Wykres 144. Który program profilaktyczny jest najbardziej skuteczny?

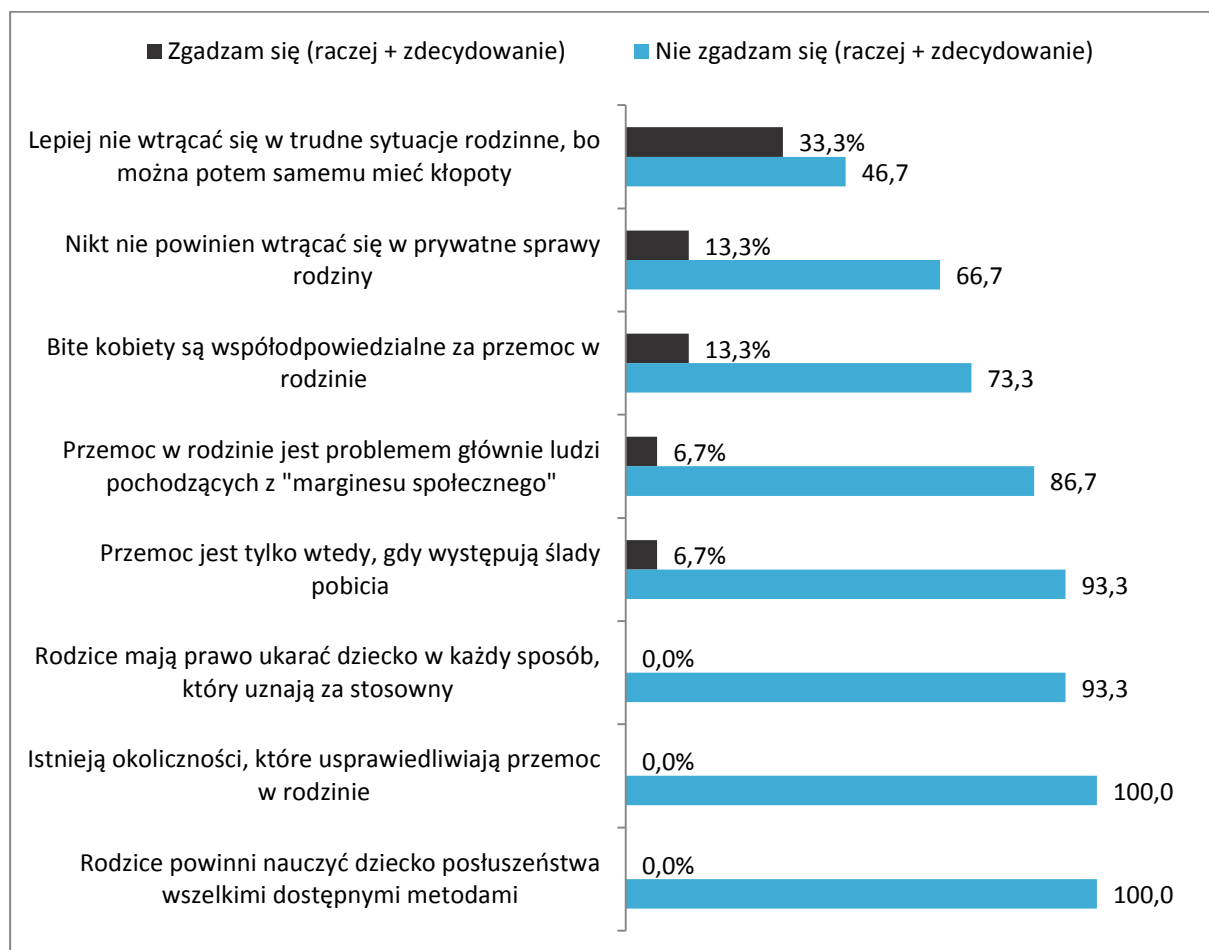
Źródło: Badania własne

2.8.6 Przekonania nauczycieli

W przeprowadzonym badaniu nauczyciele mieli się również ustosunkować do 8 stwierdzeń. Poniżej znajdują się dwa wykresy. Jeden z nich przedstawia zagregowane odpowiedzi – sumę odpowiedzi „raczej tak i zdecydowanie tak” oraz „raczej nie i zdecydowanie nie” (wykres nr 145). Na wykresie nr 146 zostały umieszczone szczegółowe odpowiedzi osób badanych.

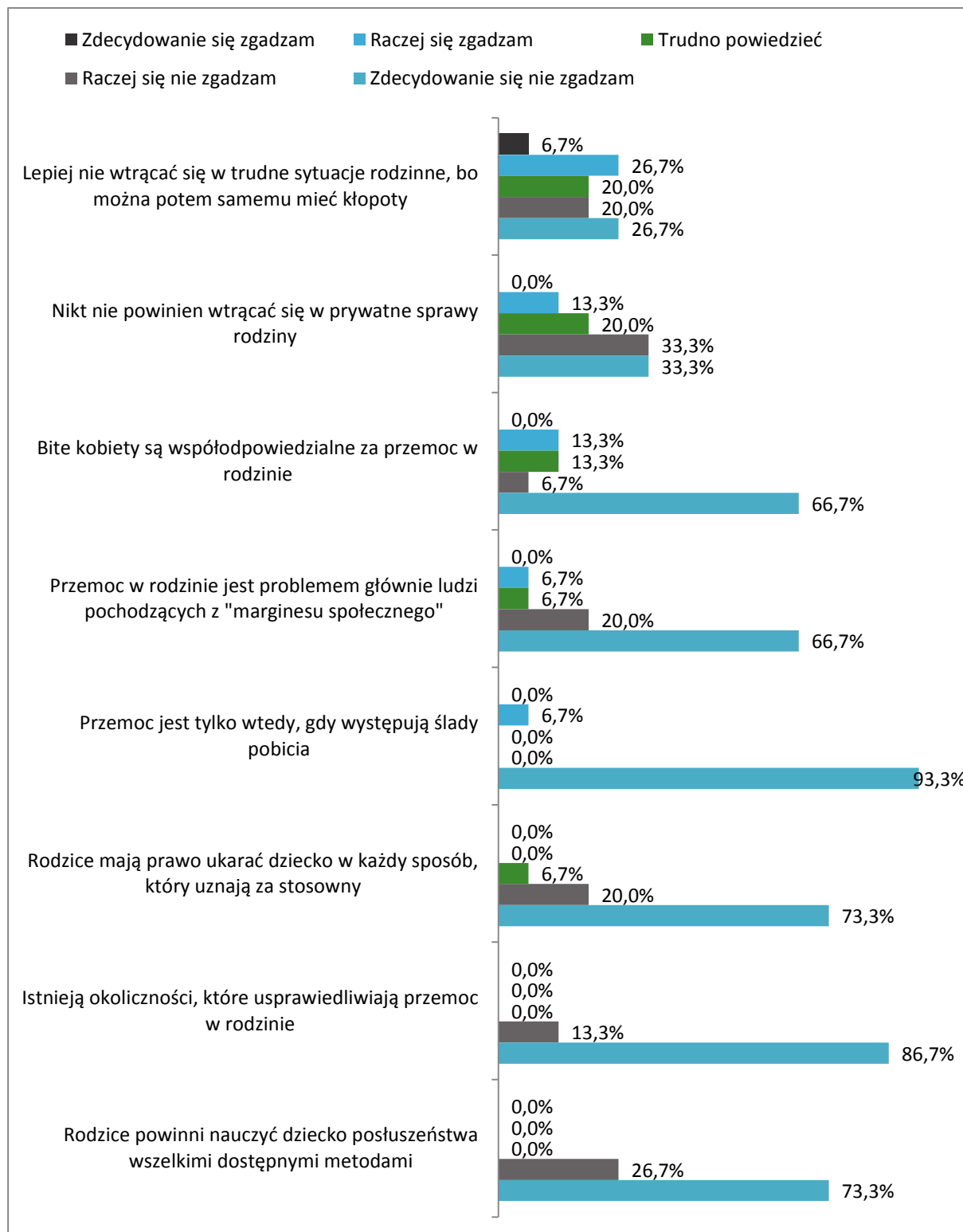
Z przeprowadzonego badania wynika, że prawie połowa nauczycieli nie zgadza się z opinią, że lepiej nie wtrącać się w trudne sytuacje rodzinne, bo można potem samemu mieć kłopoty (46,7% suma odpowiedzi „zdecydowanie nie” i „raczej nie”). Ponad połowa nauczycieli nie zgadza się też, że stwierdzeniem, że „nikt nie powinien wtrącać się w prywatne sprawy rodziny” (66,7% suma odpowiedzi „zdecydowanie nie” i „raczej nie”). Za przemoc w rodzinie bite kobiety obarcza 13,3% badanych nauczycieli (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Ponadto, pojedynczy badani uważają, że przemoc w rodzinie jest problemem głównie ludzi pochodzących z „marginesu społecznego” (6,7% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) i występuje tylko, gdy występują ślady pobicia (6,7% suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”).

Wykres 145. Czy i w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z poszczególnymi stwierdzeniami? (zagregowane odpowiedzi) [na wykresie pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”]

Źródło: Badania własne

Wykres 146. Czy i w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z poszczególnymi stwierdzeniami?

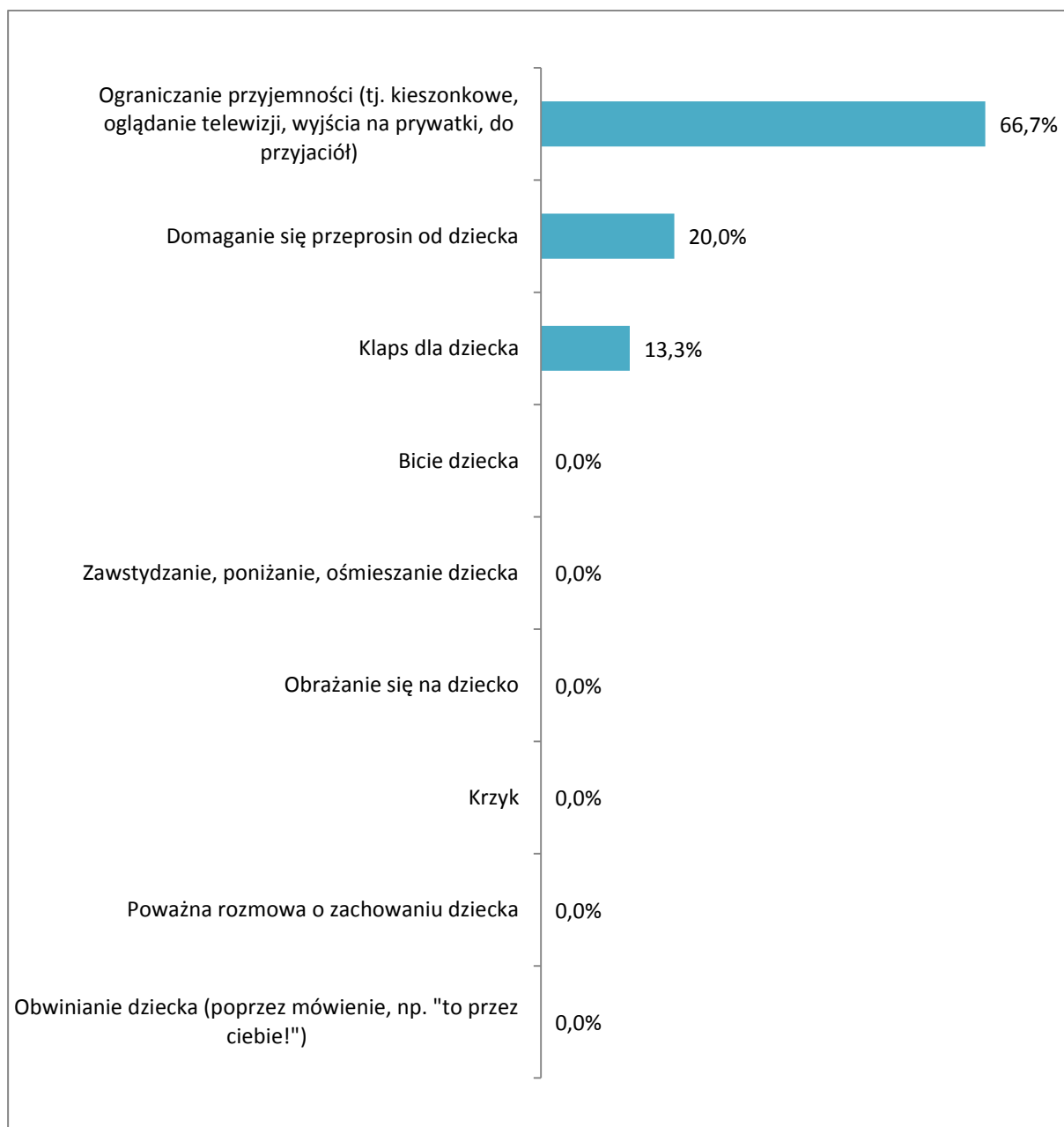

Źródło: Badania własne

Ponad połowa nauczycieli uważa, że gdy dziecko zachowuje się niewłaściwie rodzic ma prawo ograniczyć przyjemności np. kieszonkowe lub oglądanie telewizji (66,7%). Co 5 nauczyciel jest zdania, że rodzic ma prawo domagać się przeprosin od dziecka (20,0%). Za klapszem opowiada się 13,3% ankieterowanych. Pozostałe kary nie zostały wskazane przez żadnego z badanych nauczycieli.

Strona | 204

Wykres 147. W jaki sposób mają prawo zareagować rodzice, gdy dziecko zachowuje się „niewłaściwie”?

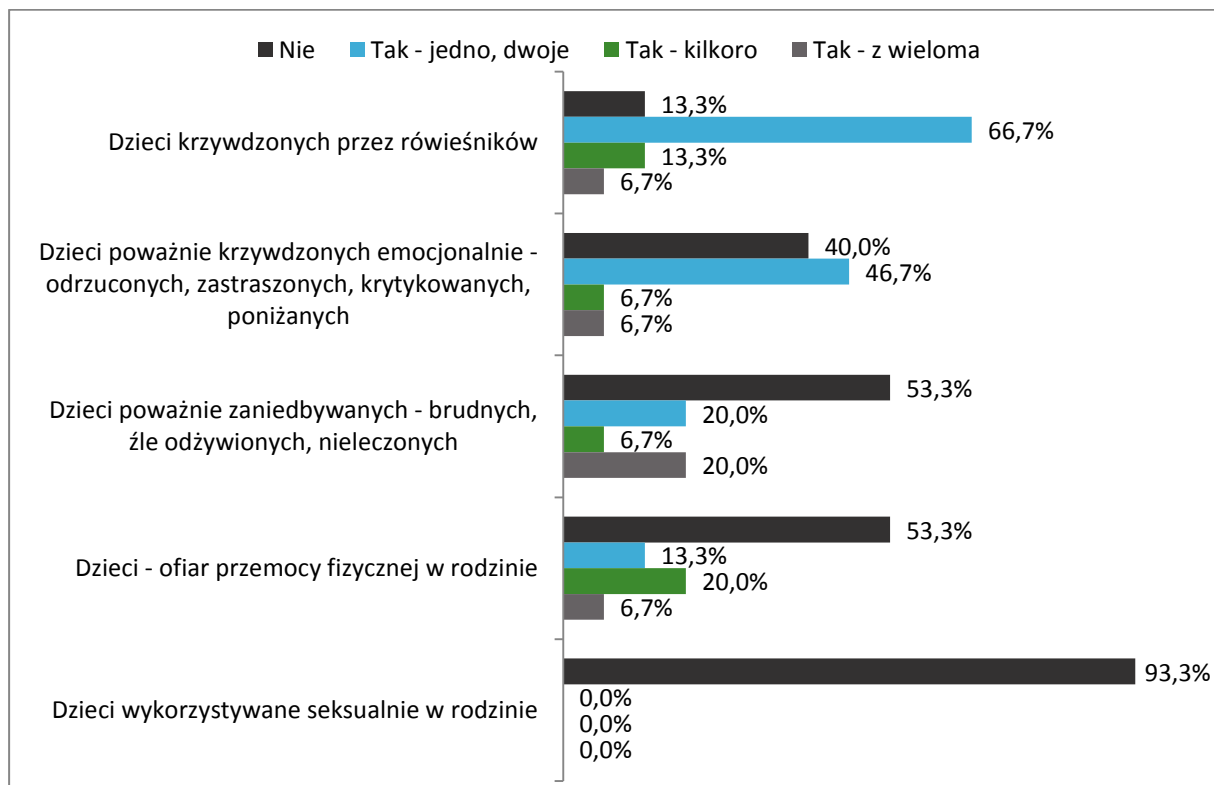
Źródło: Badania własne

2.8.7 Doświadczenia z ofiarami przemocy

Z przeprowadzonego badania wynika, iż w ciągu ostatniego roku tylko 13,3% badanych nauczycieli nie miało do czynienia z dziećmi krzywdzonymi przez rówieśników. Pozostali (86,7%) zetknęli się przynajmniej z jednym takim dzieckiem. Badani mieli też kontakt z dziećmi poważnie krzywdzonymi emocjonalnie – odrzuconymi, zastraszanymi, krytykowanymi, poniżanymi. Jedynie 40,0% badanych nauczycieli w ciągu ostatniego roku nie miało styczności z takim dziećmi. Kontakt z dziećmi poważnie zaniedbanymi – brudnymi, źle odżywionymi, nieleczonymi jest już rzadszy. Ponad połowa badanych nauczycieli nie zetknęła się z takimi dziećmi w przeciągu ostatniego roku (53,3%). Taki sam odsetek nauczycieli nie miał kontaktu z ofiarami przemocy fizycznej w rodzinie (53,3%). Najrzadziej zaś badani mieli kontakt z ofiarami nadużyć seksualnych. 93,3% nauczycieli zadeklarowało, że w ogóle nie miało styczności z takimi dziećmi. Pozostali nie udzielili odpowiedzi na to pytanie.

Strona | 205

Wykres 148. Czy w swojej praktyce zawodowej w ciągu ostatniego roku spotkał(a) się Pan(i) z następującymi przypadkami? [na wykresie pominięto braki danych]

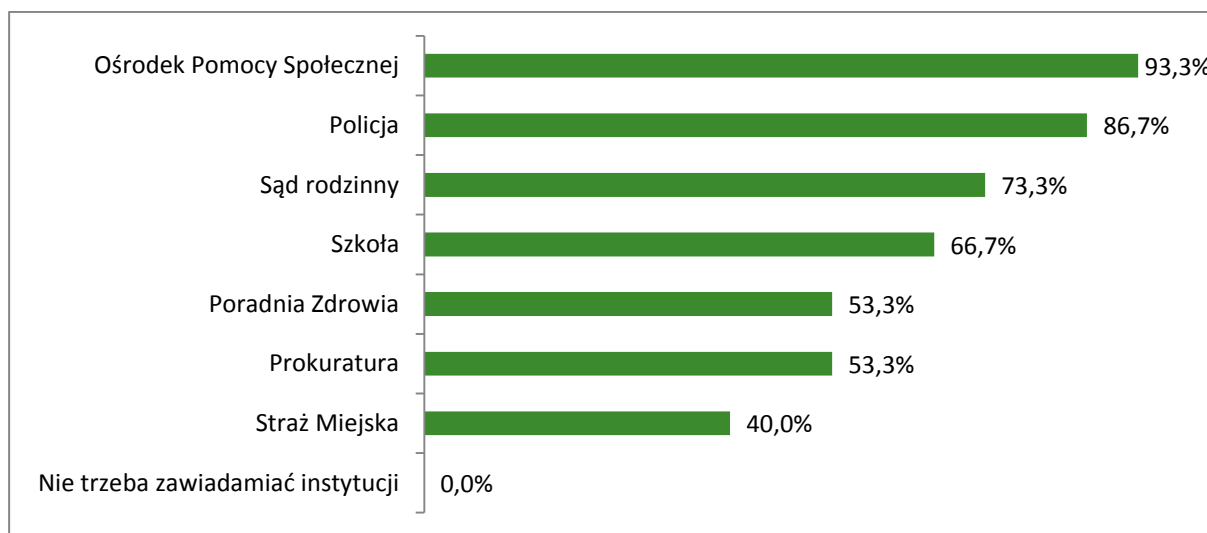
Źródło: Badania własne

2.8.8 Interwencje w sytuacjach przemocowych

Wg badanych nauczycieli, gdy wobec dziecka bardzo często stosowane są kary fizyczne interweniować powinien Ośrodek Opieki Społecznej (93,3%). Na drugim miejscu plasuje się policja (86,7%), a na trzecim sąd rodzinny (73,3%). Ponad połowa badanych nauczycieli obowiązek interwencji przypisała też szkole (66,7%), poradni zdrowia (53,3%) i prokuratorze (53,3%). Najrzadziej ankietowani wskazywali na straż miejską (40,0%). Żaden z nauczycieli nie stwierdził, że nie trzeba zawiadamiać żadnej instytucji.

Strona | 206

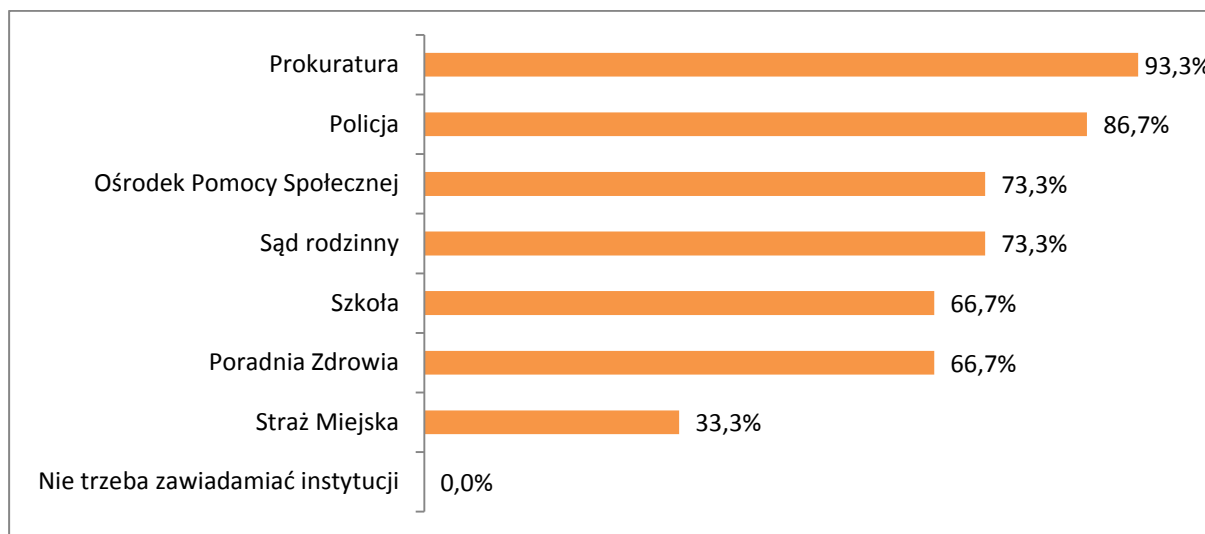
Wykres 149. Kto powinien interweniować, gdy wobec dziecka bardzo często stosowane są w rodzinie kary fizyczne?

Źródło: Badania własne

W sytuacji zmuszania dziecka do praktyk seksualnych wg 93,3% badanych interweniować powinna prokuratura. Na drugim miejscu plasuje się policja (86,7%), na trzecim Ośrodek Pomoc Społecznej (73,3%) oraz sąd rodzinny (73,7%). Ponad połowa nauczycieli wskazała też na szkołę (66,7%) i poradnię zdrowia (66,7%). Najrzadziej badani mówili o straży miejskiej (33,3%). Żaden z nauczycieli nie stwierdził, że nie trzeba zawiadamiać żadnej instytucji.

Wykres 150. Kto powinien interweniować, gdy dziecko jest zmuszane przez członka rodziny do praktyk seksualnych?

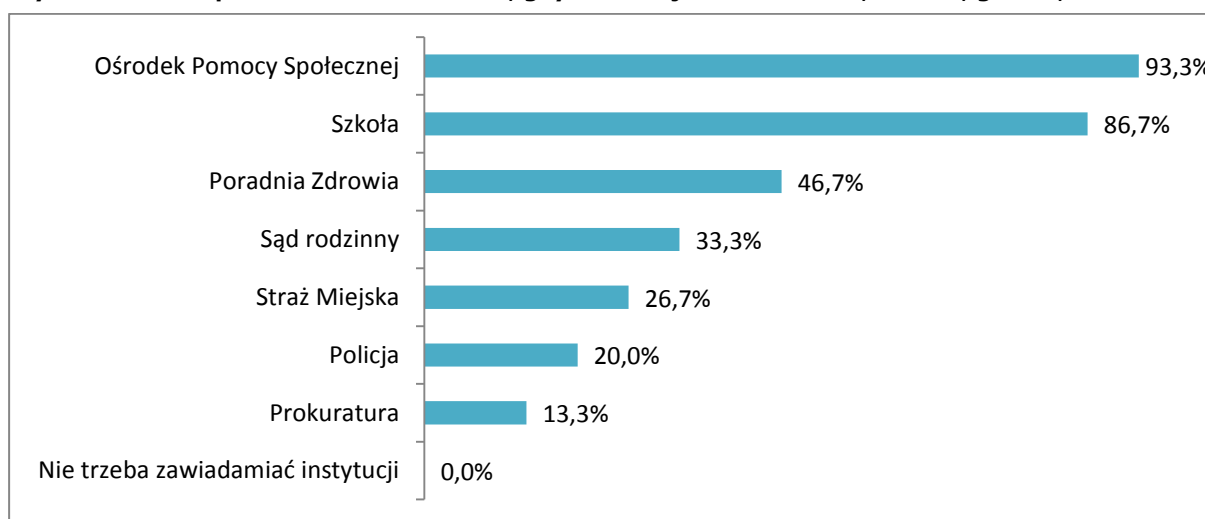

Strona | 207

Źródło: Badania własne

W sytuacji zaś, gdy dziecko jest zaniedbane, brudne, głodne, źle ubrane 93,3% badanych nauczycieli opowiada się za interwencją ośrodka pomocy społecznej. Na drugim miejscu plasuje się szkoła (86,7%), na trzecim poradnia zdrowia (46,7%). Na obligatoryjną interwencje sądu rodzinnego wskazało 33,3% ankietowanych, a 28,7% badanych odznaczyło interwencje straży miejskiej. Co 5 nauczyciel mówił o interwencji policji (20,0%), a 13,3% opowiedziało się za interwencją prokuratury. Żaden z nauczycieli nie stwierdził, że nie trzeba zawiadamiać żadnej instytucji.

Wykres 151. Kto powinien interweniować, gdy dziecko jest zaniedbane, brudne, głodne, źle ubrane?

Źródło: Badania własne

2.9 Podsumowanie badania ilościowego

2.9.1 Podsumowanie badania z dorosłymi mieszkańcami Piły i z młodzieżą

Strona | 208

Badani przemoc fizyczną najczęściej definiują jako pobicie i gwałt. Najwięcej kontrowersji budzi klaps dany dziecku w przypadku złego zachowania. Tylko 37% (częściej mężczyźni) uważa, że jest to przemoc fizyczna. W przypadku młodzieży odsetek ten jest jeszcze niższy – 18%. Przemoc psychiczna natomiast była identyfikowana jako groźby pozbawienia środków do życia, szantaż emocjonalny, czy wywieranie presji. Tylko dwie trzecie dorosłych i jedna trzecia młodzieży uznało, że krzyczenie na kogoś jest oznaką przemocy psychicznej.

Wg badanych główną przyczyną przemocy w rodzinie jest uzależnienie od alkoholu (70%). Na drugim miejscu plasują się problemy finansowe (35%), a na trzecim uzależnienie od narkotyków (30%). W grupie młodzieży wysoko plasuje się też czynnik, jakim jest brak umiejętności panowania nad gniewem.

Z przeprowadzonych badań wynika, że przemoc jest znacznie częściej obecna w środowisku młodzieży niż wśród dorosłych – zaobserwowało ją w swoim otoczeniu 16% dorosłych, nieco częściej kobiety i aż 31% uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych.

Większość badanych twierdzi, że nigdy nie zdarzyło im się stracić panowania nad sobą (80%). Wśród młodzieży odsetek ten jest niższy – 59%. Ci, którym się to zdarzyło, zmyślali kogoś (13%), ukarali kogoś za złe postępowanie (6%), czy dali komuś w skórę (3%). Wśród młodzieży czyny te były inne i jednocześnie znacznie powszechniejsze: zwymyślanie kogoś (22%), straszenie kogoś (12%) i sprawienie komuś lania (9%).

Osoby dorosłe, które były ofiarami przemocy najczęściej doświadczały jej od małżonka, rzadziej znajomych, uczniowie natomiast najczęściej od kolegów/koleżanek, a w drugiej kolejności rodziców. Zazwyczaj była to przemoc w postaci zwymyślenia przez innych (8% dorosłych i 37% uczniów) i zastraszenia (4% dorosłych i 22% uczniów). W przypadku młodzieży częste były ponadto takie formy doznawania przemocy, jak upokarzanie publiczne (20%), czy nękanie (15%).

Ofiarą przemocy w dzieciństwie było 8% dorosłych (znacznie częściej kobiety) i 19% uczniów, natomiast ofiarami przemocy od osób uzależnionych było 7% dorosłych i 14% uczniów, dwukrotnie częściej kobiety.

Do spożywania alkoholu przyznało się 48% badanych, o jedną trzecią więcej mężczyzn niż kobiet. Osoby te wskazują, że nie piją często – kilka razy w miesiącu lub kilka razy w roku, a po spożyciu nie odczuwają żadnych dolegliwości fizycznych lub psychicznych. Zaledwie 1% przyznaje, że spożywanie napojów alkoholowych powoduje konflikty ze znajomymi.

Strona | 209

Co 7 osoba dorosła i co 5 uczeń przyznaje, że w jego najbliższym otoczeniu jest osoba uzależniona od alkoholu. Różnica pomiędzy odpowiedziami dorosłych a młodzieży jeszcze bardziej wzrasta w przypadku uzależnienia od narkotyków. Osobę taką w swoim otoczeniu zna 3% dorosłych i aż 17% młodzieży.

W przypadku bycia ofiarą przemocy badani w pierwszej kolejności szukaliby pomocy u rodziny, na drugim miejscu – u policji. Jednakże aż 30% dorosłych i 20% uczniów nie wie, gdzie można zgłosić się o pomoc w przypadku, gdyby członek rodziny padł ofiarą przemocy, a kolejne 4% dorosłych i 6% uczniów nie szukałoby pomocy nigdzie. Zdaniem badanych, głównymi przyczynami nie korzystania przez ofiarę przemocy z pomocy specjalistów są wstyd, strach przed sprawcą oraz to, że nie chcą przyznać przed sobą, że mają problem.

Tylko jedna trzecia mieszkańców Piły zna instytucje, do których mogłoby się zwrócić w przypadku przemocy rodzinnej, a wiedzę na temat tego, czym jest Niebieska Karta deklaruje 45% badanych osób dorosłych i 34% uczniów; większość z tych osób nie umiało jednak dokładnie określić, czym NK jest, ani jakie instytucje mają uprawnienia do jej zakładania. Aby wskaźniki te zmienić, przedstawiony Program zakłada odpowiednie działania informacyjne.

Trzy czwarte mieszkańców Piły mających dzieci do lat 18 uważa, że kary cielesne są niedopuszczalną metodą wychowawczą (73%). Na dopuszczalność uwarunkowaną sytuacyjnie zwraca uwagę 14% respondentów, a bez żadnych warunków dopuszcza je 8% ankietowanych.

Osoby badane wypowiedziały się też odnośnie swoich przekonań dotyczących zjawiska przemocy. Badani najczęściej zgadzali się ze stwierdzeniem mówiącym, że gwałt w małżeństwie jest możliwy (71%). Co 4 badany uważa, że ofiary przemocy w rodzinie akceptują przemoc. Jednocześnie 25% mieszkańców Piły jest zdania, że gdyby ofiara naprawdę cierpiała odeszłaby od sprawcy, a 6%, że jeśli ktoś jest bity to sobie na to zasłużył. Mimo to ze stwierdzeniem, że przemoc to prywatna sprawa i nikt nie powinien się wtrącać zgadza się tylko 9% badanych. Podobny odsetek badanych twierdzi, że policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych (8%). Istotne jest, że

ankietowani zdają sobie sprawę, że przemoc nie musi pozostawiać śladów na ciele ofiary (85%). Większość badanych jest też świadomych, że przemoc nie zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego (89%).

Bardziej niepokojące są jednak wyniki deklaracji młodych ludzi: 52% z nich uważa, że klaps dany dziecku nie jest niczym złym, 18% uważa, że przemoc czasami jest potrzebna, 8% przyznaje, że w ich rodzinach występuje zjawisko przemocy, a 6% wskazuje, że bardzo często rozwiązuje problemy za pomocą siły. Zaledwie 70% młodych ludzi uważa natomiast, że ma pełne wsparcie w rodzicach. Równolegle 15% z nich czuje się nękanym przez kogoś z rodziny, a 14% przyznaje, że czasami któremuś z rodziców puszcza nerwy i kogoś uderzy. Ważnym wskaźnikiem jest informacja, że 19% młodych ludzi zna osoby, u których występuje przemoc w rodzinie.

Uczniowie gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych w ciągu ostatniego roku przed badaniem wielokrotnie mieli styczność z sytuacjami przemocowymi: w bójkę wdało się 35% uczniów, ofiarą kradzieży/napadu padło w tym czasie 14% młodych ludzi, taki sam odsetek młodych ludzi przyznał się do problemów z policją (14%), z czego 8% miało je tylko raz. Do pozostawiania pod wpływem alkoholu w trakcie którejś z tych sytuacji przyznało się 7% badanych, a pod wpływem narkotyków było 3%. Kolejne 3% było zarówno pod wpływem alkoholu i narkotyków.

2.9.2 Podsumowanie badania z dziećmi uczęszczającymi do szkół podstawowych

Konieczność sprostania oczekiwaniom rodziców w nauce, czasami nawet mimo braku możliwości, jest częstym utrapieniem dzieci – 14% z nich potrafi wskazać osobę, która się z tym boryka, tyle samo też uważa, że przynajmniej czasami ich sytuacja jest podobna.

Brak zapewniania śniadania i podstawowych rzeczy do szkoły dotyczy, zdaniem uczniów, niewielkiej ilości dzieci, choć aż 59% umiałoby wskazać kogoś, kto się z tym boryka. Uczniowie często potrafiliby wskazać po kilkanaście osób. Ponadto 5% dzieci przyznaje, że samemu ma taką sytuację.

Awantury domowe, w których rodzice krzyczą i poniżają dziecko są problemem, który u kogoś ze znajomych może wskazać 14% dzieci, przy czym aż 9% przyznaje, że sytuacja w ich domach czasami jest podobna.

Pobicie dziecka w skutek przeszkobania czegoś przez nie w szkole, zdaniem 9% dzieci zdarza się „niewielu rówieśnikom” (pozostali uznali, że nikomu), przy czym 2% umiałoby wskazać konkretne przypadki, a 1% informuje, że dotyczy to ich samych. Co więcej, zapytawszy wprost – 5% uczniów odpowiedziało, że rodzice karzą laniem za drobne przewinienia.

Strona | 211

Prawie połowa uczniów (48%) umiałaby wskazać osobę, której rodzice lubią pić alkohol a w domu bywa głośno i nieprzyjemnie, 5% samemu czasami doświadcza takiej sytuacji.

Nakłanianie do oglądania czasopism „dla dorosłych” oraz dotykanie ciała „w sposób wstydlivy” wspomniane były przez 2% dzieci, zarówno w kontekście umiejętności wskazania osób, których to dotyczy, jak też ich samych.

Dzieci, zapytane, za jakie przewinienia najbardziej prawdopodobne jest „otrzymanie lania” przez rodziców, najczęściej wskazywały spożywanie alkoholu (43%), palenie papierosów (40%), wagarowanie (32%), drobną kradzież (30%) i lekceważenie rodziców (27%).

2.9.3 Podsumowanie badania z nauczycielami piłskich szkół

Większość nauczycieli (68%) uważa, że obecnie zjawisko przemocy w szkołach występuje częściej niż kiedyś. Zazwyczaj pojawia się ono w postaci przeklinania, przezywania/wyśmiewania, popychania i oczerniania innych uczniów. Rzadziej zdarzają się bójki, czy niszczenie rzeczy. Inne formy przemocy stanowią margines. W oczach nauczycieli głównym źródłem agresji wśród uczniów są problemy w domu, choć istotne znaczenie mają także złe wzorce z mediów oraz tzw. „próba sił” w szkole.

Wszyscy nauczyciele zadeklarowali, że ich szkoły w ramach niwelowania problemów przemocy wśród dzieci i młodzieży poruszają „trudne” tematy na lekcjach wychowawczych, a szkoły realizują programy profilaktyczne, pedagodzy nie potrafili jednak określić, które z tych programów są najbardziej skuteczne. Oprócz tego, w kontekście niwelowania problemu przemocy nauczyciele mówili o ochronie i monitoringu w szkołach (80%), zakazach wyjść ze szkoły podczas przerw (74%) i o akacjach policyjnych (20%)

W niwelowaniu problemu uzależnienia wśród młodzieży najbardziej efektywnym przedsięwzięciem, zdaniem nauczycieli, jest ochrona i monitoring. Na drugim miejscu, pod względem efektywności plasuje się poruszanie tematów „trudnych” na lekcjach

wychowawczych, a następnie zakaz wyjść ze szkoły w czasie trwania przerw oraz programy profilaktyczne. Za najmniej efektywne uznano akcje policyjne.

Z przeprowadzonego badania wynika, iż w ciągu ostatniego roku tylko 13% badanych nauczycieli nie miało do czynienia z dziećmi krzywdzonymi przez rówieśników. Pozostali zetknęli się przynajmniej z jednym takim dzieckiem. Mieli też kontakt z dziećmi poważnie krzywdzonymi emocjonalnie (60%), z dziećmi poważnie zaniedbanymi – brudnymi, źle odżywionymi, nieleczonymi (47%) i z ofiarami przemocy fizycznej w rodzinie (40% w tym 7% z wieloma takimi dziećmi). Żaden z nauczycieli nie wskazał, że miał kontakt z dziećmi wykorzystywanymi seksualnie w rodzinie.

Istotną kwestią badania były także przekonania nauczycieli odnośnie zjawiska przemocy: 13% z nich uważa, że bite kobiety są współodpowiedzialne za przemoc w rodzinie, 7% uważa, że przemoc w rodzinie jest głównie problemem ludzi z „marginesu społecznego” i występuje jedynie wtedy, gdy są ślady pobicia. W przypadku, gdy dziecko zachowuje się niewłaściwie 13% nauczycieli uważa, że rodzice mają prawo dać mu klapsa. Oprócz tego aż jedna trzecia nauczycieli uważa, że lepiej nie wtrącać się w trudne sytuacje rodzinne, bo można potem samemu mieć kłopoty.

3 RAPORT Z REALIZACJI BADAŃ JAKOŚCIOWYCH Z PRZEDSTAWICIELAMI ZI

3.1 Dotychczasowe działania ZI

Pierwszą kwestią poruszaną w trakcie wywiadów z przedstawicielami Zespołu Interdyscyplinarnego było omówienie ich dotychczasowych działań, a także ocena ich efektywności – określenie, jakie skutki przynoszą te działania oraz czy zaangażowane środki są współmierne do rezultatów. Badani stwierdzili, że mimo skromnych środków finansowych, wypełniają oni wszelkie obowiązki, które nakłada na nie ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005r. (Dz.U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 ze zm.). Do podstawowych działań zaliczono diagnozowanie problemu przemocy domowej, zakładanie i realizację procedury Niebieskich Kart oraz podejmowanie reakcji, by przemoc ustała, a także realizowanie planu pomocy po ustaniu przemocy. To główny cel istnienia Zespołu Interdyscyplinarnego. Poniżej działanie wymieniane przez ZI:

- Regularne spotkanie nie rzadziej niż co 3 miesiące;
- Szczegółowa analiza informacji z Niebieskiej Karty;
- Planowanie działań wspierających dla grup roboczych;
- Wsparcie grupy roboczej w indywidualnych przypadkach poszczególnych opiekunów;
- Stały monitoring działań pracy ZI – chęć usprawnienia, podnoszenia efektywności tej współpracy;
- ZI jako inicjator szkoleń dla specjalistów, przedstawicieli różnych instytucji i organizacji, wspierających rodziny dotknięte problemem przemocy w rodzinie;
- Prowadzenie od 2 lat kampanii informacyjnej dla mieszkańców – zakładka na stronie internetowej MOPSu o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- Profilaktyka w szkołach (informowanie o rodzajach przemocy, odpowiedzialności nieletnich przed sądem, rozmowy z rodzicami);
- Zakup i dystrybucja ulotek, plakatów, broszurek zawierających informacje o zjawisku przemocy;

- Udział w Tygodniu ochrony ofiary przestępstwa;
- Próba kompleksowej, systemowej i całościowej pomocy rodzinie – wszystkim jej członkom ;
- Kierowanie sprawców przemocy do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych, w latach 2012-2014;
- Zapewnienie ofiarom przemocy schronienie w całodobowym ośrodku wsparcia;
- Pomoc finansowa, rzeczowa, specjalistyczne poradnictwo (prawne, psychologiczne, pedagogiczne).

Według badanych szereg działań podejmowanych przez członków ZI, Grupy Robocze przynosi rezultaty: *„Wszystkie środki które są, są przeznaczone w dużej mierze na profilaktykę. Wszelkiego rodzaju ulotki jakie u nas były robione, znikają błyskawicznie. Organizowane są też szkolenia.”* Ponadto współpraca pomiędzy wchodzącymi w skład zespołów przedstawicielami poszczególnych instytucji przynosi pozytywne rezultaty. Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego reprezentujący różne środowiska zawodowe, z różnych perspektyw obserwują i oceniają zjawisko przemocy domowej. Próbują pomóc wykorzystując własne doświadczenia zawodowe:

„Przy wspólnych wizytach każdy może zaobserwować coś innego, pod swoim kątem i te wszystkie spostrzeżenia razem dają pełniejszy obraz”.

„Omawianie kwestii prawnych np. omawianie zasadności, podstaw i wielkości materiału dowodowego, jaki ZI powinien zgromadzić przed skierowaniem zawiadomienia do prokuratury o przestępstwie, pomagają w późniejszej współpracy pomiędzy policją, sądem, kuratorem”.

Badani opisując efekty swoich prac, podawali przypadki, gdzie już po dyscyplinujących rozmowach ze sprawcami przemoc ustawała: *„Często się zdarza że nawet 1-2 rozmowy powodują, że sprawcy uświadamiają sobie że coś robią źle i czasami zdarza się, że ta przemoc wtedy ustaje”.* Są jednak sytuacje, które powodują, że Zespół Interdyscyplinarny wydaje się być bezradny, np. brak możliwości skierowania sprawcy przemocy na terapię. Jak twierdzi spora część badanych, polskie prawo nie daje możliwość pomocy ofierze. Warto również ułatwić działania, aby można było ingerować w sprawcę przemocy: *„Działania grup roboczych tylko wtedy przyniosą efekt i skutek, jeżeli*

będzie można sprawcę przemocy wysłać na terapię. Same działania nakierowane tylko na ofiarę objętą przemocą są mało miarodajne”. Niestety wszystko związane jest z brakiem finansów. To w głównej mierze przyczyna braku programów korekcyjnych dla sprawców przemocy: „gdyby były środki na to, można by było jeszcze uruchomić te działania na szerszą skalę.”

Strona | 215

Na skutek działań Zespołu Interdyscyplinarnego, obserwuje się wzrost świadomości społecznej – wiedzy gdzie szukać informacji, pomocy. Ponadto wzrosła liczba osób kontaktujących się z pokrzywdzonymi, poprzez włączenie w pomoc pracowników służby zdrowia. Zaangażowane środki wydają się być współmierne do osiągniętych rezultatów, jednak według badanych nadal nie są wystarczające: „Uważam że środki finansowe powinny być w pewnym stopniu zwiększone, zawsze gdzieś tam poszukuje się rozwiązań, przesunąć w budżecie, żeby zrealizować jedną, czy drugą kampanię, lub żeby podjąć jakieś inne działania. W pewnym stopniu one zaspokajają potrzeby tych osób, które potrzebują tego wsparcia, a dotyczy to przeciwdziałania przemocy w rodzinie, chociaż nie do końca”.

Tylko jedna badana osoba wyraziła swoje niezadowolenie z pracy ZI. Według jej relacji prace ZI są mało skuteczne, w przypadku kiedy zabierane są dzieci z rodzin dotkniętych problemem przemocy domowej. Wynika to z niewystarczającej liczby rodzin zastępczych.

3.2 Efekty dotychczasowych działań ZI

Według większości badanych przedstawicieli ZI podejmowane działania przynoszą oczekiwane efekty. Obserwuje się poszerzenie wiedzy, podwyższenie kompetencji wszystkich osób pracujących z rodzinami dotkniętymi przemocą, np. poprzez szkolenia, co w konsekwencji zwiększa rozpoznawalność tego problemu np. przez policjantów. Współpraca osób z różnych instytucji w ramach Grup Roboczych przyczynia się do gromadzenia większego i bardziej konkretnego materiału dowodowego przy zawiadomieniach o przestępstwach. Ponadto doraźnym i efektywnym wsparciem jest umieszczanie ofiar przemocy w całodobowym ośrodku wsparcia.

Pomiędzy członkami ZI występuje sprawny przepływ informacji. Jest bardzo duża liczba Grup Roboczych, a także duża liczba osób zaangażowanych w działania pomocowe i co najważniejsze – jest również duża liczba grup roboczych kończących działalność ze względu na poprawę sytuacji rodzinnej. ZI jest w stanie kontrolować dalsze losy rodziny, np. poprzez nadzór kuratora, albo dalszą pracę terapeutyczną: „W tym przypadku też

możemy i często wnosimy w tych sprawach o dodatkowe zobowiązanie i sąd zobowiązuje np. rodziców do terapii i też w takim przypadku możemy to kontrolować i przynosi to określone rezultaty. Oczywiście nie będzie to miarą 100 na 100, ale małymi krokami myślę że widać te efekty”.

Strona | 216

Obserwuje się również wzrost świadomości mieszkańców Piły dotyczący tematyki przemocy w rodzinie – poprzez większą liczbę telefonów, Niebieskich Kart, liczbę Grup Roboczych. Temat przemocy przestał być tematem tabu. Osoby dotknięte problemem przemocy w rodzinie chętniej opowiadają o swoich problemach: *„Od razu jest grupa ludzi, która kompleksowo podchodzi do rodziny w zakresie pomocy prawnej, wsparcia psychologicznego, czy też wskazywania miejsca pobytu”*. Obserwuje się również większy odsetek zamykanych Niebieskich Kart, poprzez pozytywne zakończenie procedury.

Wzrost świadomości mieszkańców dotyczy również szeroko pojętej profilaktyki stosowanej przez zaangażowane jednostki – ulotki, broszury. Materiały te pomagają po pierwsze – we wczesnym zidentyfikowaniu problemu przemocy w rodzinie, oraz po drugie, edukują w jaki sposób radzić sobie z tym problemem samodzielnie: *„wiedzą, jak postępować i więcej sytuacji udaje się rozwiązać na szybszym etapie, nie jest konieczne opuszczanie mieszkania przez ofiarę. Można to uznać za sukces – z każdym rokiem jest to bardziej zauważalne”*.

Mimo pozytywnych wyników pracy Zespołu Interdyscyplinarnego, dostrzegalnych wśród jego członków, badani twierdzą, że wszystko jest uzależnione od chęci do współpracy zarówno ofiar przemocy, jak i jej sprawców. Wśród potrzeb znalazło się zaplecze lokalowe – nie zawsze bowiem osoby zaangażowane w pomoc mogą przeprowadzić rozmowę z ofiarą przemocy na osobności, a to niewątpliwie utrudnia współpracę.

3.3 Główne bariery w wychodzeniu z sytuacji przemocowej

Według respondentów bariery, które przeważają w wychodzeniu z sytuacji przemocowej to bariery wewnętrzne, psychologiczne np. uzależnienie od sprawcy przemocy, toksyczny związek oparty o syndrom sztokholmski: *„Czasami dobrze byłoby żeby można było sprawcę odizolować od ofiary, tylko jeżeli ona jest związana z nim bardzo mocno, my izolujemy, a oni do siebie wracają. Natomiast są też sytuacje gdzie się udaje tą kobietę odizolować. Jeżeli nie ma tej przeszkody psychologicznej, praca jest zupełnie inna. Są przypadki gdy izolujemy tego sprawcę, ona znajduje sobie bardzo podobną osobę”*. Najczęściej przemoc w rodzinie przebiega według trzech faz, które zostały opisane przez

amerykańską psycholog Leonore E. Walker – fazę narastającego napięcia, fazę ostrej przemocy oraz fazę miodowego miesiąca. I to właśnie ostatnia faza, według członków ZI z Piły jest momentem, w którym najczęściej dochodzi do rezygnacji ze współpracy.

U Osób dotkniętych problemem przemocy domowej występuje bariera przed otworzeniem się przed obcą osobą, przyznaniem, że problem przemocy dotyka jej rodzinę. Osoby takie czują wstyd, strach, mają poczucie winy. Ofiarom przemocy brakuje również odwagi przed podjęciem decyzji, która może radykalnie zmienić dotychczasowe życie: rozstanie z partnerem, eksmisja, itp., co również wiąże się ze wspomnianym wcześniej syndromem sztokholmskim.

Bardzo ważną zasadą jest chęć współpracy z ZI. Bardzo często zdarza się, że pomimo wszczęcia kilkunastu procedur, kiedy dochodzi do kluczowego momentu – zeznań, ofiary przemocy wycofują się ze swojego wcześniejszego stanowiska, korzystają z prawa odmowy składania zeznań i wówczas postępowania wobec sprawcy kończą się albo uniewinnieniem, albo umorzeniem postępowania. Sporym utrudnieniem w pracy z rodzinami dotkniętymi problemem przemocy jest obecność dzieci, które nie rozumieją co dzieje się w domu, chcą mieć kontakt z obojgiem rodziców, a sam fakt braku możliwości utrzymania dzieci po odseparowaniu od sprawcy, zniechęca ofiary przemocy do walki o lepsze życie.

Wśród barier psychologicznych badani wymieniali również wykształcenie oraz dostęp do środków masowego przekazu. Te bariery również spotkały się z niejednorodną interpretacją, co niewątpliwie oznacza, że sytuacje rodzin są tak różne, że nie da się określić jednej obowiązującej tendencji. Według części badanych im niższe wykształcenie i mniejszy dostęp do wiedzy, tym trudniej pomagać ofiarom przemocy: *„osoba bardziej zorientowana bardziej rozumie, że wobec niej zachodzi zjawisko przemocy”*. Według innych – osobom wyżej wykształconym trudniej jest przyznać się, że problem przemocy dotyka ich osobiście, trudniej jest im prosić o pomoc.

Wśród barier zewnętrznych w wychodzeniu z sytuacji przemocowej, badani przede wszystkim wskazywali na problemy finansowe – ekonomiczne uzależnienie od sprawców przemocy jest bardzo trudną do przełamania barierą: *„element ekonomicznego uzależnienia od partnera powoduje taki strach żeby coś zmienić i ta osoba czuje obawę, że pozostanie bez środków do życia”*. Dodatkowo to sprawca najczęściej pozostaje w swoim dotychczasowym środowisku, a ofiara musi uciekać, co dodatkowo utrudnia determinację osoby wobec której stosowana jest przemoc: *„Jest mało placówek, które przyjąłby sprawcę przemocy. No i oczywiście nasze sądy, nie podejmują czasem takich*

decyzji, jakich my byśmy oczekiwali, choć ustawa zakłada, że sprawca przemocy powinien zostać odizolowany”.

Nie było jednoznacznego zdania, co do określenia łatwiejszych do pokonania barier w wyjściu z sytuacji przemocy. Część badanych stwierdziła, że zaangażowanie specjalistów może pokonać bariery psychologiczne, natomiast te nie do pokonania to bariery zewnętrzne – ekonomiczne i mieszkaniowe. Często zdarza się, że ofiara przemocy nie ma możliwości zmiany miejsca zamieszkania na dłużej, a sprawca nie zgadza się na opuszczenie mieszkania.

Część natomiast, wręcz odwrotnie twierdziła, że łatwiej zaradzić zewnętrznym barierom. Problem może stanowić znalezienie ofierze przemocy pracy ze względu na trwanie w ekonomicznym uzależnieniu od sprawcy, niepełnosprawność, brak kompetencji czy niechęć pracodawców, jednak jest to bariera, którą można pokonać poprzez pomoc finansową np. w postaci zasiłków czy pomocy rzeczowej, a nawet mieszkaniowej – można pomóc ofierze poprzez zapewnienie jej miejsca w ośrodku pomocy. Bariery i ich ciężenie na kliencie jest tak różnorodne, że nie sposób stwierdzić tendencji wśród podopiecznych ZI z Piły. Różnorodną sytuację rodzin dotkniętych problemem przemocy najtrafniej ocenił jeden z badanych:

„Różnie to bywa, nie ma żadnej reguły, wszystko zależy od indywidualnego klienta, zależy to od tego jakie ma priorytety osoba doznająca przemocy. Czasami jest łatwiej przekonać, że poradzi sobie ekonomicznie, ale trudniej jest pozbyć się wstydu, poczucia winy, a czasem jest odwrotnie”.

3.4 Ocena obecnego systemu rozwiązywania problemów przemocy domowej

Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego z Piły w większości twierdzili, że obecny system rozwiązywania problemów przemocy domowej jest zdecydowanie lepszy niż kilka lat temu. Badani potrafili wskazać jego mocne i słabe strony oraz kwestie, które wymagają dopracowania.

Najskuteczniejsze elementy systemu rozwiązywania problemów przemocy domowej to według badanych możliwość wsparcia ekonomicznego, a także zabezpieczenie schronienia poszkodowanym – w całodobowym ośrodku. Skuteczna również jest kadra dotychczasowych specjalistów: pracowników socjalnych, psychologów, prawników,

kuratorów, asystentów rodziny. Brakuje jednak dodatkowych osób do pomocy – specjaliści z chęcią pomagają ofiarom przemocy, jednak biorąc pod uwagę liczbę ich obowiązków pomoc nie jest prowadzona regularnie, systematycznie.

Plusem obowiązującego systemu jest stworzenie Zespołu Interdyscyplinarnego z ludzi, którzy chcą nieść pomoc poszkodowanym. Pozytywnie oceniany jest przepływ informacji o danej rodzinie. Ponadto ZI w Piłe wypracowało metodę współpracy również z więziennictwem. Ten element systemu oceniany jest bardzo pozytywnie: *„Jeżeli już wiemy iż sprawca trafił czy to do aresztu, czy zakładu karnego i w perspektywie jest jego powrót, a kobieta nie zdążyła np. pozalać wszystkich spraw, to też tutaj współpracujemy ze służbą więzienną i dopytujemy jak to będzie wyglądało, na jakim etapie i kiedy wróci ten sprawca, żebyśmy mogli też z nim zacząć współpracować i działać, żeby nie dochodziło z powrotem do tych form przemocy”*.

Kolejnym elementem systemu, który został uznany za skuteczny są działania interwencyjne, dzięki którym można w trybie pilnym odizolować ofiarę przemocy od sprawcy.

Głównym minusem obowiązującego systemu jest brak narzędzi do pracy ze sprawcami przemocy, np. terapie, zajęcia na które badani chcieliby kierować sprawców, czy programy do pracy z tymi osobami dla członków ZI. O braku takich narzędzi pracy wspomnieli prawie wszyscy badani. Dodatkowo sprawcy przemocy, którzy nie chcą współpracować nie ponoszą w dzisiejszym systemie żadnych konsekwencji. Potrzebne są w tej kwestii odpowiednie regulacje prawne, uproszczenie procedur, które pomogłyby w szybszym i sprawniejszym odseparowaniu sprawcy przemocy od rodziny.

Dodatkowo wskazano na potrzebę edukacji w szkołach oraz warsztatów dla rodziców w celu dalszego pogłębiania wiedzy społeczeństwa na temat problemu przemocy domowej. Według badanych warto również zwiększyć zaangażowanie przedstawicieli ochrony zdrowia, ponieważ ich udział jest za mało widoczny w obowiązującym systemie.

Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego z Piły wskazali również na kolejną słabą stronę systemu, a mianowicie na zbyt obszerną dokumentację potrzebną, aby założyć Niebieską Kartę. Warto uprościć procedury, np. poprzez wypełnienie podstawowej dokumentacji na miejscu zdarzenia i doprecyzowaniu Niebieskiej Karty w późniejszym terminie.

Ponadto kolejną wadą obowiązującego systemu jest niewystarczający dostęp do specjalistów np. psychologicznej poradni dla dzieci. Na wizyty należy czekać, a czas nie działa na korzyść dziecka czy ofiary przemocy. Potrzeba działań doraźnych spotyka się z brakami systemowymi. Dodatkowo nie w każdej szkole jest psycholog.

3.5 Współpraca ZI z publicznymi i niepublicznymi instytucjami oraz zidentyfikowane bariery we współpracy

Strona | 220

Badani wskazali na instytucje publiczne i niepubliczne, które współpracują z Zespołem Interdyscyplinarnym: MOPS, Policja, PCPR, Sądy, zespoły kuratorskie, ochrona zdrowia – przedstawiciele szpitala specjalistycznego, oświata (szkoły, przedszkola itp.), Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, poradnie zdrowia psychicznego, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, ZHP. Ponadto badani wskazali na współpracę z takimi instytucjami jak: stowarzyszenie pielęgniarek i położnych oraz Monar-Markot.

Według respondentów najbardziej efektywna współpraca przebiega z takimi instytucjami jak: MOPS, Komenda Powiatowa: *„My mamy kontakt najbliższy. Wchodzimy wspólnie do domów”*. oraz z Towarzystwem Przyjaciół Dzieci, OPIRPA i poradnią psychologiczno-pedagogiczną. Mimo literalnie wskazanych instytucji, z którymi najlepiej współpracuje się Zespołowi Interdyscyplinarnemu, badani podkreślają zaangażowanie większości instytucji, dobry przemyśl informacji, a także możliwość oceny problemu z różnych punktów widzenia, co umożliwi kompleksową pomoc rodzinie. *„Nie narzekamy na brak możliwości współpracy z jakimikolwiek instytucjami. Jeżeli są jakieś problemy, nie wynikają one z jakiejś niechęci poszczególnych instytucji, tylko raczej z braku możliwości udzielenia pomocy w danej chwili czy sytuacji.”*

Najmniej zaangażowaną instytucją we współpracę z piłskim Zespołem Interdyscyplinarnym jest służba zdrowia: *„skarżą się na brak czasu”, „Od początku barierą jest kwestia przedstawicieli ochrony zdrowia, nie czują obowiązku współpracy z nami”*.

Według relacji badanych zauważa się nierówności w zaangażowaniu pomiędzy różnymi instytucjami wchodzącymi w skład Zespołu Interdyscyplinarnego: *„Są takie instytucje, które bardziej angażują czas i kadre, a są takie, które angażują się w stopniu niewielkim – w hierarchii swojej działalności ten problem pojawia się dość nisko”*. Ponadto badani wskazali na brak odpowiedniej instytucji oraz wystarczającej liczby rodzin zastępczych, gdzie można umieścić dziecko w nagłych zdarzeniach.

Głównym problemem w działalności piłskiego Zespołu Interdyscyplinarnego, na który wskazywali zgodnie wszyscy badani, to permanentny brak czasu. Każdy członek ZI

pracuje w innej instytucji i pomoc ofiarom przemocy musi godzić ze swoimi obowiązkami zawodowymi. Ponadto różnorodność punktów widzenia problemu przemocy (obserwowanego przez reprezentantów różnych instytucji) nie zawsze okazuje się być plusem: *„Bariery dotyczą najczęściej odmiennej oceny sytuacji, np. rozbieżność oceny sytuacji przez pracownika ośrodka a policję (policja uważa że jeżeli nie było interwencji, ktoś się wycofuje, to należy to uznać za zakończenie tematu).”*

Badani również zwrócili uwagę na zbyt rozbudowaną formę Niebieskiej Karty. Jeden z badanych opisał ją następująco: *„Zmieniałbym formułę Niebieskiej Karty - na dzień dzisiejszy jest zbyt mocno rozbudowana, np. osoba, która jest zdenerwowana, w szoku, targają nią różne emocje, jest odizolowywany sprawca przemocy w jej obecności, musi odpowiedzieć w ciągu 10-15 min. na szereg pytań, które są zawarte na siedmiu czy ośmiu stronach - powinien być kwestionariusz z najwyżej 10 pytaniami, który zostałby sporządzony w przypadku podejrzenia popełnienia przemocy szybko przez policjantów, a w ciągu 2-3 dni dzielnicowy bądź pracownik socjalny dotarłby do tej osoby i szczegółowo, na spokojnie, wypełniłby taki kwestionariusz i wiedzielibyśmy, czy mamy do czynienia z przemocą, czy z konfliktem.”*

Kolejną barierą, która nie wynika z samej współpracy, ale która we współpracy przeszkadza, jest brak środków na finansowanie różnych działań ZI. Oprócz tej obiektywnej bariery, pojawiają się inne, wynikające z obowiązujących przepisów prawa: *„Sądy powinny też trochę lepiej działać. Czasem jest tak, że mamy opisane wszystko jak należy, wiemy że przemoc jest, jednak sprawca zostaje uniewinniony, gdyż jest zbyt mało dowodów. Czasem się napracujemy, dobrze zdiagnozujemy środowisko, ale jesteśmy bezsilni, gdyż nasze prawo nie działa tak, jak powinno”*. Ponadto polskie prawo nie daje też swobody działania szkół: brak możliwości porozmawiania z dzieckiem bez zgody rodziców, a także ochrona danych osobowych, która uniemożliwia przekazywanie sobie informacji.

Badani również wskazali to, nad czym warto pracować w celu zwiększenia efektywności pracy ZI, a także to, co należałoby zmienić:

- Po pierwsze warto zaangażować w większym stopniu Szpital Specjalistyczny: *„Trochę kuleje służba zdrowia, o ile środowisko pielęgniarskie jest jeszcze otwarte, to lekarze niekoniecznie. Te panie które pracują w naszym zespole bardzo się angażują, żeby to środowisko pielęgniarskie, pielęgniarek*

środowiskowych, było świadome i doksztalało się. Natomiast wśród lekarzy spotykamy się trochę z oporem.”

- Dobrym rozwiązaniem byłoby udostępnienie 1 godziny w miesiącu z dnia pracy dla osób, które pracują w Grupach Roboczych. Ta godzina przeznaczona byłaby na spotkania, które dziś są problematyczne w kontekście obowiązków służbowych.
- Warto również kontynuować akcję informacyjną, dotyczącą problemu przemocy domowej. Warto nadal uświadamiać, że problem przemocy jest bardzo ważny i wymaga zaangażowania różnych placówek. Akcja informacyjna powinna być kierowana bezpośrednio do przedstawicieli służby zdrowia, w odpowiedzi na niską ocenę współpracy z tym podmiotem.

Strona | 222

3.6 Najważniejsze potrzeby ZI w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Bardzo często badani pytani o różne elementy pracy z problemem przemocy, wspominali o braku programów dla sprawców. Dlatego wśród najważniejszych potrzeb ZI nie mogło zabraknąć również tego aspektu: *„Programy pracy ze sprawcami, otworzenie chociaż kilku grup. W MOPS-ie jest kilka osób które zostały w tym kierunku przeszkolone, fajnie byłoby żeby mogły się zająć przede wszystkim tym problemem.”* Badani zwrócili uwagę, że programy korekcyjne dla sprawców trwają tylko 3 miesiące. Według respondentów jest to zbyt krótki czas, aby wyeliminować problem przemocy: *„Możliwość sfinansowania programów psychokorekcyjnych dla sprawców przemocy, które funkcjonowałyby przez cały rok. Jeżeli w OPiRPA uda się jakieś pieniądze wysupłać i powiedzmy że ten program działa przez 3 miesiące, nie rozwiązuje to problemu, nie można przez cały rok kierować tam sprawców.”*

Kolejne potrzeby w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie dotyczyły wskazywanych już wcześniej barier, utrudnień w niesieniu pomocy ofiarom:

- Środki finansowe na realizację działań – korekcyjnych, edukacyjnych;
- Środki finansowe dla kadry – szkolenia w celu podwyższania kwalifikacji;

- Brak infrastruktury – pomieszczeń na rozmowę z poszkodowaną rodziną, a także na spotkania grup roboczych;
- Zwiększenie kadry – aby była ciągłość obsługi poszkodowanych przez pracowników socjalnych;
- Programy korekcyjno-edukacyjne ze sprawcami przemocy;
- Przyspieszenie procedur prawnych – zwiększenie ochrony ofiary;
- Zwiększenie dostępu do psychologa, np. poprzez stałe punkty, działające również popołudniami.

3.7 Najważniejsze potrzeby ZI w kwestiach organizacyjnych dla jego sprawnego i skutecznego działania

Część członków ZI była zdania, że nie ma szczególnych potrzeb organizacyjnych. Jest stałe miejsce spotkań, komunikacja pomiędzy członkami ZI również wygląda odpowiednio, nie ma większych problemów z ustaleniem terminu spotkania: *„Dla mnie zespół działa sprawnie i skutecznie. Mamy powołane grupy robocze, organizacja jest bardzo dobra”*. Kolejna osoba dodaje: *„Jest kawa, poczęstunek, rzutnik, sprzęt komputerowy – wszystko na wysokim poziomie, nie zauważam potrzeb”*. Część badanych jednak stwierdziła, że warto poprawić współpracę pomiędzy niektórymi członkami ZI – istnieją różnice w stopniu zaangażowania poszczególnych osób. Wśród braków znalazła się również wspomniana wcześniej infrastruktura – członkowie Grup Roboczych nie mają gdzie organizować spotkań. Najczęściej spotkania odbywają się w MOPSie, więc pracownicy są obciążeni kwestią organizacyjną: *„Czasami się to odbywa u nas (W MOPSie – przypis badacza), czasami w komendzie, ale niekiedy brakuje po prostu pomieszczenia, w którym moglibyśmy usiąść”*. Ponadto stwierdzono, że dobrym rozwiązaniem byłaby jedna osoba koordynująca pracę grup roboczych, ponieważ pracownicy socjalni są przeciążeni swoimi obowiązkami.

Ponownie wśród potrzeb znalazł się dodatkowy czas oraz finanse dla osób pracujących w ramach ZI oraz Grup Roboczych. Ponadto członkowie ZI cały czas chcą podnosić swoje kompetencje, aby efektywniej pomagać rodzinom dotkniętym problemem przemocy. W związku z tym kolejnym pomysłem na usprawnienie działań ZI w kwestiach organizacyjnych była chęć podzielenia się doświadczeniem z innymi osobami, które również na co dzień pracują z rodzinami dotkniętymi przemocą domową: *„Dodatkowe*

spotkanie, wymiana doświadczeń: konferencje, szkolenie, spotkanie robocze na forum większego okręgu”.

3.8 Metody wykorzystywane w pracy ZI

Strona | 224

Wśród metod wykorzystywanych w pracy Zespołu Interdyscyplinarnego pojawiły się regularne spotkania całego zespołu, jak i poszczególnych Grup Roboczych, tworzenie grup do indywidualnych przypadków oraz wsparcie merytoryczne GR przez oddelegowanego w tym celu członka ZI. Badani również wskazali, że prowadzą obserwacje, wywiady, szeroko pojęte doradztwo rodzinom, których dotyczy problem przemocy. Oferują również wsparcie rodziny pod względem psychologicznym, ekonomicznym, udzielają również porad prawnych. Aby kontrolować swoją pracę, są zobligowani do wypełniania kwestionariuszy Niebieskich Kart, wypełniają również samodzielnie przygotowane ankiety. W ramach dalszych metod pracy ZI wymieniono kierowanie osoby dotkniętej przemocą na zajęcia grupowe, a sprawcy na terapię. Zaaranżowano również jednorazowe spotkanie grupowe ze sprawcami przemocy – bardzo często badani wskazywali na zbyt małą liczbę narzędzi do pracy ze sprawcami przemocy. Badani również podnoszą swoje kompetencje poprzez szkolenia, wewnętrzne konferencje, wymianę informacji pomiędzy różnymi instytucjami zaangażowanymi w pomoc rodzinom dotkniętym problemem przemocy domowej. Pojawił się także moduł w oprogramowaniu komputerowym, który dotyczy zarówno pracy ZI jak i pracy Grup Roboczych. To nowe narzędzie, które funkcjonuje w ZI w Pile od 2015 roku i pozwala na zbieranie danych, analizę struktury rodzin dotkniętych problemem przemocy domowej, nadzór nad czasem poświęcanym na pracę oraz możliwość dokonywania analiz co do skuteczności i efektywności działań.

Metody wykorzystywane w pracy ZI:

- Regularne spotkania na posiedzeniach zespołu;
- Powoływanie Grupy Roboczej zasadniczo do każdego indywidualnego przypadku;
- Wspieranie grupy roboczej przez powoływanie opiekuna merytorycznego wśród członków ZI;
- Omawianie i konsultowanie działań w konkretnych przypadkach w trakcie spotkań ZI;

- Obserwacje, wywiady;
- Doradztwo, mediacje;
- Wsparcie rodziny pod względem psychologicznym, ekonomicznym i prawnym;
- Kwestionariusze, załączniki do procedury Niebieskiej Karty;
- Kwestionariusze przygotowane samodzielnie;
- Kierowanie osoby dotkniętej przemocą na spotkania, zajęcia grupowe;
- Kierowanie sprawców przemocy na terapię;
- Praca grupowa ze sprawcami przemocy – metoda dotychczas wprowadzona jednorazowo;
- Szkolenia dla członków zespołu oraz grup roboczych;
- Udział w konferencjach organizowanych przez różne instytucje;
- Wymiana informacji pomiędzy osobami zaangażowanymi w pomoc rodzinom dotkniętym przemocą domową;
- Samodzielne podnoszenie swoich kompetencji, samokształcenie;
- Moduł w oprogramowaniu komputerowym, które dotyczy pracy ZI: działalności ZI oraz działalności GR.

Badani mieli również sporo pomysłów, jak usprawnić metody pracy z rodzinami dotkniętymi problemem przemocy domowej. Pojawił się pomysł zaproszenia różnych gości, z różnych instytucji w celu wymiany doświadczeń. Wynika to nie tylko z potrzeby kontaktu z osobami zaangażowanymi w sprawę przemocy domowej, ale również z potrzeby kontaktu z innymi osobami – członkami stowarzyszeń, organizacji, które na co dzień nie współpracują z ZI, ale być może wniosłyby swoim doświadczeniem nowe spojrzenie na konkretny problem.

Według badanych należy pracować nad dobrymi relacjami członków ZI i GR z osobami dotkniętymi problemem przemocy domowej. Nie należy koncentrować się na pomocy tylko w momencie kryzysu podopiecznych, ale w sposób ciągły monitorować terapię uzależnień. Warto również popracować nad zwiększeniem liczby zajęć warsztatowych dla podopiecznych.

Należy również rozwijać współpracę ze służbą zdrowia. Jest to aspekt, który pojawia się najczęściej wśród badanych przedstawicieli ZI, co niewątpliwie świadczy o służbie zdrowia jako o najsłabszym ogniwie zespołu.

Respondentom brakuje również metod do pracy ze sprawcami przemocy. Celem badanych jest objęcie pomocą całej rodziny, w tym sprawców: „Obecnie sprawca musi czekać na terapię kilka miesięcy. Obecnie mamy 16 chętnych, za miesiąc mogą już stracić ochotę”. Z drugiej strony badani deklarują, że brakuje programów przymusowych dla sprawców: „Czują się w całym systemie bezkarnie. Może brak możliwości powrotu.”

3.9 Zmiany jakie należy podjąć w obecnym systemie pomocy

Zmiany, jakie należy podjąć w obecnym systemie pomocy odzwierciedlają braki i potrzeby zgłaszane przy okazji każdego pytania wywiadu. Widać jak system, mimo iż funkcjonuje lepiej niż parę lat temu, generuje w dalszym ciągu potrzebę zmian i udoskonaleń:

- Dopracowanie przepisów prawnych – ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- Postępowanie interwencyjne w odbieraniu dziecka będącego w sytuacji zagrożenia – praca nad niespójnymi przepisami;
- Poszerzenie zakresu działań wobec sprawcy przemocy np. odseparowanie sprawcy, kiedy sytuacja jest niebezpieczna, skrócenie terminów reakcji;
- Ciągłe uświadamianie społeczeństwa, w tym ofiary przemocy na temat możliwości poszukiwania pomocy w przypadku wystąpienia przemocy domowej;
- Działania profilaktyczne w szkołach – ciekawe, pobudzające wyobraźnię spotkania;
- Szkolenia policjantów w celu precyzyjnego rozróżnienia konfliktu od przemocy;
- Ulepszenie formularzy Niebieskich Kart – przeformułowanie niektórych pytań, redukcja obszernych formularzy;
- Dofinansowanie działań ZI w zakresie profilaktyki, wsparcia dla osób poszkodowanych;
- Zwiększenie liczby specjalistów;
- Wynagrodzenie za pracę w ramach ZI/GR;

- Powołanie konsultantów na poziomie wojewódzkim w celu skonsultowania problemu przemocy w trudnych przypadkach;
- Wsparcie ofiary przemocy w znalezieniu pracy.

Wprowadzenie zmian, usprawnień obowiązującego systemu jest bardzo istotne, aż 16 na 20 badanych uznało, że obszar przeciwdziałania przemocy powinien być uznany za priorytetowy w systemie pomocy społecznej. Argumentowanie tego stanowiska dotyczyło przede wszystkim dzieci, które mogą powielać wzorce doświadczone w dzieciństwie. Ponadto zjawisko przemocy eskaluje i tworzy inne problemy społeczne, takie jak bezrobocie czy uzależnienia: *„Bezpieczeństwo rodzin, a przede wszystkim dzieci, jest najważniejsze.”*, *„Tak. Powinien być wyodrębniony w pracy pracowników socjalnych, odrębni specjaliści. Powinny być grupy natychmiastowego podjęcia interwencji. Chodzi przede wszystkim o dzieci, ta przemoc zawsze ich dotyka, tak też dostają wzorce.”* Kolejny badany dodaje *„Zdecydowanie tak. Rośnie następne pokolenie i jeżeli będzie się wychowywać, uczestniczyć gdzieś w tej przemocy, to będzie tą przemoc powielało. Powinniśmy uwrażliwiać środowiska i lokalne i ogólne. Dzieci są często świadkami tej przemocy, to jest wzorzec który mogą niestety naśladować.”*

Jeden respondent nie wiedział, czy system przeciwdziałania przemocy powinien zostać uznany za priorytetowy w systemie pomocy społecznej, a trzy pozostałe osoby uznały, że istnieją inne priorytety:

„Dla mnie co innego jest priorytetem, nie uważam tak. Widzę inne priorytety jak utworzenie placówek opiekuńczo - wychowawczych, nie mamy gdzie umieszczać dzieci; pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze”.

„Zjawisko przemocy może nie jest skalą tak znaczące jak np. zjawisko bezrobocia, jednak jest to zjawisko które bardzo wpływa na rodzinę i dzieci (nie pozwala to ludziom żyć szczęśliwie i ma swoje skutki w przyszłości). Należy to popularyzować, należy edukować (od przedszkola, po całą edukację)”.

„Nie do końca - jest wiele obszarów, które tak naprawdę są przyczyną występowania zjawiska przemocy. Przemoc jest elementem dodatkowym, który może się uaktywnić; przeciwdziałanie przemocy powinno być nie tyle traktowane priorytetowo, ale jako jedno z priorytetowych.”

3.10 Propozycja nowych rozwiązań

Na podsumowanie rozmowy z przedstawicielami Zespołu Interdyscyplinarnego zadano badanym pytanie o nowe rozwiązania, jakie powinny zostać zastosowane w ramach ZI. Nowe rozwiązania, to przede wszystkim uaktywnienie osób, które będą pracowały ze sprawcą – poszerzenie liczby ekspertów oraz dodatkowo zwiększenie zaangażowania pracowników służby zdrowia w pomoc osobom dotkniętym problemem przemocy. Obecna liczba zaangażowanych osób jest niewystarczająca. Niedostatek ludzi i brak czasu obecnie zaangażowanych oraz brak funduszy na pomoc to główne problemy ZI. Brak finansów dotyczy zarówno środków na programy dla ofiar i sprawców, jak i na szkolenia dla pracowników. Członkowie ZI chcieliby podnosić swoje kompetencje. Wyrazili chęć współpracy z psychologiem, aby móc trafnie interpretować zachowania klientów. Warto również w celach usprawnienia pracy dokonywać rozeznania na poziomie pracy Zespołu Interdyscyplinarnego czy w danej rodzinie jest konflikt czy przemoc, zamiast od razu powoływać Grupę Roboczą. Według badanych to znacznie ułatwiłoby pracę. Badani bardzo często podkreślali potrzebę współpracy ze sprawcą przemocy, np. poprzez programy korekcyjne dla sprawców, spotkania w ramach grup. Ponadto rekomenduje się kontynuowanie działań profilaktycznych, które według badanych przynoszą zakładane rezultaty – wzrasta świadomość społeczna na temat przemocy domowej. Warto również wprowadzać projekty integracyjne na zasadzie aktywności społeczności lokalnej, aby włączyć w obszar pomocy rodzinom, których dotyczy przemoc inne instytucje, które nie wchodzą w skład ZI.

4 ANALIZA SWOT

Jednym z najbardziej przydatnych narzędzi do badania ogólnej sytuacji środowiska lokalnego w trakcie tworzenia dokumentów strategicznych oraz programowych jest analiza SWOT. Bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania, jako uniwersalne narzędzie pierwszego etapu analizy.

Strona | 229

Technika analityczna SWOT polega na przypisaniu zebranych, posiadanych informacji o danej sprawie na cztery kategorie czynników strategicznych:

- S (Strengths) – mocne strony: wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
- W (Weaknesses) – słabe strony: wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obiektu,
- O (Opportunities) – szanse: wszystko to, co stwarza dla analizowanego obiektu szansę korzystnej zmiany,
- T (Threats) – zagrożenia: wszystko to, co stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Przeprowadzona, podczas spotkania z osobami odpowiedzialnymi za różnorodne kwestie dot. problemów społecznych, analiza SWOT stanowi dodatkowy obraz badanego obszaru problemowego. Dzięki tej analizie możliwym staje się realne określenie i analiza różnorodnych czynników pod kątem pozytywnego i negatywnego wpływu na przyszłe działania.

Wyodrębniono 4 obszary uwarunkowań strategicznych uznanych za dominujące:

- **kwestie społeczne;**
- **realizacja usług społecznych;**
- **uwarunkowania strategiczne wykluczenia społecznego;**
- **uwarunkowania strategiczne bezpieczeństwa publicznego.**

Tabela 65. Analiza SWOT Miasta Piła w obszarze kwestii społecznych

Mocne strony ¹⁶	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Współpraca z innymi jednostkami organizacyjnymi samorządu terytorialnego Kadra służb społecznych (zaangażowanie, fachowość) Duże zainteresowanie doskonaleniem zawodowym i podwyższaniem kwalifikacji ze strony kadr Zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci Baza sportowo rekreacyjna dla dzieci i młodzieży Zagospodarowane place i miejsca zabaw przy przedszkolach, szkołach ogólnodostępnych 	<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczające środki finansowe na organizację różnorodnych form zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży Liczebność kadry służb społecznych Niewystarczająca liczba mieszkań wspomaganych Skomplikowana i długa procedura kierowania osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych na leczenie przymusowe
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Zmieniająca się świadomość społeczna w postrzeganiu przemocy w rodzinie Podnoszenie świadomości problemów społecznych w samorządach lokalnych Dostosowywanie regulacji prawnych do zmieniającej się rzeczywistości, nowych zagrożeń i obszarów Inwestowanie w rozwój zasobów ludzkich Zwiększenie dostępności do kształcenia i szkoleń dla służb społecznych Budowanie partnerstwa wszystkich sektorów w rozwiązywaniu problemów społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> Istnienie w społeczeństwie mocno zakorzenionych stereotypów dotyczących stosowania przemocy i brak wiedzy dotyczącej form i miejsc pomocy Istnienie w społeczeństwie przekonań dotyczących metod wychowawczych wobec dzieci („mit klapsa”) Zagrożenie uzależnieniami od substancji psychoaktywnych oraz uzależnieniami behawioralnymi Niewystarczające zaangażowanie rodziców w rozwiązywanie problemów dzieci młodzieży sprawiających trudności wychowawcze Trudności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych Zbyt duże koszty związane z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych

Strona | 230

Źródło: Badania własne

Tabela 66. Analiza SWOT Miasta Piła w obszarze realizacji usług społecznych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Istniejąca baza pomocy instytucjonalnej Efektywne działania jednostek realizujących usługi społeczne Świadomość konieczności kompleksowego rozwiązywania problemów społecznych Wprowadzenie instytucji asystenta rodziny Zaangażowanie członków zespołu interdyscyplinarnego 	<ul style="list-style-type: none"> Słaba współpraca z przedstawicielami ochrony zdrowia Zbyt mały dostęp do specjalistów, w tym lekarzy psychiatrów, psychologów, terapeutów Zbyt mała liczba akcji propagujących aktywny i zdrowy styl życia uwzględniających potrzeby różnych grup społecznych Niewystarczająca liczba akcji medialnych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz małe zaangażowanie mediów lokalnych Niewystarczająca oferta zajęć dodatkowych dla uczniów realizowanych bezpłatnie Niewystarczająca współpraca między szkołami i placówkami oraz wieloma instytucjami wspierającymi działania dydaktyczne i opiekuńcze – wychowawcze szkoły Zbyt mała baza lokalowa na realizację

¹⁶ Część elementów analizy SWOT została wskazanych przez osoby uczestniczące w warsztatach strategicznych

	<p>zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dysproporcje pomiędzy funkcją dydaktyczną a wychowawczą szkoły • Niski poziom świadomości społecznej dot. programów korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie • Brak cykliczności, długofalowości działań profilaktycznych i terapeutyczno - leczniczych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskiwanie środków funduszy unijnych na poprawę działań na rzecz włączenia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem • Wzrost zatrudnienia w obszarze usług społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak stabilności systemu pomocy społecznej • Niestabilny system finansowania świadczeń • Stały wzrost zadań ustawowych przewidzianych do wykonania przez służby społeczne • Koncentracja na systemach interwencyjnych

Źródło: Badania własne

Tabela 67. Analiza SWOT Miasta Piła w obszarze wykluczenia społecznego

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskiwanie środków funduszy unijnych na poprawę działań na rzecz włączenia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem • Ujęcie problematyki wykluczenia społecznego w programach aktywizacji zawodowej 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbyt małe wykorzystywanie potencjału organizacji pozarządowych • Niewystarczający poziom współpracy pomiędzy podmiotami mającymi kontakt z osobami doświadczającymi przemocy domowej • Zbyt mała liczba specjalistów
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie długofalowej polityki informacyjno - edukacyjnej dotyczącej przemocy jej form i możliwości uzyskania pomocy • Prowadzenie długofalowej polityki informacyjno - edukacyjnej dotyczącej szkodliwości picia alkoholu, używania innych substancji psychoaktywnych i możliwości uzyskania pomocy • Rozwój aktywności obywatelskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki poziom tolerancji społecznej na stosowanie przemocy w rodzinie • Przyzwolenie społeczne na picie/nadużywanie alkoholu • Zła sytuacja socjalno - bytowa części gospodarstw domowych • Nadal funkcjonujące w społeczeństwie zjawisko „dziedziczenia” biedy i bezradności społecznej

Źródło: Badania własne

Tabela 68. Analiza SWOT Miasta Piła w obszarze bezpieczeństwa publicznego

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Aktywne działania i zaangażowanie funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w realizację zadań z zakresu profilaktyki uzależnień oraz doskonalenia metod rozpoznawania przejawów demoralizacji i popełniania czynów karalnych przez nieletnich • Realizacja przez funkcjonariuszy policji programu pn. „Bezpieczna szkoła” • Aktywny udział funkcjonariuszy Policji w programie „Bezpieczny senior” realizowanego przez Uniwersytet Trzeciego Wieku w Piłe 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedłużające się procedury sądowe • Poziom zaufania społecznego do funkcjonariuszy publicznych • Niewystarczająca ochrona prawna pracowników socjalnych • Niewystarczająca liczba funkcjonariuszy i pracowników zatrudnionych w sferze publicznej (Policja, Straż Miejska) • Niedostateczna wiedza nt. skali przemocy i brak diagnozy zjawiska przemocy w stosunku do osób niepełnosprawnych i starszych

<ul style="list-style-type: none"> Istniejąca Straż Miejska Współpraca w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa na terenie miasta podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo m.in. organizacje pozarządowe, Policja, PCPR, MOPS 	<ul style="list-style-type: none"> Pozyskiwanie środków finansowych do realizacji różnych projektów np. w zakresie zwiększenia bezpieczeństwa w Mieście
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie się liczby instytucji uprawnionych do założenia Niebieskiej Karty Usprawnienie procedury zakładania Niebieskich Kart – przeformułowanie niektórych pytań, redukcja obszernych formularzy 	<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczający stopień ochrony prawnej pracowników socjalnych Niewystarczający stopień ochrony prawnej policjantów Trudności ze zdefiniowaniem „przemocy” a co za tym idzie problemy dla osób trudniących się rozwiązywaniem problemów przemocowych

Źródło: Badania własne

5 CZĘŚĆ PROGRAMOWA - DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNO - INTERWENCYJNE NA TERENIE PIŁY

5.1 Cel strategiczny I: Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie

5.1.1 Cel operacyjny 1.1 Zintensyfikowanie i rozwój działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

L.P.	Działania	Mierniki / wskaźniki	Realizatorzy	Termin realizacji
1.1.1	Organizowanie kampanii profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania szeroko pojętemu zjawisku przemocy tj. przemocy w rodzinie, przemocy rówieśniczej, przemocy wobec osób niepełnosprawnych, przemocy wobec osób starszych, wobec dzieci itp.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba przeprowadzonych kampanii profilaktycznych Liczba partnerów organizujących kampanię 	<ul style="list-style-type: none"> Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piłe Urząd Miasta Piły Komenda Powiatowa Policji w Piłe Media lokalne Inne podmioty 	2016 -2020
1.1.2	Udział w krajowych kampaniach społecznych dotyczących przeciwdziałania przemocy	<ul style="list-style-type: none"> Liczba krajowych kampanii realizowanych na terenie Miasta 	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piłe Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Organizacje pozarządowe 	2016 -2020

1.1.3	Opracowanie i upowszechnienie działań informacyjno - edukacyjnych skierowanych do świadków przemocy w rodzinie, osób doznających i stosujących przemoc oraz zainteresowanych służb	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wdrożonych działań • Liczba opracowanych materiałów 	<ul style="list-style-type: none"> • Inne podmioty • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piła • Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Piła • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Piła • Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Piła • Organizacje pozarządowe • Komenda Powiatowa Policji w Piła • Jednostki oświatowe • Placówki medyczne • Media lokalne • Inne podmioty 	2016 -2020
1.1.4	Organizowanie i współorganizowanie działań, w tym programów związanych z wczesną profilaktyką krzywdzenia dzieci oraz promowanie prawidłowych metod wychowawczych	<ul style="list-style-type: none"> • Rodzaj podjętych działań • Liczba instytucji realizujących działania profilaktyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jednostki oświatowe • Organizacje pozarządowe • Inne podmioty 	2016 -2020
1.1.5	Upowszechnianie informacji o programach profilaktycznych i placówkach pomocowych oraz możliwości i formach pomocy medycznej, prawnej, psychologicznej, socjalnej, terapeutycznej	<ul style="list-style-type: none"> • Rodzaj materiałów informacyjnych • Liczba materiałów informacyjnych • Liczba instytucji w których umieszczono informacje 	<ul style="list-style-type: none"> • Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piła • Urząd Miasta Piła • Ośrodek Wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piła • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Piła • Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Piła • Komenda Powiatowa Policji w Piła • Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów 	2016 -2020

			Alkoholowych w Piłe <ul style="list-style-type: none"> • Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych • Media lokalne • Inne podmioty 	
1.1.6	Opracowywanie i dystrybucja materiałów informacyjno – edukacyjnych dotyczących przemocy na terenie Miasta	<ul style="list-style-type: none"> • Rodzaj materiałów informacyjnych • Liczba materiałów informacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piłe • Urząd Miasta Piły • Inne podmioty 	2016 -2020
1.1.7	Włączanie mediów lokalnych w kampanie edukacyjno - informacyjne i inne działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba podjętych wspólnych działań 	<ul style="list-style-type: none"> • Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie • Media lokalne • Inne podmioty 	2016 -2020
1.1.8	Okresowa diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na terenie miasta oraz monitorowanie skali zjawiska przemocy w mieście	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wykonanych diagnoz 	<ul style="list-style-type: none"> • Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piłe • Urząd Miasta Piły • Inne podmioty 	2016 -2020

5.2 Cel strategiczny II: Poprawa skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie

5.2.1 Cel operacyjny 2.1 Zwiększanie dostępności i skuteczności ochrony osób doświadczających przemocy w rodzinie

L.P.	Działania	Mierniki/ wskaźniki	Realizatorzy	Termin realizacji
2.1.1	Opracowanie i realizacja programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie, programów przeciwdziałania narkomanii i alkoholizmowi	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zrealizowanych projektów 	<ul style="list-style-type: none"> Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piła Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Piła Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie Ośrodek Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Piła Inne podmioty 	2016 -2020
2.1.2	Rozbudowa sieci i wspieranie oferty podmiotów udzielających pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, w tym schronienia, poradnictwa specjalistycznego, a także innych działań skierowanych do osób doświadczających przemocy	<ul style="list-style-type: none"> Liczba miejsc w placówkach pomocowych, liczba osób, które skorzystały z oferty 	<ul style="list-style-type: none"> Realizatorzy szczebla gminnego i powiatowego Inne podmioty 	2016 -2020

2.1.3	Wsparcie aktywności organizacji pozarządowych realizujących zadania na rzecz osób doznających przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> Liczba organizacji realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy Liczba prowadzonych działań 	<ul style="list-style-type: none"> Urząd Miasta Piły Inne podmioty 	2016 -2020
2.1.4	Rozpoznanie i diagnoza zjawiska przemocy wobec osób niepełnosprawnych oraz starszych	<ul style="list-style-type: none"> Zbadanie skali zjawiska przemocy wobec osób niepełnosprawnych i starszych 	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piłe Inne podmioty 	2016 -2020
2.1.5	Włączenie asystenta rodzinnego do pomocy rodzinom z problemem przemocowym	<ul style="list-style-type: none"> Liczba asystentów rodzinnych, liczba rodzin, które skorzystały ze wsparcia asystenta socjalnego 	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piłe Inne podmioty 	2016 -2020
2.1.6	Zwiększenie zaangażowania podmiotów zobowiązanych do realizacji procedury „Niebieskie Karty”	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wszczynających procedurę podmiotów Niebieskie Karty 	<ul style="list-style-type: none"> Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piłe Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie Komenda Powiatowa Policji w Piłe Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Jednostki oświatowe Placówki ochrony zdrowia Inne podmioty 	2016 -2020
2.1.7	Zapewnienie dostępności ofiarom przemocy pomocy specjalistycznej w tym psychologicznej i terapeutycznej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób, które skorzystały z oferty 	<ul style="list-style-type: none"> Placówki ochrony zdrowia Inne podmioty 	2016 -2020

5.3 Cel strategiczny III: Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

5.3.1 Cel operacyjny 3.1 Rozwój przedsięwzięć ukierunkowanych na działania korekcyjno - edukacyjne oraz terapię osób stosujących przemoc

L.P.	Działania	Mierniki/ wskaźniki	Realizatorzy	Termin realizacji
3.1.1.	Opracowywanie i wdrożenie ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> Liczba opracowanych i zrealizowanych programów Liczba osób uczestniczących w programach 	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piłe Organizacje pozarządowe Zespół Interdyscyplinarny Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Piłe Inne podmioty 	2016 -2020
3.1.2	Monitorowanie działań kierowanych wobec sprawców przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób, które zostały skierowane postanowieniem sądu do udziału w programach korekcyjno- edukacyjnych Liczba osób, które brały udział w programach korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy Liczba osób, wobec których zastosowano środek zapobiegawczy w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego 	<ul style="list-style-type: none"> Komenda Powiatowa Policji w Piłe Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Zespół Interdyscyplinarny Sąd, prokuratura, zespół kuratorów sądowych Inne podmioty 	2016 -2020

		<p>zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym¹⁷</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób, wobec których zastosowano dozór policji z jednoczesnym zobowiązaniem do powstrzymania się od kontaktu z pokrzywdzonym¹⁸ • Liczba osób, wobec których zastosowano dozór policji pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym¹⁹ • Liczba osób wobec których sprawowany był nadzór kuratora 		
3.1.3	Upowszechnianie informacji nt. oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba materiałów informacyjnych dotyczących oddziaływań korekcyjno edukacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pile • Inne podmioty • Komenda Powiatowa Policji w Pile • Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie • Zespół Kuratorów Sądowych • Inne podmioty 	2016 -2020
3.1.4	Stosowanie różnych metod i form pracy socjalnej celem mobilizacji osób stosujących przemoc w rodzinie do udziału w programach oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych w tym kontraktów socjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba podpisanych kontraktów • Liczba osób, które skorzystały z działań korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy 	<ul style="list-style-type: none"> • Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile • Inne podmioty 	2016 -2020

¹⁷ art. 275a § 1 KPK

¹⁸ art. 275 § 2 KPK

¹⁹ art. 275 § 3 KPK

5.4 Cel strategiczny IV: Zwiększenie skuteczności i jakości działań realizowanych na rzecz osób doświadczających przemocy w rodzinie oraz sprawców przemocy

5.4.1 Cel operacyjny 4.1 Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej

L.P.	Działania	Mierniki/ wskaźniki	Realizatorzy	Termin realizacji
4.1.1	Wspieranie funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz grup roboczych	<ul style="list-style-type: none"> Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego Liczba powołanych grup roboczych Liczba osób objętych oddziaływaniem grup roboczych 	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile Urząd Miasta Piły Inne podmioty 	2016 -2020
4.1.2	Umacnianie współpracy między instytucjami działającymi w obszarze pomocy rodzinom dotkniętym przemocą domową	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wspólnie realizowanych projektów 	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Jednostki oświatowe Placówki ochrony zdrowia Inne podmioty 	2016 -2020
4.1.3	Organizacja szkoleń oraz warsztatów dla przedstawicieli podmiotów działających w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej (ze szczególnym uwzględnieniem grup roboczych)	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zorganizowanych szkoleń, warsztatów, forów dyskusyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pile Urząd Miasta Piły Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Inne podmioty 	2016 -2020

5.4.2 Cel operacyjny 4.2: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych

L.P.	Działania	Mierniki/ wskaźniki	Realizatorzy	Termin realizacji
4.2.1	Organizacja superwizji dla osób realizujących zadania skierowane dla ofiar oraz sprawców przemocy	<ul style="list-style-type: none"> Liczba odbytych superwizji Liczba osób uczestniczących w superwizjach 	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piłe Urząd Miasta Piły Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Inne podmioty 	2016 -2020
4.2.2	Organizowanie szkoleń /warsztatów dla różnych grup zawodowych realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zorganizowanych szkoleń Liczba osób uczestniczących w szkoleniach 	<ul style="list-style-type: none"> Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piłe Urząd Miasta Piły Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Inne podmioty 	2016 -2020
4.2.3	Uczestnictwo w szkoleniach, konferencjach oraz spotkaniach dyskusyjnych dotyczących problemu przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> Liczba odbytych szkoleń Liczba osób objętych działaniem 	<ul style="list-style-type: none"> Podmioty mające kontakt z osobami doświadczającymi przemocy oraz sprawcami przemocy Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Inne podmioty 	2016 -2020

6 OCZEKIWANE REZULTATY PROGRAMU

Zakłada się, że zadania realizowane w ramach Programu doprowadzą do zwiększenia skuteczności i jakości pomocy świadczonej osobom i rodzinom zagrożonym oraz dotkniętym przemocą w rodzinie a także sprawcom przemocy poprzez:

Strona | 242

1. Wzmocnienie i upowszechnienie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
2. Podniesienie świadomości mieszkańców miasta w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
3. Zmniejszenie liczby osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie,
4. Zwiększenie dostępności do pomocy specjalistycznej osobom i rodzinom doświadczającym przemocy,
5. Upowszechnienie wiedzy na temat działań korekcyjno - edukacyjnych dla sprawców przemocy
6. Zintensyfikowanie i podniesienie jakości działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie,
7. Wzrost kompetencji zawodowych osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
8. Podniesienie jakości usług świadczonych przez przedstawicieli instytucji realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
9. Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy podmiotami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz innymi podmiotami mającymi kontakt z osobami doświadczającymi przemocy domowej.

7 MONITORING I EWALUACJA DZIAŁAŃ PROGRAMOWYCH

Monitoring i ewaluacja realizacji Programu ma istotne znaczenie, gdyż pozwala na skuteczne wdrażanie założeń programowych, uzupełnianie treści Programu o bieżące, nowe postanowienia, dostosowując go do wymogów odbiorców oraz zmian zachodzących w otoczeniu zewnętrznym i wewnętrznym realizowanych celów.

Monitoring programu składać się będzie z następujących działań:

- a. Systematyczne gromadzenie danych statystycznych i informacji dotyczących realizacji programu;
- b. Analiza zebranych danych i informacji;
- c. Ocena stopnia wykonania założonych do realizacji celów i działań;
- d. Planowanie ewentualnych zmian w programie oraz wdrożenie zmodyfikowanych działań;
- e. Sporządzenie raportu końcowego z całości realizacji programu.

Dla zbadania efektów programu, w trakcie jego realizacji (raz w roku) oraz po jego zakończeniu przeprowadzona zostanie ewaluacja pod kątem następujących kryteriów:

- a. adekwatności – stopień dostosowania programu do potrzeb osób, które zostały nim objęte;
- b. użyteczności – stopień przydatności programu dla odbiorców;
- c. skuteczności – stopień osiągnięcia zaplanowanych celów;
- d. efektywności – sprawność działań podejmowanych w toku realizacji programu;
- e. oddziaływania – stopień, w jakim korzyści odniesione przez uczestników programu miały szerszy wpływ na ich otoczenie;

- f. trwałości – stopień, w jakim korzyści odniesione przez uczestników programu miały szerszy wpływ na ich otoczenie.

7.1 Zarządzanie programem

Strona | 244

Programem zarządzać będzie Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, powołany przez Prezydenta Miasta Piły. Zespół Interdyscyplinarny ustali pytania, metody i narzędzia badawcze, a także sposób realizacji ewaluacji, w tym system gromadzenia danych, informacji itp.

Pozwoli to na szersze spojrzenie na program, a tym samym osądzi właściwość sposobu jego wdrażania, dokonanego w drodze identyfikacji i oceny celów oraz sposobów realizacji. Taki ogląd dostarczy również wniosków, co do skuteczności programu oraz ewentualnych potrzeb związanych z wzmocnieniem oddziaływania programu, usprawnienia procesów zarządzania czy modyfikacji kierunków działań.

8 ZASADY FINANSOWANIA

Finansowanie realizacji zadań Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy W Rodzinie na Lata 2016-2020 dokonywane będzie ze środków budżetowych Miasta a także ze źródeł zewnętrznych.

Strona | 245

ZAKOŃCZENIE

Realizacja „Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy W Rodzinie na Lata 2016-2020” to de facto część działań, mających na celu wdrożenia w Piłe nowoczesnego modelu polityki społecznej. Niniejszy Program ukierunkowuje działania władz samorządowych i instytucji pomocy społecznej, w tym Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej na pełnienie aktywnej roli profilaktyczno – interwencyjnych na niwie przeciwdziałania problematyce przemocy domowej.

Niniejszy Program jest programem ramowym, wytyczającym kierunki działania i może podlegać uzupełnieniom i modyfikacjom wynikającym z bieżących doświadczeń jak i zmian organizacyjnych i prawnych.

9 ZAŁĄCZNIKI – NARZĘDZIA BADAWCZE

9.1 Kwestionariusz ankiety z dorosłymi mieszkańcami Piły

Dzień dobry! Nazywam się .... I jestem ankierem Instytutu Badawczego IPC. Na zlecenie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piłe przeprowadzamy badanie społeczne. Bardzo proszę o poświęcenie mi kilku minut i odpowiedź na pytania.

Występowanie zjawiska przemocy w rodzinie wobec dzieci, kobiet, mężczyzn, osób starszych, osób niepełnosprawnych według ofiar, sprawców i świadków.

1. Czym według Pana/i jest przemoc fizyczna? Ankieter czyta kolejno.

Proszę wskazać te, które według Pana/i są przemocą fizyczną w rodzinie.	Tak	Nie	To zależy/trudno powiedzieć
a. Klaps dany dziecku w przypadku złego zachowania			
b. Zamykanie kogoś w pokoju			
c. Groźby użycia siły			
d. Gwałt			
e. Pobicie			
f. Ograniczenie dostępu do jedzenia			

2. Czym według Pana/i jest przemoc psychiczna?

Proszę wskazać te, które według Pana/i są przemocą psychiczną w rodzinie.	Tak	Nie	To zależy/trudno powiedzieć
a. Krzyczenie na kogoś			
b. Rzucenie obelgi na kogoś			
c. Wywieranie presji			
d. Szantaż emocjonalny			
e. Nakłanianie kogoś by postąpił zgodnie z naszą wolą.			
f. Groźby pozbawiania środków do życia			

3.

Jakie są Pana/i zdaniem główne przyczyny przemocy w rodzinie? Ankieter nie czyta listy tylko klasyfikuje do wybranych. Możliwa więcej niż jedna odpowiedź.

- Uzależnienie od alkoholu
- Uzależnienie od narkotyków
- Przekonanie, że konflikty rozwiązuje się tylko za pomocą siły.
- Chęć narzucenia swoich poglądów i przekonań.
- Brak umiejętności panowania nad gniewem i złością, szybka utrata kontroli nad sobą.
- Nieumiejętność porozumiewania się z drugim człowiekiem bez przymuszania i przemocy.
- Osoba stosująca przemoc sama najczęściej była ofiarą przemocy.
- Długo utrzymujące się bezrobocie, a co za tym idzie poczucie bezsilności, nieprzydatności i szukanie ucieczki w przemoc.
- Przekonanie, że przemoc jest jedynym, skutecznym sposobem wychowania dziecka.
- Zazdrość
- Złe warunki życiowe
- Wpływ otoczenia.
- Kompleksy dotyczące własnej osoby- dzięki przemocy sprawcy mają poczucie władzy.
- Chęć udowodnienia, że jest się najlepszym i najsilniejszym.
- Problemy w opiece nad dzieckiem – bezsilność
- Długotrwały stres
- Problemy finansowe
- Inne. Jakież? .....

Świadek przemocy

4. Czy zaobserwował/a Pan/i takie przemoc w swoim otoczeniu?

- Nie – przejdź do pytania 5**
  - Trudno powiedzieć – przejdź do pytania 5**
  - Tak**
- 4. a Jeśli tak to wobec kogo? (możliwa więcej niż jedna odpowiedź).**
- Mnie samego, jeśli tak to jaka była to forma przemocy? .....
  - Dziecka jeśli tak to jaka była to forma przemocy? .....
  - Kobiety, jeśli tak to jaka była to forma? .....
  - Mężczyzny, jeśli tak to jaka była to forma? .....
  - Osoby starszej, jeśli tak to jaka była to forma? .....
  - Osoby niepełnosprawnej jeśli tak to jaka była to forma? .....
  - Trudno powiedzieć

4 b. Jak często zdarza się Panu/i zaobserwować przemoc w swoim otoczeniu?

- a. Już się nie zdarza.
- b. Zdarzyło się raz
- c. Zdarza się czasami.
- d. Zdarza się notorycznie.
- e. Trudno powiedzieć

Sprawca przemocy

5. Czy zdarzyło się Panu/i stracić panowanie nad sobą i: (możliwa więcej niż jedna odpowiedź).

- a. Dać komuś w skórę – kto to był .....
- b. Zwymyślać kogoś
- c. Ukarać kogoś za złe postępowanie
- d. Przymusić kogoś siłą do zrobienia czegoś po Pana/i myśli
- e. Straszyc kogoś
- f. Żadne z powyższych – przejdź do pytania 6

5a. Jeśli zdarzyła się Panu/Pani któraś z powyższych sytuacji to jak często się zdarza?

- a. Już się nie zdarza.
- b. Zdarzyło się raz
- c. Zdarza się czasami.
- d. Zdarza się notorycznie.
- e. Trudno powiedzieć

5b. Wobec kogo najczęściej dopuszcza się, bądź dopuszczal się Pan/i takich zachowań?

- a. Własne dzieci
- b. Małżonek/małżonka – partner/partnerka
- c. Rodzice
- d. Inni krewni
- e. Znajomi
- f. Inne osoby, jakie? .....

Jakich form przemocy doznają osoby poszkodowane (przemoc fizyczna, psychiczna, ekonomiczna, seksualna). Ofiara przemocy:

6. Czy zdarzyło się Panu/i w przeciągu ostatnich kilku lat, że ktoś: (możliwa więcej niż jedna odpowiedź).

- a. Dał Panu/Pani w skórę – kto to był? .....
- b. Zwymyślał Pana/Panią
- c. Ukarał Pana/Panią za złe postępowanie
- d. Przymuszał Pana/Panią siłą do zrobienia czegoś nie po Pana/i myśli
- e. Straszyc Pana/Panią
- f. Nękał Pana/Panią w różnych formach
- g. Upokarzał publicznie Pana/Panią w różnych formach
- h. Nakłaniał Pana/ią do stosunku bądź innych czynności seksualnych wbrew Pana/i woli
- i. Zastosował inne formy przemocy, jakie? .....

6 a. Jeśli zdarzyła się Panu/i któraś, bądź któreś z powyższych sytuacji to jak często się ona zdarza, one zdarzają?

- a. Już się nie zdarza.
- b. Zdarzyło się raz
- c. Zdarza się czasami.
- d. Zdarza się notorycznie.
- e. Trudno powiedzieć

6 b. Kto najczęściej dopuszcza się, bądź dopuszczal się takich zachowań wobec Pana/i?

- a. Własne dzieci
- b. Małżonek/małżonka – partner/partnerka
- c. Rodzice
- d. Inni krewni
- e. Znajomi
- f. Inne osoby, jakie? .....

Źródła przemocy (m.in. czy ofiary przemocy i sprawcy w dzieciństwie były krzywdzone).

7. Czy któreś z wymienionych w poprzednim pytaniu zdarzeń doznał Panu/i w dzieciństwie?

- a. **Tak – które?** .....
- b. **Trudno powiedzieć – przejdź do pytania 8**
- c. **Nie – przejdź do pytania 8**

7 a. Jeśli doświadczył Pan/i takich zdarzeń w dzieciństwie, to kto robił?

- a. Ojciec
- b. Matka
- c. Oboje rodziców
- d. Inni krewni
- e. Rodzeństwo
- f. Rówieśnicy
- g. Inne osoby. Jakże? .....

Jaki wpływ i jaki rozmiar ma używanie, nadużywanie i uzależnienie od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych na stosowanie przemocy w rodzinie.

8. Czy spożywa Pan/i alkohol?

- a. Nie – przejdź do pytania 12
- b. Tak

8 a. Jak często spożywa Pan/Pani napój zawierający alkohol (np. piwo, wódkę, wino itp.)?

- a. Codziennie
- b. Kilka razy w tygodniu
- c. Kilka razy w miesiącu

- d. Kilka razy w roku
- e. Trudno powiedzieć

9. **Czy doświadczają Pan/Pani skutków fizycznych spożycia alkoholu?** Ankieter: *Przeczytam listę skutków – proszę odnieść się, który do Pana/i pasuje.*

- a. Piję, ale nie odczuwam żadnych dolegliwości
- b. Tak, ale niedokuczliwe i szybko przechodzą
- c. Tak, dokuczliwe, ale przechodzą
- d. Tak, mam chroniczne dolegliwości i choroby wywołane spożywaniem alkoholu
- e. Nie wiem/trudno powiedzieć

10. **Czy doświadczają Pan/Pani skutków psychicznych spożycia alkoholu?** Ankieter: *Przeczytam listę skutków – proszę odnieść się, który do Pana/i pasuje.*

- a. Piję, ale nie odczuwam żadnych dolegliwości
- b. Tak, jestem bardziej towarzyski
- c. Tak, staję się agresywny, kłótlivy
- d. Tak, nie kontroluję się, używam przemocy
- e. Tak, staję się smutny, załamany
- f. Nie wiem/trudno powiedzieć

11. **Czy spożywanie alkoholu ma wpływ na Pana/i relacje z otoczeniem?** Ankieter: *Przeczytam listę skutków – proszę odnieść się, który do Pana/i pasuje.*

- a. Nie ma większego wpływu
- b. Popadam w konflikty z rodziną
- c. Popadam w konflikty ze znajomymi
- d. Mam problemy w pracy
- e. Popadłem w konflikt z prawem
- f. Nie wiem/trudno powiedzieć

Uzależnienia a przemoc.

12. **Czy w Pana/i najbliższym otoczeniu jest osoba uzależniona od alkoholu?**

- a. Tak
- b. Nie
- c. Nie wiem/trudno powiedzieć

13. **Czy w Pana/i otoczeniu jest osoba uzależniona od narkotyków (substancji psychoaktywnych)?**

- a. Tak
- b. Nie
- c. Nie wiem/trudno powiedzieć

14. **Czy doświadczają/a Pan/Pani przemocy od osób uzależnionych od alkoholu bądź innych substancji psychoaktywnych?**

- a. Tak
- b. Nie

15. **Czy ktoś w pana otoczeniu (sąsiedztwo, dalsza rodzina) doświadczył przemocy od osób bliskich, uzależnionych od substancji psychoaktywnych.**

- a. Nie, nie ma takich osób
- b. Nie wiem/trudno powiedzieć
- c. Tak – jedna osoba
- d. Tak - kilka osób
- e. Tak - wiele osób
- f. Tak - trudno powiedzieć ile osób

Czy mieszkańcy Piły wiedzą jak reagować w sytuacji doznawania przemocy (m.in. czy mają świadomość gdzie mogą zwrócić się o pomoc, czy wiedzą, na czym polega procedura Niebieskiej Karty i jakie instytucje są uprawnione do założenia w/w karty, czy mieszkańcy miasta wiedzą gdzie zgłosić się o pomoc w sprawie nadużywania alkoholu przez członka rodziny).

16. **Jak Pan/i reaguje na akty przemocy?** Ankieter nie czyta listy – klasyfikuje odpowiedź do kafeterii.

- a. Nie wiem/ trudno powiedzieć
- b. Nie robię nic, nie widzę potrzeby
- c. Boję się zareagować
- d. Ostro reaguję
- e. Próbuję rozładować sytuację, załagodzić konflikt, obrócić sprawę w żart

17. **Jak zareagowałby Pan/i w przypadku doznania przemocy?**

- a. Nic bym nie zrobił/zrobiła.
- b. Zgłosiłbym/abym się do instytucji zajmującej się ofiarami przemocy
- c. Zgłosiłbym/abym na policję
- d. Sam/a bym sobie z tym poradził/a
- e. Poprosił/a bym kogoś z bliskich o wsparcie, pomoc
- f. Nie wiem/ trudno powiedzieć

18. **Do kogo/gdzie zgłosiłby/aby się Pan/i o pomoc w pierwszej kolejności, gdyby problem przemocy dotyczył Pana/i?** Ankieter nie czyta listy – klasyfikuje odpowiedź do kafeterii.

- a. Do rodziny
- b. Do znajomych
- c. Do księdza
- d. Do lekarza rodzinnego
- e. Do specjalisty
- f. Do psychologa

- g. Do grupy wsparcia
- h. Do nikogo – sam sobie poradzę
- i. Do Pomocy Społecznej
- j. Do innej instytucji. Proszę podać do jakiej? .....
- k. Nie wiem/trudno powiedzieć

19. Czy wie Pan/i gdzie można zgłosić się o pomoc w przypadku, gdy członek rodziny byłby ofiarą przemocy? Ankieter nie czyta listy – klasyfikuje odpowiedź do kafeterii.

- a. Do lekarza rodzinnego
- b. Do specjalisty
- c. Do psychologa
- d. Do grupy wsparcia
- e. Do nikogo – sami sobie poradzimy
- f. Do Pomocy Społecznej
- g. Do innej instytucji. Proszę podać do kogo. ....
- h. Nie wiem/trudno powiedzieć

20. Jakie są przyczyny nie korzystania ofiar przemocy z pomocy specjalistów? Ankieter nie czyta listy – klasyfikuje odpowiedź do kafeterii.

- a. Nie chcą się przyznać przed sobą, że mają problem
- b. Nie wiedzą, gdzie szukać pomocy
- c. Nie wierzą w pomoc
- d. Wstydzą się
- e. Nie stać ich na to
- f. Inne, jakie? .....

21. Czy zna Pan/Pani instytucje do których mógłby/aby się zwrócić Pan/Pani w przypadku przemocy rodzinnej?

- a. Tak, jakie? .....
- b. Nie

22. Czym według Pana/i jest Niebieska Karta?

- a. Tak, jest to (proszę wpisać) .....
- b. Nie wiem

23. Jakie instytucje mają uprawnienia do założenia Niebieskiej Karty?

- a. Jednostki oświatowe
- b. Policja
- c. Służba zdrowia
- d. Ośrodki pomocy społecznej (MOPS, GOPS, OPS)
- e. Wszystkie wymienione
- f. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- g. Inne jakie? .....
- h. Nie wiem/trudno powiedzieć.

Stereotypowe postrzeganie przemocy w rodzinie (mity na temat przemocy).

24. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
1. Przemoc w rodzinie to sprawa prywatna, nikt nie powinien się wtrącać.			
2. Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego.			
3. Przemoc jest wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiar.			
4. Jeśli ktoś jest bity to znaczy, że sobie na to zasłużył.			
5. Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych.			
6. Ofiary przemocy w rodzinie akceptują przemoc.			
7. Gdyby ofiara naprawdę cierpiała, odeszłaby od sprawcy.			
8. Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.			
9. Gwałt w małżeństwie jest możliwy.			

10. Osoby używające przemocy muszą być chore psychicznie.			
11. Nie powinno się mówić nikomu, co się dzieje w domu.			

Postawa rodziców względem stosowania kar cielesnych wobec swoich dzieci. Formy kar stosowane przez rodziców.

Strona | 251

25. Czy ma Pan/i dzieci w wieku do lat 18?

- a. Tak
- b. Nie *przejdź do pytania metryczki*

26. Czy uważa Pan/i, że stosowanie kar cielesnych jest dopuszczalną metodą wychowawczą?

- a. Tak
- b. Nie
- c. To zależy- od czego? .....
- d. Nie wiem/trudno powiedzieć

27. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Dziecko powinno bać się rodziców. Łatwiej wtedy o posłuszeństwo i szacunek.					
Surowe traktowanie dziecka przez rodziców hartuje dziecko i pozwala mu lepiej radzić sobie z przeciwnościami losu. W sumie wychodzi mu na dobre.					
Dziecko jest własnością rodziców i tylko oni powinni o nim decydować.					
Mały klaps działa negatywnie wychowawczo.					
Czasem tylko porządne lanie może pomóc dziecku zrozumieć pewne rzeczy.					
Moje dzieci czasem dostają lanie.					
Jak moje dziecko jest nieporadne to utwierdzam go w przekonaniu, że sobie nie poradzi.					
Nigdy nie stawiam za wzór mojemu dziecku inne dziecko.					
Często mówię mojemu dziecku, że jest zły, bo robi coś złe.					
Zdarza mi się obarczać winą dzieci za moje niepowodzenia życiowe.					
Zawsze wiem najlepiej co jest dobre dla moich dzieci.					

METRYCZKA

- 1. Płeć**
  - a. Kobieta
  - b. Mężczyzna
- 2. Ile posiada Pan/i dzieci?**
.....
- 3. Wiek**
  - a. 18-24
  - b. 25-34
  - c. 35-44
  - d. 45-54
  - e. 55-64
  - f. 65 i więcej
- 4. Wykształcenie**
  - a. Podstawowe
  - b. Gimnazjalne

- c. Zawodowe
- d. Średnie
- e. Wyższe

5. Stan cywilny

- a. Panna/ Kawaler
- b. Zamężna/Zonaty
- c. Rozwiedziona/Rozwiedziony
- d. Wdowa/Wdowiec

6. Łączny dochód w gospodarstwie domowym (netto)

- a. Do 700 zł
- b. 701 do 1400 zł
- c. 1401 do 3 000zł
- d. 3 001 do 5000
- e. 5001 i więcej
- f. Odmowa odpowiedzi

7. Grupa zawodowa

- a. Uczeń, student
- b. Robotnik, pracownik fizyczny
- c. Urzędnik, pracownik administracji
- d. Menadżer, specjalista, nauczyciel
- e. Wolny zawód (prawnik, lekarz, artysta)
- f. Emeryt, rencista
- g. Przedsiębiorca, kupiec, rzemieślnik
- h. Menadżer wyższego szczebla (dyrektor)
- i. Gospodyni domowa
- j. Obecnie bezrobotny

9.2 Kwestionariusz ankiety z młodzieżą gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych

DRODZY UCZNIOWIE,

Przeprowadzamy ankietę na temat używek i przemocy dla Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piłce.

Prosimy bardzo o szczerze odpowiedzi - ankieta jest anonimowa. Zebrane dane opracowane będą poprzez zestawienia statystyczne.

M1. Płeć	wstaw krzyżyk we właściwej kratce	M2. Rodzaj szkoły		M.3 Wiek
Chłopak		Gimnazjum		
Dziewczyna		Szkoła ponadgimnazjalna		

1. Czym według Ciebie jest przemoc fizyczna?

Proszę wskazać te, które według Ciebie są przemocą fizyczną w rodzinie.		Tak	Nie	To zależy/trudno powiedzieć
g.	Klaps dany dziecku w przypadku złego zachowania			
h.	Zamykanie kogoś w pokoju			
i.	Groźby użycia siły			
j.	Gwałt			
k.	Pobicie			
l.	Ograniczenie dostępu do jedzenia			

2. Czym według Ciebie jest przemoc psychiczna w rodzinie?

Proszę wskazać te, które według Ciebie są przemocą psychiczną w rodzinie.		Tak	Nie	To zależy/trudno powiedzieć
g.	Krzyczenie na kogoś			
h.	Rzucenie obelgi na kogoś			
i.	Wywieranie presji			
j.	Szantaż emocjonalny			
k.	Nakłanianie kogoś by postąpił zgodnie z naszą wolą.			
l.	Groźby pozbawiania środków do życia			

3. Jakie są Twoim zdaniem główne przyczyny przemocy w rodzinie? Zaznacz maksymalnie 3 odpowiedzi, które Twoim zdaniem są głównymi jej przyczynami.

- Uzależnienie od alkoholu
- Uzależnienie od narkotyków
- Przekonanie, że konflikty rozwiązuje się tylko za pomocą siły.
- Cheć narzucenia swoich poglądów i przekonań.
- Brak umiejętności panowania nad gniewem i złością, szybka utrata kontroli nad sobą.
- Nieumiejętność porozumiewania się z drugim człowiekiem bez przymuszania i przemocy.
- Osoba stosująca przemoc sama najczęściej była ofiarą przemocy.
- Długo utrzymujące się bezrobocie, a co za tym idzie poczucie bezsilności, nieprzydatności i szukanie ucieczki w przemoc.
- Przekonanie, że przemoc jest jedynym, skutecznym sposobem wychowania dziecka.
- Zazdrość
- Złe warunki życiowe
- Wpływ otoczenia.
- Kompleksy dotyczące własnej osoby- dzięki przemocy sprawcy mają poczucie władzy.
- Cheć udowodnienia, że jest się najlepszym i najsilniejszym.
- Problemy w opiece nad dzieckiem – bezsilność

- p. Długotrwały stres
- q. Problemy finansowe
- r. Inne. Jakież? .....

4. Ile razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się uczestniczyć w następujących zdarzeniach: (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	Ani razu	Tylko raz	Kilka razy	Dużo razy	Trudno powiedzieć
a. Bójka					
b. Problemy i nieporozumienia z rodzicami					
c. Problemy i nieporozumienia z przyjaciółmi					
d. Byłem/am ofiarą kradzieży lub napadu					
e. Miałem/am problemy z policją					
f. Byłem/am w szpitalu lub wzywano do mnie karetkę					

4 a. Jeśli zdarzyła Ci się któraś z powyższych sytuacji to czy byłeś wtedy pod wpływem jakiejś substancji psychoaktywnej, takiej jak alkohol, albo narkotyki?

- a. Nie, nie byłem pod wpływem żadnej substancji psychoaktywnej
- b. Tak, byłem pod wpływem alkoholu
- c. Tak, byłem pod wpływem narkotyków
- d. Tak byłem pod wpływem alkoholu narkotyków.

5. Czy zaobserwowałeś/łaś przemoc w swoim otoczeniu?

- a. **Nie – przejdź do pytania 6**
- b. **Trudno powiedzieć – przejdź do pytania 6**
- c. **Tak**

5. a. Jeśli tak to wobec kogo? (możliwa więcej niż jedna odpowiedź).

- a. Dziecka
- b. Kobiety
- c. Mężczyzny
- d. Osoby starszej
- e. Osoby niepełnosprawnej
- f. Trudno powiedzieć

5 b. Jak często zdarza się Ci się zaobserwować przemoc w swoim otoczeniu?

- a. Już się nie zdarza.
- b. Zdarzyło się raz
- c. Zdarza się czasami.
- d. Zdarza się notorycznie.
- e. Trudno powiedzieć

6. Czy zdarzyło Ci się stracić panowanie nad sobą i: (możliwa więcej niż jedna odpowiedź).

- a. Sprawić komuś lanie – kto to był .....
- b. Zwymyślać kogoś
- c. Przymusić kogoś siłą do zrobienia czegoś po Twojej myśli
- d. Straszyc kogoś
- e. Żadne z powyższych – przejdź do pytania 7

6a. Jeśli zdarzyła się Ci któraś z powyższych sytuacji to jak często się zdarza?

- a. Już się nie zdarza.
- b. Zdarzyło się raz
- c. Zdarza się czasami.
- d. Zdarza się notorycznie.
- e. Trudno powiedzieć

6 b. Wobec kogo najczęściej dopuszczasz się, bądź dopuszczales/łaś takich zachowań?

- a. Wobec kolegów, koleżanek
- b. Wobec rodzeństwa
- c. Mamy
- d. Taty
- e. Innych krewnych
- f. Innych dorosłych osób
- g. Innej osoby, jakiej? .....

7. Czy zdarzyło Ci się, że ktoś Cię skrzywdził? Zaznacz te formy, które Ci się przydarzyły z poniższej listy:

- a. Sprawić komuś lanie – kto to był .....

- b. Zwymyślał Cię
- c. Przymuszał Cię siłą do zrobienia czegoś nie po Twojej myśli
- d. Straszył Cię
- e. Nękał Cię w różnych formach
- f. Upokarzał publicznie Cię w różnych formach
- g. Nakłaniał Cię do stosunku bądź innych czynności seksualnych wbrew Twojej woli
- h. Zastosował inne formy przemocy, jakie? .....

7a. Jeśli zdarzyła się Ci któraś bądź któreś z powyższych sytuacji to jak często się ona zdarza, one zdarzają?

a. Już się nie zdarza.	d. Zdarza się notorycznie.
b. Zdarzyło się raz	e. Trudno powiedzieć
c. Zdarza się czasami.	

7b. Kto najczęściej jest sprawcą sytuacji przemocowych, bądź dopuszczał się takich zachowań wobec Ciebie?

a. Koledzy, koleżanki	d. Tata
b. Rodzeństwo	e. Inni krewni
c. Mama	f. Innych dorosłych

8. Czy któreś z wymienionych w poprzednim pytaniu zdarzeń doznałeś/łaś w dzieciństwie?

- a. **Tak – które?** ..... (wpisz oznaczenia literowe zgodnie z pytaniem 7).
- b. **Trudno powiedzieć**
- c. **Nie**

9. Czy w Twoim najbliższym otoczeniu jest osoba uzależniona od alkoholu?

- a. Tak – kto to jest? .....
- b. Nie
- c. Trudno powiedzieć

10. Czy w Twoim otoczeniu jest osoba uzależniona od narkotyków (substancji psychoaktywnych)?

- a. Tak
- b. Nie
- c. Trudno powiedzieć

11. Czy doświadczyłeś/aś przemocy od osób uzależnionych od alkoholu bądź innych substancji psychoaktywnych?

- a. Tak
- b. Nie
- c. Trudno powiedzieć

12. Jak reagujesz na akty przemocy?

- a. Nie wiem/ trudno powiedzieć
- b. Nie robię nic, nie widzę potrzeby
- c. Boję się zareagować
- d. Ostro reaguję
- e. Próbuję rozładować sytuację, załagodzić konflikt, obrócić sprawę w żart

13. Do kogo zgłosiłbyś/abyś się o pomoc w pierwszej kolejności, gdyby problem przemocy w rodzinie dotyczył Ciebie?

- a. Do kogoś z rodziny
- b. Do znajomych
- c. Do księdza
- d. Do lekarza rodzinnego
- e. Do specjalisty
- f. Do psychologa
- g. Do grupy wsparcia
- h. Do nikogo – sam sobie poradzę
- i. Do Pomocy Społecznej
- j. Do innej instytucji. Proszę podać do kogo. ....
- k. Nie wiem/trudno powiedzieć

14. Czy wiesz gdzie można zgłosić się o pomoc w przypadku, gdy członek Twojej rodziny byłby ofiarą przemocy?

- a. Do lekarza rodzinnego
- b. Do specjalisty
- c. Do psychologa

- d. Do grupy wsparcia
- e. Do nikogo – sami sobie poradzimy
- f. Do Pomocy Społecznej
- g. Do innej instytucji. Proszę podać do kogo. ....
- h. Nie wiem/ trudno powiedzieć

15. Wiesz czym jest Niebieska Karta?

- a. Tak, czym jest? (wpisz).....
- b. Nie, nie wiem

Strona | 256

16. Jak myślisz jakie instytucje mają uprawnienia do założenia Niebieskiej Karty?

- a. Jednostki oświatowe
- b. Policja
- c. Służba zdrowia
- d. Ośrodek pomocy społecznej
- e. Wszystkie wymienione
- f. Inne jakie?.....
- g. Nie wiem/trudno powiedzieć.

17. Jak uważasz, czy Twoja rodzina na tle innych rodzin w Polsce jest:

- a. Znacznie biedniejsza
- b. Raczej biedniejsza
- c. Żyje na podobnym poziomie
- d. Raczej bogatsza
- e. Zdecydowanie bogatsza

18. Proszę zaznaczyć w jakim stopniu zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami: (wstaw krzyżyk przy właściwej odpowiedzi)

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie wiem/trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Kiedy jestem świadkiem przemocy staję w obronie osoby poszkodowanej					
Kiedy jestem świadkiem przemocy proszę/dzwonię o pomoc do osób dorosłych/na policję					
Kiedy jestem świadkiem przemocy nie reaguję					
Boję się być świadkiem przemocy					
Uważam, że przemoc czasami jest konieczna					
Bardzo często rozwiązuję problemy za pomocą przemocy					
Nie popieram rozwiązywania problemów za pomocą przemocy					
W mojej rodzinie występuje zjawisko przemocy					
Uważam, że klaps dany niegrzecznemu dziecku nie jest niczym złym.					

19. Czy wśród Twoich znajomych występuje przemoc w rodzinie?

- Tak, występuje u wielu osób
- Tak, występuje u 1-2 osób
- Nie wiem/trudno powiedzieć
- Nie, nie występuje taki problem

20. Proszę zaznaczyć, w jakim stopniu zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami:

	Całkowicie się zgadzam	Zgadzam się	Nie wiem/trudno powiedzieć	Nie zgadzam się	Całkowicie się nie zgadzam
Jestem z siebie zadowolony i mam pozytywny stosunek do siebie.					
Czasami myślę, że jestem beznadziejny. Rodzice też mi to mówią.					
Czuję, że nie mam wielu powodów do dumy. Moi rodzice/opiekunowie stawiają mi za wzór dzieci innych osób.					
Czasami czuję się bezużyteczny. Moi rodzice/opiekunowie często się na mnie złością.					
Jestem tak samo wartościową osobą jak inne. To zawsze podkreślają moi rodzice/opiekunowie.					
Chciałbym mieć więcej szacunku do siebie. Więcej niż moi rodzice/opiekunowie mają do mnie i do siebie nawzajem.					
Uważam, że przemoc w domu tylko jest wtedy, kiedy ktoś ma siniaki.					
Czasem czuję się nękany psychicznie przez kogoś z członków rodziny.					
Mam pełne wsparcie w rodzicach/opiekunach. Wiem, że zawsze mogę się zwrócić do nich o pomoc i racę. Nie ocenią mnie źle.					

Jeśli w przyszłości miałbym założyć własną rodzinę, to chciałbym, żeby była taka jak moja obecna.					
U mnie w domu zdarza się, że któremuś z rodziców puszczą nerwy i kogoś uderzy.					

21. Gdzie czujesz się najbezpieczniej i w jakim stopniu?

	Zdecydowanie bezpiecznie	Raczej bezpiecznie	Trudno powiedzieć/nie wiem	Raczej niebezpiecznie	Zdecydowanie niebezpiecznie
W domu					
W szkole/placówce oświatowo-wychowawczej					
Wśród kolegów/koleżanek					
W okolicy, w której mieszkam					
W okolicy, w której przebywam w czasie wolnym					
W moim mieście					

DZIĘKUJEMY ZA WYPEŁNIENIE ANKIETY

9.3 Kwestionariusz ankiety z uczniami szkół podstawowych

DRODZY UCZNIOWIE,
Przeprowadzamy ankietę dla Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Piłce.

Jest to ważne badanie i Twój w nim udział jest nam bardzo potrzebny.
Prosimy bardzo o szczerze i prawdziwe odpowiedzi.

Nie obawiaj się - ankietę jest anonimowa. Dlatego nie podpisuj się nigdzie.

Nikt nie będzie wiedział, że to właśnie Ty ją wypełniłeś.

M1. Zaznacz swoją płeć:	M2. Do której klasy chodzisz?	M3. Ile masz lat?	M4. Czy Twój rodzic pracuje?	M5. Z kim mieszkasz na stałe:	M6. Czy masz rodzeństwo?
a. Chłopak b. Dziewczyna			a. Tak – oboje pracują b. Tak – ale pracuje tylko tata c. Tak – ale pracuje tylko mama d. Nie, nie pracują e. Nie wiem, trudno powiedzieć	a. Z obojgiem rodziców b. Tylko z mamą c. Tylko z tatą d. Z kimś dalszej rodziny	a. Tak b. Nie

I. Przedstawimy Ci teraz parę historyjek, które mogłyby się zdarzyć Twoim rówieśnikom. Prosimy Cię uważnie o ich przeczytanie i wyrażenie opinii na temat. Rodzice/opiekunowie pewnej dziewczynki chcą, żeby miała same piątki i była najlepsza w klasie. Ale ona jest zupełnie przeciętna, chciałaby, ale nie może sprostać oczekiwaniom rodziców, którzy są ciągle niezadowoleni.

1. Jak myślisz, ile Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ta dziewczynka?

(wybierz tylko jedną odpowiedź)

- a. Większość moich rówieśników
- b. Około połowy moich rówieśników
- c. Niewiele moich rówieśników
- d. Nikt z moich rówieśników
- e. Trudno powiedzieć

2. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/przypadki?

- a. Tak – ile? ..... (wpisz liczbę)
- b. Nie

3. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tej dziewczynki?

- a. Tak, jest podobna
- b. Zdarza się, że czuje się jak ona
- c. Moja sytuacja jest zupełnie inna
- d. Trudno powiedzieć

II. Rodzice/opiekunowie pewnego chłopca nie dają mu śniadania do szkoły. Często brakuje mu podstawowych rzeczy potrzebnych do szkoły.

4. Jak myślisz, ile Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ten chłopiec?

- a. Większość moich rówieśników
- b. Około połowy moich rówieśników
- c. Niewiele moich rówieśników
- d. Nikt z moich rówieśników
- e. Trudno powiedzieć

5. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/przypadki?

- a. Tak – ile? ..... (wpisz liczbę)
- b. Nie

6. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tego chłopca?

- a. Tak, jest podobna
- b. Zdarza się, że czuje się jak on
- c. Moja sytuacja jest zupełnie inna
- d. Trudno powiedzieć

III. U pewnej dziewczynki w domu zdarzają się straszne awantury. Rodzice/opiekunowie na nią krzyczą, wyzywają i poniżają. Dziewczynka często przychodzi smutna i drażliwa do szkoły.

7. Jak myślisz, ilu Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ta dziewczynka?

- a. Większość moich rówieśników
- b. Około połowy moich rówieśników
- c. Niewiele moich rówieśników
- d. Nikt z moich rówieśników
- e. Trudno powiedzieć

8. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/przypadki?

- a. Tak – ile? ..... (wpisz liczbę)
- b. Nie

9. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tej dziewczynki?

- a. Tak, jest podobna
- b. Zdarza się, że czuje się jak ona
- c. Moja sytuacja jest zupełnie inna
- d. Trudno powiedzieć

IV. Pewien chłopiec ostatnio coś przeskrobał w szkole. Wychowawca wezwał rodziców. Potem chłopca nie było na lekcjach. Jak przyszedł miał sińce i zadrapania na ciele.

10. Jak myślisz, ilu Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ten chłopiec?

- a. Większość moich rówieśników
- b. Około połowy moich rówieśników
- c. Niewiele moich rówieśników
- d. Nikt z moich rówieśników
- e. Trudno powiedzieć

11. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/przypadki?

- a. Tak – ile? ..... (wpisz liczbę)
- b. Nie

12. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tego chłopca?

- a. Tak, jest podobna
- b. Zdarza się, że mam jak on
- c. Moja sytuacja jest zupełnie inna
- d. Trudno powiedzieć

13. Czy rodzice/opiekunowie karzą cię laniem za drobne przewinienia?

- a. Tak
- b. Nie

14. Jak Twoi rodzice/opiekunowie reagują na Twoje nieposłuszeństwo?
(możliwa więcej niż jedna odpowiedź)

- a. Próbuja mi wszystko wyjaśnić, rozmawiamy
- b. Krzyczą na mnie
- c. Dają mi lanie
- d. Grożą mi laniem
- e. Karają mnie ograniczeniami (np. wyjścia do kolegów, znajomych, nie dają posiłku)
- f. Szantażują mnie

- g. Zamykają mnie w pokoju
- h. Inaczej reagują, jak? *Napisz tutaj:* .....
- i. Zawsze jestem grzeczny

15. Jak myślisz, w porównaniu do Twoich rówieśników, Twoi rodzice/opiekunowie traktują cię:

- a. Znacznie surowiej
- b. Podobnie
- c. Poblężają mi
- d. Traktują mnie lepiej
- e. Nie wiem/trudno powiedzieć

Strona | 261

V. Rodzice pewnej dziewczynki lubią pić alkohol. W domu bywa głośno i nieprzyjemnie.

16. Jak myślisz ilu jest takich Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ta dziewczynka?

- a. Większość moich rówieśników
- b. Około połowy moich rówieśników
- c. Niewiele moich rówieśników
- d. Nikt z moich rówieśników
- e. Trudno powiedzieć

17. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/przypadki?

- a. Tak
- b. Nie

18. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tej dziewczynki?

- a. Tak, jest podobna
- b. Zdarza się, że mam jak ona
- c. Moja sytuacja jest zupełnie inna
- d. Trudno powiedzieć

VI. Ktoś z dorosłych namawiał pewnego chłopca, żeby oglądał z nim gazety i filmy tylko dla dorosłych.

19. Jak myślisz ilu jest takich Twoich kolegów bądź koleżanek, którym zdarzyło się to co temu chłopcu?

- a. Większości moich rówieśników
- b. Około połowie moich rówieśników
- c. Niewielu moich rówieśników
- d. Nikomu z moich rówieśników
- e. Trudno powiedzieć

20. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/przypadki?

- a. Tak
- b. Nie

21. Czy Tobie zdarzyło się to, coś takiego?

- a. Nigdy
- b. Jeden raz
- c. Kilka razy
- d. Wiele razy

VII. Pewnej dziewczynce zdarzyło się, że osoba dorosła dotykała jej ciało w sposób wstydlivy i nakłaniał ją, żeby również jego dotykała w taki sam sposób.

22. Jak myślisz ilu jest takich Twoich kolegów bądź koleżanek, którym zdarzyło się to co tej dziewczynce?

- a. Większości moich rówieśników
- b. Około połowie moich rówieśników
- c. Niewielu moich rówieśników
- d. Nikomu z moich rówieśników
- e. Trudno powiedzieć

23. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/przypadki?

- a. Tak
- b. Nie

24. Czy Tobie zdarzyło się to, coś takiego?

- a. Nigdy
b. Jeden raz
c. Kilka razy
d. Wiele razy

25. Czy kiedykolwiek czułeś się pokrzywdzony, zagrożony, nieszczęśliwy z powodu zdarzeń podobnych do przedstawionych w przytoczonych historiach?

- a. Nigdy
b. Raz
c. Kilka razy
d. Często
e. Trudno powiedzieć

Strona | 262

26. Do kogo zwróciłbyś się o pomoc gdybyś doświadczył czegoś podobnego?

- a. Do kogoś z rodziny
b. Do znajomych
c. Do księdza
d. Do pielęgniarki szkolnej
e. Do wychowawcy szkolnego
f. Do Pedagoga szkolnego
g. Do psychologa szkolnego
h. Do nikogo – sam sobie poradzę
i. Do innej osoby, do kogo? .....
j. Nie wiem/trudno powiedzieć

27. Dorośli stosują różne kary. Wiele osób dostało kiedyś lanie. Jak myślisz, w których z poniższych sytuacji rodzice tych dzieci mogli tak zareagować?

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
Krzysiek skłamał			
Ania nie wróciła do domu o odpowiedniej porze			
Łukasz ma same złe oceny w szkole			
Przemek wagaruje			
Kinga ukradła jakiś drobiazg			
Wiktor lekceważy swoich rodziców			
Piotrek zniszczył cenną rzecz			
Mateusz nie dba i niszczy swoje ubranie			
Agata zaczęła palić papierosy			
Oliwia pije alkohol			

28. Czy zgadzasz się z tym zdaniem?

	Tak	Nie	Nie wiem
Zawsze kiedy jestem w domu karana/y wiem, że na to zasłużyłem.			
Nie mówię nikomu co się dzieje w domu.			
Gdybym znał numer telefonu zaufania dla dzieci, które potrzebują pomocy w związku z problemami w domu to bym skorzystał/skorzystała.			
Uważam, że czasem trzeba dać komuś lanie.			
Zdarzyło mi się uderzyć dorosłą osobę.			
Moi rodzice nigdy się wzajemnie nie krzywdzą. Ani słowem ani czynem.			

DZIĘKUJEMY ZA UDZIAŁ W BADANIU!

9.4 Kwestionariusz ankiety z nauczycielami

DZIEŃ DOBRY! NAZYWAM SIĘ .... I JESTEM ANKIETEREM INSTYTUTU BADAWCZEGO IPC. NA ZLECENIE MOPS-U W PIŁE PRZEPROWADZAMY BADANIE NA TEMAT PROBLEMÓW PRZEMOCOWYCH WYSTĘPUJĄCYCH NA TERENIE MIASTA.

GWARANTUJEMY CAŁKOWITĄ ANONIMOWOŚĆ. WYNIKI WSZYSTKICH ANKIET ZOSTANĄ OPRACOWANE STATYSTYCZNIE I SŁUŻYĆ BĘDĄ CELOM DIAGNOSTYCZNYM.

BARDZO PROSZĘ O POŚWIĘCENIE MI KILKU MINUT I ODPOWIEDŹ NA PYTANIA.

Strona | 263

1. Na początek chciałbym spytać się Pana/i w jaki sposób młodzi ludzie najczęściej spędzają czas wolny? Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi

- a) Wspólnie z rodziną
- b) Ze znajomymi
- c) Mają swoje hobby (jakie?).....
- d) Wykonują drobne prace domowe
- e) W ogródku, na działce
- f) Uprawiają sport
- g) Chodzą do kina/teatru
- h) Oglądają telewizję
- i) Czytają książki
- j) Wyjeżdżają poza miasto
- k) Robią zakupy
- l) Inne, jakie? .....

2. Czy szkoła umożliwi uczniom spędzenie wolnego czasu po skończeniu zajęć? Proszę zaznaczyć wszystkie prawidłowe odpowiedzi

- a) Tak, oferuje zajęcia pozalekcyjne – przedmiotowe
- b) Tak, oferuje zajęcia pozalekcyjne – artystyczne (muzyka, plastyka)
- c) Tak, oferuje zajęcia wyrównawcze
- d) Tak, oferuje zajęcia przygotowujące do egzaminu końcowego
- e) Tak, oferuje szkolne kluby sportowe (SKS)
- f) Tak, oferuje kółka zainteresowań
- g) Tak, udostępnia pracownię komputerową
- h) Tak, udostępnia salę gimnastyczną
- i) Nie umożliwia

3. Według Pana/i zdania jak często dziś uczniowie spędzają czas z rodzicami w następujących czynnościach?

	Zdecydowanie często	Raczej często	Trudno powiedzieć	Raczej rzadko	Zdecydowanie rzadko
a) Wspólne spacer/wycieczki rowerowe					
b) Wspólne wyjazdy wakacyjne					
c) Wspólne rozmowy					
d) Wspólne odwiedziny bliskich					
e) Wspólne uprawianie sportu					
f) Wspólne zakupy					
g) Wspólne prace domowe					
h) Wspólne granie w gry (telewizyjne, planszowe)					
i) Wspólne grillowanie					
j) Wspólne gotowanie					

4. Jakie przedsięwzięcia podejmuje szkoła, aby zniwelować problem przemocy wśród dzieci i młodzieży?

- a) Poruszanie tematów „trudnych” na lekcjach wychowawczych
- b) Ochrona lub monitoring w szkołach/placówkach oświatowo-wychowawczych
- c) Zakaz wyjść ze szkoły/placówki w czasie trwania przerw
- d) Akcje policyjne (np. przeszukiwanie plecaków przez psy policyjne, sprawdzanie trzeźwości itp.)
- e) Programy profilaktyczne realizowane przez szkoły/placówki oświatowo-wychowawcze
- f) Nie stosuje się profilaktyki przemocowej
- g) Inne, jakie?.....

5. W jakim stopniu niżej wymienione przedsięwzięcia są efektywne w niwelowaniu problemu uzależnienia/stosowania używek wśród młodzieży?

	Zdecydowanie efektywne	Raczej efektywne	Trudno powiedzieć	Raczej mało efektywne	Zdecydowanie mało efektywne
a) Poruszanie tematów „trudnych” na lekcjach wychowawczych					
b) Ochrona lub monitoring w szkołach/placówkach oświatowo-wychowawczych					
c) Zakaz wyjść ze szkoły/placówki w czasie trwania przerw					
d) Akcje policyjne (np. przeszukiwanie plecaków przez psy policyjne, sprawdzanie trzeźwości itp.)					
e) Programy profilaktyczne realizowane przez szkoły/placówki oświatowo-wychowawcze					

6. Jak często występują w szkole pomiędzy uczniami wymienione poniżej formy agresji?

	Bardzo często	Często	Trudno powiedzieć	Rzadko	Zdecydowanie rzadko
a) Przeklinanie					
b) Przezywanie/wyśmiewanie					
c) Oczernianie, mówienie fałszywych rzeczy					
d) Wyłączenie z grupy, izolacja					
e) Gesty seksualne					
f) Straszenie, groźby					
g) Niszczenie rzeczy					
h) Kradzieże					
i) Popychanie, szturchanie					
j) Bójki					
k) Zamykanie w pomieszczeniach					
l) Inne, jakie?					

7. Czy w obecnych czasach zjawisko przemocy w szkołach występuje częściej?

- a) Zdecydowanie tak
- b) Raczej tak
- c) Nie wiem, trudno powiedzieć
- d) Raczej nie
- e) Zdecydowanie nie

8. Jakie są według Pana/i źródła przemocy/agresji wśród uczniów? Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi.

- a) Problemy w domu
- b) Problemy z nauką
- c) Problemy finansowe
- d) Problemy zdrowotne
- e) Problemy ze znajomymi/przyjaciółmi
- f) Problemy sercowe
- g) Problemy z samooceną/kompleksami
- h) Próba sił w klasie/szkole
- i) Złe wzorce z mediów
- j) Złe wzorce wśród rówieśników
- k) Nie wiem, trudno powiedzieć
- l) Inne, jakie?.....

9. Do kogo najczęściej uczniowie zwracają się z problemem przemocy?

- a) Do pedagoga/psychologa szkolnego
- b) Do wychowawcy
- c) Do innego nauczyciela niż wychowawca
- d) Do księdza
- e) Do rodziców
- f) Do rodzeństwa
- g) Do znajomych/przyjaciół
- h) Na policję
- i) Do innej osoby/instytucji, jakiej?.....

10. Czy na terenie szkoły prowadzone są programy profilaktyczne przeciwdziałania przemocy?

- a) Tak
- b) Nie -> proszę przejść do pytania 14
- c) Nie wiem -> proszę przejść do pytania 14

11. Czy programy profilaktyczne są poddawane ewaluacji?

- a) Tak, w jaki sposób? .....
- b) Nie wiem, trudno powiedzieć
- c) Nie

12. Czy szkoła bierze udział w realizacji miejskich programach profilaktycznych?

	Tak	Nie wiem, trudno powiedzieć	Nie
a) Miejski program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych			
b) Miejski program przeciwdziałania przemocy			
c) Miejski program zwalczania narkomanii			
d) Inne, jakie?.....			

13. Który program profilaktyczny jest według Pana/i najbardziej skuteczny?

- a) Miejski program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych
- b) Miejski program przeciwdziałania przemocy
- c) Miejski program zwalczania narkomanii
- d) Nie wiem, trudno powiedzieć
- e) Inne, jakie?.....

14. Poniżej znajduje się lista różnych przekonań. Dla jednych ludzi są one prawdziwe, dla innych nieprawdziwe. Czy i w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z nimi?

	Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
a) Lepiej nie wtrącać się w trudne sytuacje rodzinne, bo można potem samemu mieć kłopoty					
b) Nikt nie powinien wtrącać się w prywatne sprawy rodziny					
c) Istnieją okoliczności, które usprawiedliwiają przemoc w rodzinie					
d) Bite kobiety są współodpowiedzialne za przemoc w rodzinie					
e) Przemoc w rodzinie jest problemem głównie ludzi pochodzących z „marginesu społecznego”					
f) Rodzice mają prawo ukarać dziecko w każdy sposób, który uznają za stosowny					
g) Przemoc jest tylko wtedy, gdy występują ślady pobicia					
h) Rodzice powinni nauczyć dziecko posłuszeństwa wszelkimi dostępnymi metodami					

15. W jaki sposób według Pana / Pani mają prawo zareagować rodzice, gdy dziecko zachowuje się „niewłaściwie”.

- Klaps dla dziecka
- Bicie dziecka
- Zawstydzanie, poniżanie, ośmieszanie dziecka
- Obrażanie się na dziecko
- Krzyk
- Poważna rozmowa o zachowaniu dziecka
- Domaganie się przeprosin od dziecka
- Obwinianie dziecka (poprzez mówienie, np. „to przez ciebie!”)
- Ograniczanie przyjemności (tj. kieszonkowe, oglądanie telewizji, wyjścia na prywatki, do przyjaciół)

16. Czy w swojej praktyce zawodowej w ciągu ostatniego roku spotkał(a) się Pan(i) z przypadkami:

	Nie	Tak – jedno, dwoje	Tak – kilkoro	Tak – z wieloma
a) Dzieci poważnie zaniedbywanych – brudnych, źle odżywionych, nieleczonych				
b) Dzieci – ofiar przemocy fizycznej w rodzinie				
c) Dzieci poważnie krzywdzonych emocjonalnie – odrzuconych, zastraszonych, krytykowanych, poniżanych				
d) Dzieci wykorzystywane seksualnie w rodzinie				
e) Dzieci krzywdzonych przez rówieśników				

17. Kto powinien interweniować, gdy wobec dziecka bardzo często stosowane są w rodzinie kary fizyczne?

- a. Nie trzeba zawiadamiać instytucji
- b. Policja
- c. Straż Miejska
- d. Szkoła
- e. Ośrodek Pomocy Społecznej
- f. Poradnia Zdrowia
- g. Prokuratura
- h. Sąd rodzinny

Strona | 267

18. Kto powinien interweniować, gdy dziecko jest zmuszane przez członka rodziny do praktyk seksualnych?

- a. Nie trzeba zawiadamiać instytucji
- b. Policja
- c. Straż Miejska
- d. Szkoła
- e. Ośrodek Pomocy Społecznej
- f. Poradnia Zdrowia
- g. Prokuratura
- h. Sąd rodzinny

19. Kto powinien interweniować, gdy dziecko jest zaniedbane, brudne, głodne, źle ubrane?

- a. Nie trzeba zawiadamiać instytucji
- b. Policja
- c. Straż Miejska
- d. Szkoła
- e. Ośrodek Pomocy Społecznej
- f. Poradnia Zdrowia
- g. Prokuratura
- h. Sąd rodzinny

METRYCZKA

Płeć

- a) Kobieta
- b) Mężczyzna

Doświadczenie w pracy z dziećmi i młodzieżą szkolną

- a) Poniżej roku
- b) Od 1 roku do 5 lat
- c) Powyżej 5 lat do 10 lat
- d) Powyżej 10 lat do 15 lat
- e) Powyżej 15 lat do 20 lat
- f) Powyżej 20 lat

Szkoła

- a) Podstawowa
- b) Gimnazjum
- c) Ponadgimnazjalna

Stan cywilny

- a) Panna/ Kawaler
- b) Zamężna/Zonaty
- c) Rozwiedziona/Rozwiedziony
- d) Wdowa/Wdowiec

Dziękujemy za udział w ankiecie!

Strona | 268

10 SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabela 1. Liczba sprawców przemocy w rodzinie w poszczególnych latach.....	20
Tabela 2. Przeprowadzone interwencje Policji dotyczące przemocy w rodzinie	21
Tabela 3. Sprawy prowadzone przez Komendę Powiatową Policji w Piłe o znęcanie się.....	22
Tabela 4. Postępowania przygotowawcze prowadzone w Prokuraturze Rejonowej w Piłe w sprawach o znęcanie się	22
Tabela 5. Wnioski o zastosowanie tymczasowego aresztowania wobec sprawców przemocy w rodzinie	23
Tabela 6. Prowadzone postępowania wykonawcze w Sądzie Rejonowym w Piłe za czyny z art. 207 §1 kk	23
Tabela 7. Liczba osób skazanych w Sądzie Rejonowym w Piłe za przestępstwo z art. 207 § 1 k.k.....	24
Tabela 8. Liczba i płeć osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie.....	25
Tabela 9. Grupy pokrzywdzonych dotkniętych przemocą w rodzinie w latach 2010-2014	25
Tabela 10. Liczba osób, które doświadczyły poszczególnych form przemocy	27
Tabela 11. Liczba sprawców przemocy domowej w trakcie interwencji policji pod wpływem alkoholu	27
Tabela 12. Wnioski o leczenie odwykowe w Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w poszczególnych latach.....	28
Tabela 13. Rodziny objęte procedurą "Niebieskich Kart" w Piłe	30
Tabela 14. Liczba wypełnionych formularzy "Niebieskich Kart" przez Policję	30
Tabela 15. Wszczęte procedury „Niebieskiej Karty” przez poszczególne instytucje (dotyczące nowych przypadków w danym roku).....	31
Tabela 16. Osoby korzystające z pomocy społecznej w poszczególnych latach z powodu przemocy w rodzinie i alkoholizmu	33
Tabela 17. Liczba osób biorących udział w programie o charakterze korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy realizowanym przez SOW w Piłe.....	36
Tabela 18. Miejsce zamieszkania osób biorących udział w programie korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy realizowanym przez SOW w Piłe.....	37
Tabela 19. Zadania wykonywane w ramach projektu "Lepsze jutro bez przemocy".....	39
Tabela 20. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego w latach 2011-2014	48
Tabela 21. Mieszkańcy Ośrodka Wsparcia w latach 2010-2014	52
Tabela 22. Ofiary przemocy domowej przebywające w Ośrodku Wsparcia w latach 2012-2014	53
Tabela 23. Osoby przebywające w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w latach 2012-2014.....	55
Tabela 24. Osoby korzystające z działań Ośrodka Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Piłe dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2012-2014	58
Tabela 25. Główne przyczyny przemocy w rodzinie - odpowiedzi "Inne".....	76
Tabela 26. Formy przemocy zaobserwowane wobec siebie	79
Tabela 27. Formy przemocy zaobserwowane wobec dziecka.....	79

Tabela 28. Formy przemocy zaobserwowane wobec kobiety	80
Tabela 29. Formy przemocy zaobserwowane wobec mężczyzny	80
Tabela 30. Formy przemocy zaobserwowane wobec osoby starszej	81
Tabela 31. Formy przemocy zaobserwowane wobec osoby niepełnosprawnej	81
Tabela 32. Osoby wobec których badani dopuszczali się przemocy - odpowiedzi "Inne"	84
Tabela 33. „Dał w skórę” – kto to był?.....	85
Tabela 34. Inne doświadczane formy przemocy - jakie	85
Tabela 35. Kto najczęściej dopuszcza się, bądź dopuszczał się takich zachowań wobec Pana/i? – Odpowiedzi „Inne osoby”	87
Tabela 36. Formy przemocy doznane w dzieciństwie	89
Tabela 37. Jeśli doświadczył Pan/i takich zdarzeń w dzieciństwie, to kto robił? - odpowiedzi "Inne osoby".....	91
Tabela 38. kogo/gdzie zgłosiłby/aby się Pan/i o pomoc w pierwszej kolejności, gdyby problem przemocy dotyczył Pana/i? - odpowiedzi "Inna instytucja"	102
Tabela 39. Czy wie Pan/i gdzie można zgłosić się o pomoc w przypadku, gdy członek rodziny byłby ofiarą przemocy? - odpowiedzi "Do innej instytucji"	103
Tabela 40. Jakie są przyczyny nie korzystania ofiar przemocy z pomocy specjalistów? - odpowiedzi "Inne" ...	104
Tabela 41. Instytucje, do których mógłby/aby się zwrócić Pan/Pani w przypadku przemocy rodzinnej	106
Tabela 42. Czym jest Niebieska Karta?.....	107
Tabela 43. Jakie instytucje mają uprawnienia do założenia Niebieskiej Karty? - odpowiedzi "Inne".....	112
Tabela 44. Czy uważa Pan/i, że stosowanie kar cielesnych jest dopuszczalną metodą wychowawczą? - uzasadnienie odpowiedzi "To zależy" z pytaniem: Od czego?.....	116
Tabela 45. Czy zdarzyło Ci się stracić panowanie nad sobą i... - Odpowiedź „Sprawić komuś lanie” – Komu? .	129
Tabela 46. Wobec kogo najczęściej dopuszczasz się, bądź dopuszczając/łaś takich zachowań? – odpowiedzi "Inne osoby"	131
Tabela 47. Czy zdarzyło Ci się, że ktoś Cię skrzywdził? – odpowiedzi „Dał w skórę” - Kto?	132
Tabela 48. Inne doświadczane formy przemocy	133
Tabela 49. Sytuacje przemocowe doświadczane w dzieciństwie - "Dać w skórę" - Kto?.....	136
Tabela 50. Inne formy przemocy doświadczane w dzieciństwie	137
Tabela 51. Czy w Twoim najbliższym otoczeniu jest osoba uzależniona od alkoholu? - Kto?	138
Tabela 52. Do kogo zgłosiłbyś/abyś się o pomoc w pierwszej kolejności, gdyby problem przemocy w rodzinie dotyczył Ciebie? - odpowiedzi "Inna instytucja"	142
Tabela 53. Czy wiesz, gdzie można zgłosić się o pomoc w przypadku, gdy członek Twojej rodziny byłby ofiarą przemocy? – odpowiedzi "Inna instytucja"	143
Tabela 54. Czym jest Niebieska Karta?.....	144
Tabela 55. Jak myślisz, jakie instytucje mają uprawnienia do założenia Niebieskiej Karty? - odpowiedź "Inne instytucje"	147
Tabela 56. Liczba takich przypadków, jakie uczeń umiałby wskazać	162
Tabela 57. Liczba takich przypadków, jakie uczeń umiałby wskazać	164
Tabela 58. Liczba takich przypadków, jakie uczeń umiałby wskazać	167

Tabela 59. Liczba takich przypadków, jakie uczeń umiałby wskazać	169
Tabela 60. Jak Twoi rodzice/opiekunowie reagują na Twoje nieposłuszeństwo? - odpowiedzi "Inaczej reagują"	171
Tabela 61. W jaki sposób młodzi ludzie najczęściej spędzają czas wolny? – Odpowiedzi „Hobby” – jakie?	185
Tabela 62. W jaki sposób młodzi ludzie najczęściej spędzają czas wolny? - Odpowiedzi "Inne"	186
Tabela 63. Jakie przedsięwzięcia podejmuje szkoła, aby zniwelować problem przemocy wśród dzieci i młodzieży? - odpowiedzi "Inne"	190
Tabela 64. Sposób ewaluacji programów profilaktycznych.....	199
Tabela 65. Analiza SWOT Miasta Piła w obszarze kwestii społecznych	230
Tabela 66. Analiza SWOT Miasta Piła w obszarze realizacji usług społecznych	230
Tabela 67. Analiza SWOT Miasta Piła w obszarze wykluczenia społecznego.....	231
Tabela 68. Analiza SWOT Miasta Piła w obszarze bezpieczeństwa publicznego	231
Wykres 1. Odsetek poszczególnych grup wśród osób dotkniętych przemocą w rodzinie w latach 2010-2014....	26
Wykres 2. Osoby korzystające z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	34
Wykres 3. Osoby korzystające z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w rodzinie.....	35
Wykres 4. Płeć badanych	66
Wykres 5. Wiek badanych.....	67
Wykres 6. Łączny dochód w gospodarstwie domowym (netto) badanych	67
Wykres 7. Stan cywilny badanych.....	68
Wykres 8. Wykształcenie badanych.....	69
Wykres 9. Posiadanie dzieci przez badanych	69
Wykres 10. Liczba dzieci posiadanych przez badanych.....	70
Wykres 11. Grupa zawodowa badanych.....	70
Wykres 12. Czym według Pana/i jest przemoc fizyczna?	71
Wykres 13. Czym według Pana/i jest przemoc fizyczna? [odpowiedzi twierdzące z podziałem na płeć].....	72
Wykres 14. Czym według Pana/i jest przemoc psychiczna?	73
Wykres 15. Czym według Pana/i jest przemoc psychiczna? [odpowiedzi twierdzące z podziałem na płeć].....	74
Wykres 16. Główne przyczyny przemocy w rodzinie	75
Wykres 17. Czy zaobserwował/a Pan/i taką przemoc w swoim otoczeniu?	77
Wykres 18. Czy zaobserwował/a Pan/i takie przemoc w swoim otoczeniu? - z podziałem na płeć.....	78
Wykres 19. Jeśli tak to wobec kogo? (pyt. wielokrotnego wyboru)	78
Wykres 20. Jak często zdarza się Panu/i zaobserwować przemoc w swoim otoczeniu?	81
Wykres 21. Jak często zdarza się Panu/i zaobserwować przemoc w swoim otoczeniu? - z podziałem na płeć ...	82
Wykres 22. Czy zdarzyło się Panu/i stracić panowanie nad sobą i... ..	83
Wykres 23. Jeśli zdarzyła się Panu/Pani któraś z powyższych sytuacji to jak często się zdarza?	83
Wykres 24. Wobec kogo najczęściej dopuszcza się, bądź dopuszczał się Pan/i takich zachowań?	84
Wykres 25. Czy zdarzyło się Panu/i w przeciągu ostatnich kilku lat, że ktoś... ..	85

Wykres 26. Jeśli zdarzyła się Panu/i któraś, bądź któreś z powyższych sytuacji to jak często się ona zdarza, one zdarzają?.....	86
Wykres 27. Kto najczęściej dopuszcza się, bądź dopuszczał się takich zachowań wobec Pana/i?	87
Wykres 28. Czy któreś z wymienionych w poprzednim pytaniu zdarzeń doznał Panu/i w dzieciństwie?.....	88
Wykres 29. Czy któreś z wymienionych w poprzednim pytaniu zdarzeń doznał Panu/i w dzieciństwie? - z podziałem na płeć.....	89
Wykres 30. Jeśli doświadczył Pan/i takich zdarzeń w dzieciństwie, to kto robił?	90
Wykres 31. Czy spożywa Pan/i alkohol?.....	91
Wykres 32. Czy spożywa Pan/i alkohol? - odpowiedzi twierdzące z podziałem na płeć	92
Wykres 33. Jak często spożywa Pan/Pani napój zawierający alkohol (np. piwo, wódkę, wino itp.)?.....	92
Wykres 34. Czy doświadcza Pan/Pani skutków fizycznych spożycia alkoholu?	93
Wykres 35. Czy doświadcza Pan/Pani skutków psychicznych spożycia alkoholu?	94
Wykres 36. Czy spożywanie alkoholu ma wpływ na Pana/i relacje z otoczeniem?	94
Wykres 37. Czy w Pana/i najbliższym otoczeniu jest osoba uzależniona od alkoholu?	95
Wykres 38. Czy w Pana/i otoczeniu jest osoba uzależniona od narkotyków (substancji psychoaktywnych)?.....	96
Wykres 39. Czy doświadczył/a Pan/Pani przemocy od osób uzależnionych od alkoholu bądź innych substancji psychoaktywnych?.....	96
Wykres 40. Czy doświadczył/a Pan/Pani przemocy od osób uzależnionych od alkoholu bądź innych substancji psychoaktywnych? - odpowiedzi twierdzące z podziałem na płeć.....	97
Wykres 41. Czy ktoś w pana otoczeniu (sąsiedztwo, dalsza rodzina) doświadczył przemocy od osób bliskich, uzależnionych od substancji psychoaktywnych?.....	98
Wykres 42. Jak Pan/i reaguje na akty przemocy?	99
Wykres 43. Jak zareagowałby Pan/i w przypadku doznania przemocy?	100
Wykres 44. Kogo/gdzie zgłosiłby/aby się Pan/i o pomoc w pierwszej kolejności, gdyby problem przemocy dotyczył Pana/i?	101
Wykres 45. Czy wie Pan/i gdzie można zgłosić się o pomoc w przypadku, gdy członek rodziny byłby ofiarą przemocy?	102
Wykres 46. Jakie są przyczyny nie korzystania ofiar przemocy z pomocy specjalistów?	104
Wykres 47. Czy zna Pan/Pani instytucje, do których mógłby/aby się zwrócić Pan/Pani w przypadku przemocy rodzinnej?	105
Wykres 48. Czy wie Pan/Pani, czym jest Niebieska Karta?	107
Wykres 49. Jakie instytucje mają uprawnienia do założenia Niebieskiej Karty?	111
Wykres 50. Ustosunkowanie się badanych do twierdzeń dotyczących przemocy.....	113
Wykres 51. Czy ma Pan/i dzieci w wieku do lat 18?.....	114
Wykres 52. Czy uważa Pan/i, że stosowanie kar cielesnych jest dopuszczalną metodą wychowawczą?	115
Wykres 53. Czy uważa Pan/i, że stosowanie kar cielesnych jest dopuszczalną metodą wychowawczą? - z podziałem na płeć.....	116
Wykres 54. Ustosunkowanie się badanych do twierdzeń dotyczących wychowania dzieci.....	118

Wykres 55. Ustosunkowanie się badanych do twierdzeń dotyczących wychowania dzieci (zagregowane odpowiedzi)	119
Wykres 56. Płeć badanych uczniów	120
Wykres 57. Wiek badanych uczniów	121
Wykres 58. Rodzaj szkoły	121
Wykres 59. Czym według Ciebie jest przemoc fizyczna?	122
Wykres 60. Czym według Ciebie jest przemoc psychiczna w rodzinie?	123
Wykres 61. Jakie są Twoim zdaniem główne przyczyny przemocy w rodzinie?	124
Wykres 62. Ile razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się uczestniczyć w następujących zdarzeniach?	125
Wykres 63. Jeśli zdarzyła Ci się któraś z powyższych sytuacji to czy byłeś wtedy pod wpływem jakiejś substancji psychoaktywnej, takiej jak alkohol, albo narkotyki?	126
Wykres 64. Czy zaobserwowałeś/łaś przemoc w swoim otoczeniu?	127
Wykres 65. Jeśli tak to wobec kogo? (pytanie wielokrotnego wyboru)	127
Wykres 66. Jak często zdarza się Ci się zaobserwować przemoc w swoim otoczeniu?	128
Wykres 67. Czy zdarzyło Ci się stracić panowanie nad sobą i... ..	129
Wykres 68. Jeśli zdarzyła się Ci któraś z powyższych sytuacji to jak często się zdarza?	130
Wykres 69. Wobec kogo najczęściej dopuszczasz się, bądź dopuszczałeś/łaś takich zachowań?	131
Wykres 70. Czy zdarzyło Ci się, że ktoś Cię skrzywdził? Zaznacz te formy, które Ci się przydarzyły z poniższej listy.	132
Wykres 71. Jeśli zdarzyła się Ci któraś bądź któreś z powyższych sytuacji to jak często się ona zdarza, one zdarzają?	134
Wykres 72. Kto najczęściej jest sprawą sytuacji przemocowych, bądź dopuszczał się takich zachowań wobec Ciebie?	134
Wykres 73. Czy któreś z wymienionych w poprzednim pytaniu zdarzeń doznałeś/łaś w dzieciństwie?	135
Wykres 74. Sytuacje przemocowe doświadczone w dzieciństwie	136
Wykres 75. Czy w Twoim najbliższym otoczeniu jest osoba uzależniona od alkoholu?	137
Wykres 76. Czy w Twoim otoczeniu jest osoba uzależniona od narkotyków (substancji psychoaktywnych)? ..	139
Wykres 77. Czy doświadczyłeś/aś przemocy od osób uzależnionych od alkoholu bądź innych substancji psychoaktywnych?	140
Wykres 78. Jak reagujesz na akty przemocy?	140
Wykres 79. Do kogo zgłosiłbyś/abyś się o pomoc w pierwszej kolejności, gdyby problem przemocy w rodzinie dotyczył Ciebie?	141
Wykres 80. Czy wiesz, gdzie można zgłosić się o pomoc w przypadku, gdy członek Twojej rodziny byłby ofiarą przemocy?	142
Wykres 81. Czy wiesz, czym jest Niebieska Karta?	143
Wykres 82. Jak myślisz, jakie instytucje mają uprawnienia do założenia Niebieskiej Karty?	147
Wykres 83. Jak uważasz, czy Twoja rodzina na tle innych rodzin w Polsce jest	148
Wykres 84. Ustosunkowanie się młodzieży do stwierdzeń związanych z przemocą	150

Wykres 85. Ustosunkowanie się młodzieży do stwierdzeń związanych z przemocą (zagregowane odpowiedzi)	151
Wykres 86. Czy wśród Twoich znajomych występuje przemoc w rodzinie?	152
Wykres 87. Ustosunkowanie się młodzieży do poszczególnych stwierdzeń	154
Wykres 88. Ustosunkowanie się młodzieży do poszczególnych stwierdzeń (zagregowane odpowiedzi)	155
Wykres 89. Gdzie czujesz się najbezpieczniej i w jakim stopniu?	156
Wykres 90. Gdzie czujesz się najbezpieczniej i w jakim stopniu? (zagregowane odpowiedzi)	157
Wykres 91. Płeć badanych dzieci	157
Wykres 92. Klasa, do której uczęszczają badane dzieci	158
Wykres 93. Wiek badanych dzieci	158
Wykres 94. Czy Twój rodzic pracuje?	159
Wykres 95. Z kim mieszkasz na stałe?	159
Wykres 96. Czy masz rodzeństwo?	160
Wykres 97. Jak myślisz, ile Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ta dziewczynka?	161
Wykres 98. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/prypadki?	161
Wykres 99. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tej dziewczynki?	162
Wykres 100. Jak myślisz, ile Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ten chłopiec?	163
Wykres 101. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/prypadki?	164
Wykres 102. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tego chłopca?	165
Wykres 103. Jak myślisz, ile Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ta dziewczynka?	166
Wykres 104. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/prypadki?	166
Wykres 105. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tej dziewczynki?	167
Wykres 106. Jak myślisz, ile Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ten chłopiec?	168
Wykres 107. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/prypadki?	169
Wykres 108. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tego chłopca?	170
Wykres 109. Czy rodzice/opiekunowie karzą cię laniem za drobne przewinienia?	170
Wykres 110. Jak Twój rodzic/opiekunowie reagują na Twoje nieposłuszeństwo?	171
Wykres 111. Jak myślisz, w porównaniu do Twoich rówieśników, Twój rodzic/opiekunowie traktują cię...	172
Wykres 112. Jak myślisz, ile jest takich Twoich kolegów bądź koleżanek ma tak jak ta dziewczynka?	173
Wykres 113. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/prypadki?	173
Wykres 114. Czy Twoja sytuacja w rodzinie jest podobna do sytuacji tej dziewczynki?	174
Wykres 115. Jak myślisz, ile jest takich Twoich kolegów bądź koleżanek, którym zdarzyło się to co temu chłopcu?	175
Wykres 116. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/prypadki?	175
Wykres 117. Czy Tobie zdarzyło się to, coś takiego?	176
Wykres 118. Jak myślisz, ile jest takich Twoich kolegów bądź koleżanek, którym zdarzyło się to co tej dziewczynce?	177
Wykres 119. Czy potrafiłbyś/abyś wskazać konkretny taki przypadek/prypadki?	177
Wykres 120. Czy Tobie zdarzyło się to, coś takiego?	178

Wykres 121. Czy kiedykolwiek czułeś się pokrzywdzony, zagrożony, nieszczęśliwy z powodu zdarzeń podobnych do przedstawionych w przytoczonych historiach?	179
Wykres 122. Do kogo zwróciłbyś się o pomoc gdybyś doświadczył czegoś podobnego?.....	180
Wykres 123. Dorosli stosują różne kary. Wiele osób dostało kiedyś lanie. Jak myślisz, w których z poniższych sytuacji rodzice tych dzieci mogli tak zareagować?.....	181
Wykres 124. Ustosunkowanie się uczniów do poszczególnych stwierdzeń.....	182
Wykres 125. Płeć badanych nauczycieli	183
Wykres 126. Doświadczenie w pracy z dziećmi i młodzieżą szkolną.....	183
Wykres 127. Szkoła, w której uczą badani nauczyciele	184
Wykres 128. Stan cywilny badanych nauczycieli	184
Wykres 129. W jaki sposób młodzi ludzie najczęściej spędzają czas wolny? (max. 3 odpowiedzi)	185
Wykres 130. Czy szkoła umożliwia uczniom spędzenie wolnego czasu po skończeniu zajęć? (pytanie wielokrotnego wyboru).....	186
Wykres 131. Jak często dziś uczniowie spędzają czas z rodzicami na poszczególnych czynnościach? (zagregowane odpowiedzi) [na wykresie pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć” i braki danych]	187
Wykres 132. Jak często dziś uczniowie spędzają czas z rodzicami na poszczególnych czynnościach? [na wykresie pominięto braki danych].....	188
Wykres 133. Jakie przedsięwzięcia podejmuje szkoła, aby zniwelować problem przemocy wśród dzieci i młodzieży?	189
Wykres 134. W jakim stopniu wymienione przedsięwzięcia są efektywne w niwelowaniu problemu uzależnienia/stosowania używek wśród młodzieży? (zagregowane odpowiedzi) [na wykresie pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć” i braki danych]	191
Wykres 135. W jakim stopniu wymienione przedsięwzięcia są efektywne w niwelowaniu problemu uzależnienia/stosowania używek wśród młodzieży? [na wykresie pominięto braki danych]	192
Wykres 136. Jak często występują w szkole pomiędzy uczniami wymienione formy agresji? (zagregowane odpowiedzi) [na wykresie pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”]	194
Wykres 137. Jak często występują w szkole pomiędzy uczniami wymienione formy agresji?.....	195
Wykres 138. Czy w obecnych czasach zjawisko przemocy w szkołach występuje częściej?	196
Wykres 139. Jakie są według Pana/i źródła przemocy/agresji wśród uczniów?	197
Wykres 140. Do kogo najczęściej uczniowie zwracają się z problemem przemocy?.....	198
Wykres 141. Czy na terenie szkoły prowadzone są programy profilaktyczne przeciwdziałania przemocy?.....	199
Wykres 142. Czy programy profilaktyczne są poddawane ewaluacji?	199
Wykres 143. Czy szkoła bierze udział w realizacji miejskich programów profilaktycznych? [na wykresie pominięto braki danych].....	200
Wykres 144. Który program profilaktyczny jest najbardziej skuteczny?	201
Wykres 145. Czy i w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z poszczególnymi stwierdzeniami? (zagregowane odpowiedzi) [na wykresie pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”]	202
Wykres 146. Czy i w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z poszczególnymi stwierdzeniami?.....	203
Wykres 147. W jaki sposób mają prawo zareagować rodzice, gdy dziecko zachowuje się „niewłaściwie”?.....	204

Wykres 148. Czy w swojej praktyce zawodowej w ciągu ostatniego roku spotkał(a) się Pan(i) z następującymi przypadkami? [na wykresie pominięto braki danych].....	205
Wykres 149. Kto powinien interweniować, gdy wobec dziecka bardzo często stosowane są w rodzinie kary fizyczne?	206
Wykres 150. Kto powinien interweniować, gdy dziecko jest zmuszane przez członka rodziny do praktyk seksualnych?	207
Wykres 151. Kto powinien interweniować, gdy dziecko jest zaniedbane, brudne, głodne, źle ubrane?.....	207
Rysunek 1. Plakat informujący o projekcie „Pozytywka”	45

